

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Tomáš Friedel

**POVOLÁNÍ PRÁVNÍKA – TEORIE A PRAXE PROFESNÍ
ETIKY SE ZAMĚŘENÍM NA VYBRANÁ PRÁVNICKÁ
POVOLÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE**

Disertační práce

Školitel autora disertační práce: doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., DSc.

Katedra politologie a sociologie

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. duben 2016

Bibliografický záznam:

FRIEDEL, T.: *Povolání právníka – teorie a praxe profesní etiky se zaměřením na vybraná právnícká povolání v České republice*. Disertační práce, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2016. Vedoucí práce doc. JUDr. Jan Kysela, Ph.D., DSc.

Anglický název:

To Be a Lawyer – Theory and Practice of Professional Ethics of Chosen Legal Professions in the Czech Republic

Disertační práce vznikla v rámci projektu SVV 260 249 Soudci jako političtí aktéři v ČR a EU a základní unijní hodnoty.

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. dubna 2016

Tomáš Friedel

Poděkování

S vědomím nezvyklosti rozsahu, bych na tomto místě rád vyslovil několikero poděkování.

V první řadě děkuji své rodině a blízkým, za veškerou podporu a pochopení, které mi po celou dobu mých školních a studijních let poskytovali, zejména pak svým rodičům. Nezřídka jsem se mohl cítit jako student, jemuž k (případným) výsledkům nemalým dílem pomohli právě rodiče. Jak by mi vytkl Kryštof Rozruch (ztvárněný Vlastou Burianem v nezapomenutelném filmu *U pokladny stál*), který si při studiích musel poradit bez pomoci: „*Tobě se to študovalo, moc dobře študovalo. Tebe tatínek u knihy podržel za ucho, a učit si se musel [a] maminka ti nakladla na mísu knedlíků, že tě za tím nebylo ani vidět.*“ Pravda, držení za ucho nebylo zapotřebí. Ovšem všemožné podpory, a to nejen knedlíkové, se mi dostávalo měrou uvedenou.

Dále bych rád poděkoval členům Katedry politologie a sociologie, kteří mi vytvářeli na fakultě příjemnou a podnětnou studijní atmosféru. Především pak vděčím doktoru Michalu Urbanovi a docentu Janu Kyselovi, a to nejen za to, že doktor Urban si mě při magisterských studiích povšiml a ukázal mi dveře vedoucí k doktorskému studiu a docent Kysela mi s laskavostí jemu vlastní dovolil vstoupit. Oba – a přitom každý jiným způsobem – mi byli a jsou vzory a jsem jim zavázán za to, že mohu být jejich žákem.

V knize Umberta Eca *Jak napsat diplomovou práci*, která mi spolu s *Vědeckou propedeutikou pro právníky* Viktora Knappa, byla základní metodologickou pomůckou, stojí autorovo poučení: Není třeba v práci děkovat školiteli. Pomohl-li autorovi práce, pak pouze konal svoji povinnost. Domnívám se však, že okolnosti vzniku předkládané práce požadují učinit z Ecova doporučení výjimku. Můj školitel, docent Jan Kysela, totiž při vedení práce dojistě překročil hranice „konání povinnosti“. Stal se v tom nejlepším smyslu „otcem disertační práce“ (*Doktorvater*). Práci na téma, které z pohledu jeho odbornosti může být pramálo stimulující, s nebyvalou pečlivostí pročetl a připomínkoval. Především mi však, jakožto autorovi, nabízel a doporučoval cesty, směřující k mému celkovému rozvoji. I za to mu děkuji.

V řadě neposlední děkuji *mojí milé* za to, že je mi natolik blízko, že mi dovoluje vidět se jinýma očima.

Anotace

Cílem disertační práce s názvem *Povolání právníka – teorie a praxe profesní etiky se zaměřením na vybraná právníká povolání v České republice* je přispět do prozatím ne příliš rozvinuté diskuse o profesní etice právníků, která se v České republice odehrává. V první části práce představuje čtenáři základní terminologickou výbavu oboru, čímž mu usnadňuje orientaci v navazující problematice. Ústřední náplň druhé části práce tvoří analýza rozhodovací praxe orgánů nadaných kárnou (disciplinární) pravomocí v kárných řízeních vedených se soudci, státními zástupci a advokáty. Třetí část nabízí čtenáři ukázkou konkrétnějšího uvažování o profesní etice právníků. Na příkladu povolání soudce a jeho užívání sociálních médií demonstruje „klasické“ zvažování určité situace, při kterém jsou sneseny argumenty ve prospěch i proti řešení a při kterém o vhodnosti vybíraného řešení rozhoduje vzájemné zvážení a porovnání argumentů.

Klíčová slova

Profesní etika právníků; Kárná odpovědnost právníků; Soudce; Státní zástupce; Advokát; Sociální média; Česká republika

Abstract

The dissertation thesis *To Be a Lawyer – Theory and Practice of Professional Ethics of Chosen Legal Professions in the Czech Republic* aims to strengthen (currently rather weak) discussion about professional ethics in the Czech Republic. The first part introduces elemental terminology of the topic which enables easier understanding of second and third part. The second part is devoted to the presentation of results of researches regarding the analysis of judgements issued by Czech disciplinary authorities on judges', state attorneys' and lawyers' discipline. The last part demonstrates how professional ethics scrutiny operates in a real-life situation. A judicial usage of social media serves as an example of such situation (or more precisely of such scrutiny). Arguments for and against the judicial usage of social media are articulated and based in a weighting of the arguments final decision is taken.

Key words

Legal Ethics, Professional Accountability; Professional Responsibility; Professional Ethics of Legal Professions; Disciplinary Proceeding; Judge; State Attorney; Lawyer; Social Media; Czech Republic

Obsah:

Úvod.....	7
ČÁST PRVNÍ.....	10
1. Etika, moralita, mravnost... nastínění základních pojmů.....	11
1. 1. Etika a svědomí.....	13
1. 2. Morálka, moralita a mravnost.....	13
1. 3. Exkurz k etice Benthamově, Kantově a Aristotelově.....	15
1. 3. 1. Maximalizace štěstí <i>Jeremy Benthama</i>	16
1. 3. 2. <i>Immanuel Kant</i> – člověk sobě zákonodárcem, člověk účelem	17
1. 3. 3. <i>Aristotelova</i> výchova smyslů k ctnosti	19
1. 3. 4. Poznámka k etice <i>Weberově</i> – etika smýšlení a etika odpovědnosti	20
1. 4. Morálka a právo	22
2. Povolání právníka a profesní etika právníka.....	26
2. 1. Kdo je profesionál, a kdo není – atributy profese.....	27
2. 2. Kritika konceptu profesí	31
2. 2. 1. Postprofesionalismus	33
2. 3. Profese, etika, profesní etika.....	35
2. 3. 1. Profesní etika ve vztahu k etice (Profesní etika jako aplikovaná etika)	35
2. 3. 2. Profesní etika ve vztahu k právu (Profesní etika jako deontologie)	40
2. 3. 3. Profesní etika – další pohledy.....	42
2. 4. Povolání právníka a profesní etika právníka – východiska této práce.....	45
2. 4. 1. Kdo je právník? (A je právník profesionál?)	45
2. 4. 2. Profesní etika právníka v části druhé a třetí.....	48
2. 4. 3. Terminologický báběl aneb poznámka na závěr první části.....	49
ČÁST DRUHÁ.....	51
3. Kárná odpovědnost. Kárná odpovědnost soudců, státních zástupců a advokátů.....	52
3. 1. Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se soudci	53
3. 1. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti soudce.....	54
3. 1. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění.....	56
3. 1. 3. Analýza rozhodnutí – zproštění kárného provinění.....	60
3. 1. 4. Analýza rozhodnutí – zastavená řízení	65
3. 1. 5. Analýza rozhodnutí – závěry	67
3. 2. Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se státními zástupci	71
3. 2. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti státního zástupce	72
3. 2. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění.....	74
3. 2. 3. Analýza rozhodnutí – zproštění kárného provinění.....	78
3. 2. 4. Analýza rozhodnutí – zastavená řízení	79
3. 2. 5. Analýza rozhodnutí – závěry	81
3. 3. Praxe kárné komise ve věcech kárných řízení s advokáty	83
3. 3. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti advokáta	86
3. 3. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění, zproštění kárného provinění, zastavení řízení	89
3. 3. 3. Analýza rozhodnutí – závěry	97
3. 4. Srovnání kárné praxe soudců, státních zástupců a advokátů – vejce s vejci, nebo jablka a hrušky? Poznámka na okraj tématu komparace kárných praxí právníků ...	100
3. 4. 1. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? – kritické zhodnocení	101

3. 4. 2. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců – příklad srovnání	107
3. 5. Postavení etických kodexů právníků v České republice.....	108
3. 5. 1. Etický kodex soudců – Etické zásady chování soudce	109
3. 5. 2. Etické kodexy státních zástupců – Mravní kodex státního zástupce a Kodex profesionální etiky státního zástupce	111
3. 5. 1. Etický kodex advokátů – Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky.....	114
3. 6. Právní úprava kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a advokátů v Irsku	115
3. 6. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti soudců v Irsku	115
3. 6. 2. Právní úprava kárné odpovědnosti solicitorů a barristerů v Irsku	118
3. 6. 3. Poznámka ke kárné odpovědnosti „státních zástupců“ v Irsku	121
3. 6. 4. Kárná odpovědnost právníků v Irsku – závěr a budoucnost.....	122
ČÁST TŘETÍ.....	124
4. Profesně-etické úvahy nedisciplinární – sociální média v životě soudců.....	125
4. 1. Web 2.0., ESN, ESM, ISM a sociální média	127
4. 1. 1. Příklady vybraných sociálních médií.....	130
4. 2. Sociální média – dobrý sluha, ale	134
4. 3. Sociální média a profesní etika soudců – studie ze Spojených států amerických	137
4. 3. 1. Sociální média a soudcovo prosazování nestrannosti, nezávislosti a integrity.....	137
4. 3. 2. Sociální média a soudcův nestranný, odborný a svědomitý výkon povinností.....	139
4. 3. 3. Sociální média a soudcův osobní život.....	142
4. 3. 4. Sociální média a soudcova kampaň.....	143
4. 3. 5. Sociální média a soudce – sociálně-mediální přátelství	144
4. 4. Sociální média jako budoucí výzva pro české soudce	153
Závěr	156
Seznam zkratk	159
Použitá literatura a zdroje	160
Resumé.....	184
Summary.....	186

Úvod

Odborný styl si vyžaduje upozadění autora. Neznamená to, že by autor neměl být v textu vůbec patrný, pro odborný styl by ovšem mělo být klíčové, *co* a *jak* autor říká, spíše než to, *kdo* je autorem. V předkládané práci se budu snažit tomuto požadavku dostat, výjimku bych ovšem rád udělal na tomto místě (a snad ještě v Závěru). Domnívám se totiž, že otázka, kdo jsem, respektive, jak jsem se seznámil s tématem profesní etiky právníků, může čtenáři poskytnout užitečný kontext textu práce. Rád bych jej tedy požádal o shovívavost s následujícím vybočením z pravidel stylu.¹

Za svůj první kontakt s tématem profesní etiky právníků vděčím projektu OPPA Právo pro praxi, který se v letech 2010 až 2013 uskutečnil na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Jeho řešitelé totiž do něj zapracovali závazek vzniku semináře, který by se řečeným tématem zabýval. Při přípravách předmětu mi v roce 2010 navrhl JUDr. Mgr. Michal Urban, Ph.D., zdali bych se měl chut' na předmětu podílet. S díky jsem – ještě jako student čtvrtého ročníku – návrh přijal, neboť mi téma spojující právníky s etikou připadalo atraktivní. S chutí jsme se ujali příprav osnov jednotlivých hodin, záhy jsme ovšem narazili na nedostatek literatury předmětu se týkající. Naštěstí nám v tu dobu pomocnou ruku nabídli kolegové z Právnické fakulty Univerzity Palackého, kteří seminář podobného zaměření měli již zapracovaný v kurikulu, a především, kteří při výuce předmětu navázali přátelské styky se zahraničními učiteli. Předmět tedy byl, alespoň v základní podobě, připraven. Nedostatek zdrojů tématu, či spíše vědomí o nízkém povědomí o tématu, mi ovšem dále působil nesnáze, a to i proto, že jsem se rozhodl profesní etice soudců věnovat v diplomové práci.

V tomto ohledu jako ilustrativní působí zážitek, který jsem si odvezl z konference *Profesní etika právníků – Quo vadis?*, konané na jaře roku 2011 na půdě Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Přesto, že konference jako taková byla velkou vzpruhou a přínosem (tematické okruhy se věnovaly například vztahu soudce k politice či významu profesních kodexů), a přesto, že se jí účastnili vynikající řečníci (mezi jinými tehdejší soudci Ústavního soudu Eliška Wagnerová a Stanislav

¹ Už na tomto místě mohu konstatovat, že mám dojem, že z velké části za mé směřování, tj. i za skutečnost, že jsem nastoupil do doktorského studia, může řetězec náhod. Díky *Maxi Weberovi* a jeho stati *Věda jako povolání* však vím, že se tuto skutečnost nemusím stydět přiznat ani sobě ani laskavému čtenáři.

Balík či tehdejší soudkyně Nejvyššího správního soudu Kateřina Šimáčková), v otázce zdrojů jsem zůstal obohacen méně, než bych si přál. Ne snad, že by vůbec neexistovaly, jak mě ovšem upozornil jeden z účastníků, *literatura je bohatá, zároveň však roztržitěná*. Jiný účastník oplýval optimismem méně, ... *musím Vás docela zklamat. V české ani zahraniční literatuře jsem nenarazil na knihu, která by nějakým souhrnným způsobem řešila problematiku profesní etiky*.

Literatura tedy možná existuje, možná neexistuje. A existuje-li, pak je roztržitěná. Býval bych si pro svou diplomovou práci představoval solidnější základy. Nakonec jsem si ovšem několik tipů odvezl, například *Moc, peníze a právo* Jana Sokola, Dostojevského *Bratry Karamazovy*, Fullerovu *Morálku práva, Etické desatoro začínajícího advokáta (vademezum profesijní etiky)* Alexandry Krskové či knihu Arnošta Lustiga *Případ Marie Navarové*. Jedná se o soubor vpravdě nesourodý, nicméně pro účely diplomové práce spolu se zdroji, se kterými jsem byl seznámen z dřívějších, postačoval.

Zážitek však ve mně posílil nejistotu tématu se týkající. Nebyl jsem si jistý, jak přistupovat k látce, jejíž kontury jsou tak nevyjasněné, jak se neztratit v tak širokých pojmech, jakými jsou *etika, morálka, profese*, a v konečném důsledku ani tím, co se vlastně rozumí *profesní etikou právníků*. S touto nejistotou jsem vstupoval do doktorského studia. A s touto nejistotou se snažím v předkládané práci vypořádat.

Práce sestává ze tří částí, dělených do čtyř kapitol. Smyslem první části je představit čtenáři základní pojmový aparát a připravit jej tak na úvahy navazující v částech dalších. Úvod první části (kapitola první) se věnuje nejobecnějšímu přístupu k termínům, jako jsou *etika, svědomí, morálka, mravnost a moralita* a na příkladech *Jeremy Benthama, Immanuela Kanta, Aristotela a Maxe Webera* ilustruje nejběžnější „obecně“ etické systémy. První kapitolu uzavírá stručná podkapitola o (právníkům dobře známém) vztahu práva a morálky. Kapitola druhá posouvá pozornost od obecných pojmů k pojmům vyprofilovanějším. Po řadě dojde k představení konceptu *profesí* (a jeho kritice), *profesní etiky* a vztahů, do kterých může profesní etika vstupovat jednak s etikou obecnou, jednak ve vztahu k právu. Úvodní přehled nabízený první a druhou kapitolou vyústí ve stanovení východisek pro druhou a třetí část práce.

Pokud bychom se měli přidržovat názvu předkládané práce, část první představuje *teorii profesní etiky*. Naproti tomu fundament druhé části práce (kapitola třetí) se nachází na úrovni *praxe profesní etiky*. Na profesní etiku právníků se zde nahlíží nejužším možným úhlem pohledu, tj. jako na právem pozitivizovanou profesní etiku. Ústřední náplň druhé části proto tvoří analýza rozhodovací praxe orgánů nadaných kárnou (disciplinární) pravomocí v kárných řízeních vedených se soudci, státními zástupci a advokáty. Jako doplněk nalezneme čtenář v druhé části podkapitolu týkající se možnosti vzájemného srovnávání kárných praxí jednotlivých právnických profesí, podkapitolu věnovanou postavení etických kodexů právníků v České republice a nakonec stručné seznámení s podobou kárné praxe právníků v Irské republice.

Poslední část, část třetí (tvořenou kapitolou čtvrtou), nabídne čtenáři možnost uvažovat o profesní etice na konkrétnější úrovni. Na příkladu povolání soudce a jeho užívání sociálních médií dojde k demonstraci „klasického“ zvažování konkrétní situace, při kterém jsou sneseny argumenty ve prospěch i proti určitému řešení a při kterém o vhodnosti vybíraného řešení rozhoduje vzájemné zvážení a porovnání argumentů.

Zbývá ještě dodat, jakému účelu práce slouží. Domnívám se, že více než cokoli jiného, plní práce úlohu záznamu či protokolu. Podává svědectví o tom, že jsem se s nejistotou, se kterou jsem do doktorského studia vstupoval, snažil vypořádat. Bezpochyby *snaha vypořádat se* neznamena *vypořádání se*. V každém případě bych si však přál, aby čtenář práci považoval za pokus zaujmout k profesní etice právníků (a některým dílčím tématům) systematictější postoj. Pokus jistě v mnohém nedokonalý, nedostatečný, pokus, který se možná ukáže být mylným. I kdyby se tak stalo, bude mě těšit, že vyvrácení mých dojmů poslouží jako základ budoucího zpřesnění.

O profesní etiku právníků je totiž třeba pečovat, neboť se jedná o unikátní, užitečný a důležitý obor. O obor, který svým zaměřením na *životní* (tj. nejen právní) situace poskytuje právu tolik důležitý kontext, a právníkům tak *oživuje* právo. Má-li totiž právník ambici být *dobrým* právníkem, s pouhou znalostí práva si nevystačí. Druhým, a pro čtenáře snad zásadnějším posláním této práce je tedy upozornit či připomenout řečenou skutečnost.

ČÁST PRVNÍ

1. Etika, moralita, mravnost...nastínění základních pojmů

„... a svědomí?“
„Já nejsem teolog, já jsem právník.“²

Kategorická – a ve filmovém zpracování posměšně zabarvená – odpověď pána z Edelstadtu na otázku šumperského děkana vykazuje svědomí do hájemství teologie. Přitom k teologii bychom mohli bezpochyby doplnit i filosofii: „... a svědomí?“ „Já nejsem teolog ani filosof, já jsem právník“. Co zůstává nezměněno je nevěle právníka přijmout *svědomí* do svého slovníku. Právě pojmy jako svědomí, mravnost a etika, jako by – v lepším případě – u právníka vyvolávaly rozpaky způsobené nejistotou, jak s termíny naložit. V případě horším pak různé druhy pohoršení či různorodé variace úvodního posměšku vloženého do úst *Jindřichovi Františku Bobligovi z Edelstadtu*. Není se přitom čemu divit. Filosofie (tím méně pak teologie) nepatří na českých právnických fakultách k povinným studijním předmětům a fakultativní kurzy profesní etiky se zde začaly vyučovat teprve před nedávnem.³ A tak se studentu práv, budoucímu právníku, který na podobná témata nenaráží z vlastního zájmu, dostane při nejlepším povšechné průpravu.⁴ (Sluší se poznamenat, že v tomto smyslu si výsadní postavení v právním vzdělávání podržela *morálka*, o jejím vztahu více v podkapitole 1.4.)

Ostrakizace řečených pojmů z jazyka právníků má zřejmě své opodstatnění. Nejen zkušenosti nacistického Německa ukázaly, kolik krutostí svede spáchat *morálka*,

² *Kladivo na čarodějnice* [film]. Režie VÁVRA, Otakar. Česko, 1969.

³ V současnosti všechny právnické fakulty v Česku nabízejí semináře profesní etiky právníků se týkající. Před nedávnem (tj. v intervalu přibližně pěti let) se semináře otevřely v Olomouci, Praze a Brně. Poněkud paradoxně – vzhledem k pošramocené pověsti fakulty plzeňské – se profesní etika právníků nejdéle vyučuje v Plzni. K významu výuky profesní etiky na právnických fakultách viz např. KOPA, Martin. Profesní etika v české právní praxi a právním vzdělávání aneb měla by profesní etika být povinnou součástí právnických studií? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, roč. 11, č. 1, str. 21-27 či zahraniční CHAPMAN, June. Why Teach Legal Ethics to Undergraduates? *Legal Ethics*. 2002, roč. 5, č. 1, str. 68-89.

⁴ Za ilustrativní příklad může posloužit stále vynikající učebnice *Teorie práva* Viktora Knappa, která termín „svědomí“ sice obsahuje, avšak pouze ve větě vedlejší a navíc v závorce. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 83. (Tím se nemíní učebnice kritizovat. Proti takové kritice by šlo věrohodně namítnout, že úkolem učebnice teorie práva, potažmo povinného předmětu zabývajícího se teorií práva, není seznamovat studenty s podobnými pojmy. Zdá se však, že uvedený poukaz věrně zachycuje obecnější právnické nazírání s etikou souvisejících termínů, přičemž však právě etika zkoumá způsoby rozhodování v praxi. Takovému rozhodování se nikdo, ani právník, nevyhne.)

jež ve své rozpínavosti prorostla aparátem práva.⁵ Stejně tak je známo, že svědomí zdaleka není jistou pojistkou, ať už by mělo plnit úlohu sebezpytu mocných či motivu vedoucímu k postavení se mocným.⁶ Přesto se ani dnešní platné právo bez podobných pojmů neobejde. Občanský zákoník – vedle dalších odkazů – zakazuje ujednání odporující dobrým *mravům*,⁷ trestní zákoník chrání *mravní* vývoj dětí a *morálku* vojáků,⁸ právníci při vstupu do jednotlivých profesí skládají slib na svou *čest* a *svědomí*.⁹ Zde jsou však obsahy jednotlivých pojmů ponechány spíše nevyjasněné, nejisté.

Úkol následujícího textu je proto dvojitý. V první řadě chce na opomíjené pojmy otevřeně poukázat a tím čtenáři nabídnout k úvaze jejich promýšlení v souvislosti s právem. Etika jako obor věnující se lidskému jednání, je nedílnou součástí každé lidské existence a praxe (tedy i existence a praxe právníků), nehledě na to, zda si toho jsou jednající vědomi či nikoli. Především však následující řádky rámuje slovník této práce. Působí jako terminologický předstupeň, obecný základ, ze kterého bude lze vystoupat na specifitější pole profesní etiky právníků, ať už pojímané v rovině teoretické (vymezení a přístupy k ní) nebo praktické (případové studie). Zamýšlená obecnost terminologického základu s sebou nezbytně přináší riziko jisté míry zjednodušení a tím nutně i jistou míru povrchnosti a neúplnosti. U funkčního úvodního představení tak „velkých slov“ jakými je morálka a další, tomu snad ani nemůže být jinak. Situace je navíc komplikovaná tím, že v oblasti etiky není užívání základních termínů jednotné. Následující řádky jsou tak věnovány skutečně výhradně základnímu ujasnění termínů a náčrtu vybraných souvisejících úvah, přičemž kritériem výběru jim byla snaha o vyjasnění často používaných pojmů či teorií. V tom tkví jejich přínos. (Bylo by ovšem nepřiměřené očekávat od nich víc.)

⁵ Jak poukazuje Tomáš Sobek, nikoli pozitivistické lpění na textu zákona charakterizovalo nacistický právní řád. Ten stál naopak na představě, že právo ztělesňuje tu jedinou správnou, tj. nacistickou, morálku. Pramenem práva tak mohla být stejně vůdčova vůle, jako zdravé národní cítění, přičemž každý Němec měl mít „právo v duši“, tj. měl mít schopnost vycítit, co je špatné a co ne. Více v SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení. Kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, str. 328 a násl.

⁶ K roli svědomí, jako možného regulativu moci (práva) viz např. KYSELA, Jan. *Právo na odpor a občanskou neposlušnost*. Brno: Doplněk, 2006, zejména oblast str. 12 a 80.

⁷ § 1 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

⁸ § 190 a § 392 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁹ Za všechna právníká povolání například slib soudce Ústavního soudu uvedený v čl. 85 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

1. 1. Etika a svědomí

Odhlédneme-li od různých odkazů týkajících se etických témat, které je možno nalézt v hrdinských eposech a rozličných spisech náboženských, etika, jakožto filosofická disciplína, vděčí za svůj vznik *Aristotelovi* a jeho dílu *Etika Nikomachova*.¹⁰ Jednou z kategorií lidských činností, kterou *Aristoteles* rozlišuje, je činnost praktická, tj. činnost zaměřená na jednání (na rozdíl např. od činnosti soustředící se na poznávání), jejímž cílem jsou mravné (o sobě hodnotné) činy. A právě etika je disciplínou, která se praktickou činností zabývá. Proto se o etice někdy hovoří také jako o praktické filosofii.¹¹ Etika vychází z poznatku, že lze lidskému jednání přiřadit mravní význam, měřit jej kategoriemi dobra a zla, hodnotit jej jako dobré a špatné. Můžeme tedy říci, že etikou se rozumí „... *teorie, věda o morálce a mravnosti, věda o tom, jak by se měli lidé chovat v ... životě.*“¹²

Etika se tedy v první řadě soustředí na lidskou činnost, lidské jednání. Ze stejného hlediska lze ovšem hodnotit i osoby a sociální útvary (instituce, zákony apod.). V takovém případě se pak ale vždy jedná o hodnocení sekundární, neboť jedince hodnotí na základě jejich jednání a sociální útvary jako výsledek takových jednání (případně na základě toho, jaká jednání je utváří). Smysluplné mravní hodnocení lidského jednání přitom předpokládá jistou minimální kvalitu jednajícího. Musí si být vědom distinkce mezi dobrým a špatným (přičemž názory různých lidí se v konkrétních případech mohou lišit) a současně si musí být vědom toho, že je nutné konat dobro a naopak nekonat zlo (závazek konání dobra není nijak podmíněn). Takovéto schopnosti u jednotlivce označujeme jako svědomí.¹³

1. 2. Morálka, moralita a mravnost

Chce-li mluvčí v běžné řeči kvalifikovat jev z hlediska dobra, zpravidla nerozlišuje mezi adjektivy morální, mravný, případně etický. Takovou pojmovou promiskuitu může obhájit poukazem na etymologickou analýzu. Fundament pojmu *morálka* nalezneme v latině ve slově *mos*, znamenající mrav či zvyk. Samotné slovo

¹⁰ JANOVSKEÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2003, str. 21.

¹¹ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do filosofie*. Praha: Portál, 2010, str. 270.

¹² JANOTOVÁ, Helena. *Profesní etika*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, str. 13.

¹³ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 14.

mrav je zřejmě odvozeno z praslovanského základu *norv*, o jehož významu bohužel panují pochybnosti. Usuzuje se nicméně, že by mohlo označovat obyčej, eventuálně povahu. Latinské *ethica*, odvozené od řeckého *éthos*, opět odkazuje k mravu.¹⁴ Jak upozorňuje Arno Anzenbacher, etymologický rozbor naznačuje, že původním prostředím mravních, morálních, respektive etických jevů je sociální kontext (společný mrav, obecný obyčej či zvyk). Teprve s dalším vývojem se význam slov posouvá k subjektivně individuálnímu aspektu mravního smýšlení a charakteru jednotlivce.¹⁵

Význam etiky jako výrazu pro „*vědecké zkoumání morálních obsahů*“¹⁶ byl vysvětlen v předcházející podkapitole. Termínu *morálka* a s ním souvisejícímu adjektivu *morální* se bude v této práci připisovat zastřešující význam ve smyslu předmětu etiky. (Jak už bylo poznamenáno, právnímu zpracování morálky se věnuje podkapitola 1.4.)

Napětí mezi soukromým a veřejným či jedincem a kolektivem – tak dobře známé z práva a politologie – nachází svůj obraz i ve slovníku etiky. Svědomí jsme výše popsali jako schopnost člověka rozlišovat mezi dobrým a zlým a jeho pocit závazku konat dobro. Provádí-li jedinec nějakou činnost, která je v souladu s jeho svědomím, je oprávněn se domnívat, že tato činnost je morální. K problematice hodnocení však dochází ve chvíli setkání s jiným jedincem, který naopak na základě svého svědomí dané jednání nevykonává, případně jeho výkon modifikuje. Ve střetu s (jinak jednajícím) druhým se tak odhaluje dialektika svědomí – skutečnost, že jedinec sice jedná na základě přesvědčení o obecné morálnosti svého jednání, avšak současně takové přesvědčení musí být považováno nutně za subjektivní. Nejistota způsobená střetem s druhým, vyvolává v jedinci potřebu vstupu do diskursu, ve kterém chce dosáhnout uznání svých subjektivních soudů za obecně platné (správné). V tom momentě se objevuje nezbytnost existence mravních norem, které přesvědčení svědomí mohou potvrzovat (nebo vyvracet).¹⁷ Etika se proto neomezuje výhradně na hodnocení

¹⁴ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: LEDA, 2001, str. 160, 388, 393.

¹⁵ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 17, 18. Všimněme si dále, že etymologický rozbor spíše vypovídá o deskriptivním významu rozebíraných slov (něco se nějak děje, je zvykem), zatímco současný význam slov nese význam normativní (něco se nějak má dít, je *dobrym* zvykem).

¹⁶ Tamtéž, str. 18.

¹⁷ Uznání subjektivních soudů za obecně platné se v podmínkách hodnotového pluralismu a stále heterogennější společnosti stává téměř nadlidským úkonem. Hodnoty jsou přitom nejen nesouměřitelné, ale také nerealizovatelné všechny současně. Dochází tak ke konfliktu hodnot, přičemž pro nesouměřitelnost hodnot chybí měřítko určení správného vyřešení takového konfliktu. (Což ovšem

jednání, jehož kritériem by byl toliko soulad se svědomím. Do svých úvah zahrnuje i mravnost, jakožto morální požadavek stanovený sociální normou. Na základě řečeného se rýsuje distinkce mezi moralitou a mravností. Zatímco moralita uvažuje v dichotomii dobrý – špatný, přičemž mírou hodnocení je jedincovi svědomí, mravnost k hodnocení využívá adjektiv mravný – nemravný a měří je normami sociálního étosu (tj. mravu daného sociálního kontextu).^{18 19 20}

1. 3. Exkurz k etice Benthamově, Kantově a Aristotelově

V dosavadním textu jsme z důvodu usnadnění orientace v oblasti představili základní etické pojmosloví. Před tím, než v kapitole druhé přikročíme k vyjasňování možných vztahů profesní etiky právníků k etice obecné, jeví se být účelným věnovat se krátce konkrétnějšímu smýšlení o (obecné) etice vybraných autorů, respektive směrů, které tito autoři zastupují. Seznámení přitom plní podobou úlohu jako text předcházející – umožní nám v následujícím textu srozumitelněji a pohodlněji formulovat jednotlivé přístupy k profesní etice. Za pozornost dále stojí proto, že naznačí možné rozdílné přístupy k pojmu dobra. Při výběru směrů přitom vycházíme z redukce etického

neznamená, že všechna řešení jsou stejně dobrá nebo špatná. Znamená to, že na ně míru „dobroti“ nebo „špatnosti“ nelze vůbec aplikovat.) Více k tématu (hodnotového) pluralismu v SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení. Kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, str. 40 a násl.

V oblasti sociální psychologie dává napětí mezi jedincem a kolektivem do souvislosti s fází vývoje společnosti David Riesman, když odlišuje člověka niterně řízeného (určuje své jednání na základě svého *psychického gyroskopu*, v dětství si osvojených obecných pravidel, do jisté míry nepřihlížejících k okolní společnosti) a člověka vnějškově řízeného (*gyroskop* nahradil *radarem*, orientuje se dle konání a přání druhých, zejména vrstevníků). Přitom niterně řízený člověk je v postmoderní společnosti nahrazován vnějškově řízeným člověkem. (Riesman dále identifikuje člověka tradičně řízeného, jež prvním dvěma typům předchází a jehož jednání je určeno pravidly danými tradicí). Více v RIESMAN, David. *Osamělý dav: Studie o změnách amerického charakteru*. Praha: Kalich, 2007, str. 345.

¹⁸ Pro úplnost doplňme, že mezi svědomím a étosem existuje vztah vzájemného ovlivnění. Individuální svědomí se na étosu vytváří (zvnitřňuje, zpracovává nebo odmítá jeho normy). Na druhé straně je současně individuální svědomí nositelem étosu (připomeňme, že jistý étos, tj. minimum společensky přijímaných mravních norem, je podmínka *sine qua non* fungování veškerých sociálních útvarů) a právě svým přístupem k jeho pravidlům jej může stabilizovat, stejně jako destabilizovat.

¹⁹ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 105-112.

²⁰ Na závěr podkapitoly, jako doklad v úvodu zmiňované pojmové nejednotnosti termínů souvisejících s etikou, uvedme dílo Jana Sokola *Etika a život*. Sokol rozlišuje „společný mrav“ (základní, téměř zautomatizované činnosti řízené pravidly dané společností a určované „správnými“ vzory), „individuální morálku“ (autonomní jednání od společenského mravu emancipovaného jedince určené individuálním uvážením, zpravidla se opírajícím o nějaký mravní řád, např. Desatero) a jednání dle pravidel „etiky“ (hledání „nejlepšího“, tentokrát bez jakýchkoli opor v podobě pravidel společnosti nebo mravních řádů, přičemž hledání kritéria hodnocení je pak právě úkolem „etiky“). SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010, str. 66-73. Vidíme tak, že Sokolovi termíny do jisté míry odpovídají mravnosti a moralitě, přičemž jeho „etika“ by však v našem obecném pojetí měla být přítomna v obou z nich.

uvažování na etiku (1) utilitaristickou (latinské *utile* znamená užitečný), (2) deontologickou (řecké *deon* označuje povinnost) a (3) etiku cností.²¹ Nicméně je třeba dodat, že jednotlivé etické systémy se zpravidla vypořádávají se všemi zmíněnými složkami, tj. zaujímají stanoviska jak k povinnosti, tak užitečnosti (jednání) stejně jako k cnostem. To, čím se navzájem liší, je míra akcentů na tu kterou složku.²² Po řadě se budeme věnovat snad nejznámějším představitelům jednotlivých směrů, a to *Jeremy Benthamovi*, *Immanuelu Kantovi* a *Aristotelovi*.

1. 3. 1. Maximalizace štěstí *Jeremy Benthama*²³

Centrem svého morálního uvažování činí *Jeremy Bentham* tzv. princip užitečnosti (odtud utilitarismus; *Bentham* je považován za jeho zakladatele). Za morální považuje jen takové postupy, které užitečnost maximalizují. Užitečnost je pro utilitarismus dobrem. Užitečné (a tedy dobré) přitom může být jakékoli jednání, jeho jedinou kvalitou musí být schopnost vyvolat v člověku pocit štěstí nebo slasti, respektive bránit lidskému strádání a bolesti (můžeme tedy hovořit o hédonismu utilitarismu; řecké *hédoné* značí slast či radost). Samotné určení toho, co přesně učiní jedince šťastným, ponechává utilitarismus k odpovědi každému jednotlivci zvlášť.

Tato *Benthamova* lhostejnost k jednání samotnému znamená, že pro utilitarismus neexistuje jednání, které by bylo dobré nebo špatné o sobě. Jediným kritériem hodnocení jednání, kterým utilitarista disponuje, je tak jeho výsledek (přivození slasti nebo strasti). Z tohoto důvodu bývá utilitarismu řazen mezi etiky teleologické (řecké *telos* znamená cíl), respektive – v závislosti na terminologických preferencích – mezi etiky konsekvencialistické (zaměřené na konsekvence, tj. následky jednání).²⁴

Přes význam individuálního pocitu štěstí a strasti *Benthamův* utilitarismus morální hodnocení neredukuje výhradě na jedince. Podle *Benthama* by se totiž při volbě jednání měla zohledňovat komunita, či přesněji ostatní jedinci v komunitě. Štěstí

²¹ Dělení např. v OAKLEY, Justin a Dean COCKING *Virtue Ethics and Professional Roles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, str. 7 a násl. Obdobně SANDEL, Michael J. *Justice: What's the Right Thing to Do?* New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010, str. 6 a násl. či ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 129.

²² ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 55.

²³ Není-li uvedeno jinak, tento oddíl vychází z SANDEL, Michael J. *Justice: What's the Right Thing to Do?* New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010, str. 33-37 a ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 31-41.

²⁴ Teleologické etiky se pak staví do kontrastu s etikami deontologickými.

ostatních, pokud by jej mělo jednání ovlivnit, je třeba brát v úvahu. Na individuální úrovni tedy morální rozhodnutí spočívá v poměření slastí, které to které jednání může jednajícím způsobit. Při morálním posuzování na úrovni společenské je pak třeba sečíst množství jednotlivých (individuálních) slastí, které jednání a jeho alternativy přinášejí. Princip užitečnosti pak vede k závěru, že dobré bude takové jednání, které ve výsledku přinese co největší míru slasti. Z těchto úvah pak vychází slavné *Benthamovo* heslo „*Co možná největší štěstí co možná největšího počtu lidí.*“

Demonstrovat fungování výpočtu v praxi pak můžeme na návrhu *Benthamova* nakládání se žebráky. *Bentham* si všímá, že žebráci na ulicích působí kolemjdoucím strast, a to dvojího druhu. V dobrosrdečných kolemjdoucích vyvolávají soucit (*soustrast*), v zatvrzelých znechucení. V obou případech dochází ke snížení užitečnosti (potažmo štěstí) ve společnosti. Utilitaristickým řešením je proto odsunout žebráky z ulic a přemístit je do chudobinců. Přičemž *Bentham* předpokládal, že v chudobincích by žebráci měli povinnost pracovat. Odměnou by jim byla strava, ubytování, ošacení a další výhody. Se zjevnou námitkou, totiž, že někteří žebráci budou raději žebrat, než pracovat, se *Bentham* vyrovnává následovně. Uznává, že existují spokojení a prosperující žebráci. Dodává nicméně, že jsou v jasné menšině při porovnání s těmi žijícími bídě. Strast několika málo žebráků z přesunu do chudobince tedy musí ustoupit před daleko větší strastí, kterou by pocítovala veřejnost, kdyby přesunuti nebyli.²⁵

1. 3. 2. Immanuel Kant – člověk sobě zákonodárcem, člověk účelem²⁶

V silné opozici proti myšlenkám utilitarismu stojí *Benthamův* současník *Immanuel Kant*. Podle *Kanta* tím, že utilitarismus opírá své pojetí dobra o lidské štěstí, respektive o množství slasti, redukuje lidský rozum na pouhý rozum instrumentalizovaný (volí rozhodnutí na základě poměrování smyslové libosti

²⁵ Poznamenejme, že utilitarismus neskončil s *Benthamovou* smrtí, ale naopak byl dále rozvíjen. Už jeho bezprostřední následovník, *John Stuart Mill*, se ve svých úvahách snažil utilitarismus rozšířit o důslednější ochranu individuálních práva a snahu o detailnější způsob měření („počítání“) štěstí. Po *Millovi* samozřejmě následovali další a utilitarismus – zejména jeho způsob poměrování alternativ, jazykem moderní ekonomie vyjádřeným jako *cost-benefits analysis* – si stále v diskusích udržuje svůj význam.

²⁶ Není-li uvedeno jinak, tento oddíl vychází z *SANDEL, Michael J. Justice: What's the Right Thing to Do?* New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010, str. 104-129 a *ANZENBACHER, Arno. Úvod do etiky.* Praha: Zvon, 1994, str. 49-58.

a nelibosti). Člověk pak není ničím jiným, než otrokem svých chťičů. Proti (empirickému) instrumentalizovanému rozumu (či spíše vedle něj, byť s jasnou preferencí v jeho neprospěch) tak *Kant* staví rozum neinstrumentalizovaný, motivovaný transcendentálně (čistý rozum, bez empirické motivace libosti a nelibosti).²⁷ *Kant* tedy rozlišuje svět přírodní (svět smyslových libostí) a svět přírodu přesahující (transcendující), který smyslové motivace libosti postrádá. Rozum zbavený diktátu libostí a nelibostí (čistý rozum) motivuje zcela čistě, sám ze sebe. Jeho projevem v praxi (přírodním světě) je pak vědomí nepodmíněného povinování (kategorického imperativu) jím samým, přičemž kategorická motivace z rozumu plyne z rozumové povahy (rozumné) bytosti a je tak vlastní lidem obecně. Vyjádřeno jinými slovy, na základě uvedení transcendentální roviny do svých úvah *Kant* poukazuje na kvalitativní rozdíl mezi šťastným člověkem (smyslově uspokojeným) a dobrým člověkem (jednajícím na základě povinování čistým rozumem). Právě pro význam, který *Kant* povinnosti přikládá, hovoří se o jeho etice jako o etice deontologické (jak již víme z podkapitoly 1.3, řecké *deon* označuje povinnost).

Kant však svůj etický systém dále rozšiřuje i o hledisko účelu praxe (cíle, objektu, dobra, důvodu chtění), který opět musí vyplynout z rozumu jako takového. Dle jeho soudu jsou veškeré utilitaristické účely hypotetické (ne-kategorické, podmíněné) a slouží jako pouhé prostředky k dosahování subjektivních potřeb. (Odpoví-li student na otázku, proč studuje, že tak činí proto, aby získal dobrou práci, jeho studium je pouhým prostředkem k získání zaměstnání. Zaměstnání může být prostředkem k získání finančních prostředků a ty k zajištění společenské prestiže atd.) Takové cíle jsou kvantifikovatelné a vzájemně směnitelné a *Kant* je nazývá věcmi. Proti nim staví osoby (člověka), které jsou nepřevoditelné na společného jmenovatele (nekvantifikovatelné) a které není pro jejich povahu možno využívat jako prostředky; člověk je vždy sám objektivním účelem (tj. účelem, který nemá jen subjektivní hodnotu pro někoho, ale má hodnotu o sobě).²⁸ Člověk (a to člověk každý) si toto privilegované postavení zasloužil proto, že se v něm čistý rozum může stát rozumem praktickým, který v posledku stojí za

²⁷ Utilitarismu bývá označován za jednu z empirických etik, tj. etik, které na lidské jednání nahlíží jako na prostý vztah působení (prostředí na člověka) a protipůsobení (reakce člověka na působení, podmíněné jeho povahou). Výsledek jednání je pak možno při znalosti působení a povahy člověka předpovědět.

²⁸ Odtud formulace Kantova kategorického imperativu jako příkazu: „*Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.*“

schopností člověka být sám sobě (autonomním) zákonodárcem (mravního zákona), tj. za pomoci praktického rozumu nahlédnout své povinnosti.

Dle *Kanta* tedy člověk jedná morálně jedině tehdy, jedná-li na základě povinnosti, kterou na sebe sám vložil a která respektuje ostatní osoby jako účely o sobě. *Kantovou* odpovědí na *Benthamův* příklad se žebráky by tak patrně bylo konstatování, že *Benthamem* navrhované řešení nejen, že morálně selhává v motivaci (žebráky odstraňuje kvůli sentimentům kolemjdoucím, nikoli na základě nahlédnuté povinnosti), ale stejně tak využívá lidí jako prostředků a tedy nerespektuje jejich hodnotu jako účelu o sobě (převezením žebráků se má zajistit blaho lidí na ulici).

1. 3. 3. *Aristotelova* výchova smyslů k ctnosti²⁹

Kantovy názory problematizuje poukaz na otázku, zdali má morálně jednající jedinec cítit při výkonu povinností, které na sebe vložil, libost. Jak stojí výše, *Kant* otázky náklonnosti (libosti a nelibosti) vytěsnil z morálního rozhodování, neboť smyslovost náleží do světa přírodní kauzality. Proto, rozhodne-li se jedinec jednat smyslově, jeho jednání nemá morální hodnotu, neboť nepochází z rozumového motivu. Morálně jednající člověk naopak proti náklonostem staví sílu rozumu, který je s to lidské afekty, vášně a náklonnosti přemoci a ovládnout. Přesto však *Kant* naznačuje, že má člověk konat povinnost s *radostnou myslí*. Nezodpovězenou otázkou však zůstává, zdali je rozum schopen vedle ovládnání afektů, afekty rovněž vychovávat a formovat tak, aby se naučil mít z konání povinnosti libé pocity. Formování libostí rozumem totiž předpokládá možnost přírodní svět (své) smyslovosti uzpůsobovat, přičemž však *Kantova* filosofie pro takové uzpůsobování nenechává žádný prostor. Naproti tomu pojem ctnosti spojení světa smyslů a rozumu umožňuje, na což poukazuje už *Aristoteles*.

Aristoteles věří, že lidská vůle a rozum mají možnost smyslové prožitky vychovávat. Taková úvaha tedy, na rozdíl od úvah *Kantových*, předpokládá, že smyslové prožitky nejsou pouhou přírodní kauzalitou, ale že v jejich rámci může člověk uplatňovat vliv své svobody.³⁰ Proto by na sebe měl morálně smýšlející člověk přebrat

²⁹ Není-li uvedeno jinak, tento oddíl vychází z ARISTOTELES. *Etika Nikomachova*. II. 1-9 a ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 129-133.

³⁰ *Aristoteles* tím tedy rozšiřuje sféru vlivu rozumu i na oblast smyslových prožitků. Přírodně kauzální, a tedy neovlivnitelné, ale zůstávají životní funkce typu růstu či trávení.

i povinnost výchovy vlastní smyslovosti tak, aby v konání povinností nacházel libost (konal dobro rád).

Ve ctnosti se pak projevuje působení rozumu na afekty, neboť rozum umožňuje nacházet střed mezi (špatnými) krajnostmi (nadbytkem a nedostatkem). Například v peněžních záležitostech považuje *Aristoteles* za střed štedrost, za nadbytek marnotratnost a za nedostatek lakomství. *Aristoteles* přitom upozorňuje na nesnadnost hledání středu a potřebu přihlížení k jednotlivým případům a komplexnosti situace. Kdo chce být štedrým, musí uvažovat nejen komu prostředky darovat, ale také kolik jich darovat, kdy, jak a k jakému účelu.

Na závěr je třeba poznamenat, že *Aristotelův* pojem ctnosti je poměrně široký. Etické (mravní) ctnosti, na které se tento text soustředí, považuje *Aristoteles* za vniklé ze zvyku (k tomu konečně odkazuje i dříve uvedená etymologie). Nejsou tedy člověku přirozené, člověk se však rodí se schopností být ctnostným, respektive se ctnostným stávat ve chvíli, kdy bude ctnostně jednat. *Aristoteles* používá přirovnání ke staviteli – stavitelem se stává ten, kdo staví. Stejně tak ctnostným člověkem ten, kdo ctnostně koná. Ctnostné jednání si pak člověk osvojuje navykáním, cvičením. Z tohoto důvodu významnou roli sehrává ten, od koho jsou zvyky ctnosti přebírány (učitel), neboť z podstaty zvyku není možno, aby se jej člověk naučil sám. Riziko špatného výběru vzoru pak spočívá v tom, že navyknout lze stejně tak ctnostnému jednání jako jednání bezectnému.

1. 3. 4. Poznámka k etice *Weberově* – etika smýšlení a etika odpovědnosti³¹

V předcházejících oddílech došlo k základnímu nastínění pojetí etiky u *Aristotela*, *Kanta* a *Benthama*. Pro své (částečné) zaměření na problematiku morálního jednání však nepřestává být tento text textem vycházejícím z prostředí právního se sociologickými a politologickými přesahy. Poslední oddíl této podkapitoly tedy věnujeme *Maxovi Weberovi* a jeho rozlišení etiky smýšlení a etiky odpovědnosti, které si v diskursu vybudovalo jistou pozici.³²

³¹ Není-li uvedeno jinak, tento oddíl vychází z přednášky *Politika jako povolání* in WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, 2009, str. 282-293.

³² Na což v obecné rovině upozorňuje ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 140. V rovině konkrétní rozšíření *Weberova* pojetí dokládá např. SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2005, str. 114-118.

Weber etikou smýšlení myslí takovou etiku, která koná dobro, aniž by zohledňovala výsledky svého konání: „*Jestliže jsou následky jednání, probíhající podle ryzího smýšlení špatné, pak to pro [... jednajícího] znamená, že je za to odpovědný nikoli ten, kdo jedná, ale nýbrž svět, hloupost ostatních lidí nebo i vůle Boha, který je takovými stvořil.*“³³ Jednající je tedy zodpovědný výhradně za ryzost svého smýšlení. Jako příklad etiky smýšlení uvádí Weber Ježíšovo Kázání na hoře (respektive absolutní etiku evangelia). Naproti tomu ten, kdo jedná pod vlivem etiky odpovědnosti, vychází z toho, že za předvídatelné následky svého jednání nese odpovědnost právě on. Předestřený rozdíl je pak dobře patrný na vztahu k prostředkům, jimiž jednající dosahuje svých cílů. Člověk jednající na základě etiky smýšlení kategoricky odmítá použití morálně pochybných nástrojů (byť by vedly k hledaným výsledkům), zatímco jednající dle pravidel etiky odpovědnosti si je vědom toho, že za žádoucími výsledky nezřídká stojí morálně problematické postupy a že (pouhý) dobrý úmysl nemusí nutně zajišťovat i kýžený výsledek. Nepřekvapivě pak Weber pro sféru politiky doporučuje řízení se etikou odpovědnosti, zatímco etiku smýšlení přenechává světcům.

V tomto místě dodejme, že Arno Anzenbacher, s jehož dílem předcházející text významně pracuje, Weberovo pojetí považuje za málo filosoficky propracované a vyčítá mu hned několik bodů. Dle něj Weber v první řadě nerozlišuje mezi mravností a moralitou. Má-li moralita existovat jako samostatný pojem, musí se odvíjet výhradně od smýšlení (svědomí) jednajícího. Naproti tomu jisté oproštění od subjektivního pohledu nabízejí úvahy o mravnosti. Další připomínku směřuje Anzenbacher proti Weberově terminologii. Obvykle užívané termíny *odpovědnost* a *smýšlení* jsou totiž v etickém diskursu nerozlučně spjaty. Morální smýšlení je podmíněno odpovědností, stejně jako je odpovědnost podmíněna morálním smýšlením.³⁴ Anzenbacherovu kritiku dále sklízí i jedinec, zastánce etiky odpovědnosti. V konečném součtu totiž z uvažování vychází jakožto utilitarista se všemi námitkami, které je proti utilitarismu možno vznést.^{35 36 37}

³³ WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, 2009, str. 286.

³⁴ Konečně, sám Weber uvádí, že dělení neznámá: „... že by etika smýšlení byla totožná s neodpovědností a etika odpovědnosti s bezcharakterností.“ Tento svůj předpoklad nicméně vlastním textem spíše vyvrací, než potvrzuje. Viz tamtéž, str. 285 a násl.

³⁵ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994, str. 140 a 141.

³⁶ Anzenbacher nakonec ještě Weberovi vytýká, že si jako příklad etiky smýšlení vybral etiku evangelia, přičemž uvádí, že např. interpretace evangelia *Tomáše Akvinského*, který vychází z aristotelovského pojetí ctnosti rozumnosti, etice smýšlení neodpovídá.

1. 4. Morálka a právo

V úvodu této kapitoly zaznělo, že na rozdíl od pojmů jako jsou *etika*, *svědomí* či *mravnost* se v právních úvahách slovo *morálka* objevuje podstatně častěji. Zdá se tedy být nabíledni v práci zabývající se profesní etikou právníků, zaujmout stanovisko k problému vztahu práva a morálky. Vždyť skutečně – v závislosti na preferencích toho kterého autora – může mít morálka s právem leccos společného.³⁸

Na učebnicové úrovni se můžeme dočíst o jejich společných rysech. Podle některých morálka sdílí s právem své funkce (regulativní, výchovné...), stejně jako cíle (obecně posílení stability)³⁹. (Podobně vidí věc *Pavel Maršálek*, když k právu a morálce ještě přidává náboženství, jakožto další význačný normativní systém. Jejich významu pak připisuje roli *řádového činitele*, tj. „...nástroj[ů] sociální kontroly garantující zachování společenské homeostázy jako nejdůležitějšího předpokladu trvání společnosti, jakož i jejího dalšího rozvoje...“.⁴⁰) *Georg Jellinek* příbuznost morálky a práva dokonce spojuje s představou, že právo je minimem morálky.⁴¹

Dozvíme se nicméně i o rysech rozdílných. Právo má být z definice obecné, zatímco morálka může být obecná, stejně jako skupinová (partikulární) a individuální.

³⁷ Autor práce se necítí být povolán bez dalšího odsoudit pojetí Weberovo, nebo zatracovat výtky Anzenbacherovy. Připadalo mu ovšem dobré, a to i s přihlédnutím k možným důsledkům, na tento rozpor upozornit. Je zjevné, že utilitaristicky vyhocený důraz na výsledky neposkytuje uspokojivá řešení veškerých morální problémů. Ne nepodobně na tom ovšem je snaha následky z uvažování naprosto vytěsnit. (Například *Kanta* následování příkazu *Nelži!* – byť se později zkoušel s problémem vypořádat při zachování integrity svého učení – dovedlo až k tomu, že by vrahovi, zamýšlejícímu zabít nevinného prozradil, kde se nevinný skrývá. Viz SANDEL, Michael J. *Justice: What's the Right Thing to Do?* New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010, str. 132-134 či obdobně KOSEK, Jan. *Jak (ne)být sám (se) sebou: problém autenticity: zrod a cíle moderního člověka ve světle filozofie a literatury*. Praha: Dokořán, 2015, str. 169-172.) I *Anzenbacher* ve *Weberově* etice odpovědnosti nakonec nachází legitimní snahu (snad ve smyslu najít obranu proti politickému „páchání dobra“) a navrhuje ji postavit na kombinaci *Kantova* a *Aristotelova* přístupu. Dodejme tedy na závěr, že *Weberovým* úmyslem při psaní citované pasáže *Politiky jako povolání* snad bylo spíše podání oprávněného varování před pokrytectvím různých politiků-spasitelů než snaha o zamlžení pojmosloví etiky jako takové.

³⁸ Slovo právo je zde myšleno ve smyslu pozitivního práva.

³⁹ SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, str. 9.

⁴⁰ MARŠÁLEK, Pavel. *Právo a společnost*. Praha: Auditorium, 2008, str. 18 a násl.

⁴¹ Právo by tedy bylo podmnožinou morálky a z morálky by vyrůstalo. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 85 a 86. *Viktor Knapp* nicméně následně *Jellinekův* názor lapidárně vyvrací s poukazem na existenci právních norem technického typu (jízda po pravém okraji vozovky, stanovení procesních lhůt předpokládajících nezapočítávání dnů poštovní přepravy do lhůty samé). Podobně jako *Jellinek* na vztah práva nahlížel i *Max Weber*, když tvrdil, že veškeré důležité mravní příkazy musely někdy být i příkazy právními. PŘIBÁŇ, Jiří. *Sociologie práva: systémově teoretický přístup k modernímu právu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996, str. 72. Ani *Jiří Přibáň* však takové konstatování neponechává bez relativizujícího doplnění a popření těsného vztahu práva a morálky. Tamtéž, str. 125, 164.

Normy právní bývají artikulovány oficiálně (zejména formální publikace), v porovnání s normami morálními disponují menší mírou neurčitosti a navíc bývá jejich dodržování zajištěno mocenským aparátem státu,⁴² z čehož vyplývají i rozdílné sankce následující po porušení dané normy.⁴³

I v debatě neučebnicové (zmíníme jen některé práce pozdější) nalezneme odkazy morálky se týkající. Když *Gustav Radbruch* ve své slavné stati *Zákonné neprávno a nadzákonné právo* nabízí v reakci na brutalitu právního systému nacistického Německa možnost narušit právní jistotu garantovanou pozitivním (ale nesnesitelně nespravedlivým) právem, s pojmem morálky ještě nepracuje. Pozitivnímu právu nadřazeným principem mu je spravedlnost.⁴⁴ Snad by však jeho vysvětlení za pomoci spravedlnosti šlo podobně konstruovat i s použitím morálky. I *Problém odporného udavače Lona Fullera* řeší napětí mezi právem a spravedlností. Pro náš záměr je ovšem významnější, že *Fuller* se k morálce explicitně hlásí, a to nejen v názvu díla. Čtenáři nabízí dva druhy morálky – morálku aspirace a morálku povinnosti. Přitom morálkou povinnosti se myslí taková pravidla, která umožňují základní uspořádání společnosti, zatímco morálka aspirace je výzvou k výjimečnosti. S odkazem na *Adama Smitha* přirovnává *Fuller* morálku povinnosti ke gramatickým pravidlům a morálku aspirace k pravidlům, jež stanovena kritiky, určují vznešenou a vytříbenou kompozici. První slouží k zachování jazyka jakožto nástroje komunikace (morálka povinnosti slouží zachování společnosti, společenského života), druhá poskytuje obecnou představu dokonalosti, která je hodná následování (morálka aspirace je výzvou k přijetí hodnotného vzoru, jak žít, výzvou k výtečnosti).⁴⁵ Pro právníka zajímavější je však *Fullerovo* užívání termínů vnitřní a vnější morálky práva. Vnitřní morálkou práva se rozumí pravidla jakéhosi přirozeného práva procesního (obecnost, zákaz retroaktivity

⁴² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 85, 86.

⁴³ Přičemž připomeňme, že sankce udělená státem nemusí být vždy nahlížena za sankci přísnější: „Zkušenosti prokazují, že sankce spočívající v organizovaném a záměrném způsobení veřejné ostudy provinilci bývá pociťována tragičtěji než aplikace třeba i přísnějších právních sankcí, jež nebývá tak dalece spojena s veřejným odsouzením. Pohana spočívající ve zveřejnění deliktu a odsouzení provinilce může mít trvalejší vliv na jeho pověst a společenské postavení než aplikace právní sankce, jež není provázena veřejným ostouzením. BOGUSZAK, Jiří a Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. Praha: ASPI, 2004, str. 36, 37.

⁴⁴ Dle českého překladu v HANUŠ, Libor. *Gustav Radbruch – o napětí mezi spravedlností a právní jistotou. Právní rozhledy*. 2009, roč. 17, č. 16, str. 583-585.

⁴⁵ Takto podáno je právo příbuzným morálky povinnosti, naproti tomu morálka aspirace souvislost s právem postrádá. Právně možné je totiž jedině pokusit se z života člověka vyloučit hrubší a zjevnější projevy náhody a iracionality, není však možné vyžadovat po člověku, aby vedl rozumný život.

atd.) a *Fuller* jim věnuje většinu svého pojednání.⁴⁶ Konstatuje přitom, že vnitřní morálka práva je současně morálkou povinnosti i morálkou aspirace, byť převážně zůstává morálkou aspirace.⁴⁷ I *Herbert Hart*, třebaže v menším měřítku než *Fuller*, s morálkou počítá. O jejím významu mluví například ve vztahu k možnosti omezit suveréna (jedná se však o omezení mimoprávní, způsobené suverénovým strachem z nepříznivých důsledků nepřihlížení k morálce či jeho pocitem morálního závazku respektovat obecné mínění), dále při konstatování, že morální a právní závazky se částečně překrývají (ačkoli neopomene dodat, že se od sebe též liší) i při přímých úvahách vztahu práva a morálky, přičemž *Hartův* přínos spočívá – mimo jiné – právě v tom, že důsledně odděloval právní platnost od morální hodnoty, a to navzdory tomu, že uznával nutnost minimálního společného obsahu práva a morálky v podobě tzv. minimálního obsahu přirozeného práva.⁴⁸ Naopak *Ronald Dworkin* svojí teorií právních principů morálce brány do práva vysloveně otvírá, když mezi právní principy počítá i principy postrádající oporu v ústavě, zákonech, obyčejích či doktríně, mají-li současně oporu v politické nebo společenské morálce.⁴⁹

Dworkinem se téma samozřejmě nevyčerpává. Působivý a důkladně rozvedený výčet úvah souvisejících nejen se vztahem práva a morálky nabízí v našem prostředí *Právní myšlení Tomáše Sobka*.⁵⁰ Živost tématu vztahu práva a morálky dále dokládá například sborník *Právo a dobro*, který k sobě přivedl celou řadu vynikajících autorů.⁵¹

Co z řečeného plyne? Především konstatování, že uvažování o vztahu morálky (potažmo přirozeného práva) a práva je zajímavou a zjevně nekončící částí právní teorie. Pro účel této práce se však takové úvahy jeví jako postradatelné či téměř nežádoucí. V první řadě pro zřejmou nevyjasněnost morálního slovníku právníků. Např. *Fullerova* morálka aspirace by se zřejmě blížila moralitě, alespoň v tom směru, že

⁴⁶ To vnější morálce práva (dle jeho slov hmotnému přirozenému právu) se prakticky nevěnuje.

⁴⁷ FULLER, Lon L. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998, str. 12-36, 44-46, 49, 169-171.

⁴⁸ HART, Herbert. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2010, str. 78, 171-174, 185-210.

⁴⁹ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 28.

⁵⁰ SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení. Kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011, str. 620.

⁵¹ PŘIBÁŇ, Jiří a Pavel HOLLÄNDER, a kol. *Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, str. 270. Sborník čtenář navíc využije nejen při uspokojování zájmu po otázkách vztahu práva a morálky. Vedle hlavních autorů *Jiřího Přibáně* a *Pavla Holländera* za pozornost stojí např. *Jan Sokol*, mimo jiné upozorňující na konflikt morálky (příkaz *Nelži!*) s právní možností libovolné obhajoby obviněného. Při dalších úvahách s tématem této práce taktéž souvisejících zaujme upozornění *Václava Bělohradského* na úpadek práce pojaté jakožto profese (zdroje identity) vedoucí k tzv. postprofesionálnímu chaosu, který je jedním z chaosů živícím identitární paniku apod.

Fuller její apel vztahuje k jedinci, zatímco paralelu morálky povinnosti bychom našli v mravnosti, neboť ta operuje se společností; *Hart* vědomě píše prostě o „morálce“, byť počítá přinejmenším s morálkou konvenční, morálkou konkrétních společenských skupin a morálkou individuí... Řekne-li tedy právník „morálka“, ne vždy jsme si jisti, co si pod pojmem představit, co jej určuje. (Niméně takovou pochybu by snad bylo lze použít i ve směru k úvahám filosofickým.) Co je však podstatnější, úvahy o vzájemném (ne)pronikání a (ne)podmíněnosti morálky a práva by na naší úrovni přespříliš zatížily hlavní účel této práce, kterým je sledovat jednání právních profesionálů. Pro tuto potřebu se přidržíme představy existence samostatného, morálně nepodmíněného (pozitivního) práva.⁵²

⁵² Byť, jak si ještě ukážeme v oddílu 2. 3. 2. i pozitivní právo má v úvahách o profesní etice své místo.

2. Povolání právníka a profesní etika právníka

„A čemu se věnujete Vy?“
„Vyučuji profesní etiku právníků.“
„To musí být krátký kurz!“⁵³

Hilary Sommerlad z Leeds Metropolitan University popisuje výzkum, jenž proběhl mezi „advokátními koncipienty“ (studenty LPC⁵⁴) v Anglii a Walesu a jehož část tvořil úkol popsat advokáta pěti slovy. Navzdory tomu, že studenti se sami chtěli advokáty stát, jejich popisy není možno označit bez dalšího za lichotivé – často se objevovala přízviska jako arogantní, neurvalý, vyvolávající strach, zaměřený na peníze, (neúměrně) kritický (*judgemental*). V hodnocení se nicméně objevovaly i kladné rysy odkazující na advokátskou inteligenci, přesvědčivost a znalosti.⁵⁵ Na podobně nekonzistentní přístup k advokátům, tentokrát „obyčejných lidí“, poukazuje *Alexandra Krsková* – advokát budí nenávist a závist, současně se mu ale lidé chtějí podobat pro jeho schopnost poradit si ve složitých situacích.⁵⁶

Odhlédneme-li pro tuto chvíli od skutečnosti, že *advokát* nerovná se *právník* (kterážto distinkce se mimo právníckou obec spíše zanedbává), nemůžeme si nevšimnout, že žert z úvodu kapitoly stojí na faktických základech. Konečně, nejlepším důkazem řečeného bylo, pokud se mu čtenář pouсмál. Kdyby totiž nebyli právníci obecně nahlíženi jako bezskrupulózní, žert by postrádal smysl.

Vysloví-li tedy mluvčí slovo *právník*, málokomu se vybaví osoba, která by mohla být vzorem mravnosti nebo cností.⁵⁷ Kritiku si nicméně vysloužili nejenom

⁵³ Ze vzpomínek *Emer Hunt*, vyučující semináře Lawyers, Ethics & Legal Practice na irské *University College Dublin*.

⁵⁴ The Legal Practice Course (LPC) je kurz navazujícího vzdělávání kandidátů na advokáty (solicitory), do kterého se mohou hlásit studenti s vysokoškolským vzděláním. Dle časových možností a preferencí studenta kurz trvá rok, nebo dva a navazuje na něj dvouletý praktický výcvik.

⁵⁵ SOMMERLAD, Hilary. Researching and Theorizing the Processes of Professional Identity Formation. *Journal of Law and Society*. 2007, roč. 34, č. 2, str. 195-202.

⁵⁶ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky)*. Bratislava: Iura Edition, 2008, str. 25.

⁵⁷ Což neznamená, že by si takové právníka nebylo možno představit. Za všechny vzpomeňme patrona právníků *Svatého Iva* (někdy též označovaný jako *Svatý Ivo Bretaňský* nebo *Svatý Ivo Hělory*). I *Svatého Iva* však lze v diskusi špásově použít proti právníkům, neboť jej „zlé jazyky považují za jediného juristu, který se kdy dostal do nebe“. (Nejen pro pražskou právníckou obec není bez zajímavosti, že jedno z nejslavnějších zobrazení *Svatého Iva*, sochu na Karlově mostě, zhotovil na objednávku Právnícké fakulty slavný *Matyáš Bernard Braun*.) *Svatý Ivo* bývá zobrazován zpravidla v taláru a s baretem,

právníci, ale profese obecně. Například *Bernard Shaw* píše, že veškeré profese jsou spiknutími proti laikům.⁵⁸ Nezdá se tedy, že by souvztažnost mezi etikou a profesemi a tím méně pak mezi etikou a povoláním právníka byla bez dalšího zřejmá. Máme-li se tedy věnovat tématu stanovenému v nadpisu kapitoly, bude třeba řadu spojení objasnit. Začneme představením toho, co je možno myslet označením *povolání* (respektive *profesí*). Následně navážeme seznámením se s různými pojetími profesní etiky, abychom dále mohli hovořit o profesní etice právníka. Těmto účelům slouží následující text, přičemž v jeho závěru dojde nadto ke stanovení východisek, ze kterých vychází druhá a třetí část práce.

2. 1. Kdo je profesionál, a kdo není – atributy profese

V názvu předkládané práce stojí český termín *povolání*, přičemž výrazu slovník připisuje dvojí význam. Může znamenat trvalou činnost vykonávanou jakožto zaměstnání, na něž se jedinec odborně připravoval, nebo poslán, určení (ve smyslu být určen/poslán k něčemu).⁵⁹ Všimněme si, že oproti „prostému“ zaměstnání, povolání počítá s odbornou přípravou jedince. Druhý význam poukazuje na jistý, jedince přesahující úkol (otázkou ovšem samozřejmě zůstává, kdo, k čemu, jak a kým byl povolán, nebo se povolal). Obdobný obsah nese latinské *professio* znamenající živnost nebo zaměstnání. I v tomto termínu však můžeme najít stopy patosu, neboť význam *professio* spočívá ve složenině *profiteri*, kde *pro* znamená *před* a *fateri* *vyznávat* nebo *prohlašovat*. Původní význam *profese* tedy odkazuje k (veřejnému) přihlášení se k určité činnosti.⁶⁰ Text práce nakládá s *povoláním* jakožto synonymem *profese*, přičemž v názvu práce dostalo přednost – právě pro svůj český původ (respektive významovou srozumitelnost) – *povolání*. Ve zbytku textu se ovšem pracuje větší měrou

přičemž obvykle drží knihy či svitky (symbol učenosti) a eventuálně provaz (znak kajícíků). Více v ADAMOVIÁ Karolina a Antonín LOJEK. Svatý Ivo a svatá Aja ve světle českého výtvarného umění. In KNOLL, Vilém (ed.). *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám: acta historico-iuridica Pilsnensia 2008*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 14-19.

⁵⁸ Kaufman, Andrew L. *Problems in Professional Responsibility*. Boston: Little, Brown and Co., 1976, str. 5 a 6.

⁵⁹ Slovník spisovného jazyka českého. [online]. Ústav pro jazyk český, v.v.i. [navštíveno 22. 7. 2015]. Dostupné z: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=povol%C3%A1n%C3%AD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>>.

⁶⁰ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: LEDA, 2001, str. 503.

s *profesí*, neboť se tohoto termínu (snad i vzhledem k jeho snadnému překladu do dalších jazyků⁶¹) při úvahách o právnících používá čteněji.

Na nadepsané termíny ovšem není nutno hledět pouze optikou lingvistiky. Naopak, pro naše záměry bude daleko zajímavější pohled sociologický. Je přitom třeba mít na paměti, že při definování profese ne vždy panuje mezi autory shoda, jedná se o termín živý, vyvíjející se a obsah měnící.⁶²

Při snahách o vymezení termínu *profese* způsobuje nesnáze celá řada okolností. Předně jde o skutečnost, že pojem nese stejně tak normativní význam, jako význam deskriptivní. Označením si tak lichotí a zvedá prestiž mnohý mluvčí, jehož činnost bychom při standardním popisu označili jakožto („pouhé“) zaměstnání. V takových případech pak termín spíše než o hlubším významu činnosti vypovídá o touze mluvčího po (přisvojení si) věhlasu. Komplikace způsobuje též neshoda ve věci metody určení definice termínu. Obvykle se postupuje tak, že se stanoví, která zaměstnání jsou označení hodna a následně dochází ke hledání jejich společných rysů. Svízel však spočívá v subjektivitě výběru dostatečně vhodných zaměstnání – společné rysy se tak liší na základně úvahy toho kterého autora. Eventualitou k řečenému jsou definice abstraktní. Avšak ty nemohou posloužit k odlišení konkrétních činností. Poslední těžkost definování lze spatřovat ve faktu nejednotnosti analytických zájmů. Někteří autoři se soustředí na vědomosti či kulturní hodnoty, jiní zdůrazňují individuální povinnosti apod.⁶³

Následující vymezení proto spíše než k definitivnímu najití obsahu termínu směřuje k představení typicky se objevujících rysů profese, přičemž i jednotlivé rysy spolu mohou úzce či širěji souviset, případně se větší či menší měrou překrývat. Čtenář tedy díky následujícím řádkům nezíská pregnantní představu o tom, co přesně lze za profesi považovat (což, jak jsme naznačili výše, je více než obtížné), získá nicméně představu, z jakých základů úvahy o profesích jako takových vyrůstají.

První z rysů naznačuje již představený slovníkový význam. Profesí se rozumí činnost, kterou může jedinec vykonávat až po projití odborným vzděláním. Zpravidla se přitom nejedná o krátkodobé „přeškolení“, ale o dlouhotrvající výuku či školení, které

⁶¹ Namátkou shodující se anglické a francouzské *profession* či italské *professione*.

⁶² SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 49. Dostupné v elektronické verzi z <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10808089>>.

⁶³ FREIDSON, Eliot. *Profession of Medicine: a Study of the Sociology of Applied Knowledge*. Chicago: University of Chicago Press, 1988, str. 3 a 4.

vede k osvojení si potřebných odborných znalostí a vědomostí.⁶⁴ Vzdělání obvykle poskytuje uznávaná instituce,⁶⁵ často se jím míní (při nejmenším) vzdělání vysokoškolského stupně. Úroveň dosažené kvalifikace bývá osvědčována různorodými zkouškami a certifikacemi, potvrzující jejich úspěšné složení.⁶⁶

Za druhé se uvádí, že profesionálem vykonávaná odbornost má být navíc intelektuálně náročná. Řečené nutně neznamená, že by výkon povolání neobsahoval prvek zručnosti či fyzické zdatnosti a naopak výkon „ne-povolání“ by spočíval výhradně na nich. V rovině povolání však intelektuální komponent představuje podstatnou část výkonu.⁶⁷ Komplexnost odborných otázek navíc přispívá k tomu, že ten, kdo službu od profesionála obdrží, není začasť s to sám poznat, zdali byla odvedena kvalitně či nikoli. Proto při přijímání služby musí zpravidla profesionálovi důvěřovat. A právě důvěra (respektive nesnadnost kontroly laikem) znamená pro profesionála vysokou míru autonomie a pro toho, jenž službu přijímá, vysokou míru zranitelnosti, neboť o tom, jaká služba a jakým způsobem bude poskytnuta, rozhoduje v posledku profesionál. Eventualitě zneužití nadřazeného postavení profesionála vůči příjemci služby se tradičně čelilo poukazem na profesní hrdost, jež měla zajišťovat, že profesionál klade vždy klientovy zájmy před zájmy vlastní.⁶⁸

Mezi další uváděné rysy patří skutečnost, že individuální autonomie bývá doplněna autonomií kolektivní, jež na sebe obvykle bere podobu profesních (stavovských) organizací (komor), začasť s povinným členstvím. Tyto instituce jsou zpravidla nadány regulativními pravomocemi, ať už se jedná o nastavování standardů výkonu povolání, podmínek členství v instituci či dohledu nad výkonem povolání.⁶⁹ (Povšimněme si, že i rovina kolektivní autonomie znamená ohrožení „klientových“ zájmů. Kompetence v běžném životě svěřené legislativním orgánům, případně orgánům

⁶⁴ MOLITERNO, James E. *Ethics of the lawyer's work*. Saint Paul, Minnesota: Thomson/West Pub. Co., 2003, str. 6.

⁶⁵ PARKER, Jenneth. Moral Philosophy – Another ‘Disabling Profession?’. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 32.

⁶⁶ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994, str. 13.

⁶⁷ Tamtéž, str. 14. Tak například řemeslník při vytahování zatlučeného hřebíku bude jistě vykonávat pohyby podobné pohybům dentistovým při vytrhávání zubů. Rozhodnutí o vyjmutí zubu a promýšlení následků takového jednání však bude zjevně obtížnější než rozhodnutí o vyjmutí hřebíku.

⁶⁸ MOLITERNO, James E. *Ethics of the lawyer's work*. Saint Paul, Minnesota: Thomson/West Pub. Co., 2003, str. 6 a 7.

⁶⁹ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajúceho advokáta: (vademezum profesijnej etiky)*. Bratislava: Iura Edition, 2008, str. 13 a 14.

moci výkonné, na které má občan v demokratickém právním státě jistý vliv, administrují v případě profesí profese samy.) Úkoly profesních organizací však bývají podstatně pestřejší. Vedle jiného hrají roli při prosazování cílů a zájmů stavu či ochraně svých členů před (nečlenskou) konkurencí. Zpravidla též pečují o celoživotní vzdělávání a profesní rozvoj svých členů.⁷⁰ V neposlední řadě profesní organizace reprezentují profesi před veřejností a vytvářejí ideu profese samé, o které se snaží přesvědčit mimo stojící veřejnost.⁷¹

Posledním z rysů, které zmíníme, a který je zejména významný pro úvahy o profesní etice, je důraz profesionálů na určité hodnoty, na které by při výkonu povolání měli brát zřetel. Prostřednictvím ohledu na tyto hodnoty se uvažování profesionála dostává do etické roviny (hodnoty představují dobro).⁷² Z hodnot pak vyplývají normy, u nichž se předpokládá, že je budou profesionálové respektovat.⁷³ Za typickou hodnotu pro oblast práva se považuje spravedlnost, podobně jako zdraví pro oblast zdravotnictví. Právě výkon povolání s důrazem na hodnoty ho odlišuje od jakéhokoli jiného výkonu činnosti, byť by byl sebezručnější a sebeodbornější. V takto striktním pojetí tak například člověka s lékařským vzděláním nebude lze označit za lékaře, pokud svou osobu propůjčil namísto k léčbě nemocných k nalezení dopingu (tj. nesloužil by hodnotě zdraví vlastní jeho profesi, ale klientovu zadání).^{74 75}

⁷⁰ Tamtéž, str. 15-17.

⁷¹ PARKER, Jenneth. *Moral Philosophy – Another ‘Disabling Profession?’*. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 32.

⁷² HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003, str. 69-72.

⁷³ KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994, str. 14. Aspirace výkonu povolání s ohledem na společenské hodnoty pak může být důvodem pro vznik různých profesních etických kodexů a jim na roveň postavených dokumentů. O etických kodexech a jejich postavení v České republice bude šířeji pojednáno v podkapitole 3. 5.

⁷⁴ AIRAKSINEN, Timo. *Service and Science in Professional Life*. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 9.

⁷⁵ Jak stojí výše, výčet rysů není definitivní a bylo by možno hovořit o rysech dalších. Například o úplatnosti výkonu povolání (SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 49 a 50.), která byla patrná i ve slovníkové definici povolání jakožto odborného zaměstnání (tj. činnosti vykonávané za mzdu) či zdůraznění, že profesionálové poskytují nikoli prosté, nýbrž pro společnost existenčně důležité služby (KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994, str. 13).

2. 2. Kritika konceptu profesí

Představujeme-li koncepci profese, jeví se být vhodné, stručně zmínit i námitky, které je možné proti ní vznést, přičemž náznaky možných kritik, které se již objevily v textu výše, zde rozvedeme.

Ivan Illich poukazuje na dvě vady ideje profese, které jsou v jeho pojetí obě vadami na úrovni politické. Jde o nedemokratičnost profesí a rostoucí vliv profesí. Prvně jmenovaným se míní skutečnost, že společenským přijetím ideje profese dochází k vyprázdnění tradičních způsobů správy společnosti. Veřejné záležitosti – v demokraciích typicky svěřované rozhodnutí laiků a jimi volených zástupců – se kvůli profesím přesouvají do rukou automaticky úctyhodné elity. Uvedené se v praxi projeví tím způsobem, že nevhodně užitá autorita profesionálů při správě věcí veřejných ochuzuje politické debaty⁷⁶ – profesionálové jsou přeci věci znalí odborníci zběhlí v řešení komplexních otázek; kdo je laik, aby jim mohl konkurovat?

Rostoucím vlivem profesí *Illich* míní, že profese ve své činnosti překračují hranice profesní kompetence a vstupují do prostoru ideologií. Profesionálové se již nespokojují s prostým představením svých odborných názorů na věc, ponechávajíce lidem prostor k vytvoření vlastního náhledu a vlastního rozhodnutí. Namísto toho si osobují právo k samotnému rozhodování.⁷⁷ V takovém případě tkví problém v tom, že mnoho rozhodování není výhradně rozhodováním expertním, ale je hodnotově zabarveno. Tím, že profesionálové připraví ostatní (veřejnost) o možnost vlastní volby není automaticky dosaženo lepšího výsledku, neboť ani profesionálové nejsou ve věci hodnotových soudů lépe trénovaní než veřejnost. (Rozhodovat by tedy měli opět demokraticky zvolení zástupci nebo veřejnost sama.)⁷⁸

Profese lze nicméně kritizovat i z jiných pozic, než jen z politických. *Daryl Koehn* jmenuje tři z nich, přičemž dělící linii mezi nimi rýsuje na základě kritizujících subjektů – 1) organizačních analytiků (*organizational analysts*), 2) sociologů a historiků a 3) filosofů. Organizační analytici si kladou otázku, zdali vůbec něco jako profese

⁷⁶ PARKER, Jenneth. Moral Philosophy – Another ‘Disabling Profession?’. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 28 a 29.

⁷⁷ Podobného vývoje si všímá i Ulrich Beck, když upozorňuje na skutečnost, že v (post)moderní společnosti se politické utváření přesouvá ze sféry politicko-demokratického systému do demokraticky nelegitimovaného prostředí nepolitiky ekonomické a vědecko-technické. Více v BECK, Ulrich. *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně*. Praha: SLON, 2004, zejména kapitola VIII.

⁷⁸ Tamtéž.

existuje. Poukazují právě na zmiňovanou skutečnost, že ve věci hledání uzavřeného výčtu profesí nepanuje shoda, a proto by bylo užitečnější spíše než na klasifikování rysů činnosti, soustředit se na dovednosti a strategie, které jsou v průběhu jejího výkonu osvojovány a které slouží k jejímu zdokonalování. Právě tento proces (proces profesionalizace) je pro ně v centru pozornosti. To, co dělá „profesionála profesionálem“ (legitimuje jeho postavení), je efektivní výkon činnosti, který jej staví do role experta.

Tento pohled doplňují historikové a sociologové poukazující na přetvářku profesí – profese předstírají, že jsou lepšími, než ve skutečnosti jsou. Jimi tradičně zdůrazňovaná služba blahu společnosti slouží toliko jako zástěrka a maska, která má zakrýt pravou podstatu profese, jíž je obchod. Dle tohoto pohledu jsou profesionálové ve skutečnosti byznysmeni, snažící se udržet si monopolní postavení na trhu.

Poněkud smířlivější hodnocení profesí připisuje *Koehn* pohledu filosofů. Ti připodobňují profese k rodičovské výchově (respektive vztah profesionála a klienta ke vztahu rodiče a dítěte), čímž profesím propůjčují jistý étos.⁷⁹ Nicméně i zde nalezneme výhrady. Filosofická výtka vůči profesím směřuje k nerovnosti, kterou si profese nárokují ve chvíli, kdy na řadu přijdou etické otázky. Profesionálové totiž často vidí sami sebe jakožto jedince, na které se neaplikují morální normy platné pro „obyčejné“ ostatní. Tak například někteří lékaři zastávají názor, že je jejich právem lhát pacientovi, pokud lež může prospět jeho zdraví. Zdůrazňují přitom svůj závazek pečovat v první řadě o pacientovo zdraví. Podobnou argumentaci by ale filosof odmítl s poukazem, že i rodičové mají závazek pečovat a rozvíjet své dítě. Neznamená to ovšem, že by při takové činnosti mohli porušovat obecně platná (morální) pravidla. (Není např. možné zabít jiné dítě jen proto, aby se dítě mé mohlo stát roztleskávačkou.)⁸⁰

Jak vidno, profesím lze vytýkat mnohé. Jistě to však neznamená, že bychom je měli bez dalšího zavrhnout. Nicméně současně by mělo platit, že v úvahách o profesích by měla být kritika přinejmenším reflektována.

⁷⁹ Všimněme si na tomto místě, že i takto podanou interpretaci lze „zkazit“ poukazem na nevhodnost paternalistického (v tomto případě „rodičovského“ přístupu). Proč by se měl dospělý, samostatný a svéprávný klient nechat „vést“ profesionálem?

⁸⁰ KOEHN, Daryl. *The Ground of Professional Ethics*. New York: Routledge, 1994, str. 1-7. Doplníme, že autorka na následujících stránkách knihy námitky vůči profesím vyvrací a představuje svou obhajobu profesí.

2. 2. 1. Postprofesionalismus

Po ukázkách možných kritik profesí zastavme se ještě na krátkou chvíli u souvisejícího tématu – *postprofesionalismu*. Zde nikoli zamýšleného ve smyslu postprofesionálního chaosu *Václava Bělohradského*, jak je o něm referováno výše (viz pozn. pod čarou č. 51), nýbrž jako jevu vedoucího k reformulaci pojetí profesí. V této souvislosti někteří autoři hovoří také o novém profesionalismu (*new professionalism*), ztrátě dovedností profesí (*deskilling*) či o deprofesionalizaci (*deprofessionalization*).⁸¹

Pozorování, stojící za vznikem termínu, odkazuje na popis vývoje pojetí profesí v postindustriální společnosti. *Herbert Kritzer*, stavě na řadě dalších autorů, vztahuje postprofesionalismus ke kombinaci tří prvků. Za první, profese ztratili svoji výlučnost. Za druhé, při poskytování služeb profesemi se projevuje zvýšená potřeba segmentace při aplikaci profesních vědomostí, čímž je prohloubena potřeba další specializace profesionálů a konečně za třetí, kvůli (či díky) rozšiřování moderních technologií (zejména počítačů napojených na Internet) došlo k usnadnění přístupu k informacím.⁸²

Kritzer tvrdí, že kodifikace a systematizace vědění postindustriální společnosti dosáhly té míry, že (komplexní) služby, které byly dříve s to poskytnout pouze profesionálové, již prošli náležitým tréninkem, může nyní poskytovat i podstatně méně trénovaný jedinec. Systematizace vědění navíc přispěla k možnosti převést jej do jazyka informačních technologií, čímž došlo k narušení autonomie profesionálů a zinstitutionalizování a zbyrokratizování jejich postupů (namísto samostatné úvahy při řešení úkolu nastupuje „pohled do tabulky“ a „přirazení“ řešení). Ruku v ruce s převodem vědění do jazyka počítačů následuje rozšíření dostupnosti informací prostřednictvím internetové sítě. Profese se tak dnes nacházejí v podobné situaci jako řemeslníci v průmyslové revoluci (s tou výhradou, že namísto zboží nabízejí služby). Původní cechy, starající se o vzdělávání a dohled nad výkonem činnosti a současně mající monopol na produkci toho kterého zboží, byly nahrazeny továrnami. Práce v továrnách vyžadovala podstatně nižší souhrnnou znalost postupu výroby, neboť tento již nebyl prováděn jako jeden celek, ale byl rozdělen do řady individuálních úkonů. Z těchto důvodů již pro výrobu zboží nebylo třeba (drahých) řemeslníků s kompletní

⁸¹ KRITZER, Herbert M. The Professions Are Dead, Long Live the Professions: Legal Practice in a Postprofessional World. *Law & Society Review*. 1999, roč. 33, č. 3, str. 720 a 721.

⁸² Tamtéž, str. 720.

znalostí postupu, stačilo zahájit tovární výrobu a najmout si (levnější) dělníky, jejichž dovednosti právě stačily k provedení jednoho individuálního úkolu (eventuálně více individuálních úkolů).⁸³

Na příkladu advokátů pak může být popsáno, jak se výše nadepsané změny projeví přímo v praxi výkonu profese (respektive projevují, *H. Kritzer* psal svůj článek v roce 1999, přičemž pohled do současnosti mu v mnohém dává za pravdu). Za celou řadu z nich jmenujeme alespoň několik: Advokáti se začnou specializovat na určitá odvětví práva (litigace, daňové právo, právo nemovitostí apod.) a nebudou dále vystupovat, jakožto znalci celého oboru. Současně se specializací však vzroste nabídka multidisciplinárních praxí – advokáti už výhradně nebudou poskytovat pouze služby v oblasti práva, ale nabídnou i služby související (sjednání pojištění, obstarání nemovitosti, vedení účetnictví atd.). Dále, poskytnutí služby již nebude především otázkou lokace poskytovatele a objednatele. Díky Internetu bude moci budoucí klient vyhledat zkušenosti lidí v postavení podobném jeho a následně od nich získat reference, a tak si vybrat nejvhodnějšího advokáta. Taktéž se posílí přístup k právním službám (*access to legal services*), například díky využití standardizovaných dokumentů (kupříkladu formulářové smlouvy o převodu nemovitostí), stejně jako se posílí schopnost laika poradit si bez advokáta v situacích, ve kterých ho dříve potřeboval (díky laikově vyšší informovanosti). V neposlední řadě dojde k redukci profesní autonomie (díky vyšší informovanosti laika se sníží informační asymetrie mezi ním a profesionálem a tím se oslabí tvrzení, že profesionalitu výkonu může hodnotit jen profesionál).⁸⁴

⁸³ Tamtéž, str. 722-725. V tomto místě se nabízí úvaha, zdali vývoj umožněný počítačovými technologiemi a internetovou sítí skutečně vede bez dalšího k přehlednosti, respektive k zmiňované kodifikaci a systematizaci vědění. „Vytrhávání“ vybraných informací z kontextu a jejich „vkládání do tabulky“ může stejně tak vést k fragmentárnosti a ztrátě souvislostí. I zde tedy bude zřejmě platit, že bude záležet na tom, jakým způsobem se technologie a Internet využijí. Přitom pohled na současné masové užívání rozmanitých (zpravidla placených, tj. jistou kvalitu garantujících) automatizovaných systémů právních informací *Kritzerovu* tezi spíše podporuje.

⁸⁴ Tamtéž, str. 735-747. Na podobných základech stojí a s obdobnými závěry pracuje i celosvětově populární (respektive přinejmenším celosvětově známá) práce *Richarda Susskinda* *The end of lawyers?: Rethinking the nature of legal services*, potažmo novější (a v zájmu popularizace stručnější) *Tomorrow's Lawyers*, kde *Susskind* popisuje radikální změnu trhu právních služeb. Důvody změny uvádí tři, a to větší tlak klientů na cenu právní služby (požadavek *More-for-Less*), liberalizací monopolizovaného trhu (například od roku 2007 ve Spojeném království mohou být partnery právnícké firmy i neprávnické) a informační technologie (více než 2,2 miliardy uživatelů Internetu, nesmírné zrychlení výpočtů počítačů, změna povahy Internetu – přispěvatelem může být i „ne-informatik“). *SUSSKIND, Richard E. Tomorrow's Lawyers: an Introduction to Your Future*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2013, str. 1-14.

Idea postprofesionalismus tedy ne snad, že by věštila konec profesí jako takových, počítá nicméně s jejich radikální změnou. (*Kritzer* nadto upozorňuje, že se jedná o změnu nikoli binární, ale kontinuální a navíc probíhající paralelně. Některým profesionálům – těm vysoce specializovaným a nadaným či těm, které budou vyhledávat klienti požadující nejen „pouhou“ službu, ale také navázání osobního vztahu a kontaktu s profesionálem, zůstane zachována spíše tradiční podoba výkonu praxe.)⁸⁵

2. 3. Profese, etika, profesní etika

Předcházející řádky představily možnosti rozdílných přístupů k pojmu profese. Termín může být užíván a definován na základě kladení různého důrazu na rozdílné rysy profese. Stejně tak mohou být profese kritizovány z rozdílných pozic, přičemž kritika může zajít až tak daleko, že může být popírána jejich existence. V neposlední řadě mohou profese čelit výzvě k reformulaci sebe sama vlivem vývoje ve společnosti. Na tom všem se ukazuje mnohotvárnost a dynamičnost termínu. Termínu, který by jistě bylo lze podrobit důslednějšímu a zevrubnějšímu rozboru. Naším záměrem nicméně zjevně postačí míra, s kterou jsme oblast profese ohledali a představili. Vždyť práce se nemá věnovat profesím jako takovým, ale profesní etice, respektive profesní etice právníka. Následující text proto bez dalšího odůvodňování vychází z toho, že profese jakožto kategorie existují, což nám umožní vypořádat se s navazující problematikou, kterou je vztah, jímž spolu souvisí termíny profese a profesní etika, respektive prozkoumání profesní etiky jako takové.

2. 3. 1. Profesní etika ve vztahu k etice (Profesní etika jako aplikovaná etika)

V podkapitole 1.1. jsme etiku vymezili jakožto disciplínu, zabývající se v první řadě hodnocením lidského jednání z pozic kategorií dobrého a špatného. Úvaha o souvislosti *profese* a *etiky* se tedy nabízí bez většího úsilí – *profesní etikou* se zamýšlí (to které) etické hodnocení (učení) vztahované na oblast té které profese (jednání toho kterého profesionála). Taková úvaha nicméně není postačující. V případě, že by byla, významně by byl oslaben důvod hovořit o profesní etice jako samostatném pojmu. Naprosto by postačovalo říci, že profese jsou další oblastí lidského jednání, ve které

⁸⁵ KRITZER, Herbert M. The Professions Are Dead, Long Live the Professions: Legal Practice in a Postprofessional World. *Law & Society Review*. 1999, roč. 33, č. 3, str. 725, 733 a 734.

dochází k aplikaci poznatků (obecné) etiky. Existuje-li tedy profesní etika jakožto disciplína, mezi profesí a (obecnou) etikou musí zřejmě existovat vícevrstevný vztah.

V opozici k pojetí profesní etiky jakožto synonyma (obecné) etiky stojí názor hlásající, že profese s (obecnou) etikou nikterak nesouvisí, že svým postavením jsou profesionálové natolik odlišní od běžných lidí, že pro ně musí platit naprosto zvláštní, samostatná, na obecných pravidlech zcela nezávislá pravidla. Takový názor by existenci samostatného pojmu profesní etiky více než odůvodňoval, přesto se s ním – snad pro neshodnost vymyšlení nových, na obecných etických teoriích nezávislých, konstrukcí – nepracuje.

Zdá se tedy, že mezi autory věnujícími se profesní etice převládá názor, že učení (obecných) etik své místo v úvahách o profesní etice nalézají, byť ne ve své ryzí podobě. Východisko pak mohou nacházet v zapojení (ať už explicitním či nikoli) koncepce tzv. aplikované etiky, jejíž podkategorií má profesní etika být. Pro případ profesí aplikovaná etika pracuje s tím, že výkon povolání je mimořádným druhem jednání a jako takové je na něj třeba uplatnit do jisté míry odlišná měřítká. Profesní etika by tedy měla testovat (respektive přehodnocovat; *reassess*) obecné a abstraktní etické teorie, k čemuž by jí zejména měly posloužit příklady reálných (profesních) jednání. (Především takových, která se v konkrétní situaci zdají být oprávněná, přestože obecnému učení nekonvenují.)⁸⁶

Jednotlivé přístupy k profesní etice se pak mohou lišit na dvojím základě. Za prvé v tom, jaké východisko (obecnou etiku) si pro posuzování praxe zvolí. Za druhé v tom, jak silně při rozhodování o vhodnosti praxe obecnou etiku (ne)využívají.

U prvně jmenovaného se omezíme výhradně na telegrafické konstatování existence různých pojetí a uvedení několika příkladů, a to zejména z toho důvodu, že jsme základní (obecně) etické přístupy již představovali a dále proto, že rozvíjení dalších úvah souvisejících s (obecnými) etikami se na tomto místě nejeví být funkční. Vycházet lze z aristotelovské etiky ctností,⁸⁷ utilitaristické maximalizace štěstí,⁸⁸

⁸⁶ TUR, Richard H. S. *Accountability and Lawyers*. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 63. Podobně o potřebě pěstování dovednosti rozlišování přístupu profesionálního a osobního u budoucích právníků (studentů práva) např. NICOLSON, Donald. *The Theoretical Turn in Professional Legal Ethics*. *Legal Ethics*. 2004, roč. 7, č. 1, str. 21.

⁸⁷ OAKLEY, Justin a Dean COCKING *Virtue Ethics and Professional Roles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 188 str., podobě jako NICOLSON, Donald. *The Theoretical Turn in Professional Legal Ethics*. *Legal Ethics*. 2004, roč. 7, č. 1, str. 17-23.

kantovského povinování,⁸⁹ stejně jako z *Lévinasovy* etiky jakožto vztahu k Druhému⁹⁰ atd.

U druhého jmenovaného rozvedme pro ilustraci na konkrétních případech dvoji myslitelnou pozici, tj. názor, že (obecná) etika v jistých chvílích může profesní etiku (částečně) upozadit⁹¹ a názor zastávající přednost profesní etiky před (obecnou) etikou. *Justin Oakley* a *Dean Cocking* do svého díla promítají oddělení profesní etiky od (obecné, v jejich případě aristotelovské) etiky tím, že rozlišují mezi ctnostně jednajícím člověkem a ctnostně jednajícím profesionálem. Autoři uznávají, že role profesionála může vyžadovat některé specifické přístupy, které by obecná etika nebyla do sebe s to pojmout. Například advokáti musí, chtějí-li profesi vykonávat řádně, svým klientům často klást intimní a dotěrné otázky, což by v běžné komunikaci bylo nepřijatelné (jinými slovy zde jednání obecně pojímané jako nectnost je profesní cností). Pro formulaci možností odchýlení se od obecné etiky je pak klíčové nastavení obsahu profesionálovy role, které musí odpovídat hodnotě, na jejímž základě profese stojí – v případě advokáta půjde o spravedlnost, jíž se nejlépe dosáhne hájením klientových zájmů (tj. jeho autonomie, prim tedy nemají hrát například právníkovo svědomí nebo světonázor). *Oakley* s *Cockingem* však nesouhlasí s tím, že pokud k rolovému nastavení (odchylek od obecných postulátů) dojde v rámci legitimního právního řádu, měl by se profesionál řídit právě tímto nastavením a obecnou etiku upozadit. Odmítají tedy například – pro některé autory bezproblémový – přístup, ve kterém advokát, věda o slabém finančním postavení protistrany, záměrně používá zákonných prostředků k prodlužování přelíčení s úmyslem navyšovat náklady, a tím protistranu porazit (byť nikoli na poli práva, ale na poli ekonomické síly, což však v posledku bude znamenat i vítězství právní). Kde tedy podle autorů leží hranice nezávislosti ctnostně jednajícího profesionála na obecné etice? V momentu, v němž by advokát svým jednáním způsoboval

⁸⁸ Užitečného zejména ve chvílích potřeby hodnocení následků toho kterého jednání. Vzpomeňme na Weberovu etiku odpovědnosti.

⁸⁹ KOEHN, Daryl. *The Ground of Professional Ethics*. New York: Routledge, 1994, 224 str. Byť v tomto díle se autorka výslovně nehlásí k přijímání Kantova vidění světa, významně s ním pracuje.

⁹⁰ WEBB, Julian. Being a lawyer/Being a Human Being. *Legal Ethics*. 2002, roč. 5, č. 1 & 2, 130-151 str.

⁹¹ Případu, že by obecná etika měla mít *vždy* přednost před profesní etikou, jsme se věnovali výše. Takový náhled by popíral smysl existence profesní etiky jako takové.

nespravedlnost, tedy směřoval proti základu, na němž jeho privilegium odchýlení se od obecného stojí.⁹²

Autoři tedy představují vizi světa, ve kterém se profesionál může dopustit (drobného) hříchu (hodnoceno pohledem obecné etiky), který dokonce může být považován za profesní ctnost (nepříjemné otázky, které advokát klientovi položí, respektive klientovy odpovědi, poslouží k zvýšení informovanosti advokáta, a tím zvýší šanci poskytnutí odpovídající právní služby). Přitom oprávnění odchýlení se od obecných morálních postupů je v jejich díle odůvodněno existencí do jisté míry nezávislých (profesních) hodnot, které jsou ale současně limitem zapovídajícím odchýlení se přílišné.⁹³

Z této pozice pak už vede pouze nedlouhá cesta ke stanovisku zmiňovanému na druhém místě, totiž, že pravidla profesní etiky mohou v některých případech pravidla etiky obecné převážit bez další limitace.⁹⁴ I v tomto případě vyjdeme z autora, který se při odůvodňování alternace profesní etiky od obecné etiky opírá o profesní hodnoty.⁹⁵ Nemá se přitom jednat o hodnoty ledasjaké, ale o hodnoty, na nichž profese stojí (*guiding values of profession*). A tak například důvodem, proč by advokát měl hájit i obviněného trvajícího na své nevině přesto, že proti němu ukazují veškeré důkazy, spíš než nějaká obecná úvaha (například utilitarista by se s obhajobou zřejmě příliš nezdržoval a nejspíše by doporučil uzavření dohody o vině a trestu), má být závazek ochrany nevinných, který neoddělitelně souvisí s obhajobou, hodnoty, která významně

⁹² OAKLEY, Justin a Dean COCKING *Virtue Ethics and Professional Roles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, str. 119-132. Co přesně nespravedlností autoři myslí (vyjma několika jimi uvedených příkladů), však bohužel zůstává nejasné.

⁹³ Podobný, byť poněkud volnější přístup, najdeme pro „profesi“ politika ve *Vladařovi*. *Machiavelli své dílo staví právě na jisté autonomii hodnot politiky (získání a udržení moci) na obecné morálce: Vládce tedy nemusí nutně mít všechny kladné vlastnosti, ale měl by umět vzbudit zdání, že je nepostrádat. A naopak má-li je, je krajně nežádoucí, aby se jimi vždycky a za všech okolností řídil. Ať je shovívavý, lidský, zbožný, upřímný, ale všeho do času. Jakmile vznikne potřeba opaku, nesmí zaváhat. Ani Machiavelli ovšem nenabádá k absolutní bezuzdnosti, a staví tedy odchylování se od běžných standardů mez. Řečené je například vidět ve chvíli, kdy se věnuje politikově možnosti užití násilí: „Pokud je [násilí] lze ospravedlnit, pak pouze zpočátku, jako akt sebeobrany, a na ráz. Ve chvíli, kdy je vláda upevněna, není žádný rozumný důvod v násilnostech pokračovat...“ .Více v MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. Praha: Ivo Železný, 1997, str. 39 a 65.*

⁹⁴ Pro připomenutí zdůrazněme, že v našem podání odvolání se na profesní hodnoty a díky nim objevivší se možnost neaplikace pravidel „obecné“ etiky neznamená automaticky vznik samostatného a nezávislého profesně-etického systému, nýbrž pouze způsob, jakým se lze vymezovat vůči pravidlům obecně etickým.

⁹⁵ Upozorníme na tomto místě, že právě (profesní) hodnoty byly jedním z definičních znaků pojmu profese tak, jak jsme jej představovali v podkapitole 2.1.

vystupuje do popředí zejména v extrémních případech typu justičních omylů.⁹⁶ Za ilustrativní příklad může posloužit postup advokátů tzv. Guildfordské čtyřky (*Guildford Four*).⁹⁷ Navzdory (zdánlivě) zdrcujícím důkazům v neprospěch jejich klientů a následnému protiprávnímu odsouzení, nepřestali na případu pracovat. Stejně tak se nenechali ovlivnit nepřátelstvím a nepopularitou, kterou jim jejich postup přinesl nejen u veřejnosti, ale také u některých kolegů.⁹⁸

Mají-li to být právě (profesní) hodnoty, které hrají roli mediátora při aplikaci obecných etických přístupů na případy profesní praxe, nutně se objevuje otázka, co se jimi myslí. V prvním popisovaném případě by takovou hodnotou měla být spravedlnost. V případě druhém *Richard Tur* naznačuje, že hodnoty, na nichž profese stojí, jsou standardy vnitřní profese.⁹⁹ Ať už na hodnoty chceme nahlížet tak (viz první příklad), že jsou (modifikovanými) hodnotami společenskými (k jejichž ochraně propůjčujeme profesím speciální nástroje), nebo jejich původ hledáme spíše u profesionálů samých (viz příklad druhý), dostáváme se do stejných nesnází – jistě se shodneme na tom, že spravedlnost, ochrana nevinných, lidská autonomie či ochrana před bezprávím stojí za hájení, hůře se nám ovšem bude hledat jejich přesnější obsah. (Za příklad vezměme spravedlnost a její rozdílné významy u rozdílných autorů, aristotelovským dělením na komutativní a distributivní spravedlnosti počínaje a rawlsovskou rovností konče.) Hodnoty jsou zkrátka natolik „velkými slovy“, že hrozí, že do sebe pojmu tolik obsahů, až samy ztratí smysl (v duchu konstatování, že co je vším, je ničím).¹⁰⁰ Obloukem se tak dostáváme k významu náhledu na profesní etiku jako na etiku

⁹⁶ TUR, Richard H. S. *Accountability and Lawyers*. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 63.

⁹⁷ Podle londýnské čtvrti Guildford, ve které byly v roce 1974 spáchány bombové útoky Irskou republikánskou armádou (IRA). Za útoky byli obžalováni a odsouzeni čtyři nevinní Irové, přičemž později vyšlo najevo, že důkazy proti nim byly policií silně manipulovány a důkazy v jejich prospěch potlačovány, protože byli všichni propuštěni na svobodu. Na příběhu Guildfordské čtyřky je založeno vyprávění soudního dramatu *Ve jménu otce*. *In the Name of Father* [film]. Režie SHERIDAN, Jim. Irsko, 1993.

⁹⁸ TUR, Richard H. S. *Accountability and Lawyers*. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 62.

⁹⁹ Což jej v dalším textu vede k navázání úvahami o právní a profesní odpovědnosti advokátů, přičemž i on v závěru dospívá ke konceptu ctnostného advokáta.

¹⁰⁰ Připomeňme, že úvahy o hodnotách nemusí komplikovat výhradně jejich „velikost“, ale také jejich nesouměřitelnost a množství. Viz pozn. pod čarou č. 17.

aplikovanou. Její konkrétnost totiž umožňuje tato „velká slova“ testovat na reálných příkladech, a tím vyjasňovat jejich náplň.¹⁰¹

2. 3. 2. Profesní etika ve vztahu k právu (Profesní etika jako deontologie)

Profesní etiku lze nicméně sledovat nejen optikou etiky aplikované. I v oblasti profesně etické se totiž zrcadlí trvalé napětí mezi pestrostí a nestálostí života a lidské tužbě po jistotě a systému, po existenci závazných pravidel. V ten moment přichází na řadu pojetí profesní etiky jakožto deontologie.^{102 103}

Jinými slovy, deontologická profesní etika je profesní etikou pozitivistickou, institucionalizovanou, a to zpravidla do podoby profesních kodexů (respektive formalizovaných pravidel). Přitom role, která se kodexům přisuzuje, se do značné míry liší od role, která je připisována různým odborným úvahám o profesní etice a profesně etickým systémům. Ne snad, že by profesní kodexy nemohly být inspirovány některým z učení, v rámci profesní deontologie však taková inspirace nehraje zásadní roli. S kodexy se nakládá jako s kterýmikoli jinými normativními texty, tj. jejich obsahy se interpretují, systematizují a třídí (v případě vynutitelnosti formalizovaných profesních pravidel je tedy možno na profesní deontologii nahlížet jako na součást právní vědy). S přihlédnutím ke skutečnosti, že jsou profesní kodexy zpravidla právně závazné, do hájemství profesní deontologie spadá i problematika disciplinárního (kárného) trestání a posuzování disciplinární praxe.¹⁰⁴

¹⁰¹ Aplikovaná etika, respektive etika profesní, je tedy aristotelovským slovníkem jakousi praktickou filosofií na druhou. Jak již bylo uvedeno, (obecnou) etikou *Aristoteles* rozuměl právě praktickou filosofií, tj. filosofií zaměřenou na jednání (v kontrastu s filosofií zaměřenou na poznání). Existence profesní etiky je pak vlastně poukazem na skutečnost, že (obecně) etické úvahy jsou zpravidla stále teoretickými konstrukty, které profesní etika vtahuje do specifických podmínek praxe.

¹⁰² KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994, str. 24.

¹⁰³ Vzpomeňme, že jsme o deontologické morálce mluvili v souvislosti s *Kantem* (oddíl 1.3.2.) a jeho důrazem na morálnost pramenící z podřízení se rozumem objevené povinnosti. Terminologická souvislost s profesní etikou jakožto deontologií je zřejmá, nejedná se ovšem o totožné náhledy. Hovoří-li se v profesní etice o deontologii, zpravidla se nemá na mysli povínování z rozumu, ale typicky z profesního kodexu, nejčastěji vynutitelného. Povínování samé však hraje roli v tom, že jak rozum, tak kodex (či jiný předpis) zpravidla stanovuje *jak* jednat („dělej to, nečiň ono“), přičemž výsledku jednání věnuje slabší pozornost.

¹⁰⁴ SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 98-100. Alexandra Kršková přitom připomíná, že v čase se deontologické přístupy měnily, přičemž kodexy, jakožto hlavní zdroje pravidel, přišly na řadu až ve 20. století. KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994, str. 27-34.

Takto právu přiblížená profesní etika má nesporně své výhody. Aspiruje na jasnost a přehlednost a disponuje efektivním vynucovacím mechanismem. Posloužit může navíc nejen profesionálům, ale stejně tak ne-profesionálům, kteří jsou zpravidla ve styku s profesionálem stíženi výraznou informační nerovností o povinnostech profesionála, kterou se mohou právě díky formalizovaným pravidlům pokusit snížit.

V opačném gardu pak existence formalizovaných pravidel usnadňuje profesionálovi styk s ne-profesionály při vysvětlování řady (obecně nezvyklých) rysů výkonu jeho povolání – postačí mu prostý odkaz na stanovené pravidlo. Stejně tak mohou formalizovaná profesní pravidla v životě profesionála hrát edukativní roli.¹⁰⁵ (Zřejmě zejména právníci budou mít tendenci nenechávat se poučovat ničím menším, než právním pravidlem.)

Na druhou stranu, hledět na profesní etiku výhradně prismatem deontologie by bylo zjednodušující a v některých případech až nebezpečné. V první řadě by bylo lze poukázat, že problematika profesní etiky se zkrátka zdaleka nevyčerpává zavedením profesního kodexu a péčí o něj. Takový pohled by omezoval význam profesních tradic, stejně jako profesních cností a odlišnosti profesionálovy role od role běžného jednatelství.¹⁰⁶ Upozornit je také třeba na možnost zneužití vynutitelných profesních pravidel, které hrozí zejména v případech, kdy jsou tato stanovována a vynucována profesí samotnou.¹⁰⁷ Profesionálové-legislativci, respektive profesionálové-disciplinární funkcionáři, jsou pak ve zjevném střetu zájmů, což může ovlivňovat jejich úsudek. Ovlivnění by se v praxi projevilo zaváděním pravidel sloužících k ochraně profesionála spíše než pravidel kladoucích na profesionála patřičné požadavky, respektive v nemístné mírnosti a shovívavosti při posuzování kárných prohřešků profesionála. V neposlední řadě je pak třeba upozornit na odvrácenou stranu institucionalizace norem. Právě jejich převedením do formálního systému práva zaniká jejich původní dynamická povaha, jež umožňovala neformalizovanou možnost jejich změn. Striktně nahlíženo tak etické normy ztrácí svoji podstatu, přestávají být normami etickými a stávají se normami

¹⁰⁵ NICOLSON, Donald. Mapping Professional Legal Ethics: The Form and Focus of the Codes. *Legal Ethics*. 1998, roč. 1, č. 1, str. 52-53.

¹⁰⁶ SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 100.

¹⁰⁷ HARRIS, Nigel G. E. Professional Codes and Kantian Duties. In CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 112.

právními.¹⁰⁸ Lze poukázat i na riziko podmíněné funkčnosti etických kodexů tam, ...*kde chybí přinejmenším dobrá výchova a dobrá vůle.*¹⁰⁹

2. 3. 3. Profesní etika – další pohledy

Dodejme na konec podkapitoly o profesní etice, že profesní etiku lze pojímat více způsoby než pouze prostřednictvím profesní deontologie a aplikované etiky (kterým byl věnován širší prostor, neboť se jedná o koncepty nejčastěji se objevující.) V důkladném přehledu přístupů *Paweł Skuczyński* rozlišuje (1) empirické a analytické náhledy a (2) normativní a kritické náhledy. Do prvních řadí spolu s profesní etikou jakožto (1.1) profesní deontologii také profesní etiku pojímanou jako (1.2) právnícký étos, (1.3) mýtus a (1.4) ideologii. Do druhých dle *Skuczyńského* patří vedle profesní etiky jakožto (2.1) etiky aplikované, také (2.2) situační etika právníků a tzv. (2.3) kritická profesionální etika.¹¹⁰ Zmíňme alespoň stručně, co se jimi má na mysli.

Profesním étosem se dle něj rozumí specifické ideály a vzory chování určité komunity, jež jsou považovány za závazné. Profesní étos v sobě zahrnuje stejně tak normy a hodnoty, jako pravidla, jakými se tyto vztahují k sociální praxi dané komunity. Ústřední myšlenkou je existence modelového příkladu (jedince), který ostatním označuje vhodnou orientaci při rozhodování. Příkladní jedinci přitom mohou být stejně tak reální jako legendární.¹¹¹ S podobnými nástroji popisu pracuje i profesní etika

¹⁰⁸ SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 100-101. Před opatřením si „kodexové etiky“, jež je nejlepší cestou k ideologickému vidění světa, varuje *Petr Pithart*. PITHART, Petr. Obecné dobro jako suma (procesních) prostředků při jeho hledání. In PŘIBÁŇ, Jiří a Pavel HOLLÄNDER, a kol. *Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011, str. 122.

¹⁰⁹ BALÍK, Stanislav a Vlasta FORMÁNKOVÁ. Hypertrofie etických kodexů pro právníká povolání. In JERMANOVÁ, Helena a Zdeněk MASOPUST (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě: sborník příspěvků z mezinárodní konference "Metamorfózy práva ve střední Evropě" a kolokvia "Metamorfózy veřejné správy", pořádaných Ústavem státu a práva AV ČR a Fakultou právníkou ZČU v Plzni ve dnech 11.-13. června ve Znojme*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 42.

¹¹⁰ SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 87-89. Autor nicméně neopomíná upozornit na relativnost a podmíněnost podobných dělení spolu s provázaností jednotlivých kategorií navzájem.

¹¹¹ Podobně se profesní etika právníků pojímá např. v LYNTON, Jonathan S. a Terri M. LYNDALL. *Legal Ethics and Professional Responsibility*. Albany, New York: Lawyers Cooperative Pub., 1994, str. 8-10, kde se o ní hovoří jako o zvyklostech a úzích mezi profesionály, v širším pojetí pak jako o prostředí (okolí), respektive pravidlech, ve kterém se „hraje hra práva“. Ernst-Wolfgang Böckenförde odlišuje žitý étos (konkrétní formu jednání v souladu se společenskými mravy) od normativní etiky. S étosem právníků pak spojuje římskoprávní procesní zásady, pojetí soudcovské nestrannosti, ideu obecnosti zákona a jeho nezávislosti na náboženství a další. Východisku étosu tvoří úsilí o prosazení základních funkcí práva více v BÖCKENFÖRDE, Ernst-Wolfgang. *Vom Ethos der Juristen*. Berlin: Duncker & Humblot, 2011, str. 51.

jakožto profesní mýtus. I zde se klade důraz na vyprávění o profesi, distinkce od profesního étosu však spočívá v tom, že profesní mýtus se zaměřuje na to, jak *být* právníkem (co je jeho rolí), nikoli, jak *vykonávat* povolání právníka (příběhy např. nevypráví o tom, jak sepsat žalobu). Mýtická vyprávění mají zpravidla svoji vlastní podobu (jsou to příběhy, fikce a pohádková vyprávění), přičemž cílem jim není nic menšího, než vysvětlování smyslu věcí. V porovnání s profesním étosem navíc mýtická vyprávění lépe odolávají změnám. (Étos je podstatně dynamičtější a může vzniknout stejně jako zaniknout např. i v rámci jedné generace. Oproti tomu mýtické vyprávění, které z podstaty míří do minulosti, přetrvává). Mýty mají navíc v porovnání s étosem širší rozsah – stejný mýtus mohou vyprávět i skupiny s odlišným rolovým vyprávěním. Mýtus do sebe také pojímá i negativní vzory („modely“), kterým étos zpravidla pozornost nevěnuje.¹¹² Nahlížení profesní etiky jako ideologie spočívá v soustředění se na specifický vztah mezi způsobem výkonu profesionální role, jeho důvodech k jednání a způsobech, jakými nahlíží svět, přičemž se operuje s pojmem „falešného vědomí“. Autor nicméně dodává, že tento pohled bývá užíván zpravidla jako nástroj kritiky specifických problémů profesní etiky, zvláště v profesi zažitých názorů, případně přijatých deontologických řešení.¹¹³

Pojetí profesní etiky jakožto situační etiky stojí na fenomenologickém vidění světa a vychází z předpokladu existence objektivních hodnot, pročež veškeré možné spory týkající se profesní etiky mohou být urovnány a případné ideologické manipulace odhaleny. Situační etika má v rámci úvah o profesní etice poskytovat alternativu ke „kodexové“ etice, neboť se soustředí na intuitivně pocíťované hodnoty prožívané v rámci profesního zážitku. Ve své podstatě se jedná o etiku, která klade význam především na osobnost profesionála a na jeho profesní zkušenost, která mu zakládá možnost intuitivního poznání daných profesních hodnot stejně jako možnost utváření hodnotové svědomitosti (*axiological consciousness*). (I v tomto odvětví nicméně nepanuje shoda mezi autory ve věci nakládání s hodnotami. Jedni je vidí jako lineárně hierarchizované, jiní je třídí na základě jejich síly a vážnosti. Právě rozdílnost přístupů

¹¹² Zdroje mýtických vyprávění o právnících byly tradičně literární (případně divadelní), v posledních desetiletích se nicméně do popření stále intenzivněji dostávají vyprávění filmová. Příklady obého lze nalézt např. ve *Weisbergem* aktualizovaném *Wigmorově* seznamu, na který upozorňuje *Martin Škop* v ŠKOP, Martin. *Právo a vášně: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, str. 38-43.

¹¹³ SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013, str. 89-98.

má pak vliv na pojetí profesní etiky toho kterého autora.) Ani kritická profesní etika (*critical professional ethics*) nenabízí jednu koncepci, jako spíš jednotlivá pojetí různých autorů. Podobná jsou si nicméně v tom (ostatně jako celé „kritické hnutí“), že při hodnocení situace vyžadují přísnou objektivizaci, respektive odhlížení od postavení konkrétního hodnotitele. Má tak dojít k demytologizaci a deideologizaci profesní etiky, respektive – což je velice významné – ostatních teorií profesní etiky. Kritická profesní etika tedy v zásadě nemá vlastní obsahy, zaměřuje se na „zprůhledňování“ poznatků teoriích jiných. Cílů kritické profesní etiky má být dosaženo na základě hledání nevědomých orientací pozorovatele, které tento díky sebereflexi odhalí a následně je může díky vědomě ovládat, respektive potlačovat.¹¹⁴

Dodejme k *Skuczyňského* kategorizaci ještě jeden pohled, pohled podstatně eklektičtější, avšak možná právě proto zajímavější. *Christine Parker* a *Adriana Evans* ve své práci vycházejí z deontologického pohledu, přičemž si cení jeho určitosti, předvídatelnosti a vynutitelnosti. Nicméně se dle jejich soudu jedná toliko o jeden z informačních zdrojů, kteří právníci při rozhodování o svém chování využívají. K tomu, aby právníci mohli říci, jaká mají pravidla být, rozhodnout, co skutečně pravidla znamenají, jakým způsobem se jimi řídit, jak naložit s případnými mezerami v pravidlech a jak s konflikty mezi pravidly a kdy případně (jestli vůbec) tato pravidla neuposlechnout, si musí vytvořit komplexnější obrázek o tom, co znamená být právníkem. Autoři do své koncepce profesní etiky proto pojímají i úvahy (obecných) etik, které chápou jako etiky skupinové, společenské. (Není přitom bez zajímavosti, že při představování toho, čemu říkají [obecná] etika, uvádějí příklady utilitarismu, *Kantova* povinnování a *Aristotelovy* etiky cností, ke kterým ještě přidávají etiku péče o druhého.) K nim navíc připojují hledisko poslední, a to (etický) postoj či náhled toho kterého jednotlivce.^{115 116}

Záporný rys takového postupu je zřejmý – doširoka otevřený pohled znesnadňuje orientaci uvnitř nahlíženého. Na druhou stranu však můžeme ten samý

¹¹⁴ Tamtéž, str. 106-117.

¹¹⁵ PARKER, Christine a ADRIAN EVANS. *Inside Lawyers' Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007, str. 3-5.

¹¹⁶ Jako další příklad pojmové nejednotnosti na tomto místě upozorníme na skutečnost, že autoři svůj široce nastavený přístup k profesní etice nazývají *aplikovanou etikou*, o otázkách hodnocení jednotlivce hovoří jako o *osobní etice* (*personal ethics*) a jednotlivá etická učení pojmenovávají jako *společenské etiky* (*social ethics*). Námi představeným slovníkem však autoři popisují *profesní etiku právníků* za použití *profesní deontologie*, *pravidel mravnosti* (respektive pojetí profesní etiky jakožto *aplikované etiky*) a *morality*, srov. zejména podkapitulu 1.2.

pohled uznávat právě pro jeho šíři (respektive pružnost), která snáze dovede zachytit komplexitu nesnadného hodnocení jednání v konkrétních situacích. Navíc se zdá, že právě takto komplexní přístup je nejbližší skutečnému rozhodování tak, jak probíhá v praxi. (Patrně se najdou právníci, kteří dají jen na své svědomí a naopak jiní, kteří přihlíží výhradně k vymahatelným profesním normám. V realitě nejběžnější přístup hodnocení však pravděpodobně bude, že se hodnotící profesionál zeptá (1) jak o věci smýšlí sám, (2) jak by o věci smýšleli kolegové a (3) jak by o věci smýšlela veřejnost.) S případnou nesnadnou orientací uvnitř systému lze navíc bojovat důkladnějším přístupem k vysvětlování pozic při zaujímání toho kterého stanoviska.

2. 4. Povolání právníka a profesní etika právníka – východiska této práce

Druhá kapitola prozatím sloužila jako obecnější uvedení do tématu profesí a profesní etiky. Na její závěr zbývá vyslovit se k otázkám, které si pozorný čtenář již jistě položil – koho vlastně tato práce označuje za právníky (a zdali je možno tyto považovat za profesionály) a případně jakým z pohledů profesní etiky na ně zde bude nahlíženo. Odpovědím na oba dotazy se věnuje tato podkapitola.

2. 4. 1. Kdo je právník? (A je právník profesionál?)

Až doposud jsme slovo *právník* užívali bez přesnějšího vymezení, spoléhající se na obecně sdílené porozumění termínu. A skutečně, nezdá se, že by jeho užití vyvolávalo větší kontroverze. Přesto se jeví být poctivější se u pojmu – navzdory tomu, že může být vnímán intuitivně jakožto bezproblémový – zastavit, respektive přikročit k detailnějšímu rozboru a případně zaujmout stanovisko k lišícím se pohledům. Rozebíranou látku přitom nabízí už sám název předkládané práce: *Povolání právníka – teorie a praxe profesní etiky se zaměřením na vybraná právníká povolání v České republice*. Hledáme tedy vztah mezi *povoláním právníka* (přičemž se můžeme ptát, zda je vůbec takové povolání profesí ve výše uváděném smyslu?) a *vybranými právníckými povoláními* (kde se můžeme ptát na totéž).

V případě využití slovníkového vymezení bychom za právníka označili osobu odborně vzdělanou v právu, respektive studujícího práv.¹¹⁷ O profesi v představeném smyslu by se tedy nemohlo jednat, neboť v jejím základě stojí idea *činnosti, výkonu* profese. Formální kvalifikace prostřednictvím vysokoškolského titulu je pro označení za profesionála podmínkou nutnou, nikoli však postačující. (V tomto pojetí tedy absolvent práv, který se žíví jako opravář chladniček, je sice právník, není jej však možno označit za právníka-profesionála.) V těchto hranicích se zdá být postrádající smysl o *povolání právníka* vůbec hovořit.

Přístup zastávaný zde se od přístupu slovníkového liší. *Povolání právníka* užíváme jakožto slovo nadřazené, souhrnně jím označujeme právníky pracující takzvaně v oboru, jakými jsou například soudci či státní zástupci (k právníkům pracujícím „v oboru“ viz dále), přičemž se tím chce vyjádřit, že jednotlivá, konkrétní právníká povolání (soudce, státní zástupce apod.) – byť budou v práci zkoumána samostatně – spolu, přes zjevné odlišnosti, sdílí jistá východiska. *Stanislav Balík* například hovoří o tom, že vedle podobné cesty za povoláním (vystudování oboru práva, prožití povinnou praxí, složení profesní zkoušky), jednotlivé právnícké profese pojí i složení slibu před zahájením činnosti, přičemž znění slibů je téměř totožné.¹¹⁸ Podobně v pozoruhodných skriptech¹¹⁹ *Profesionální etika socialistického právníka* *Dagmar Císařová* po té, co upozorňuje na terminologickou nejednotnost, uzavírá, že jednotlivá právníká povolání jsou spíše konkretizacemi obecných úkolů a poslání právníků.¹²⁰ ¹²¹ Uzavřeme tedy tento odstavec zopakováním konstatování, že pro účely této práce se *právníky* myslí souhrnně skupina právníků, pracujících „v oboru“.

¹¹⁷ Slovník spisovného jazyka českého. [online]. Ústav pro jazyk český, v.v.i. [navštíveno 4. 8. 2015]. Dostupné z:

<<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=pr%C3%A1vn%C3%ADk&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>>.

¹¹⁸ BÁČOVÁ, Petra. Přeji si shodu právníckých profesí - rozhovor s JUDr. et PhDr. Stanislavem Balíkem, soudcem Ústavního soudu ČR. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 1, str. 12. Z této skutečnosti pak *S. Balík* dovozuje, že společným jmenovatelem profesí je právě profesní etika.

¹¹⁹ Pozoruhodných přinejmenším v tom smyslu, že, odhlédneme-li od socialistického balastu, se zřejmě jedná o jediný dostupný materiál v češtině snažící se o profesní etice právníků komplexněji pojednat.

¹²⁰ CÍSAŘOVÁ, Dagmar. K problematice pojmu profesionální etika právníka. In *SLUNÉČKOVÁ, Jana a kol. Profesionální etika socialistického právníka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1989, str. 31-34.

¹²¹ Dodejme, že ani zde se nejedná o pohled jediný možný. U *Karla Schelle* nalezneme názor spíše inklinující k nespojování jednotlivých právníckých profesí – na advokáta se přece musí hledět jinak, než na soudce nebo státního zástupce. V zásadě se ovšem zdá, že se spíše než o distinkci znamenající fatální rozdílnost v přístupu k profesní etice právníků, jedná o subtilní odlišnost postrádající většího významu pro naše zkoumání. In *JANOTOVÁ, Helena. Profesionální etika*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, str. 54.

Právníkem pracujícím „v oboru“ se přitom míní právník, jehož hlavní náplní při výkonu zaměstnání (profese) je nakládání s právem. I zde se ovšem můžeme přít o to, jak široce „nakládání s právem“ pojímat. Za právníka pracujícího v oboru může být jistě bez dalšího považován soudce, státní zástupce, advokát, notář a soudní exekutor.¹²² Avšak například v již zmiňovaných skriptech *Profesionální etika socialistického právníka* mezi právníky počítají i právníky podnikové (komerční), právníky působící v policejních sborech a v neposlední řadě pracovníky státní správy. Při pohledu na místa, do kterých odcházejí současní absolventi právnických fakult, bychom navíc mohli přidat přinejmenším právníka v neziskových organizacích (ve smyslu občanských poraden apod.). Zapomenout bychom neměli ani na kandidáty jednotlivých povolání (justiční čekatele, asistenty soudce, právní čekatele, advokátní, exekutorské a notářské koncipienty atd.). Takové spory by pro nás ovšem neměly většího významu. Opět se odvoláme na název práce, který se omezuje na *vybraná právníká povolání*. V našem případě to značí zaměření se na soudce, státní zástupce a advokáty. Neznamena to, že bychom ostatním jmenovaným upírali právo na označení právníka „v oboru“, jedná se zkrátka o omezení plynoucí z rozsahu práce. Uvedený výběr přitom nebyl náhodný – soudci a státní zástupci mají více než blízko ke státu a výkonu státní moci (vedle jiného o tom svědčí, že obě skupiny zmiňuje Ústava České republiky), a tedy k síle, kterou stát představuje. Výkon advokacie je pak právnickým povoláním nejběžnějším (při nejmenším ve smyslu nejpočetnějším). (Chtělo by se říci, že jsou také povoláním, kterému veřejnost věnuje nejvíce pozornosti, zde lze nicméně namítnout, že alespoň v míře [negativní] publicity s nimi zdatně soupeří soudní exekutoři.)¹²³

V posledním kroku zbývá uvést, zda soudci, státní zástupci a advokáti splňují podmínky, o kterých byla řeč v podkapitole 2.1., tj. zda je můžeme označit za profese. (Připomeňme, že se jednalo o dlouhodobost odborné přípravy, komplexnost řešených úkolů, kolektivní autonomii a důraz na hodnoty.) Zdá se, že jisté pochybnosti může vyvolávat jedině splnění podmínky třetí u soudců a státních zástupců. U soudců je však třeba pochybnosti odmítnout, neboť jejich autonomie spočívá v ideji dělby moci

¹²² Za aktuální vodítko pro určování přitom může posloužit zákonem předepsaná povinnost podmiňující výkon povolání získáním (právě) vysokoškolského vzdělání v oboru právo. Tradičním právnickým profesím je spíše bližší historizující odůvodnění bytí, které nabízí např. SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnický stav a právnické profese v minulosti*. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, str. 207. V souvislosti s terminologickými úvahami se jako zvlášť zajímavé jeví rozlišení právnického *stavu* a právnické *profese* na str. 15.

¹²³ Což ovšem neznamená, že se tak vždy děje zaslouženě.

v demokratickém právním státě a je tak dokonce nejsilnější možnou (a to přesto, že česká justice na formální potvrzení řečeného v podobě vytvoření Nejvyšší rady soudnictví stále čeká). U státních zástupců argument podobné síly nenalezneme, nicméně i zde by zřejmě bylo nepřiměřené tvrdit, že jsou v demokratickém právním státě státní zástupci závislí na někom vně soustavy státního zastupitelství. Zdá se tedy, že o činnosti všech tří skupin můžeme bez uzardění hovořit jako o povolání, respektive ji můžeme označit za profesi ve výše naznačeném smyslu.¹²⁴ A s ohledem na skutečnost, že jsme pojmenování činnosti *profesí* uvedli do souvztažnosti s profesní etikou, dostali jsme se tím na úroveň, ve které nadále není třeba odůvodňovat, že v následujících částech práce budeme nahlížení na soudce, státní zástupce a advokáty právě optikou profesní etiky. Po řadě tak budeme hovořit o profesní etice soudců, profesní etice státních zástupců a profesní etice advokátů.

2. 4. 2. Profesní etika právníka v části druhé a třetí

Z předcházejícího textu (zejména podkapitoly 2.3.) vyplývá, že hovoří-li se o profesní etice, může se jí myslet mnohé, což nakonec bylo jeho smyslem spíše než snaha uvést materiál vhodný pro rozhodnutí o tom, který z přístupů nabízí nejlepší nástroje pro studium a hodnocení jednání profesionálů. I přesto nicméně zbývá zodpovědět otázku, jakým způsobem se k profesní etice bude přistupovat v této práci.

Vzhledem k relativní novosti tématu profesní etiky v České republice jeví se být odůvodněným začít profesně etické bádání na úrovni pojmání profesní etiky jakožto deontologie. Jak již bylo uvedeno, jedná se o pojetí, které je svým striktním vymezením právníkovi nejbližší, což ovšem není pro tuto situaci výhoda jediná. Ku prospěchu tohoto postupu svědčí i skutečnost, že právě z důvodu mladosti tématu se zdá být rozumné začít nejprve s oblastí, která je (nebo by měla být) pro své spojení s právem oblastí systematizovanou, přehlednou a především oblastí s explicitně stanovenými pravidly, jejichž fungování v profesi je možno se věnovat. Ryze deontologickým pohledem na vybraná právníká povolání se nicméně obsah této práce nevyčerpá, byť i třetí část bude s deontologickým pohledem relativně souviset. Ovšem, namísto

¹²⁴ Jedná se o závěr jistě nepřekvapivý. Tím spíš, že si můžeme navíc připomenout, že i zvolená definice profese byla uvedena jako pouhá jedna z možných. Objevuje se tu tak slabina nejednotnosti konceptu profesí, o které již byla řeč.

(obecného) přehledu, se kterým se čtenář setká v druhé části, část třetí představí příklad detailnějšího uvažování o konkrétní oblasti profesní etiky. (K přesnějšímu vymezení způsobu zkoumání předmětu v této práci viz úvodní pasáže části druhé a třetí.)

2. 4. 3. Terminologický báběl aneb poznámka na závěr první části

Nahlíženo s odstupem, celou první část této práce by bylo možno označit za svého druhu slovník (či slovníček) základních pojmů. Co víc, za *nejednoznačný* slovník základních pojmů. Seznámili jsme se s termínem *etika*, abychom si následně ukázali, že různí autoři tímž označením myslí rozdílné obsahy. Vymezili jsme si *profesi*, abychom na vymezení navázali popřením, nebo alespoň zpochybněním, takového konceptu. Uvedli jsme, co znamená *profesní etika*, ovšem s výhradou vysokého počtu významů. Jen s obtížemi se tak ubráníme skeptické otázce: K čemu slovník, když vlastně nic jednoznačně neříká? Skepticismus však není na místě. Náš slovník totiž nese přinejmenším dvě informace. Za prvé právě to, že ani oblast zaměření této práce není ušetřena nejednoznačností tolik typické pro humanitní obory. Jedná se o stav, jenž nás pravděpodobně nenaplňuje radostí, nicméně právě upozornění na nejednoznačnost a s ním související uvědomění si nejednoznačnosti se zdá v takové situaci být jediným možným východiskem. Za druhé, i díky představení různých pojetí jsme nakonec mohli stanovit, z jakých východisek budou vyrůstat zbývající části práce a navíc uvést, z jakých důvodů tomu tak je.

Před přechodem do druhé části práce, tedy do relativně jasných vod kárné odpovědnosti, není možno před čtenářem smlčet ještě jedno, poslední upozornění – *profesní etika právníků* (ať už v tom či ono významu), není zdaleka jediným termínem, který bývá užíván při popisu toho, co v této práci popisujeme my. Různé termíny se přitom různě blíží, překrývají i liší. Za tohoto stavu ideálním řešením by samozřejmě bylo vytvořit „skutečný“ slovník, kde by ke každému užitému souvisejícímu jménu byl uveden i význam a pokud možno i vztah k termínu *profesní etika právníků* tak, jak je k ní přistupováno zde. Takový úkol je ale zjevně rozsáhlý (a snad i pro svou rozsáhlost a dynamiku jednotlivých pojmenování nesplnitelný), a proto by nás zbytečně odváděl od tématu. Na tomto místě se tedy spokojíme právě s upozorněním čtenáře a se stručným přehledem jmen, se kterými se lze setkat, hovoří-li se o oblasti, kterou my nazýváme *profesní etikou právníků*.

V *Profesionální etice socialistického právníka* se (vzhledem k názvu nepřekvapivě) píše o *profesionální etice právníka* (byť se zde upozorňuje i na pojem *soudní etika*, *deontologie*, a zejména *právní etika*, respektive *profesionální právní etika*, který má být profesionální etice nadřazený; vzájemný vztah však není zřejmý, neboť pojednání se uzavírá zjevně nezamýšleným konstatováním, že „Do pojmu *profesionální etika právníka* zahrnujeme...Patří sem i otázky *profesionální etiky právníka*.“¹²⁵)¹²⁶. O právní etice (*legal ethics*) lze hovořit také jako o profesní odpovědnosti (*professional responsibility*), případně jako o právnickém (respektive advokátském) právu (*law of lawyering*).¹²⁷ U profesní odpovědnosti jde pak o určení o odpovědnost komu a za co se jedná.¹²⁸ Podobné platí i pro profesní odpovědnost ve smyslu skládání účtů (*professional accountability*).¹²⁹ Využíván může být i pojem integrity.^{130 131}

¹²⁵ SLUNÉČKOVÁ, Jana a kol. *Profesionální etika socialistického právníka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1989, str. 34 a 35.

¹²⁶ Tamtéž, str. 30-35. Právní etiku zmiňuje i V. Knapp v KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 10.

¹²⁷ ZITRIN, Richard A, Carol M. LANGFORD a Nina W TARR. *Legal Ethics in the Practice of Law*. Newark, New Jersey: LexisNexis, 2007, str. 1-3.

¹²⁸ Na nedávném semináři s názvem *Kárná odpovědnost právnických profesí* pořádané na půdě České advokátní komory účastníci panelu z řad soudců, státních zástupců a advokátů rozlišovali mezi odpovědností kárnou a (obecnou) odpovědností. Na příkladu soudců pak rozlišili posledně jmenovanou (zákonně rozhodnout v účastníkově věci) a od prvně jmenované, která je širší (týká se veškerého možného jednání, které splní znaky kárného provinění). Více v *Kárná odpovědnost právnických profesí*. [online]. Epravo.cz. [navštíveno 6. 8. 2015]. Dostupné z:

<<https://www.youtube.com/watch?v=2CDEcXmYuNE&feature=youtu.be>>.

¹²⁹ HOLDSWORTH, Dick, *Accountability: The Obligation to Lay Oneself Open to Criticism*. CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994, str. 58-86. *Holdsworthovo* dělení na právní odpovědnost právníků (*legal accountability of lawyers*) pak zřejmě odpovídá výše uvedenému pojetí (obecné) odpovědnosti, zatímco kárné odpovědnosti odpovídá profesní odpovědnost právníků (*professional accountability of lawyers*). Na nejednotnost pojetí u soudcovské odpovědnosti (*judicial accountability*) upozorňuje v relativně nedávno publikovaném článku David Kosař. KOSAŘ, David. The Least Accountable Branch. *International Journal of Constitutional Law*. 2013, roč. 11, str. 255-257.

¹³⁰ Pro případ soudců např. SAJÓ, András (ed.). *Judicial Integrity*. Boston: M. Nijhoff Publishers, 2004, str. 313, přičemž sborník o soudcovské integritě hojně užívá termínů nestrannosti, nezávislosti, neutrality i přičitatelnosti.

¹³¹ *Tatiana Machalová* v nedávné době nabídla čtenářům vlastní systematizaci, ve které odlišuje právní etiku (*legal ethics*, *Rechtsethik*) a etiku práva (*ethics of law*, *Ethik des Rechts*), přičemž upozorňuje na rozdílné významy termínů, a to v závislosti na tom, zda se používají v kontinentální právní kultuře, nebo v kultuře angloamerické. Více v MACHALOVÁ, Tatiana. Místo právní etiky v současném právním myšlení. K některým metodologickým otázkám etické reflexe práva. In MACHALOVÁ, Tatiana a kol. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení*. Praha: Leges, 2014, str. 243 a násl.

ČÁST DRUHÁ

3. Kárná odpovědnost. Kárná odpovědnost soudců, státních zástupců a advokátů

„...podání každého kárného návrhu [je] ultima ratio...“¹³²

Doposud jsme vedle jiného uvedli a odůvodnili, že se v předkládané práci budeme z právnických povolání věnovat soudcům, státním zástupcům, a advokátům (oddíl 2.4.1.). Stejně tak jsme vysvětlili důvody, pro které budeme v této části řečená povolání nahlížet optikou kárné odpovědnosti (oddíl 2.4.2 ve spojení s oddílem 2.3.2.). Na následujících stránkách tak jsou kárné praxe jednotlivých povolání představeny podobným způsobem. Úvod je věnován rozboru právní úpravy kárné odpovědnosti, na který naváže přehled a systematizace rozhodnutí kárných orgánů, kterou uzavírá stručné hodnocení představených výstupů. I přes vzájemnou podobnost je třeba čtenáře upozornit na významnou odchylku, týkající se rozboru kárné praxe advokátů. Zatímco v případě soudců a státních zástupců budou rozebrána veškerá rozhodnutí kárných orgánů za určité období, v případě advokátů dojde k rozboru toliko rozhodnutí vybraných. Kritériem výběru přitom bude publikace rozhodnutí kárných orgánů ve stavovském časopise *Bulletinu advokacie* (k bližšímu odůvodnění tohoto kroku viz podkapitulu 3.3.). V závěru kapitoly najde čtenář vyjádření týkající se možnosti srovnávat kárné praxe napříč právními povoláními, zmínku o postavení etických kodexů právníků v České republice a stručný exkurz k úpravě kárného řízení v Irské republice.

Před samotným přechodem ke zkoumání kárných praxí jednotlivých vybraných právnických povolání zbývá ještě říci několik slov o termínu pro tuto část klíčovém, tj. o kárné odpovědnosti samé. Doposud jsme totiž na ní nahlíželi spíše z pozic úvah o (profesní) etice (zejména v oddíle 2.3.2), nyní se nabízí tento úhel pohledu stručně doplnit o obraz vytvořený optikou právní vědy.

Kárná (kázeňská, disciplinární) odpovědnost bývá uváděna jakožto podkategorie odpovědnosti správní. Proto se o ní hovoří také jako o odpovědnosti za správní disciplinární delikt. Zvláštností disciplinárního deliktu je vyhraněnost jeho subjektu – pachatelem nemůže být nikdo jiný, než fyzická osoba, která je ve speciálním vztahu

¹³² Rozhodnutí kárného senátu rozhodujícím o kárné odpovědnosti soudců sp. zn. 16 Kss 8/2013 ze dne 3. 10. 2013, bod 23.

k určité instituci (ať už státní, profesní, či jiné)¹³³ a z něhož jí vyplývají zvláštní práva a povinnosti. Objektem disciplinárního deliktu je, jak už název deliktu napovídá, disciplína, a to zpravidla ve smyslu pořádku uvnitř instituce. Spolu s disciplínou pak lze za objekt disciplinárního deliktu označovat i profesní etiku, odbornost, důstojnost a důvěryhodnost instituce. Vzhledem ke své speciální povaze disciplinárního deliktu je možné, aby jednání, které naplní jeho skutkovou podstatu, bylo potrestáno nejen v rámci disciplinárního řízení, ale taktéž v rámci trestního či správního řízení (v případě, že by jednání bylo trestným činem, respektive přestupkem či jiným správním deliktem). Pro kárné delikty se tedy neuplatňuje zásada *ne bis in idem*, přičemž důvodem je právě rozdílnost objektů deliktů.¹³⁴

Tolik tedy ke stručnému a obecnému představení pojmu kárné odpovědnosti, který bude na následujících řádcích podrobněji popsán v souvztažnosti s povoláním soudce, státního zástupce a advokáta.

3. 1. Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se soudci¹³⁵

Diskusi o profesní etice soudců není v České republice věnováno příliš pozornosti, čemuž odpovídá i míra zájmu o studium kárné odpovědnosti soudců. Následující text tak chce prostřednictvím analýzy rozhodování kárného soudu čtenáři nabídnout možnost vytvořit si podrobnější obrázek o tom, která jednání soudců jsou v praxi shledávána za porušení povinností soudce a která nikoli. V tomto místě se sluší poznamenat, že situace týkající se debaty o povinnostech (nejen) soudců se postupně mění. Vedle již zmíněné vysokoškolské praxe zavádění předmětů profesní etikou se zabývajících, si téma nachází svou cestu do odborných periodik.¹³⁶

Text této podkapitoly je rozdělen do šesti oddílů. První z nich stručně představí právní úpravu kárné odpovědnosti soudce, fungující v České republice od roku 2008.

¹³³ Za příklad státní instituce může posloužit policie, úřednický aparát, v našem případě pak soudnictví a státní zastupitelství. Institucí profesní lze rozumět stejně tak stavovské organizace patentových zástupců, auditorů, lékařů jako právě advokátů. Mezi tzv. jiné instituce patří např. instituce, ve kterých se vykonává vazba či ústavní nebo ochranné výchova, ale i veřejné vysoké školy.

¹³⁴ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 454 a 481-483. Srov. § 15 odst. 1 a 2 zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců.

¹³⁵ Text následující podkapitoly vychází z článku FRIEDEL, Tomáš. Jak čeští soudci (ne)smí jednat? Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se soudci v letech 2008–2014. *Jurisprudence*. 2015a, roč. 14, č. 1, str. 15-23.

¹³⁶ Viz např. relativně nedávno MATES, Pavel a Karel ŠEMÍK. Nad důstojností soudcovského stavu. *Jurisprudence*. 2014, roč. 3, č. 2, str. 40-45 a navazující reakce FRIEDEL, Tomáš. Soudcova "docházka do zaměstnání" a jeho důstojnost. *Jurisprudence*. 2015d, roč. 4, č. 5, str. 36-40.

Druhý, třetí a čtvrtý oddíl je věnován seznámení s výsledky výzkumu, který se týkal analýzy rozhodnutí vydaných kárným soudem ve věcech soudců právě od roku 2008 do roku 2014. V druhém oddílu budou představeny případy, ve kterých byli soudci shledáni kárným soudem vinnými kárným proviněním, zatímco oddíl třetí uvede případy, které skončily zprošťujícím výrokem. Pro úplnost oddíl pátý nabídne čtenáři stručný přehled případů, které skončily zastavením řízení. Závěrečný oddíl textu poslouží jako prostor k vyvození závěrů z oddílů předcházejících.

3. 1. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti soudce

Jak stojí výše, výzkum se zaměřuje na analýzu rozhodnutí týkajících se kárné odpovědnosti soudců počínaje rokem 2008 a konče rokem 2014. Tento interval nebyl zvolen náhodně; v roce 2008 došlo v systému právní úpravy kárné odpovědnosti soudců k významné změně, kterou přinesl zákon č. 314/2008 Sb., který mimo jiné novelizoval dva základní zákony ke kárné odpovědnosti soudců se vztahující, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích, dále též „ZSS“) a zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců (dále též „ZŘV SaSZ“).¹³⁷ V účinnost vstoupil 1. 10. 2008. Druhý extrém intervalu, rok 2014, byl určen s ohledem na časovou potřebu zpracování výzkumu, stejně jako předkládané práce.

Nejvýraznější změnou, kterou novelizace přinesla, bylo narušení dosavadního monopolu soudců vydávat kárná rozhodnutí ve věci svých kolegů.¹³⁸ Pravomoc rozhodovat o kárné odpovědnosti soudců byla napříště svěřena výhradně kárným senátům zřízeným při Nejvyšším správním soudu, jehož členové jsou vždy tři soudci a tři členové dalších právnických profesí (po jednom státním zástupci, jednom advokátovi a jedné osobě vykonávající jiné právnické povolání).¹³⁹ Šestičlenný senát

¹³⁷ Po novele pod č. 286/2009 Sb., do působnosti zákona č. 7/2002 Sb., přibyla i úprava kárného řízení se soudními exekutory.

¹³⁸ Ke kritice tohoto systému a obhajobě systému nového viz BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?). In: ČAPUTOVÁ, Zuzana (ed.). *Přístup k spravedlivosti – Bariéry a východiska 9: Zodpovednosť sudcu: Sudcovská etika a disciplinárna zodpovednosť*. Pezinok: : VIA IURIS, 2011, str. 21-32.

¹³⁹ § 3 a 4 odst. 1 a 4 ZŘV SaSZ. Zpravidla se jedná o akademika – navrhovatelem jsou děkani právnických fakult. (Kandidáty na přísedící z řad státních zástupců navrhuje nejvyšší státní zástupce a z řad advokátů předseda České advokátní komory). Z navržených kandidátů se přísedící vybírají losem. Na dotaz, jakým způsobem dochází na fakultní úrovni k výběru kandidátů na přísedící, sdělil děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy, že se tak děje ve spolupráci s jednotlivými katedrami. (Katedry jsou vyzvány k nominaci zájemců ze svých řad.) Děkan Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni

kárného soudu rozhoduje většinou hlasů, v případě rovnosti hlasů při rozhodování o kárném provinění vydá senát zprošťující rozhodnutí.¹⁴⁰ Řízení je jednoinstanční.¹⁴¹

Návrh na zahájení disciplinárního řízení může podat prezident republiky a ministr spravedlnosti vůči soudci kteréhokoli soudu a předseda soudu vždy na soudce vlastního soudu a na soudce soudu, který je předsedovi soudu v soustavě soudů podřízen.^{142 143}

Jednání se zahajuje pro podezření ze spáchání tzv. kárného provinění, jehož skutková podstata spočívá „v zaviněné[m] porušení povinností soudce, jakož i zaviněné[m] chování nebo jednání, jímž soudce narušuje důstojnost soudcovské funkce nebo ohrožuje důvěru v nezávislé, nestranné, odborné a spravedlivé rozhodování soudů.“¹⁴⁴ Soudci, který je uznán vinným, je možno uložit kárné opatření v podobě důtky, snížení platu až o 30 % na dobu nejvíce 1 roku, odvolání z funkce předsedy senátu a odvolání z funkce soudce.^{145 146}

uvedl, že ve svém funkčním období doposud neměl možnost pravomoc nominace uplatnit. Děkaní ostatních právnických fakult na dotaz nereagovali. K obdobnému dotazu sdělilo Nejvyšší státní zastupitelství, že výběr provádí nejvyšší státní zástupce za asistence vrchních a krajských státních zástupců, kteří nominují státní zástupce ze svých obvodů. (Kandidáti z Nejvyššího státního zastupitelství jsou schvalováni nejvyšším státním zástupcem na základě nominací ředitelů jednotlivých odborů Nejvyššího státního zastupitelství.) Předseda České advokátní komory uvedl, že o kandidátech rozhoduje představenstvo České advokátní komory, jež vybírá ze zájemců doporučených volenými orgány České advokátní komory (Kontrolní rada, Kárná komise, Odvolací kárná komise).

¹⁴⁰ § 4 odst. 7 ZŘV SaSZ.

¹⁴¹ § 21 ZŘV SaSZ. Ústavnost nepřipustnosti odvolání potvrdil Ústavní soud svým náležením Pl. ÚS 33/09 (č. 332/2010 Sb.) ze dne 7. 10. 2010.

¹⁴² § 8 odst. 1, 2 ZŘV SaSZ. Ve věcech kárných řízení týkající správy soudů, tj. těch, jež dopadají výhradně na předsedy a místopředsedy soudů a které se týkají výkonu jejich (místo) předsednické funkce, může řízení svým návrhem zahájit i veřejný ochránce práv. § 8 odst. 3 ZŘV SaSZ.

¹⁴³ Přestože sledování četnosti využívání možnosti podat návrh na zahájení kárného řízení nebylo primárním cílem analýzy, můžeme již na tomto místě uvést, že navzdory poměrně široce nastavenému okruhu navrhovatelů, dochází v praxi k tomu, že výraznou většinu (přibližně tři čtvrtiny) návrhů podává předseda soudu na soudce vlastního soudu. Zbývající návrhy pak připadají na předsedy soudů vyšších stupňů a ministra spravedlnosti. Ve zkoumaném období veřejný ochránce práva podal pouze jeden návrh a prezident republiky žádný.

¹⁴⁴ § 87 odst. 1 ZSS. Dále v § 87 odst. 2 ZSS uvádí zvláštní skutkovou podstatu kárného provinění dopadající na soudní funkcionáře při správě soudů: „Kárným proviněním předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedy kolegia Nejvyššího soudu nebo Nejvyššího správního soudu je též zaviněné porušení povinností spojených s funkcí předsedy soudu, místopředsedy soudu, předsedy kolegia Nejvyššího soudu nebo Nejvyššího správního soudu.“

¹⁴⁵ § 88 odst. 1 ZSS. Dle § 88 odst. 2 ZSS. lze za kárné provinění soudního funkcionáře uložit vedle důtky i odnětí zvýšení platového koeficientu za výkon funkce na dobu nejvíce 1 roku, snížení platu až o 30 % na dobu nejvíce 1 roku a odvolání z funkce. Ustanovení § 88 odst. 3 též umožňuje upuštění od uložení kárného opatření, pokud je projednání kárného provinění postačující.

¹⁴⁶ K požadavkům na úpravu kárné odpovědnosti soudců, které vyplývají z nejnovější judikatury Evropského soudu pro lidská práva, srov. KOSAR, David. Kárná řízení se soudci v judikatuře ESLP. *Právní rozhledy*. 2015, roč. 23, č. 19, str. 662-669. (Autor textu v zásadě dochází k závěru o souladu české úpravy s požadavky Evropského soudu pro lidská práva. Zajímavost stati ovšem spočívá i v tom, že

3. 1. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění

Jak nadpis napovídá, tento oddíl se věnuje těm rozhodnutím kárného soudu, ve kterých bylo v soudcově jednání shledáno porušení profesních povinností soudce. Zkoumaným obdobím se v této i ostatních částech textu rozumí doba, ve které se objevují ta rozhodnutí, která byla vydána dle zákonných ustanovení novelizovaných zákonem č. 314/2008 Sb., a to až do dne 16. 6. 2014. Celkově se jedná o 131 rozhodnutí, přičemž v 63 z nich nalezneme alespoň jeden výrok o vině soudce.¹⁴⁷ A právě na základě analýzy těchto rozhodnutí si budeme moci vytvořit představu o tom, jaká jednání soudce považuje disciplinární soud za zakázaná.

Pro zpřehlednění výsledků analýzy jsme na základě podobnosti jednání (a s vědomím skutečnosti, že „podobnost jednání“ je do jisté míry měnlivá v závislosti na tom, který z rysů jednání se zdůrazňuje) případy kategorizovali do pěti skupin. Jmenovitě jde o provinění týkající se 1) nečinnosti 2) nakládání se spisy 3) porušení práva na zákonného soudce 4) správy soudu a 5) ostatní.¹⁴⁸

Pro správné pochopení celé analýzy je třeba mít na paměti, že v rámci jednoho rozhodnutí mohlo být v některých případech posuzováno více jednání konkrétního soudce – v rozsudku se proto mohlo objevit, jak odsouzení pro více jednání různého druhu, tak odsouzení pro více jednání podobného druhu. V naší analýze jsme postupovali tak, že pokud se v jednom rozsudku vyskytlo odsouzení pro materiálně si podobné jednání (např. první odsuzující výrok se týkal nedodržení zákonné lhůty pro vyhotovení rozhodnutí, druhý odsuzující výrok se týkal neodůvodněné nečinnosti ve spise, tj. oba výroky se týkaly nečinnosti), počítali jsme taková jednání jako jedno. Pokud se v jednom rozsudku vyskytla materiálně si nepodobná jednání (např. nečinnost a nerespektování právního názoru nadřízeného soudu), počítali jsme je jako jednání dvě (tři, čtyři...). Domníváme se, že tento postup, který umožňuje v rámci jednoho rozhodnutí (spisu) eliminovat opakující se výskyt podobných jednání a který naopak

upozorňuje na skutečnost, že Evropský soud pro lidská práva začal kárné řízení se soudci považovat za proces zařaditelný pod civilní větev čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, což mu umožňuje možnost širšího přezkumu kárných rozhodnutí.)

¹⁴⁷ Zbývající výroky se tedy týkaly buď zproštění viny, nebo zastavení soudního jednání. Jak již bylo řečeno, obojímu se budeme věnovat v následujících oddílech textu.

¹⁴⁸ Poznámka technického charakteru: Protože každé kárné odsouzení či potrestání soudce může být potenciálním zásahem do soudcovy nestrannosti či nezávislosti, popisu soudcovského jednání bude v této části analýzy ve srovnání s částmi následujícími zvláště podrobný. (Tj. Zmíníme většinu, respektive téměř všechny případy, s výjimkou provinění týkajících se nečinnosti soudce. Důvodem k tomuto kroku je jejich početnost, viz níže.)

umožňuje v rámci jednoho rozhodnutí zachytit všechna lišící se jednání, nám poskytne přehlednější obrázek o složení soudcovských prohřešků.¹⁴⁹ V textu tedy slovem „případ“ označujeme jeden soudní spis. Sousedním „relevantní případ“ druhově odlišná jednání v rámci jednoho spisu. V této části analýzy tak rozebíráme 67 relevantních případů, které se objevily v 63 případech (spisech).

První kategorií kárných provinění, kterou jsme nazvali kárná provinění týkající se nečinnosti, míníme jednání spočívající v porušení povinností soudce souvisejících s plynutím času. Typickým příkladem je nedodržení lhůty k vyhotovení rozsudku či rozhodnutí o vazbě nebo neodůvodněná nečinnost v řízení či naopak neodůvodněná činnost v řízení, ve svém důsledku způsobující tentýž negativní výsledek, tj. zdržení vyřízení věci. Do této kategorie řadíme pouze taková jednání, u kterých soudce průtah nezavinil záměrně (respektive, mu záměr opožděného vyřízení věci nebyl prokázán – o opačném případě více dále). Tento typ jednání jsme zaznamenali v 51 relevantních případech, což odpovídá přibližně 76 % ze všech relevantních případů, ve kterých byli soudci shledáni vinnými.¹⁵⁰

Kárná provinění týkající se nakládání se spisem jsou taková jednání, ve kterých soudci chtěli chyby, jež dříve učinili v řízení, maskovat tím, že nezákonnou cestou změnili záznam o průběhu jednání. Protože se tento typ jednání objevil pouze v šesti relevantních případech (přibližně 9 % z celku relevantních případů, ve kterých byl soudce shledán vinným), zmíníme ve stručnosti všechny. První dva relevantní případy jsou v podstatě totožné. V obou z nich soudce oproti vyhlášenému rozsudku doplnil do písemného vyhotovení (a do protokolu o jednání) další výrok. V prvním případě šlo o výrok o náhradě nákladů řízení, v druhém (jednalo se o trestní řízení) o výrok o náhradě škody.¹⁵¹ Třetí relevantní případ se týkal soudce, který odůvodnění rozsudku

¹⁴⁹ Bylo by jistě možné nebrat tuto „eliminaci spisem“ v úvahu a ptát se čistě na počet jednání, která byla odsouzena v rámci výroku o vině. Právě takový výsledek by však jako celek slaběji reflektoval obsahovou jedinečnost jednotlivého případu. Tak by soudci, který byl odsouzen za šest podobných nečinností, bylo připsáno šest porušení zákona, což je jistě správně. Z našeho pohledu je však relevantní to, že řečený soudce má potíže *výhradně* s organizací své práce; nikoli *rozsah* jeho potíží (s organizací práce). Ze stejného důvodu pak hovoříme o „jednáních“ a „relevantních případech“ a nikoli o „skutcích“.

¹⁵⁰ Viz např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 11/2009 ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 11 Kss 7/2010 ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 11 Kss 10/2010 ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 16 Kss 6/2012 ze dne 22. 3. 2013 či sp. zn. 11 Kss 3/2014 ze dne 24. 4. 2014. Veškerá dále citovaná rozhodnutí jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího správního soudu

<<http://www.nssoud.cz/main0Col.aspx?cls=JudikaturaSimpleSearch&pageSource=0&menu=188>>.

¹⁵¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 10/2011 ze dne 9. 11. 2011 a sp. zn. 11 Kss 8/2011 ze dne 5. 12. 2011.

založil na obsahu listinných důkazů, které si opatřil až po vyhlášení rozsudku.¹⁵² V dalším případě protiprávního nakládání se spisem soudce v rozporu s vyhlášeným rozsudkem doplnil a připsal do rozsudku řadu dílčích údajů (čísla jednacích a data citovaných soudních rozhodnutí a dále zcela nově doplnil i citaci konkrétního usnesení nadřízeného soudu).¹⁵³ Dalším příkladem spadajícím do této kategorie se týká chybného protokolu z dražby. Soudce v něm při dražebním jednání nevyzval přítomného dražitele, aby učinil podání, a v rozporu se skutečným průběhem dražebního jednání v protokolu zaznamenal, že přítomný dražitel prohlásil, že nehodlá dražit a dále, že soud končí opakované dražební jednání z důvodu, že přítomný dražitel neučinil ani nejnižší podání.¹⁵⁴ V posledním případě manipulace se spisy vystupuje soudce, který nařídil jednání ve věci, při němž měli být přítomni přísedící, následně však přísedícím dovolil opustit soud, přičemž účastníky informoval o nepřítomnosti přísedících a vysvětlil, že není možno jednání vést. Účastníci následně souhlasili s rozhodnutím bez jednání, které soudce (sám) učinil. Vyhotovení rozhodnutí však neslo v záhlaví informaci o tom, že ve věci rozhodoval senát.¹⁵⁵

Přesunem ke kategorii nazvané porušení práva na zákonného soudce se dostáváme k relevantním případům, ve kterých soudci jednali, přestože k jednání neměli pravomoc. Toto jednání se objevilo pouze ve dvou relevantních případech (přibližně 3 % z celku relevantních případů, ve kterých byl soudce shledán vinným). V prvním z nich soudce navzdory tomu, že z žaloby bylo zřejmé, že se jedná o pracovněprávní spor, který měl projednávat specializovaný pracovněprávní senát, činil úkony jako samosoudce.¹⁵⁶ V druhém soudce činil úkony ve věci i poté, co došlo ke změně příslušnosti soudu.¹⁵⁷

Jednání ve čtvrté skupině se týkají deliktů souvisejících s výkonem správy soudů, jejich pachatelé se tedy mohli stát výhradně funkcionáři soudu, nikoli „prostí“ soudci. Opět se objevila pouze ve dvou relevantních případech (což činí přibližně 3 % z celku relevantních případů, ve kterých byl soudce shledán vinným). V prvním z nich předseda soudu neoprávněně rozhodl o snížení platu a paušální náhrady soudci za to, že

¹⁵² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 7/2012 ze dne 30. 11. 2012.

¹⁵³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 5/2012 ze dne 22. 11. 2012.

¹⁵⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 1/2013 ze dne 26. 6. 2013.

¹⁵⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 5/2012 ze dne 16. 1. 2013.

¹⁵⁶ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 4/2012 ze dne 7. 11. 2012.

¹⁵⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 4/2013 ze dne 27. 6. 2013.

měl v daném měsíci neomluvenou absenci na pracovišti v délce 3 hodiny 21 minut.¹⁵⁸ V druhém z nich místopředseda soudu zodpovídající za obchodní úsek připustil, aby v rozporu s platným rozvrhem práce jeho oddělení nebyly, až na několik výjimek, přidělovány věci k projednání.¹⁵⁹

Veškerá zbývající rozhodnutí (šest relevantních případů, tj. 9 % z celku relevantních případů, ve kterých byl soudce shledán vinným) byla svou povahou nezařaditelná do některé z výše uvedených kategorií, evidujeme je tedy na tomto místě v kategorii ostatní. Spadá sem jednání soudce, který v řízení o osvojení nedopatřením poslal usnesení o přenesení příslušnosti soudu i biologické matce, která však nebyla účastníkem řízení a z dopisu se tak dozvěděla bydliště adoptivních rodičů,¹⁶⁰ stejně jako soudce, který ve dvou věcech nerespektoval závazný právní názor odvolacího soudu,¹⁶¹ či jednání soudce-rodíče, který u způsobilého návrhu na zahájení exekuce (ve které sice byla pohledávka již uhrazena, o této skutečnosti se ovšem soudce dozvěděl z osobního sdělení svého dítěte, které v exekuci figurovalo), vznesl dotaz na exekutora, proč exekuce nebyla zahájena; až po tomto úkonu se soudce vyloučil pro podjatost.¹⁶² V dalším relevantním případě se soudce v trestní věci snažil ovlivnit věc rozhodovanou jiným soudcem tím, že se ho opakovaně dotazoval na jeho postup, vyzýval ho k provedení důkazu výslechem svědka a opakovaně mu sděloval, že obžalovaný je mediálně známou osobou, a že obvinění proti němu jsou policií vykonstruována.¹⁶³ Nalezneme tu také jednání spočívající v záměrném (proto se nevyskytuje v první kategorii) nedodržení zákonné lhůty, které vyústilo ve fikci osvědčení se podmíněčně odsouzeného.¹⁶⁴ Poslední kárné provinění se zakládalo na chybné aplikaci jednoznačné právní normy (v tomto případě šlo o amnestii) – soudce rozhodnul o výkonu trestu odnětí svobody přesto, že odsouzený byl amnestován.¹⁶⁵

¹⁵⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 10/2013 ze dne 10. 1. 2014. Právě toto rozhodnutí kárného soudu je podrobně rozebráno v MATES, Pavel a Karel ŠEMÍK. Nad důstojností soudcovského stavu. *Jurisprudence*. 2014, roč. 3, č. 2, str. 40-45.

¹⁵⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 18/2011 ze dne 18. 1. 2012.

¹⁶⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 8/2009 ze dne 24. 11. 2010.

¹⁶¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 11/2010 ze dne 10. 5. 2011.

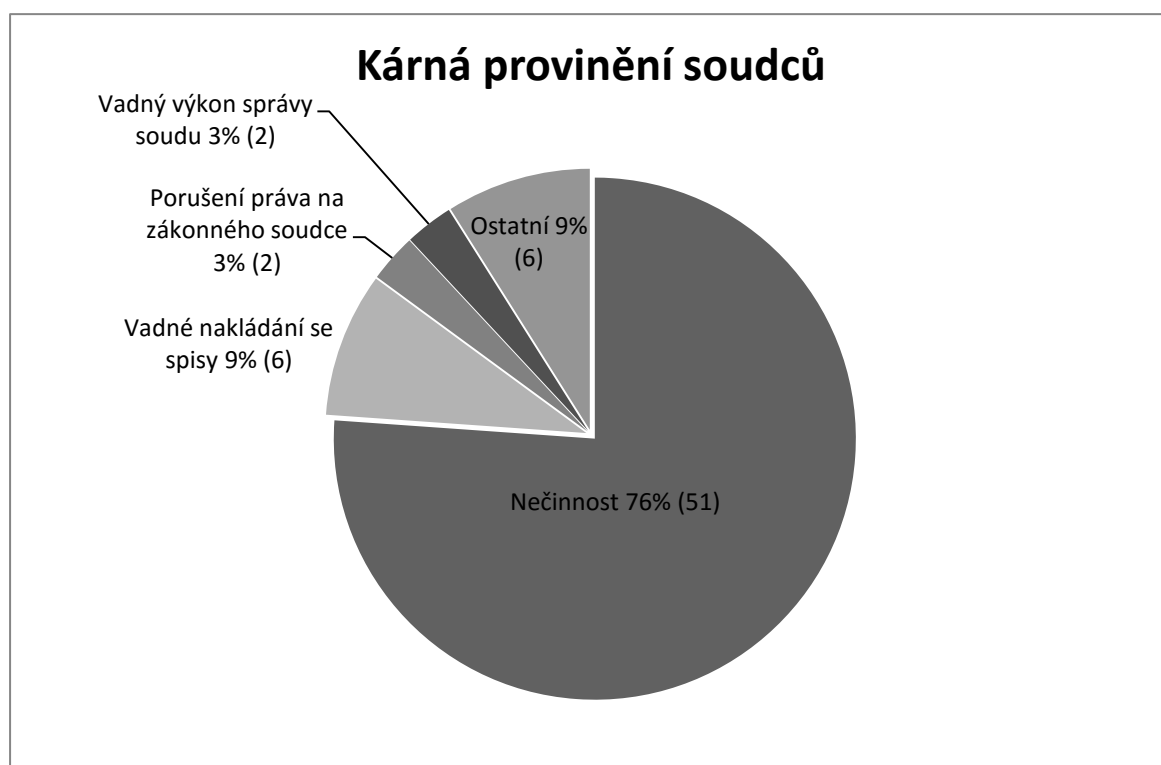
¹⁶² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 1/2011 ze dne 19. 10. 2011.

¹⁶³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 13/2011 ze dne 10. 5. 2012.

¹⁶⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 4/2013 ze dne 27. 6. 2013.

¹⁶⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 11/2013 ze dne 4. 4. 2014.

Graf č. 1. Přehled kárných provinění soudců (v závorce uvedené číslo představuje počet relevantních případů v kategorii)

3. 1. 3. Analýza rozhodnutí – zproštění kárného provinění

Zatímco předcházející oddíl byl věnován hledání jednání, která mají soudci zakázaná, v této části výzkumu se obrázek o současném stavu disciplinární praxe soudců doplní o případy opačného druhu, tj. o případy, ve kterých sice došlo k podání obžaloby, nicméně skončily výrokem zprošťujícím. Zkoumaný vzorek případů tedy zůstává stejný (131 případů), ve 48 z nich byl výrok o zproštění kárného provinění alespoň jedním z výroků. Nicméně i zde pro větší informační hodnotu pracujeme s termínem „relevantní případ“, kterých se objevilo 53.¹⁶⁶

Důvodů vedoucích ke zproštění obvinění udává zákon několik: kárně obviněný soudce se kárného provinění nedopustil nebo mu je nelze prokázat nebo nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro který se řízení vede, anebo tento skutek není kárným

¹⁶⁶ Do této analýzy navíc nebyly zahrnuty ty případy, respektive relevantní případy, ve kterých došlo ke zproštění pro zjevnou chybu navrhovatele (např. z nepozornosti žaloval průtahy ve spise, ve kterém byl soudce evidentně aktivní, totožné jednání bylo žalováno dvakrát apod.) a ty, ve kterých nedošlo k meritornímu posouzení jednání z důvodu důkazní nouze.

proviněním.¹⁶⁷ Pro naši analýzu bude však více než prosté sledování důvodů vedoucích ke zproštění (jejichž formulace závisí především na formulaci kárného návrhu), zajímavější sledovat blíže popisy žalovaných jednání a jejich vztah k protiprávnosti.¹⁶⁸ Ukázalo se totiž, že kárný soud ve svých rozhodnutích o zproštění v podstatě rozlišuje dvě kategorie. V první jsou jednání, ve kterých soud shledal porušení povinností soudce, nicméně dospěl k závěru, že nevysloví výrok o vině, nýbrž o zproštění viny. Tato jednání budeme pro zjednodušení označovat „dovolená protiprávní jednání“. V druhé kategorii najdeme taková žalovaná jednání, u nichž se v průběhu kárného soudu ukázalo, že protiprávní nejsou. Tyto budeme nazývat „dovolená jednání“.¹⁶⁹

Kategorii dovoleného protiprávního jednání můžeme dále dělit na tři podkategorie v závislosti na tom, čím kárný soud argumentoval při zproštění viny. Do první podkategorie spadají taková protiprávní jednání, u kterých není možno konstatovat zavinění soudce. Tento druh argumentace soud použil výhradně u žalob (jednalo se o šest žalob, tj. o 11 % z relevantních případů zprošťujících kárného provinění) týkajících se průtahů v řízeních. V průběhu kárného řízení soud dovodil, že přestože objektivně došlo k průtahům v řízení (soudce neaktivní až několik let), pro takové jednání není možno soudce stíhat, neboť objem práce, který měl vyřídit, byl nepřiměřeně velký. Takový soudce má zpravidla k vyřízení stovky živých spisů. V těchto případech tedy chybí subjektivní složka deliktu – soudcovo zavinění.¹⁷⁰

Ve druhé podkategorii dovoleného protiprávního jednání už kárný soud subjektivní složku deliktu našel, přesto však k odsouzení nedošlo. Soud zde argumentoval tím, že sice došlo k zaviněnému porušení zákona, nicméně jedná se o porušení, která nedosahují takové závažnosti (intenzity), aby mohla být označena jako kárné provinění (objevila se v 18 rozhodnutích, což odpovídá přibližně 34 % ze všech relevantních případů zproštění). Pro velký počet rozhodnutí nebudeme uvádět všechna

¹⁶⁷ § 19 odst. 2 ZŘV SaSZ.

¹⁶⁸ Jednotlivá odůvodnění nás však samozřejmě budou také zajímat.

¹⁶⁹ Jedná se tedy o dovolené jednání v úzkém smyslu slova, tj. jednání, jehož nezávadnost posoudil kárný soud. (Na rozdíl od všech dalších jednání soudců, která můžeme považovat za souladná se zákonem, ale kterým potvrzení kárného senátu chybí.). „Dovolenost“ tedy spočívá v tom, že kárný soud odmítl za takové jednání shledat za kárné provinění.

¹⁷⁰ Např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 4/2009 ze dne 10. 12. 2009, rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 3/2012 ze dne 13. 6. 2012 či rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 7/2013 ze dne 4. 12. 2013.

a vystačíme si s několika vybranými příklady. I v této kategorii se objevila (ve více než polovině relevantních případů zproštění) jednání související s nečinností, tj. taková jednání, v jejichž rámci soudce způsobil v jednání protizákonně nečinnost nebo průtahy. Zde se však jednalo o nečinnost či průtahy trvající kratší dobu (jednotky dnů), případně týkající se jen jednoho spisu či nepatrného množství spisů.¹⁷¹ Patří sem i různé nevhodné projevy soudce. Například byl zproštěn soudce, který v rámci přelíčení několika poznámkami nevhodně komentoval rozhodnutí nadřízeného soudu, kterým mu byly uděleny konkrétní pokyny („...já už bych příště odmítl jednak dělat ze sebe šaška...; ... provedeme tady cosi, co nemá oporu v zákoně, co je úplně k ničemu, ale uspokojíme tím něčí ego.“)¹⁷² či soudce pražského soudu, který se ptal advokáta, jenž nepocházel z Prahy, proč si jeho klient vybral právě jeho, když není z Prahy.¹⁷³ Zproštění si vysloužili i různé drobnější procesní přehmaty (např. neustavení tlumočníka cizinci, který česky mluvil a rozuměl jen v omezené míře¹⁷⁴) nebo soudce, který ve svém senátu nechal nedopatřením rozhodovat přisedícího, kterému už vypršel mandát k rozhodování.¹⁷⁵

Třetí podkategorie se týká jednání, jež mělo zvláštním způsobem ohrozit důvěru v odborné znalosti soudce (objevilo se v šesti případech, tj. v 11 % relevantních případů zproštění). Šlo o taková jednání, která sice nebyla v souladu se zákonem, nicméně se jednalo o vady řízení, které vyplývaly z nesprávného soudcova uvážení a z nesprávně zvoleného postupu soudce. Příkladem může být rozsudek soudce, který jeho část překopíroval z rozsudku jiného, podobného případu, přičemž ho následně opomenul upravit. Proto se v něm neobjevily některé důležité údaje z jednání, které rozhodoval.¹⁷⁶ Stejně bylo posouzeno jednání soudce, který ve svém rozsudku uvedl nedostatečné odůvodnění svých závěrů¹⁷⁷ či jednání soudce, který vzal do vazby obžalovaného, přestože důvody pro uvalení vazby nebyly dostatečné.¹⁷⁸ V těchto případech kárný soud dovodil, že přestože se jedná o pochybení soudců, k jejichž napravení je příslušný

¹⁷¹ Např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 7/2010 ze dne 7. 9. 2011.

¹⁷² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 5/2011 ze dne 21. 9. 2011, bod I.

¹⁷³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 9/2011 ze dne 8. 11. 2011.

¹⁷⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 7/2010 ze dne 17. 3. 2011.

¹⁷⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 6/2013 ze dne 6. 11. 2013 (spojeno s kárným řízením vedeným kárným soudem pod sp. zn. 11 KSS 8/2013). Při posuzování tohoto případu soudci prospělo i to, že ani sám přisedící si skončení svého mandátu nevšiml.

¹⁷⁶ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 6/2010 ze dne 14. 12. 2010.

¹⁷⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 7/2010 ze dne 17. 3. 2011.

¹⁷⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 6/2013 ze dne 3. 10. 2013.

odvolací soud, nikoli soud kárný, protože posuzované jednání bylo „pouhým“ zaujetím nesprávného právního názoru; zaujetí nesprávného právního názoru nemůže být kárným proviněním. V opačném případě by se dle soudu jednalo o zásah do soudcovské nezávislosti. Rozhodnutí kárného soudu nicméně neznamenají, že by soudce měl mít pocit, že může v rámci svého uvážení rozhodovat jakkoli, aniž by mu hrozil kárný postih. Kárný soud totiž chrání jen takové omyly v právním názoru, které není možno označit za exces. Která jednání excesem jsou? Slovy soudu *„Lze...učinit obecný závěr, že nezákonný postup či vydání nezákonného rozhodnutí, odůvodněné jiným právním názorem, může představovat důvod pro zahájení kárného řízení s příslušným soudcem v zásadě pouze tehdy, pokud je z okolností případu patrné, že buď (1.) bylo porušeno jednoznačné znění aplikované právní normy, anebo (2.) nebylo respektováno zrušovací rozhodnutí výše postaveného soudu v konkrétní věci ... či (3.) existuje jednotná a ustálená judikatura nejvyšších soudů, kterou daný soudce odmítl akceptovat bez toho, aby svůj odlišný právní názor podepřel komplexní, racionální a transparentní konkurující argumentací.“*¹⁷⁹

Přehledem třech podkategorií jsme vyčerpali kategorii dovolená protiprávní jednání, a proto se nyní přesouváme ke kategorii dovolená jednání. Jak jsme již uvedli dříve, kategorií dovolená jednání rozumíme taková jednání, kvůli kterým některý z kárných žalobců podal návrh na zahájení kárného řízení, avšak kárný soud u nich neshledal rys protiprávnosti. Protože se takové jednání objevilo ve 23 relevantních případech (tj. v 44 % relevantních případů zproštění), opět se nebudeme věnovat každému zvlášť, ale spokojíme s uvedením několika vybraných jednání. Zproštěn obžaloby byl například soudce, který se při cestě domů stávil nakoupit si, a při té příležitosti mu na parkovišti zloděj ukradl několik spisů, které si soudce vzal domů k domácímu prostudování. Soudce měl celou dobu aktovku se spisy u sebe v nákupním košíku a následně (při vykládání nákupu z nákupního košíku do kufru auta) v kufru auta. Zloděj však využil krátké chvíle, ve které se soudce od kufru auta odvrátil, aby mohl z nákupního košíku vyndat další zboží a aktovku soudci odcizil. Kárný soud dovodil, že opatrnost soudce byla dostatečná, neboť se nemohl domnívat, že mu v čase

¹⁷⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 6/2012 ze dne 22. 3. 2013, bod 36, ve kterém kárný soud podává přehled vedle jiného přehled své související judikatury na toto téma. Připomeňme, že jsme v analýze již narazili na takové jednání, které uvedená kritéria splnila. Jednalo se o soudce chybně aplikujícího amnestii a soudce, který se neřídil závazným rozhodnutím nadřízeného soudu.

odpovídajícím otočení se ke košíku a zpět, bude aktovka ukradena. (Téměř by se chtělo říci, že kárný soud tímto rozhodnutím pochválil obratnost zloděje.)¹⁸⁰

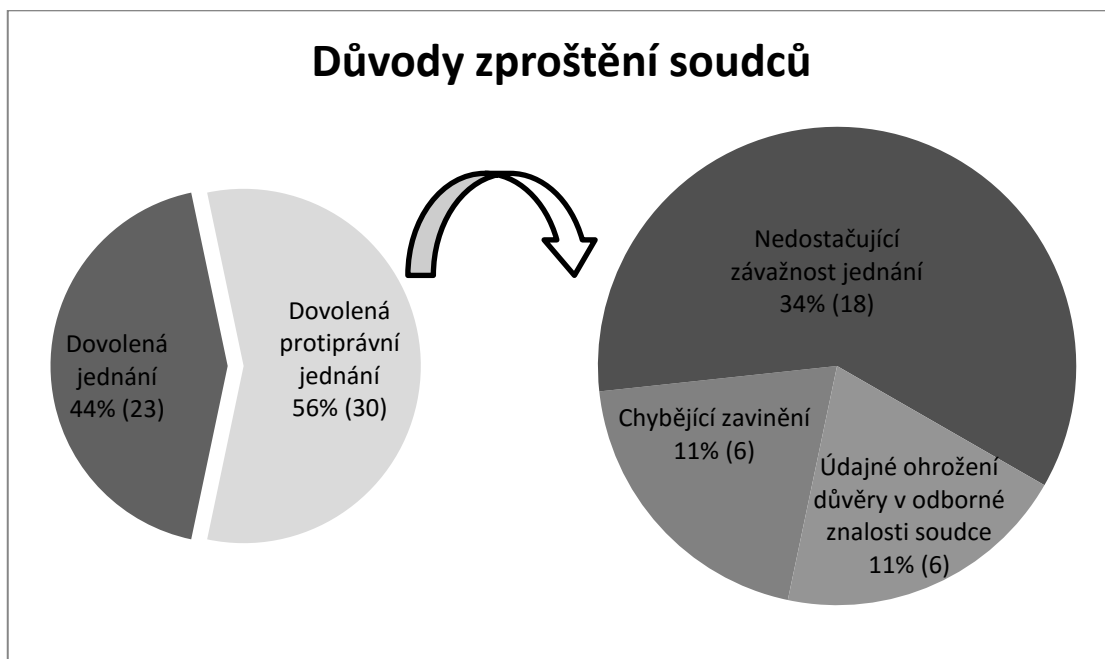
I v této kategorii se pak objevují jednání související s nečinností. Výrok o zproštění obžaloby si vyslechl soudce, který v několika řízeních budil v předsedovi svého soudu (který byl v tomto řízení kárným žalobce) pocit, že způsobuje neodůvodněné průtahy. Soudce například odročoval zasedání soudu za účelem přednesení závěrečných řečí či vyhlášení rozsudku či opakovaně poskytoval (prodlužoval) účastníkům sporu lhůtu pro mimosoudní vyřízení věci. Kárný soud zde konstatoval, že přestože jednání soudce bylo v řízeních spíše nestandardní, nebylo v rozporu se zákonem, neboť pouhá nestandardnost nestačí – soudce totiž může při výkonu svého povolání volit z mnoha cest. Kárný soud uvedl, že „...každý soudce má ve většině případů možnost volby z několika možných postupů v řízení, které lze zpětně hodnotit jako více či méně vhodné. Shodně je pak činnost soudce upravena ... [v zákoně], dle něhož jsou soudci povinni vykládat zákon podle svého nejlepšího vědomí i svědomí. Stejně ustanovení ... zakazuje narušovat nebo ohrožovat nezávislost soudce. V souladu s citovaným ustanovením tak lze v případě postupu soudce v řízení označit za kárné provinění pouze jednání natolik intenzivní, která zcela jednoznačně vybočují z mezí zákona.“¹⁸¹ Stejně tak soud vyslovil nevinu soudce, jehož postup v řízení mohl hypoteticky způsobit průtahy. Dle mínění kárného senátu totiž nesprávný postup, který reálně neohroží zájem chráněný zákonem, není možno považovat za protiprávní.¹⁸²

¹⁸⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 2/2010 ze dne 5. 1. 2011.

¹⁸¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 11/2009 ze dne 22. 6. 2011, bod V.

¹⁸² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 11/2013 ze dne 27. 3. 2014. Zde je třeba doplnit, že v tomto případě se navíc kárný soud nespokojil s uvedeným konstatováním a v rozhodnutí dále doplnil konstatováním, že žalovaný postup byl v souladu se zákonem.

Graf č. 2. Přehled důvodů zproštění obvinění soudců (v závorce uvedené číslo představuje počet relevantních případů v kategorii)

3. 1. 4. Analýza rozhodnutí – zastavená řízení

Doposud jsme hovořili o řízeních, ve kterých došlo k odsouzení stíhaného soudce a o řízeních, ve kterých došlo ke zproštění stíhaného soudce. V tomto oddílu doplníme obraz o praxi kárné odpovědnosti soudců o rozhodnutí zastavená. K zastavení dochází z několika důvodů, a to byl-li návrh na zahájení řízení podán opožděně¹⁸³ nebo byl-li vzat zpět, zanikla-li soudci funkce (soudce se vzdal funkce, zemřel nebo odešel do důchodu nebo byl shledán ve zvláštním řízení nezpůsobilým výkonu soudcovského povolání)¹⁸⁴ nebo zanikla-li odpovědnost soudce.¹⁸⁵

¹⁸³ § 14 ZŘV SaSZ. Návrh na zahájení kárného řízení musí kárný žalobce podat do šesti měsíců od doby, kdy se o kárném prohřešku dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne spáchání. § 9 odst. 1 ZŘV SaSZ.

¹⁸⁴ Soudce je nezpůsobilý k výkonu svého povolání, jestliže mu nepříznivý zdravotní stav dlouhodobě nedovoluje vykonávat jeho funkci nebo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, pro který mu sice nezanikla funkce soudce, který nicméně svou povahou zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci, nebo byl v posledních 5 letech před podáním návrhu nejméně třikrát pravomocně uznán vinným kárným proviněním, za předpokladu, že řečené zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání v soudcovské funkci. § 91 ZSS.

¹⁸⁵ Odpovědnost zaniká z důvodu, že kárný žalobce nepodal návrh na zahájení řízení v době do tří let od spáchání kárného provinění. Soud však zpravidla vyslovuje v takovém případě spíše opožděnost podání než zánik kárné odpovědnosti. Dalším důvodem zániku odpovědnosti je skutečnost, že byla soudci za jednání udělena výtka, což je formulování nespokojenosti eventuálním kárným žalobcem dle § 88a ZSS. V takových případech (jednalo se o rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 6/2010 ze dne 14. 12. 2010, rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 10/2009 ze dne 2. 2. 2011, rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11

Je bezesporu pravdou, že rozhodnutí o zastavení nepomohou při určování jednání, která kárný soud považuje za zakázaná či povolená, neboť taková rozhodnutí neobsahují zpravidla žádné posouzení žalovaného jednání (často neobsahují ani popis takového jednání) a omezují se pouze na konstatování důvodu zastavení řízení. Přesto by bylo chybou považovat taková rozhodnutí bez dalšího za nepozoruhodná. Právě důvody, respektive okolnosti zastavení řízení totiž mohou obraz disciplinární praxe vhodně doplnit, a proto jim bude v krátkosti věnována pozornost. Protože se však nejedná o hlavní předmět našeho zájmu a také proto, že v některých případech není možné okolnosti vedoucí k zastavení detailněji identifikovat (rozlišit jeden důvod zastavení od druhého),¹⁸⁶ ponecháme následující text na rozdíl od textu předcházejícího bez přesnějších číselných údajů a spokojíme se pouze s uvedením údajů přibližných.

Nejčastějším důvodem pro zastavení řízení je zpětvzetí návrhu kárným žalobcem spolu s rezignací soudce. Rezignace, stejně jako zpětvzetí, se objevuje přibližně ve 20 relevantních případech (z celkových přibližně 60 relevantních případů zastavení řízení). Vedle jiných důvodů, které navrhovatelé při zpětvzetí návrhu uvádějí, se nejčastěji objevuje skutečnost, že kárně stíhaný soudce v mezidobí od podání kárného návrhu změnil své chování k lepšímu, případně svá pochybení odstranil.¹⁸⁷ Jak již bylo uvedeno výše, v řadě rozhodnutí o zastavení kárný soud bohužel neuvádí informace o tom, z čeho byl rezignující soudce viněn a spokojí se pouze s konstatováním, že se funkce vzdal.¹⁸⁸ Přesnější obrázek důvodů rezignací nám tak unikne. Z několika málo rozhodnutí, která se zmiňují o obsahu kárných žalob, můžeme dovodit, že se často jedná

Kss 4/2011 ze dne 4. 4. 2012 a rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 7/2012 ze dne 5. 12. 2012.) kárný soud dovodil, že potrestání za jednání, za něž již byla vyslovena výtku, by bylo porušení zásady *ne bis in idem*. (Zde v tom smyslu, že by došlo k dvojímu potrestání v rámci disciplinárního trestání, nikoli ve smyslu obecném, o němž bylo pojednáno na úvod této kapitoly, kde stojí, že disciplinární potrestání neznámá překážku *ne bis in idem* pro potrestání téhož jednání v rámci trestního stíhání nebo stíhání za přestupek nebo jiný správní delikt.) Nabízí se úvaha, zda řečený výklad dopadů udělení výtky nemůže být v praxi zneužitelný – předpokládáme-li spřízněnost soudce s alespoň jedním z eventuelních kárných žalobců (tj. osob oprávněných udělit výtku), třeba i sebezávažnější soudcovo protiprávní jednání může být „vyřízeno“ výtkou (která nemá na soudce výraznějšího dopadu), čímž se zabrání projednání v kárném řízení (které může mít následky podstatně závažnější). K rozsáhlejšímu hodnocení institutu výtky viz ČERNÝ, Petr. Výtku soudci a státnímu zástupci. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 23-24, str. 835-838.

¹⁸⁶ Což se typicky týká rozlišení zastavení řízení z důvodu vzdání se funkce soudce a z důvodu zpětvzetí návrhu. Fakticky se může situace mít tak, že se soudce vzdá funkce. Předseda soudu, který byl současně kárným žalobcem, se o této situaci dozví a rozhodne se kárný návrh vzít zpět. Kárný soud tak dostane zpětvzetí návrhu dříve, než jej kancelář prezidenta uvědomí o tom, že se soudce funkce vzdal. Řízení je zastaveno pro zpětvzetí, přestože reálným důvodem byla soudcova rezignace.

¹⁸⁷ Např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 5/2009 ze dne 8. 12. 2010.

¹⁸⁸ Např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 3/2008 ze dne 31. 3. 2009, rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 12/2011 ze dne 29. 5. 2013 či rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 11/2013 ze dne 23. 4. 2014.

(opět) o žaloby vytykající způsobení významných průtahů (7 relevantních případů; průtahy v rádech let).¹⁸⁹ Objevila se zde i žaloba na soudce, který se zúčastnil a následně vyhrál dražbu nemovitosti, která byla dražena v rámci insolvenčního řízení, které sám vedl¹⁹⁰ a řada dalších druhově rozličných jednání.

3. 1. 5. Analýza rozhodnutí – závěry

Předložená analýza zřejmě ve čtenáři vzbudí dojem, že čeští soudci, až na výjimky, nemají s disciplínou výraznější problémy. V průběhu 7 let mezi přibližně 3 000 soudci došlo k podání pouze 63 úspěšných kárných žalob. (Přičemž není bez dalšího možné tvrdit, že se žaloby týkaly 63 různých soudců. Někteří soudci – byť jich nebylo mnoho – se před kárným senátem objevovali opakovaně.) První dojem je navíc posílen pohledem na způsob, kterým byli soudci, na základě závažnosti svých provinění trestáni. Za celou sledovanou dobu byl pouze jeden soudce potrestán odvoláním z funkce.¹⁹¹ Mezi nejčastěji uložený trest patřilo dočasné snížení platu, které se objevilo v 39 případech. V 15 dalších případech došlo k potrestání důtkou, ve zbývajících 8 případech kárný soud konstatoval vinu, nicméně došlo k upuštění od potrestání.¹⁹²

Vedle andělské povahy českých soudců lze ovšem řečené vysvětlit i spíše zdrženlivým přístupem kárného soudu k rozhodování o kárných proviněních. Analýza ukazuje, že k odsouzení dochází „pouze“ v případech zřejmého a závažného porušení soudcovských povinností. Z této skutečnosti, stejně jako z textů rozhodnutí kárného soudu, je zřejmé, že soud kárné řízení považuje za pověstné *ultima ratio*, neboť v opačném případě by kárné řízení bylo způsobilé vyvolávat obavy o soudcovskou nezávislost a profesní integritu. V jednom ze svých rozhodnutí kárný soud konstatoval, že „...podání každého kárného návrhu [je] *ultima ratio*, neboť ... i pokud nakonec kárný soud dospěje ke zprošťujícímu rozhodnutí, je kárně obviněný soudce až do jeho vyhlášení ve značně nepříjemné situaci, a to jak ve svém pracovním okolí, tak především

¹⁸⁹ Např. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 3/2009 ze dne 14. 10. 2009.

¹⁹⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 3/2012 ze dne 12. 7. 2012.

¹⁹¹ Příklad se příznačně týkal opakovaných a dlouhodobých průtahů a nečinnosti rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 13 Kss 7/2011 ze dne 11. 1. 2012.

¹⁹² Šest z těchto případů se týkalo drobných nečinností, sedmý z případů se týkal výše popsaného rozhodnutí předsedy snížit plat soudce pro nepřítomnost na pracovišti a poslední z případů, taktéž výše popsaný, se týkal soudce, který rozhodl na základě listinných důkazů, které si opatřil až po vyhlášení rozhodnutí.

ve vztahu k veřejnosti ... Jinak řečeno, každé podání kárného návrhu je způsobilé zpochybnit vážnost, autoritu a důvěru v rozhodování kárně stíhaného soudce.“, čímž se ke zdrženlivosti výslovně přihlásil.¹⁹³

Zdrženlivost můžeme demonstrovat i na těch rozhodnutích, kde sice kárný senát dospěl k závěru, že povinnosti soudce byly porušeny, nicméně nevyslovil vinu (a nerozhodl o potrestání; tato rozhodnutí jsme výše pojmenovali jako dovolená protiprávní jednání). Takový postup se dá jistě bez dalšího pochopit u těch jednání, kde k porušení došlo z důvodu nestojících na straně soudce (typicky průtahy způsobené přetížením soudce). Stejně tak test možnosti postihu soudce za chybný právní názor působí dojmem přiléhavosti. Otázky však vyvolává ta podkategorie dovolených protiprávních jednání, ve které došlo ke zproštění pro nedostatečnou intenzitu porušení zákona. Přestože záměr kárného soudu můžeme chápat, nelze se zbavit dojmu, že takovým jednáním vysílá soudcům (a veřejnosti) poněkud znepokojující zprávu, totiž, že drobná porušení soudcovských povinností bude tolerovat. Přitom můžeme uvést řadu důvodů, proč by tak kárný soud činit neměl. Předně, soudce je v rámci výkonu své profese chráněn víc, než kterékoli jiné povolání. Kárné řízení je tak v podstatě jediným zákonným prostředkem, kterým se může na soudcovy chyby upozornit, přičemž svým jednáním kárný soud tuto možnost dále relativizuje. Přístup budí pochybnosti i proto, že bychom pro něj obtížně hledali příklady v jiných oblastech rozhodování soudů.¹⁹⁴ V podobných případech by se proto jako případnější jevil postup konstatování viny a upuštění od potrestání.

Prvotní dojem o justici složené bezmála z cherubů je dále třeba upravit zejména s poukazem na počet soudců, kteří justici opustili. Jak bylo řečeno, rozhodnutí o odvolání bylo vysloveno pouze jedenkrát. Připočteme-li však k tomuto případu i případy, kdy soudci dobrovolně opustili svoji funkci po té, co s nimi bylo zahájeno kárné řízení, dostaneme se k číslu přesahujícímu 20. Ani v takovém případě pak zjevně nemůžeme tvrdit, že čeští soudci mají s dodržováním svých povinností výraznější

¹⁹³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 16 Kss 8/2013 ze dne 3. 10. 2013, bod 23. Podobně rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 1/2012 ze dne 3. 10. 2012, bod V., které uvádí, že „*Kárný senát však opakovaně zdůrazňuje, že kárné řízení ... by mělo být krajním a výjimečným nástrojem...*“.

¹⁹⁴ Představme si, jak absurdně by působila situace např. v občanském řízení, kdyby soud konstatoval, že škoda sice vznikla, ale protože je nepatrná, výrok o náhradě nevynese. Stejně tak by bylo s podivem, kdyby v trestním (nebo správním) právu zůstala bez výroku o vině, byť sebemenší, krádež, respektive přestupek proti majetku.

problémy. Přesto, „ztráta“ přibližně tří soudců za rok z důvodu jejich prohřešků nabývá charakteru patrnosti.¹⁹⁵

Analýza také poukázala na nedostatečnou praxi zveřejňování rozhodnutí o zastavení řízení, ve kterých nejsou vždy uvedeny obsahy kárných návrhů (důvody zahájení kárného řízení). Vyvolává se tak dojem nejednotnosti, v některých případech navíc nejistoty. Předpokládejme osobu sledující média (a kárná řízení), která se z médií dozví o soudci, jenž řídil jednání pod vlivem alkoholu, pročež došlo k podání návrhu na zahájení kárného řízení. Před projednáním případu soudce na svou funkci rezignuje, o čemž však média neinformuje. Kárný soud řízení zastaví, v rozhodnutí o zastavení ovšem neuvede důvod podání kárného návrhu. Předpokládaná osoba pak při procházení anonymizovaných rozhodnutí kárného soudu může být na pochybách o výsledku medializovaného případu, neboť nebude schopna jej s jistotou identifikovat. Jako vhodný přístup by se tedy jevilo obsahy zveřejňovaných rozhodnutí o zastavení sjednotit tak, že v každém z nich bude uveden i důvod zahájení řízení.

V druhém, třetím a čtvrtém oddílu došlo k představení odpovědi na to, jakých jednání se čeští soudci nemohou dopouštět, respektive, jaká jednání mohou beze strachu z hrozby kárného řízení podstupovat. Celkové vyznění vypovídá o tom, že disciplinární řízení je především řízením, které se zabývá návrhy týkající se nečinnosti soudců (v nezanedbatelné míře se objevila ve všech třech kapitolách). Většina kárných návrhů směřovala proti takovému jednání, většina kárných opatření byla uložena za taková jednání.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Zde vycházíme z toho, že soudci, kteří se funkce vzdali a jejich jednání tak bylo zastaveno předběžně, počítali s tím, že by byli za své jednání kárně postiženi. Jedná se sice jen o předpoklad, přesto velice pravděpodobný. Vzdáním se funkce si soudce zachovává status bezúhonnosti, což mu umožňuje působit v jiných právnických povoláních. K tomu, zda je žádoucí, aby soudci měli možnost podobného „úniku“ s vidinou možnosti v budoucnu pracovat v jiných právnických povoláních viz BOBEK, Michal. Odpovědnost a disciplína soudce (v přerodu?) in ČAPUTOVÁ, Zuzana (ed.). *Přístup k spravedlivosti – Bariéry a východiska 9: Zodpovednosť sudcu: Sudcovská etika a disciplinárna zodpovednosť*. Pezinok: VIA IURIS, 2011, str. 30. Na tomto místě je vhodné připomenout, že předmětem našeho zájmu jsou toliko řízení kárná, přičemž při úvahách o prohřešcích soudců a jejich odchodech z justice by roli mohla hrát i řízení trestní, ve kterých byl soudce shledán vinným, což mohlo vést k zániku funkce soudce (§ 94 ZSS), eventuálně k nezpůsobilosti k výkonu funkce (§ 91 ZSS).

¹⁹⁶ V tomto místě se disciplinární proces fungující v České republice nejvíce projevuje jakožto tzv. model „vrchnostenského“ dohledu. Viz tamtéž, str. 21-22. M. Bobek rozlišuje tento „vrchnostenský“ model dozoru, který je vlastní především kontinentálně Evropě a který se zaměřuje především na sledování „úřednických“ rysů soudcovské profese (např. dodržení lhůt k vydání rozhodnutí) a je vykonáván v zásadě nadřízenými „úředníky-soudci“ a model dozoru historicky náležející do sféry vlivu *common law*, kde významnou dozorovou roli hraje parlament, čímž je do jisté míry určena i oblast zájmu takové kontroly, která spíše než na měřitelné parametry výkonu soudcovské profese cílí obecně na soudcovu chování. Samozřejmě, v obou modelech hrají roli i neformální druhy kontroly uvnitř soudnictví.

Z rozhodování kárného soudu je patrné, že soud nepůsobí jako fórum, na kterém by se diskutovaly otázky dodržování povinností soudce (profesní etiky) v širším (respektive jiném než kárném) smyslu. Soud je sám sebou i soudci (a lze se domnívat, že i veřejností) pojmán především jako trestající orgán, což potvrzuje i zmíněná eventuelní stigmatizace žalovaného soudce, a to i takového, který byl následně kárné žaloby zproštěn. Zdá se proto být žádoucím snažit se změnit takového hodnocení kárného řízení, a to zejména s ohledem na skutečnost, že více než třetina případů projednávaných kárným soudem skončila právě výrokem o zproštění.

Skutečnost, že kárný soud nepůsobí primárně jako orgán podněcující diskusi o profesní etice jdoucí nad rámec zákonných povinností, je pochopitelná. Jeho *raison d'être* spočívá v disciplinování konkrétních soudců, nikoli rozvádění obecných úvah o správném chování soudce. I v této oblasti však kárný soud může hrát roli, a to především jako orgán poskytující cenné informace z praxe (což by měla tato podkapitola dokládat), které mohou být následně v diskusi a úvahách použity, a to nejen v úvahách soudcovských, ale stejně tak akademických. Řada otázek totiž zůstává nezodpovězena. Přímo se nabízí úvahy spojené s představeným obrazem kárného řízení se soudci – to, že máme bližší představu o tom, jak jeho praxe vypadá, neznamená nutně, že si takovou podobu přejeme a že s ní souhlasíme. Za úvahu by tedy stálo celkové zhodnocení nastavení systému disciplinární odpovědnosti soudců,¹⁹⁷ dále by jistě šlo zaměřit pozornost na způsob odůvodňování rozhodnutí kárným soudem a styl jeho argumentace, detailněji rozpracovat některou z konkrétních oblastí (např. vztah soudce k médiím, ke kolegům, k nadřízeným soudům), bez zajímavosti by nebylo soustředit se na roli, kterou v kárném senátu hrají „nesoudcovká“ právnická povolání, z empirického pohledu by bylo možno se ptát například na to, za jaké jednání následuje jaký trest apod; témat se zkrátka nabízí celá řada.

¹⁹⁷ Zákonné nastavení proměnných typu složení kárného senátu, množiny kárných navrhovatelů či skutkového vymezení kárného provinění, je vzhledem k nutnosti ochrany soudcovské nezávislosti a nestrannosti, nanejvýš citlivou záležitostí.

3. 2. Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se státními zástupci¹⁹⁸

Ani diskuse o profesní etice státních zástupců se v České republice nenachází právě v centru dění. Pohlédneme-li však do historie a za hranice naší země, zjistíme, že se nejedná o situaci naprosto unikátní. V roce 1987 si *Monroe H. Freedman*, profesor newyorské *Hofstra University*, v časopise *Criminal Justice* povzdechl, že navzdory tomu, že si mnozí myslí, že státní zástupci (*prosecutors*) mají zvláštní profesně-etické povinnosti, je těmto věnováno povážlivě málo odborných prací.¹⁹⁹ Po bez mála dvaceti letech *Richard Young* z *University of Oxford* a *Andrew Sanders* z *University of Manchester* ve společném článku nabízejí (snad nevědomky) *Freedmanovi* útěchu. Konstatují, že Spojené státy jsou na literaturu týkající se profesní etiky právníků (*legal ethics*) bohaté – to Spojené království zaostává. Navíc, dojde-li v něm na profesní etiku právníků konečně řeč, o státních zástupcích (*prosecution lawyers*) se prakticky nemluví.²⁰⁰

Posuňme se ještě jednou v čase i místě, tentokrát o téměř deset let a do České republiky. V létě roku 2012 se rozhodla Unie státních zástupců ve spolupráci s Justiční akademií uspořádat konferenci *Státní zástupce a etika*, která měla řešit (nejen) v té době palčivé problémy ohrožení důvěry ve státní zastupitelství, styk státního zastupitelství s médii a další. Navzdory chytlavým tématům přednášeným významnými osobnostmi právního prostředí se *Zdeněk Matula*, tehdy státní zástupce Okresního státního zastupitelství Praha – západ, dnes státní zástupce Vrchního státního zastupitelství Praha, ve zprávě o akci neubráníl postesknutí; příspěvkům totiž přihlíželo „*ne zcela zaplněné auditorium*“.²⁰¹

Ponechme pro tuto chvíli stranou úsměv budící úvahy o tom, že se zájem o profesní etiku právníků, respektive o profesní etiku státních zástupců, rozšiřuje v čase směrem ze Spojených států na východ a soustředíme se na profesní etiku státních zástupců jako takovou. Zdá se totiž, že současný společenský vývoj umožňuje a snad

¹⁹⁸ Text následující podkapitoly vychází z článku FRIEDEL, Tomáš. Jak státní zástupci (ne)smějí jednat? Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se státními zástupci v letech 2008-2014. *Státní zastupitelství*. 2015b, roč. 13, č. 4, str. 9-15.

¹⁹⁹ FREEDMAN, Monroe H. Advances in Prosecutors' Ethics. *Criminal Justice*. 1987, roč. 1, č. 1, str. 15.

²⁰⁰ YOUNG, Richard a SANDERS Andrew. The Ethics of Prosecution Lawyers. *Legal Ethics*. 2004, roč. 7, č. 2, str. 190.

²⁰¹ MATULA, Zdeněk. Informace o konferenci Unie státních zástupců a Justiční akademie na téma „Státní zástupce a etika“. *Státní zastupitelství*. 2012, roč. 10, č. 4, str. 81-82.

dokonce i přeje tomu, aby se z tématu na okraji zájmu, stal námět sebevědomý. Za takovým cílem je jistě nutno urazit ještě nemalou cestu. Těšit nás však může, že již nestojíme na naprostém začátku. O profesní etice státních zástupců, respektive o kárné praxi ve věcech kárných řízení se státními zástupci, se v Česku píše více, než dříve.²⁰² Dalším příspěvkem k vývoji diskuse by pak měl být text této podkapitoly.

Smyslem textu je opět snaha poskytnout čtenáři konkrétní vhled do prostředí disciplíny právnických povolání – tentokrát státních zástupců v ČR – a na základě analýzy rozhodování kárného soudu mu nabídnout možnost vytvořit si podrobnější obrázek o tom, která jednání státních zástupců jsou v praxi shledávána za porušení jejich povinností a která nikoli. Tomuto cíli odpovídá i vyznění textu podkapitoly, které je znovu především přehledového charakteru.

Podkapitola se sestává z šesti oddílů. První z nich stručně uvádí přehled právní úpravy kárné odpovědnosti státních zástupců účinné v ČR od konce roku 2008. Druhý, třetí a čtvrtý oddíl je věnován představení výsledků výzkumu, který se týkal analýzy rozhodnutí vydaných kárným soudem ve věcech státních zástupců právě od roku 2008 do současnosti. V druhém oddílu budou představeny případy, ve kterých byli státní zástupci shledáni kárným soudem vinnými kárným proviněním, zatímco část třetí uvede případy, které skončily zprošťujícím výrokem. Čtvrtý oddíl nabídne pro úplnost čtenáři stručný přehled případů, které skončily zastavením řízení. Závěrečný oddíl poslouží jako prostor k vyvedení závěrů z oddílů předcházejících.

3. 2. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti státního zástupce

I v případě státních zástupců se výzkum zaměřuje na analýzu rozhodnutí týkajících se kárné odpovědnosti soudců počínaje rokem 2008 a konče rokem 2014, a to v zásadě ze stejných důvodů, pro které se tomu stalo v případě soudců (viz oddíl 3.1.1.), přičemž za důvod další platí snaha o poskytnutí přehledu kárné praxe státních zástupců

²⁰² Z doby nedávné viz např. článek *Marka Vrbíka*, zpracovávající stejné téma jako text následující, byť drobně rozdílným způsobem. Autor se například (na rozdíl od tohoto textu) při analýze rozhodnutí kárných senátů věnuje problematice genderu. Více ve VRBÍK, Marek. Rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu, jakožto kárného soudu, v řízení o kárné odpovědnosti státních zástupců. *Státní zastupitelství*. 2015, roč. 13, č. 2, str. 29-3. Texty ke kárné odpovědnosti státních zástupců lze nalézt taktéž v doposud nesnadno dostupném časopisu *Union 2014. Ročenka Unie státních zástupců české republiky*.

pro obdobné období, které bylo zvoleno pro poskytnutí přehledu kárné praxe soudců (tj. snaha o jednotný přístup).

Právní úprava kárné odpovědnosti státního zástupce se *mutatis mutandis* shoduje s právní úpravou kárné odpovědnosti soudců, nebo jí je přinejmenším velice podobná.²⁰³ I v případě státních zástupců znamenal zákon č. 314/2008 Sb. změnu „zákona státních zástupců“, tj. zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále též „ZSZ“), přizpůsoben byl již zmiňovaný ZŘV SaSZ. Dosavadní kárná pravomoc vrchních soudů (kárné senáty složené ze dvou soudců a tří státních zástupců) s možností odvolat se k Nejvyššímu soudu byla přenesena na Nejvyšší správní soud, a to bez možnosti odvolání proti jeho rozhodnutí.²⁰⁴ Kárný senát se napříště skládá ze dvou soudců, dvou státních zástupců a jednoho advokáta a jedné osoby vykonávající jiné právnické povolání.²⁰⁵ Šestičlenný senát kárného soudu rozhoduje většinou hlasů, v případě rovnosti hlasů při rozhodování o kárném provinění vydá senát zprošťující rozhodnutí.²⁰⁶ Návrh na zahájení kárného řízení je oprávněn podat ministr spravedlnosti a nejvyšší státní zástupce proti kterémukoliv státnímu zástupci, a dále vrchní, krajský a okresní státní zástupce vždy proti státnímu zástupci vlastního státního zastupitelství a státního zastupitelství, které patří do jeho obvodu působnosti.²⁰⁷ Jednání se zahajuje pro podezření ze spáchání tzv. kárného provinění, jehož skutková podstata spočívá „v zaviněné[m] porušení povinností státního zástupce, zaviněné[m] chování nebo jednání státního zástupce, jímž ohrožuje důvěru v činnost státního zastupitelství nebo v odbornost jeho postupu anebo snižuje vážnost a důstojnost funkce státního zástupce“.²⁰⁸ Státnímu zástupci, který je v řízení uznán vinným, lze uložit kárné

²⁰³ O vývoji právní úpravy kárného řízení se státními zástupci s přesahy k úpravě kárného řízení se soudci a vlastním hodnocením stávajícího modelu jakožto vyhovujícího přehledně píše *Jan Lata* v LATA, Jan. Vývoj kárného řízení ve věcech státních zástupců. *Státní zastupitelství*. 2015, roč. 13, č. 4, str. 16-19.

²⁰⁴ § 3 a § 21 ZŘV SaSZ. Jak již bylo uvedeno, ústavnost nepřipustnosti odvolání potvrdil Ústavní soud svým náležením Pl. ÚS 33/09 (č. 332/2010 Sb.) ze dne 7. 10. 2010.

²⁰⁵ § 4a odst. 1 ZŘV SaSZ. I zde se osobou vykonávající jiné právnické povolání zamýšlí akademik, neboť zákon v § 4a odst. 1 odkazuje na § 4 odst. 4 upravující obsazování míst přisedících pro kárné senáty soudců.

²⁰⁶ § 4a odst. 7 ZŘV SaSZ.

²⁰⁷ § 8 odst. 5 ZŘV SaSZ. K hierarchii státního zastupitelství viz § 8-11a ZSZ. Přestože sledování četnosti využívání možnosti podat návrh na zahájení kárného řízení nebylo primárním cílem analýzy, můžeme již na tomto místě uvést, že navzdory poměrně široce nastavenému okruhu navrhovatelů, dochází v praxi k tomu, že nadpoloviční většinu (přibližně 60%) návrhů podává vedoucí státní zástupce na státní zástupce vlastního státního zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti se podílelo na návrzích přibližně 10 %. Zbývající podíl pak podávali vedoucí státní zástupci nadřízených státních zastupitelství.

²⁰⁸ § 28 ZSZ, základní povinnosti státního zástupce stanoví § 24 ZSZ. Srov. § 28 ZSZ se zněním § 87 ZSS, který navíc výslovně uvádí zvláštní skutkovou podstatu kárného provinění pro soudní funkcionáře.

opatření v podobě důtky, snížení platu až o 30 % na dobu nejdéle jednoho roku (při opětovném kárném provinění až na dvě léta) a odvolání z funkce.^{209 210}

3. 2. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění

Po stručném představení zákonné úpravy, přichází na řadu představení první části analýzy. Ta se věnuje rozhodnutím kárného soudu, ve kterých bylo v jednání státního zástupce shledáno porušení jeho profesních povinností. Zkoumané období pro tuto i další části představuje doba, ve které se objevují rozhodnutí, která byla vydána dle zákonných ustanovení novelizovaných zákonem č. 314/2008 Sb., a to s uzávěrkou ke dni 21. 11. 2014. Celkově došlo k vydání 51 rozhodnutí, přičemž ve 30 z nich lze nalézt alespoň jeden výrok o vině státního zástupce.²¹¹ Tato rozhodnutí poslouží k vytvoření představy o tom, která jednání státního zástupce považuje kárný soud za zakázaná. Pro lepší orientaci ve výsledcích došlo na základě podobnosti jednání (při vědomí faktu, že „podobnost jednání“ je do značné míry měnlivá v závislosti na tom, který z rysů jednání se zdůrazňuje) ke kategorizaci případů do pěti skupin. Skupinu první tvoří 1) jednání spočívající v nečinnosti (širokém smyslu slova – viz níže), skupinu druhou 2) jednání související s požíváním alkoholu, skupinu třetí 3) jednání spočívající v hrubé neznalosti práva, skupinu čtvrtou 4) ohrožení nestrannosti a konečně pátá 5) skupina je skupinou zbytkovou (tzv. ostatní).

Pro správné pochopení celé analýzy je třeba mít na paměti, že v rámci jednoho rozhodnutí mohlo být v některých případech posuzováno více skutků. Postup zpracování byl tedy následující. Pokud se v jednom rozhodnutí vyskytlo více skutků, byly tyto skutky započítány do analýzy každý zvlášť. (Důvodem je skutečnost, že se

Jan Lata ovšem upozorňuje, že rozdílnost úprav se v praxi fakticky neprojevuje. LATA, Jan. Vývoj kárného řízení ve věcech státních zástupců. *Státní zastupitelství*. 2015, roč. 13, č. 4, str. 18.

²⁰⁹ ZSZ § 30 odst. 1. Ustanovení § 30 odst. 2 též umožňuje upuštění od uložení kárného opatření, pokud je projednání kárného provinění postačující.

²¹⁰ Pro možnost srovnání českého modelu disciplinární odpovědnosti státních zástupců s modelem slovenským viz ADAMCOVÁ, Ingrid. Slovenský prokurátor a etika in MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013, str. 19-24.

²¹¹ Zbývající výroky se tedy týkaly buď zproštění viny, nebo zastavení soudního jednání. Jak již bylo řečeno, obojímu se budeme věnovat v následujících částech textu. Řízení o způsobilosti státního zástupce vykonávat jeho funkci dle § 26 ZSZ do analýzy nebyla zahrnuta. Jednalo se o dvě řízení, přičemž v jednom (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2011 ze dne 13. 10. 2011) byl státní zástupce pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav shledán nezpůsobilým výkonu funkce, ve druhém státní zástupce po zahájení řízení (opět pro zdravotní nezpůsobilost) na svou funkci rezignoval (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2009 ze dne 16. 9. 2009). Veškerá citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná z <<http://www.nssoud.cz>>.

výzkum v první řadě zaměřuje na všechna jednání, která kárný soud pokládá za zapovězená.) V této části analýzy je tedy popsáno 32 skutků, které se objevily v 30 rozhodnutích.²¹²

První kategorií kárných provinění byla nazvána kárná provinění spočívající v nečinnosti. I zde se jimi rozumí zejména jednání spočívající v porušení povinností státního zástupce souvisejících s plynutím času. Za příklad může posloužit nečinnost spočívající v nepropuštění obviněného z vazby ve lhůtě, které ve svém důsledku zapříčinilo jeho nezákonný pobyt ve vazbě²¹³ nebo průtahy týkající se předkládání usnesení o zastavení trestního stíhání Nejvyššímu státnímu zastupitelství²¹⁴ či nezaslání relevantního dokumentu policejnímu orgánu.²¹⁵ Jak bylo řečeno výše, vytvořené kategorie mají sloužit snadnějšímu uchopení kárných provinění, rozhodně si nekladou za cíl být považovány za jediné možné dělení. Do kategorie nečinnosti tak byly zařazeny i skutky, které stojí na pomezí nečinnosti a nějakého dalšího, materiálně odlišného jednání. Jde o nedostavení se k nařízenému jednání bez omluvy,²¹⁶ nedostatečná kontrola policejního orgánu ústící v průtah v řízení,²¹⁷ nesplnění pokynu nadřízeného ve stanové lhůtě,²¹⁸ nečinnost ve spise navzdory opakovaným urgencím oznamovatele trestného činu²¹⁹ a nečinnost při výkonu pracovní pohotovosti, kdy kroky k dopadení uprchlého obviněného učinil státní zástupce až následujícího dne po obdržení zprávy o útěku.²²⁰ Tento typ jednání byl zaznamenán ve 14 skutcích, což odpovídá přibližně 44 % ze všech zaznamenaných skutků, ve kterých byli státní zástupci shledáni vinnými.

I kárná provinění vedená pro požívání alkoholu na sebe brala několik podob. Šlo o přivození si nezpůsobivosti požíváním alkoholu v kombinaci s léky v době nařízené

²¹² Pro úplnost dodejme, že v jednom případě (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 13/2012 ze dne 5. 3. 2013) bylo vedeno pro tentýž skutek společné řízení proti dvěma státním zástupcům. V ostatních případech se výrok týkal vždy jednotlivce.

²¹³ Tento druh nečinnosti se objevoval nejčastěji, a to konkrétně v rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2014 ze dne 15. 9. 2014 či v rozhodnutích kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 4/2013 ze dne 15. 11. 2013, sp. zn. 12 Ksz 5/2013 ze dne 15. 11. 2013, sp.zn. 12 Ksz 9/2010 ze dne 12. 4. 2011, sp. zn. 12 Ksz 5/2009 ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 12 Ksz 2/2010 ze dne 27. 4. 2010 a sp. zn. 12 Ksz 4/2014 ze dne 16. 6. 2014.

²¹⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 7/2012 ze dne 21. 6. 2012.

²¹⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 4/2014 ze dne 16. 6. 2014.

²¹⁶ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 8/2014 ze dne 15. 9. 2014.

²¹⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 11/2012 ze dne 4. 3. 2013.

²¹⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 12/2012 ze dne 4. 3. 2013.

²¹⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 9/2012 ze dne 13. 9. 2012.

²²⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2009 ze dne 19. 9. 2010.

pohotovosti,²²¹ požívání alkoholu na pracovišti v pracovní době,²²² stejně jako nezpůsobilost zastupovat obžalobu před soudem způsobenou alkoholem²²³ a požívání alkoholu po odchodu z pracoviště spojené s jednáním s rysy přestupku.²²⁴ Tento typ jednání byl zaznamenán v sedmi skutcích, což odpovídá přibližně 22 % ze všech zaznamenaných skutků, ve kterých byli státní zástupci shledáni vinnými.

Ve třetí kategorii – pojmenované hrubá neznalost práva – se nachází rozhodnutí, ve kterých byli potrestáni státní zástupci, již chybně aplikovali právní normu. Jednalo se o dva skutky (tj. 6% ze všech zaznamenaných skutků). V prvním případě státní zástupce přehlédl novelizaci trestního řádu, čímž způsobil, že jím nařízená prohlídka jiných prostor a pozemků byla shledána za nezákonnou, a proto byly její výsledky nepoužitelné jako důkaz.²²⁵ Ve druhém případě byl odsouzen vedoucí státní zástupce, který nezákonně využil odposlechů. Na základě informací v nich obsažených, jež se týkala nesouvisející kauzy, zahájil kárné řízení proti podřízenému státnímu zástupci.²²⁶

Předposlední kategorie, jež opět obsahuje pouhé dva skutky (tj. 6% ze všech zaznamenaných skutků) nese název ohrožení nestrannosti. Spadá sem případ vedoucí státní zástupkyně, která rozhodovala o přidělení spisu, v němž byl pro podezření ze spáchání trestného činu prověřován dlouholetý přítel jejího manžela. V případě navíc došlo k tomu, že na účet manželů byla přítelem poukázána částka 500.000 Kč, kterou tito ještě téhož dne použili na úhradu hotovostní půjčky poskytnuté dříve jedním z bankovních domů.²²⁷ V druhém případě vedoucí státní zástupce rozhodl o trestním oznámení, které bylo podáno na jeho osobu (věc posoudil jako stížnost na výkon správy státního zastupitelství a postoupil ji ministru spravedlnosti).²²⁸

Veškerá zbývající rozhodnutí (sedm skutků, tj. 22 % ze všech zaznamenaných skutků) byla svou povahou nezařaditelná do některé z výše uvedených kategorií,

²²¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2013 ze dne 2. 6. 2014.

²²² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 7/2013 ze dne 5. 5. 2014, sp. zn. 12 Ksz 13/2012 ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. 12 Ksz 2/2011 ze dne 14. 6. 2011, sp. zn. 12 Ksz 1/2011 ze dne 18. 7. 2011 a sp. zn. 12 Ksz 2/2011 ze dne 14. 6. 2011.

²²³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2008 ze dne 15. 9. 2009.

²²⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2011 ze dne 18. 7. 2011.

²²⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2014 ze dne 2. 6. 2014.

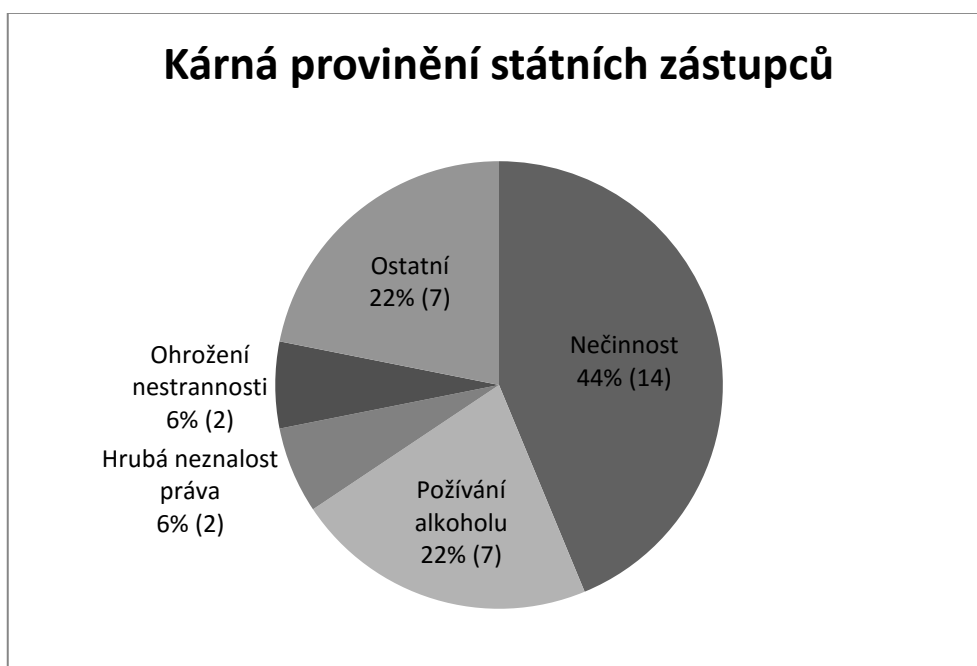
²²⁶ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 4/2011 ze dne 14. 10. 2011. Rozhodnutí stojí za pozornost i proto, že v něm kárný senát dovozuje kárnou odpovědnost za porušení povinností při státní správě státního zastupitelství, která není v zákoně, na rozdíl od právní úpravy kárné odpovědnosti soudců za státní správu soudů, explicitně uvedena.

²²⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 5/2011 ze dne 3. 4. 2014.

²²⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 5/2012 ze dne 21. 6. 2012.

vidovány jsou tedy v kategorii ostatní. Spadá sem jednání státního zástupce, který nedbale pracoval s rozsudkem (neodvolal se proti zcela zjevně nepřiměřeně nízkému trestu, pročež po následném zrušení rozsudku odvolacím soudem nebylo možno udělit trest přísnější),²²⁹ stejně jako státní zástupce, který se bez omluvy nedostavil do zaměstnání, ani nijak nedoložil důvody své absence²³⁰ či státního zástupce, který se bezdůvodně dotazoval na spis v kompetenci kolegy s tím, že se o něj „zajímají různé zájmové skupiny“.²³¹ V dalším skutku je popsáno jednání státního zástupce, který v pracovní době a v době pracovní pohotovosti opakovaně odmítal podstoupit dechovou zkoušku.²³² Nalezneme zde též jednání spočívající v nevhodném vyjádření pro noviny²³³ a konečně státního zástupce, který v době, kdy byl státním zástupcem, vykonával současně tlumočnickou činnost.²³⁴

Graf č. 3. Přehled kárných provinění státních zástupců (v závorce uvedené číslo představuje počet skutků v kategorii)

²²⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2014 ze dne 16. 6. 2014.

²³⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2013 ze dne 1. 11. 2013.

²³¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 14/2012 ze dne 5. 3. 2013.

²³² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2010 ze dne 14. 6. 2011.

²³³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2008 ze dne 29. 9. 2009.

²³⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2009 ze dne 16. 9. 2009.

3. 2. 3. Analýza rozhodnutí – zproštění kárného provinění

Předcházející oddíl byl věnován hledání jednání, která mají státní zástupci zapovězena. Tento oddíl obraz o stavu disciplinární praxe státních zástupců doplňuje o případy opačného druhu. O případy, ve kterých sice došlo k podání návrhu na zahájení kárného řízení, nicméně tyto skončily zprošťujícím výrokem.²³⁵ Zkoumaný vzorek případů tedy zůstává stejný (51 rozhodnutí), v osmi z nich byl výrok o zproštění kárného provinění alespoň jedním z výroků. Nicméně i zde se pro větší informační hodnotu pracuje se skutky. Navíc pouze s těmi skutky, u kterých bylo kárným soudem konstatováno, že nejsou kárným proviněním. Výhradně ty totiž mají hledanou informační hodnotu, neboť u nich prokázáný skutek dosáhl právního hodnocení. Takových skutků se v rozhodnutí nachází šest.²³⁶ Protože se jednalo o skutky, které nebylo pro jejich vzájemnou odlišnost možno dále kategorizovat, uvádíme jejich prostý přehled.

Zproštěn byl státní zástupce, který se měl kárného provinění dopustit tím, že podal obžalobu pro jednání, které nebylo následně soudem posouzeno jako trestný čin,²³⁷ státní zástupce, který zaslal elektronickou verzi jednoho z dokumentů ve spise ke konzultaci svým třem kolegům, přičemž se následně obsah dokumentu objevil v tisku,²³⁸ a státní zástupce, jenž ne zahájil trestní stíhání na základě informací, kterých se mu dostalo od osoby, která odmítla sdělit své ústní podání do protokolu.²³⁹ Zproštěním skončil také skutek spočívající v tom, že se státní zástupce spokojil se znaleckým posudkem (nevyžádal si jeho doplnění), který namísto jednoznačného určení formy psychiatrické ochranné léčby uvedl možné alternativy ambulantní a ústavní formy ochranného léčení podezřelého,²⁴⁰ jednání tkvící v akceptování žádosti policejního orgánu o prodloužení lhůty ke skončení prověřování bez provedení prověrky

²³⁵ Důvodů vedoucí ke zproštění obvinění udává § 19 odst. 2 ZŘV SaSZ několik: kárně obviněný státní zástupce se kárného provinění nedopustil, nelze mu jej prokázat nebo nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro který se řízení vede, anebo tento skutek není kárným proviněním.

²³⁶ Ve zbývajících rozhodnutích došlo ke zproštění z jiných důvodů, jedná se o rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2013 ze dne 8. 7. 2014, sp. zn. 12 Ksz 9/2013 ze dne 7. 4. 2014 a sp. zn. 12 Ksz 1/2010 ze dne 16. 9. 2010.

²³⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 7/2014 ze dne 13. 10. 2014.

²³⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2011 ze dne 15. 5. 2012.

²³⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 8/2010 ze dne 12. 4. 2011.

²⁴⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 4/2010 ze dne 30. 9. 2010.

a benevolentní přístup k (ne)provádění zápisů o prověrkách spisů (při absenci takové povinnosti v pokynu obecné povahy).²⁴¹

3. 2. 4. Analýza rozhodnutí – zastavená řízení

Doposud byla pozornost věnována řízením, ve kterých došlo k odsouzení stíhaného státního zástupce a řízením, ve kterých došlo ke zproštění stíhaného státního zástupce. V tomto oddílu dojde k doplnění informací o rozhodnutí zastavená. K zastavení dochází z několika důvodů, a to byl-li návrh na zahájení řízení podán opožděně²⁴² nebo byl-li vzat zpět, zanikla-li státnímu zástupci funkce (státní zástupce se vzdal funkce, zemřel nebo odešel do důchodu nebo byl shledán ve zvláštním řízení nezpůsobilým výkonu povolání²⁴³ a další²⁴⁴) nebo zanikla-li jeho odpovědnost za kárné provinění²⁴⁵ či byl-li státní zástupce za jednání potrestán v trestním nebo správním řízení, přičemž kárný senát má za to, že tento postih je dostačující²⁴⁶.

I v případě státních zástupců platí, že rozhodnutí o zastavení nepomohou při určování jednání, která kárný soud považuje za zakázaná či povolená, neboť taková rozhodnutí neobsahují zpravidla žádné posouzení žalovaného jednání a omezují se na konstatování důvodu zastavení řízení. I přesto jim však budeme opět věnovat několik řádků znovu s odkazem na skutečnost, že důvody, respektive okolnosti zastavení řízení, mohou obraz disciplinární praxe vhodně doplnit.

²⁴¹ Obojí v rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2010 ze dne 16. 9. 2010.

²⁴² § 14 ZŘV SaSZ. Návrh na zahájení kárného řízení musí kárný žalobce podat do šesti měsíců od doby, kdy se o kárném prohřešku dozvěděl, nejpozději však do tří let ode dne spáchání. ZŘV SaSZ § 9 odst. 1. Státním zástupcům nicméně před uplynutím tříleté lhůty pro podání návrhu uplyne dvouletá lhůta pro zánik odpovědnosti – viz pozn. č. 245.

²⁴³ Státní zástupce je dle § 26 ZSZ nezpůsobilý k výkonu funkce státního zástupce, pokud mu nepříznivý zdravotní stav dlouhodobě nedovoluje vykonávat jeho funkci nebo byl pravomocně odsouzen za trestný čin a nevedlo-li takové odsouzení k zániku jeho funkce, jestliže čin, za který byl odsouzen, svou povahou zpochybňuje důvěryhodnost jeho dalšího setrvání ve funkci. K řízením o nezpůsobilosti pozn. č. 211.

²⁴⁴ § 21 ZSZ.

²⁴⁵ Důvodem zániku odpovědnosti dle § 29 ZSZ je skutečnost, že kárný žalobce nepodal návrh na zahájení řízení v době do dvou let od spáchání kárného provinění (srov. § 89 ZSS, který stanoví dobu zániku odpovědnosti soudce za kárné provinění na tři roky). Kárný soud takovou situaci posuzoval pouze jedenkrát (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2009 ze dne 16. 9. 2009) a vyslovil namísto zániku odpovědnosti opožděné podání. Fakticky kárný soud dovodil zánik odpovědnosti též pro uplatnění zásady *ne bis in idem*, která se neaplikuje pouze vyřízení věci v kárném řízení, ale taktéž na vyřízení věci postupem podle § 30 odst. 3 ZSZ, jež umožňuje vedoucímu státnímu zástupci drobné nedostatky a poklesky podřízených potrestat písemnou výtkou (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 12/2012 ze dne 4. 3. 2014, rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2008 ze dne 15. 9. 2009 a rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2010 ze dne 16. 9. 2010). I zde se nabízí obdobná úvaha o možné zneužitelnosti takového výkladu dopadů udělení výtky jako v případě soudců, viz pozn. č. 185.

²⁴⁶ § 15 odst. 2 ZŘV SaSZ.

K zastavení řízení došlo celkem v 17 případech, kterémuž počtu se rovnal i počet skutků, které zastavením řízení skončily. Případy byly kategorizovány na základě důvodů pro zastavení.

Nejčastěji, a to v 6 případech, došlo k zastavení řízení pro zpětvzetí podání navrhovatelem. Ve 4 případech navrhovatel, Ministerstvo spravedlnosti, vzalo zpět své podání proti čtyřem státním zástupcům Vrchního státního zastupitelství v Praze kvůli jejich nečinnosti ve věci přihlášení se České republiky, jakožto poškozené, do řízení probíhajícího ve Švýcarsku s Mosteckou uhelnou společností, a.s. Ministerstvo spravedlnosti důvody zpětvzetí neuvedlo.²⁴⁷ (Případně kárný soud důvody ve zpětvzetí uvedené do rozhodnutí nepřebíral.) V dalším případě, který byl taktéž zahájen pro nečinnost, došlo ke zpětvzetí návrhu pro rezignaci státního zástupce.²⁴⁸ V případě posledním šlo o známé kárné řízení zahájené nejvyšším státním zástupcem s *Vlastimilem Rampulou*, kvůli jeho jednání souvisejícím s bezpečnostní akcí provedenou na Vrchním státním zastupitelství v Praze, přičemž ani v tomto rozhodnutí nebyl důvod zpětvzetí uveden.²⁴⁹

Ve třech případech došlo k zastavení řízení z důvodu rezignace státního zástupce, přičemž dva návrhy se týkaly nečinnosti a jeden řízení automobilu v opilosti.²⁵⁰

Za dalšími třemi případy zastavení řízení stál zánik kárné odpovědnosti pro dříve udělenou výtku. V jednom z nich šlo o jednání tkvící v nečinnosti, v druhém o těžkou opilost před výslechem a ve třetím o jednání v možné podjatosti.²⁵¹

V dalších dvou případech došlo k opožděnému podání (za podáními stála nedostatečná příprava na jednání a již zmiňované tlumočnictví).²⁵²

A konečně v jednom případě bylo řízení zastaveno pro zánik funkce státního zástupce pro spáchání trestného činu (šlo o řízení automobilu v opilosti),²⁵³ v jednom

²⁴⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2012 ze dne 12. 9. 2012 a sp. zn. 12 Ksz 3/2012, sp. zn. 12 Ksz 2/2012, sp. zn. 12 Ksz 4/2012 vše ze dne 14. 5. 2012.

²⁴⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 8/2013 ze dne 7. 4. 2014.

²⁴⁹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 8/2012 ze dne 12. 9. 2012.

²⁵⁰ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2013 ze dne 19. 3. 2014, sp. zn. 12 Ksz 7/2010 ze dne 14. 6. 2011 a sp. zn. 12 Ksz 5/2010 ze dne 5. 8. 2010. O materiální nevýznamnosti rozlišení zastavení řízení z důvodu vzdání se funkce a z důvodu zpětvzetí návrhu z důvodů vzdání se funkce bylo pojednáno výše při analýze kárných řízení se soudci.

²⁵¹ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 12/2012 ze dne 4. 3. 2012, sp. zn. 12 Ksz 1/2008 ze dne 15. 9. 2009 a sp. zn. 12 Ksz 3/2010 ze dne 16. 9. 2010.

²⁵² Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2012 ze dne 12. 9. 2012 a sp. zn. 12 Ksz 2/2009 ze dne 16. 9. 2009.

případě proto, že postih ve správním řízení byl shledán postačujícím (odnesení sáčku s bonbony ze supermarketu bez zaplacení)²⁵⁴ a v posledním z případů stíhaný v průběhu řízení zemřel (návrh se opět týkal řízení automobilu v opilosti).²⁵⁵

3. 2. 5. Analýza rozhodnutí – závěry

Jakým způsobem lze provedenou analýzu komentovat? Předně je třeba poznamenat, že ani kárné řízení se státními zástupci není v České republice hojně využívaným institutem. V průběhu necelých 7 let bylo na přibližně 1200 státních zástupců podáno dohromady pouze 51 návrhů, z čehož (pouze) 30 z nich skončilo vyslovením viny. Pokud by etičnost jednání státních zástupců byla hodnocena touto – samozřejmě velice zjednodušenou – optikou, zdá se, že s ní státní zástupci nemají větších potíží. Takový dojem je navíc posílen pohledem na způsob, kterým byli státní zástupci na základě závažnosti svých provinění trestáni. Nejčastěji bylo uloženo kárné opatření snížení platu (14 případů), v řadě případů došlo k upuštění od potrestání (osm případů) a udělení důtky (šest případů). Pouze ve dvou případech došlo k odvolání státního zástupce.²⁵⁶ Připočítá se možné i 4 případy skončené pro rezignaci státního zástupce po zahájení řízení.²⁵⁷ Za výslednou situací může nicméně kromě morálky státních zástupců stát také zdrženlivost kárných navrhovatelů, potažmo kárného soudu. Ten v jednom rozhodnutí připomíná, že s kárným řízením je třeba nakládat s rozvahou a že ne každý nedostatek je možno považovat za kárné provinění: „ ... *nutno dodat, že i v kárném řízení nelze odhlédnout od materiálního prvku, jenž byl a je v definici kárného provinění přítomen; kárná odpovědnost by měla nastupovat v případech, ... kdy selhávají běžně uplatňované metody řídicí a dohledové praxe, popřípadě kdy jde o naprostý exces. ... Kárné řízení o kárné odpovědnosti je v tomto smyslu subsidiárním*

²⁵³ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 10/2010 ze dne 4. 3. 2013.

²⁵⁴ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 10/2012 ze dne 13. 9. 2012.

²⁵⁵ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 4/2009 ze dne 23. 3. 2010.

²⁵⁶ Jednalo se o nevhodné vyjádření pro noviny (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2008 ze dne 29. 9. 2009) a požívání alkoholu na pracovišti doplněné o požívání alkoholu po odchodu z pracoviště spojené s jednáním s rysy přestupku (rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 1/2011 ze dne 18. 7. 2011).

²⁵⁷ Uplatňujeme zde opět relativně pravděpodobný předpoklad, že státní zástupci rezignovali právě proto, aby nedošlo k vyslovení jejich viny. Stejně jako u soudců se sluší připomenout, že jistý počet odchodů ze státního zastupitelství mohl být zapříčiněn zánikem funkce státního zástupce pro spáchání trestného činu, respektive pro nezpůsobilost k výkonu funkce.

*vůči mechanismům, jimiž disponuje soustava státního zastupitelství v rámci dohledových oprávnění.*²⁵⁸

V druhém, třetím a čtvrtém oddílu byla představena odpověď na to, jakých jednání se čeští státní zástupci nemohou dopouštět, potažmo, jaká jednání mohou beze strachu z hrozby kárného postihu podstupovat. Celkové vyznění vypovídá o tom, že disciplinární řízení je především řízením, které se zabývá návrhy týkající se nečinnosti státních zástupců, nemalý (téměř čtvrtinový) podíl návrhů se týkal požívání alkoholu.

To, že došlo k popsání podoby kárné praxe, nicméně neznamená, že by tím tato oblast profesní etiky byla vyčerpána. Předně se nabízí ji zhodnotit z normativního pohledu: Je dobře, že praxe vypadá, jak vypadá? Zdá se, že kárné řízení není zneužíváno. Nemůže ovšem nízký počet řízení znamenat, že zákonné nástroje nejsou dostatečně využívány? Rozhoduje kárný soud dle našich představ? (A jaké jsou naše představy?) Jsou odůvodnění soudu přesvědčivá? Jak vidno, i v tomto místě se otázek nabízí celá řada.

Po provedené analýze můžeme přinejmenším konstatovat, že praxe kárného soudu může do obecných úvah o profesní etice přispět, a to dokonce nezanedbatelnou měrou. Právě svojí reálností totiž nastoluje agendu, které je třeba se věnovat a činí tak navíc způsobem zdůrazňujícím nutnost kontextuálního chápání každého jednotlivého jednání (skutku). Za příklad může posloužit povinnost mlčenlivosti. Kde přerůstá oprávněný zájem státního zástupce konzultovat postup v kauze s kolegy v jeho snahu o únik informací? A může být tento ospravedlněný? Například tím, že jeho prostřednictvím měl být chráněn oprávněný zájem státního zastupitelství?²⁵⁹ Může zájem o konzultaci přijít i od státního zástupce, který není danou kauzou pověřen? Jak rozlišit snahu o zásah do probíhajícího řízení od vítané pomoci zkušenějšího kolegy mladšímu?²⁶⁰

Při procházení rozhodnutí kárného soudu je patrné, kolik proměnných může mít na posuzování vliv a které je tedy před rozhodnutím třeba uvážit. Přitom nemusí nutně jít pouze o problematiku mlčenlivosti, témat kárná praxe nabízí celou řadu.²⁶¹ Kárná

²⁵⁸ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 3/2010 ze dne 16. 9. 2010.

²⁵⁹ Podobné úvahy vzbuzuje rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 6/2011 ze dne 15. 5. 2012.

²⁶⁰ Inspirováno rozhodnutím kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 14/2012 ze dne 5. 3. 2013.

²⁶¹ Namátkou požívání alkoholu (míra a doba a místo požití – přípitek na oslavě významného rodinného jubilea při dosažitelnosti proti několika centilitrům tvrdého alkoholu v před hlavním líčením), právní

praxe tak do obecnějších úvah přináší nejen témata, ale také důraz na skutečnost, že je třeba vyvarovat se unáhleným soudům.

3. 3. Praxe kárné komise ve věcech kárných řízení s advokáty²⁶²

Doposud měl laskavý čtenář možnost seznámit se s přehledem činnosti kárných soudů ve věcech kárných řízení se soudci a státními zástupci. Paletu zbývá doplnit o obdobný přehled týkající se advokátů. Přitom se zdá, že profesní etika advokátů se nachází v zahraničí (rozhodně v anglicky mluvících zemích) ve značně jiné situaci, než etiky ostatních právnických profesí – píše-li se o profesní etice právnických profesí, předmětem textu bývá začasť právě advokát.²⁶³

Řečené platí, byť s jistými výhradami, i pro Českou republiku. Důvody zvýšeného zájmu o profesní etiku advokátů mohou být různé. V první řadě se jako vysvětlení nabízí skutečnost, že advokáti jsou nejpočetnějším právnickým povoláním.²⁶⁴ Vyšší počet členů profese pak umožňuje šíři tematického záběru. Lapidárně řečeno, čím více členů, tím větší šance, že se některý z nich bude věnovat i okrajovějšímu tématu. Ovšem stejně tak může profesní etika advokátů přitahovat pozornost ne-advokátů; je-li advokátů takový počet, jsou zkrátka více na očích. Roli samozřejmě může hrát i povaha výkonu povolání, která je, ve srovnání se soudci a státními zástupci, vnímána veřejností jako podstatně kontroverznější.

Ne nevýznamnou úlohu v této sféře však hraje i stavovská organizace advokátů, Česká advokátní komora (dále též „Komora“ či „ČAK“). Nejvýraznějším projevem zájmu České advokátní komory o oblast profesní etiky advokátů je existence rubriky Z kárné praxe, která se pravidelně objevuje ve stavovském časopise *Bulletin*

znalost (faktická nemožnost znát celý právní řád proti nezbytné znalosti, kterou musí disponovat každý státní zástupce) apod.

²⁶² Text následující podkapitoly vychází z konferenčního příspěvku *Jak čeští advokáti nesmí jednat: Kárná řízení na stránkách Bulletinu advokacie v letech 1998-2014*, který jsem přednesl na XII. Konferenci o historii advokacie pořádané za spoluorganizace České advokátní komory (Výboru pro historii advokacie) a Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, konané dne 13. 11. 2015 v Plzni.

²⁶³ Dokladem budiž například stránky časopisu *Legal Ethics*, jehož hlavní náplň tvoří právě články o advokátech, zatímco pojednání o ostatních právnických povoláních tam lze nalézt jen poskovnu.

²⁶⁴ Jak již bylo uvedeno, počet soudců se pohybuje okolo 3 000, státních zástupců najdeme v České republice přibližně 1 200. Naproti tomu advokátů eviduje Česká advokátní komora kolem 12 000 (k 1. září 2015 šlo 12 213 advokátů a 3 420 advokátních koncipientů). Více v Zápis z 21. schůze představenstva Komory, která se konala ve dnech 14. a 15. září 2015 v zasedací místnosti České advokátní komory, Národní 16, Praha. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21.12.2015]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/aktuality/zapis_21_predstavenstvo_2015_09_15.pdf>.

advokacie.²⁶⁵ A právě zaměření na rubriku Z kárné praxe bude pro tuto podkapitolu znamenat metodologický posun, o němž byla řeč na úvod této kapitoly.

Na rozdíl od dvou předcházejících podkapitol totiž není v případě advokátů možné zabývat se přímo rozhodnutími kárných orgánů, neboť řízení před nimi je neveřejné a Česká advokátní komora rozhodnutí v řízeních přijatá nezveřejňuje.²⁶⁶

²⁶⁵ Rubrika přitom není jediným místem v *Bulletinu*, na kterém se úvahy objevující s profesní etikou advokátů objevují. K tématu se (v různých podobách a s různou frekvencí) například vyjadřuje ve svých sloupcích doyen české advokacie Karel Čermák. V sekci Z právní teorie a praxe pak lze nalézt i odborné články na dané téma. (O posledním z nich, a to příspěvku Petra Motyčky s názvem *Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců anebo měří se všem stejným metrem?*, bude ještě řeč na závěr této kapitoly.) Na pojednání o profesní etice advokátů můžeme narazit i mimo *Bulletin advokacie*. Například *Naďa Štachová* publikovala v časopise *Právník* text s názvem *Mezi nadějí a zoufalstvím: K počátkům profesní etiky advokátů*; více v ŠTACHOVÁ, Naďa. *Mezi nadějí a zoufalstvím: K počátkům profesní etiky advokátů v českých zemích*. *Právník*. 2014, roč. 153, č. 5, str. 411-426. *Stanislav Balík* psal na téma *Disciplinární řízení proti advokátům a kandidátům advokacie v Čechách v letech 1872-1914* v *Acta universitatis Brunensis – Iuridica*. Více v BALÍK, Stanislav, *Disciplinární řízení proti advokátům a kandidátům advokacie v Čechách v letech 1872-1914* in VOJÁČEK, Ladislav, Pavel SALÁK a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2013: Soudy a soudnictví v historickém kontextu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, str. VII-7-15. V popularizačním duchu se pak tématu svobody projevu advokáta věnuje i v článku *Prašivá ovce* pro internetový server IHNED. (Článek je dostupný z webové stránky Komory v brožuře Evropský den advokátů. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21.12.2015]. Dostupné z: <<http://www.cak.cz/assets/prirucka-k-evropskemu-dni-advokatu.pdf>>.

²⁶⁶ Obdobná situace platila i pro případ vyžádání si jednotlivých rozhodnutí Komory prostřednictvím zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. K argumentaci Komory odůvodňující neposkytnutí rozhodnutí viz řadu reakcí Komory (rozhodnutí o nezaslání) na žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím na webových stránkách Informace podle § 5 odst. 3 zák. č. 106/1999 Sb. . [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21. 12. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11023>>. Argumentaci Komory lze v zásadě shrnout do konstatování, že v řízení jsou probírány informace chráněné povinností mlčenlivosti, a proto není možno jejich znění zpřístupňovat. (Viz např. rozhodnutí sp. zn. 01-282info-e682-14/14údr.Kr/pd ze dne 11. srpna 2014 o nezaslání kopie rozhodnutí Komory či rozhodnutí sp. zn. 01-436-info/13/dr.Kr/pd ze dne 9. července 2013 o nezaslání kopie rozhodnutí Komory; obojí dostupné z internetové stránky výše.) Situace se nicméně v poslední době změnila a z rozhodnutí zveřejněných na webových stránkách Komory vyplývá, že Komora nově různá rozhodnutí žadatelům poskytuje (viz např. rozhodnutí sp. zn. 01-106info-e417-15/15/dr.Kr/pd ze dne 15. 6. 2015). Pro oblast poskytování rozhodnutí ve věcech kárného řízení je pak zejména zajímavé rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 189/2014 ze dne 22. ledna 2015. Ve věci šlo o posouzení žádosti žadatele (v anonymizované verzi rozhodnutí je označen jako Mgr. et. Mgr. T.N., kterážto anonymizace naznačuje, že se jedná o novináře a právníka Tomáše Němečka), který na základě zákona č. 106/1999 Sb. požadoval po Komoře poskytnutí rozhodnutí vydaných v kárném řízení proti advokátovi Mgr. Petru Kočimu (předmětem kárného řízení byla advokátova námitka podjatosti soudního znalce pro jeho údajné židovství). Rozhodnutím Komory nebyla rozhodnutí žadateli vydána (a to právě s argumentací výše naznačeno). Žadatel se proti nevydání bránil správní žalobou u Městského soudu v Praze, který rozhodnutí Komory o nevydání aproboval. Nejvyšší správní soud ovšem rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění zrušovacího rozhodnutí nalezneme konstatování, že kárné rozhodnutí sice může obsahovat informace chráněné povinností mlčenlivosti, avšak obsahuje i informace takto nechráněné (bod 14). Vzhledem k tomu, že princip poskytování informací staví na poskytování všech informací, s výjimkou zákonem stanových případů (bod 16) dospívá soud ke konstatování (bod 17), že „*Městský soud se tedy měl zabývat povahou jednotlivých částí kárných rozhodnutí a zodpovědět otázku, zda obsahují takové informace, pro které by bylo možno přístup k nim odepřít. Pouze takovým postupem mohly být dodrženy shora uvedené ústavní limity omezení práva na informace. Odůvodnění napadaného rozsudku pouze konstatuje, že rozhodnutí obsahují údaje podléhající mlčenlivosti advokáta dle § 21 zákona o advokacii, ale nevyplývá z něj, jakým způsobem soud učinil závěr o obsahu těchto rozhodnutí. Tato skutečnost není zřejmá ani ze*

Jiným v úvahu připadajícím zdrojem poznání kárné praxe by mohly být tzv. Sbírký kárných rozhodnutí České advokátní komory, které Komora pravidelně (vždy pro rozmezí dvou let) vydává formou zvláštního čísla *Bulletinu advokacie*. I zde ovšem platí informační zdrženlivost Komory – zvláštní čísla *Bulletinu* jsou taktéž neveřejná, a proto k nim osoba stojící mimo advokacii nemá přístup (eventuálně má přístup ztížený, kdy by v úvahu například připadalo požádat o zpřístupnění známého advokáta).

Jisté mínění o kárné praxi si může udělat čtenář při pročitání vybraných pasáží komentáře k zákonu o advokacii,²⁶⁷ zde však nalezne zpravidla pouze právní věty jednotlivých rozhodnutí, a tak si jen obtížně může vytvořit představu o kontextu konkrétních případů. Stejným handicapem trpí i jinak užitečný Souhrnný věcný rejstřík ke kárným rozhodnutím Komory, který je opět dostupný ze stránek Komory.²⁶⁸ Ten sice nabízí zájemci o kárnou praxi systematicky řazená rozhodnutí z poměrně rozsáhlé časové oblasti (roky 1991-2013), avšak i zde lze nalézt pouze uvedení právních vět, které kárnou praxi ne vždy dostatečně popíší. (Za příklad vezměme právní větu „Advokát je kárně odpovědný za to, že řádně nedohlíží na práci svého koncipienta“. Na konstatování odpovědnosti advokáta za práci jeho koncipienta se jistě shodneme. Skutečný zájem o kárnou praxi nás však vede ke snaze o hlubší zkoumání situace – chtěli bychom přinejmenším vědět, jaké jednání přesně činil advokátní koncipient a jakým způsobem se projevovale advokátovo nedohlížení.) Nutno dodat, že Souhrnný věcný rejstřík vždy za uvedením právní věty uvádí též cestu k dalším informacím o případu. Jedná se o číslo případu a ročník publikace, přičemž tato specifikace ovšem odkazuje právě na neveřejnou Sbírký kárných rozhodnutí. Zájemce z prostředí mimo advokacii tak opět narazí na nesdílnost Komory.

spisového materiálu, městský soud tak zřejmě pouze převzal skutková tvrzení žalované [Komory]. Namíste je taktéž podotknout, že skutečným obsahem rozhodnutí se při rozhodování o poskytnutí informace nezabývala ani žalovaná. Uvedeným postupem tak městský soud zatížil řízení zásadní vadou, neboť rozhodovací důvody opřel o skutečnosti v řízení nezjišťované. Tato vada navíc mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé, proto je napadený rozsudek městského soudu pro tuto vadu nepřezkoumatelný.“ Zdá se tedy, že dle Nejvyššího správního soudu je při rozhodování o poskytnutí rozhodnutí v kárných věcech Komory posuzovat nikoli rozhodnutí jako celek (což by umožňovalo paušální odmítání žádostí o informace), ale jednotlivé části požadovaných rozhodnutí.

²⁶⁷ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeň, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 633.

²⁶⁸ Kárná komise – souhrnný věcný rejstřík ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2013 a souhrnný rejstřík právních předpisů ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2013. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21. 12. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>>.

(Pouhým) uvedením právních vět strádá i další přehled, který je k nalezení online pod názvem Kárná komise – Judikatura.²⁶⁹ Zde už je ovšem čtenář u jednotlivých právních vět odkazován na konkrétní vydání *Bulletinu advokacie*, respektive na rubriku Z kárné praxe, ve které už má možnost dozvědět se o případu bližší okolnosti. Obloukem se tak dostáváme zpět k této rubrice, která se tak v daný moment jeví být nejprůhodnějším materiálem ke studiu.

Vzhledem k odlišnosti zdroje, respektive metody, je třeba čtenáře upozornit i na posun ve smyslu bádání. Zatímco u soudců a státních zástupců šlo o poskytnutí přehledu všech kárných řízení, v případě advokátů půjde o přehled vybraných kárných řízení, a to vybraných právě redakcí *Bulletinu advokacie*.²⁷⁰ Představený přehled tedy nemusí nutně být obrazem praxe kárného řízení s advokáty, který namalovala skutečnost sama, jako spíš usměrněným dílem Komory. I přesto se zdá, že má smysl se přehledu věnovat. V první řadě proto – jak už bylo řečeno – že ne-advokát se zájmem o praxi kárného řízení lepší zdroj nenajde. V druhé řadě pak proto, že i popis obrazu, který vytváří o kárné praxi Komora, může být nositelem cenných informací.

Podkapitulu tvoří tři oddíly. První z nich čtenáře stručně seznámí s právní úpravou kárné odpovědnosti advokátů. Druhý oddíl nabídne představení výsledků výzkumu, který se týkal rozhodnutí vydaných v *Bulletinu advokacie* od roku 1998 do nedávné minulosti. Na rozdíl od předcházejících podkapitol věnovaných soudcům a státním zástupcům tedy nebude pojednáno zvlášť o rozhodnutích o vině, zprošťujících a řízeních zastavených, ale o všech těchto jednáních bude pojednáno společně (důvody řešení viz níže). Závěrečný oddíl opět poslouží ke shrnutí získaných poznatků.

3. 3. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti advokáta

I pro případ advokátů vymezuje dobu, na kterou se soustředí pozornost výzkumu, nejvýraznější legislativní změna z poslední doby týkající se výkonu profese. Jedná se o zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii (dále též „ZoA“),²⁷¹ respektive o stavovský předpis schválený usnesením představenstva České advokátní komory

²⁶⁹ Kárná komise – judikatura. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21. 12. 2015]. Dostupné z: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=212>>.

²⁷⁰ Výběr kárných rozhodnutí k publikaci provádí vedoucí Oddělení pro věci kárné Jan Syka. Před Janem Sykou výběr prováděl předseda kárné komise Komory Vladimír Horný.

²⁷¹ V účinnost vstoupil 1. 7. 1996.

č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (dále též „Etický kodex advokátů“).²⁷² Přitom významnost změny právní úpravy zde spočívá především v tom, že prostřednictvím ZoA došlo ke spojení do té doby dvou rozdělených právnických profesí, a to advokátů a komerčních právníků.²⁷³ Pro náš záměr pak za podstatnou skutečnost platí i možnost upravit práva a povinnosti členů stavu stavem samotným, která se projevila právě vypracováním Etického kodexu advokátů.²⁷⁴ Druhým časovým limitem pozornosti bude opět rok 2014.

Pravomoc rozhodovat o kárné odpovědnosti advokátů náleží kárným senátům, které jsou tříčlenné a jsou tvořeny členy kárné komise Komory. Kárná komise se skládá z 83 členů a je volena nejvyšším orgánem Komory, tj. sněmem (všech advokátů).²⁷⁵ Na rozdíl od právní úpravy kárného řízení se soudci a státními zástupci je kárné řízení s advokáty dvojinstanční. Odvolání se podává k odvolací kárné komisi. Odvolací kárná komise je opět stavovským orgánem, je tvořena 11 členy a rozhoduje ve tříčlenných odvolacích senátech.²⁷⁶ Bližší podmínky průběhu kárného řízení stanovuje vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., advokátní kárný řád. Protože je rozhodování Komory v kárných věcech nahlíženo jakožto rozhodování v oblasti veřejné správy, je možné jej přezkoumávat ve správním soudnictví.²⁷⁷

²⁷² V účinnost vstoupil 2. 3. 1997.

²⁷³ PEJCHAL, Aleš. Úvod. In SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeň, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2 a násl.

²⁷⁴ ČERMÁK, Karel a Martin VYCHOPENĚ. Komentář Etického kodexu. In SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin VYCHOPENĚ, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 440. Vzhledem ke zvolenému zdroji kárných rozhodnutí je pak třeba uvést, že rozhodnutí vydaná podle nové právní úpravy se v *Bulletinu advokacie* začala objevovat od roku 1998, přičemž se zde rozhodnutí vydaná podle staré právní úpravy objevovala nárazově až do roku 2001. (Podle § 62 odst. 3 ZoA se řízení zahájená před účinností ZoA dokončovala podle dosavadní úpravy.)

²⁷⁵ § 33, § 42, § 43, § 47 ZoA. Složení kárného senátu je určováno předsedou kárné komise „na základě nepsaného a dlouhodobě užívaného územního principu, podle něhož jsou kárné žaloby směřující proti kárně obviněným přidělovány trojici členů kárného senátu tak, aby byla místa výkonu advokacie členů senátu na straně jedné a kárně obviněného na straně druhé natolik vzdálena, aby bylo možno snížit pravděpodobnost námitky podjatosti.“ SEDLATÝ, Bohuslav in SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeň, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 236.

²⁷⁶ § 35 ZoA. Ustanovení o odvolací kárné komisi byla do ZoA vložena novelou č. 219/2009 Sb. Do té doby o odvolání rozhodoval senát složení z představenstva a náhradníků představenstva komory. Z důvodu zjednodušení zde není pojednáno o možnosti rozhodnout v prvním stupni tzv. kárným příkazem a opravném prostředku proti němu. Ke kárnému příkazu více v § 34a ZoA.

²⁷⁷ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 21/2004 ze dne 4. 5. 2005: „Ohledně této otázky je zapotřebí poznamenat, že profesní komory ... jsou beze vší pochybnosti právníckými osobami, jimž zákon svěřil rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právníckých osob, a jsou tedy správními orgány ve smyslu § 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Rozhodnutí komor o veřejných subjektivních

Návrh na zahájení kárného řízení může podat předseda kontrolní rady a ministr spravedlnosti.²⁷⁸

Řízení se zahajuje pro podezření ze spáchání kárného provinění, jehož skutková podstata spočívá v „... *závažné[m] nebo opětovné[m] zaviněné[m] porušení povinností stanovených advokátovi nebo advokátnímu koncipientovi [ZoA] nebo zvláštním zákonem nebo stavovským předpisem.*“²⁷⁹ Advokátovi, který je uznán vinným, je možno uložit kárné opatření v podobě napomenutí, veřejného napomenutí, pokuty až do výše stonásobku minimální měsíční mzdy, dočasný zákaz výkonu advokacie (na dobu 6 měsíců až 3 let) a vyškrtnutí ze seznamu advokátů.^{280 281}

právech a povinnostech jejich členů jsou proto přezkoumatelná soudy ve správním soudnictví v řízení o žalobách podle § 65 a násl. s. ř. s....“

²⁷⁸ § 46 odst. 3 a § 51 odst. 2 ZoA. Ministr spravedlnosti však opět zahajuje řízení spíše výjimečně.

²⁷⁹ § 32 odst. 2 ZoA. Tj. zejména výše uvedeným Etickým kodexem advokátů.

²⁸⁰ § 32 odst. 3 ZoA. Obdobná kárná opatření pak hrozí advokátnímu koncipientovi. Za předpokladu méně závažného porušení povinnosti, lze od uložení kárného opatření upustit, pokud samotné projednávání kárného provinění je možno shledat za dostačující., viz § 32 odst. 5 ZoA. Po pěti letech po vyškrtnutí ze seznamu advokátů se dle § 35b písm. d) ZoA pro účely kárného řízení na kárně potrestaného hledí, jako by se kárného provinění nedopustil, popřípadě jako by mu kárné opatření nebylo uděleno. Dle autorů komentáře k ZoA se tato úprava váže striktně na kárné řízení a proto není možné předpokládat, že by Komora po pěti letech vyškrtnutého advokáta bez dalšího znovu zapsala do seznamu advokátů (podmínka bezúhonnosti dle § 5 odst. 1 písm. d) ZoA). Důvodová zpráva k zákonu č. 210/1999 Sb., který kárné opatření do ZoA zavedl (na místo tehdejšího vyškrtnutí ze seznamu advokátů až na dobu 5 let), však k řečenému zavedení „nového“ kárného opatření uvádí, že „[d]osavadní kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů až na dobu pěti let (§ 32 odst. 1 písm. d) zákona) není ve skutečnosti opatřením trvalé povahy, jakým by podle svého názvu mělo být, nýbrž vlastně určitým "pozastavením" výkonu advokacie na stanovenou dobu. Po uplynutí této doby má advokát právo na opětovný zápis do seznamu advokátů. Navrhuje se proto, aby jako kárné opatření mohl být uložen dočasný zákaz výkonu advokacie na dobu od šesti měsíců do tří let; uložení tohoto kárného opatření by mělo za následek pozastavení výkonu advokacie (viz navrhovaný § 8b). Jako nejpřísnější kárné opatření se navrhuje vyškrtnutí ze seznamu advokátů, jakožto opatření relativně trvalé povahy. I v tomto případě bude však kárný postih zahlazen po uplynutí doby pěti let [viz navrhovaný § 35b písm. d)] s účinkem, že na žadatele o opětovný zápis do seznamu advokátů se bude hledět jako by mu kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebylo uloženo [viz navrhované ustanovení § 5 odst. 1 písm. e)]. Návrh není tedy přísnější než dosavadní úprava, nýbrž pouze nabízí větší výběr při volbě vhodného kárného opatření tak, aby co nejlépe odpovídalo povaze kárného provinění a osobě advokáta, který se jej dopustil.“ Důvodová zpráva k 134/0 vládni návrh zákona, kterým se mění zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii. Bylo by tedy zajímavé sledovat, zdali Komora v praxi staví spíše na názoru autorů komentáře, či spíše na názoru navrhovatele zákona.

²⁸¹ Hovoříme-li o právní úpravě kárných řízení s advokáty, není bez zajímavosti vzpomenout advokátský řád č. 96/1868 ř. z. ze dne 8. července 1868 a na něj navazující disciplinární statut č. 40/1872 ř. z. ze dne 1. dubna 1872, o vykonávání moci disciplinární nad advokáty a kandidáty advokátskými, jenž na území dnešní republiky platil úctyhodnou dobu, a to až do roku 1948. Více ke statutu v BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009, str. 117-119.

3. 3. 2. Analýza rozhodnutí – kárná provinění, zproštění kárného provinění, zastavení řízení

Již bylo zmíněno, že tento oddíl souhrnně pojedná jak o rozhodnutích, která skončila vyslovením viny, tak o rozhodnutích, ve kterých byl kárně obviněný viny zproštěn, respektive o rozhodnutích, která byla zastavena. Důvod pro sloučení je přitom velice prostý. Analýza rozhodnutí ukázala, že drtivá většina publikovaných rozhodnutí popisuje toliko případy, ve kterých došlo k vyslovení viny kárně obviněného. Ostatních rozhodnutí se v *Bulletinu advokacie* objevuje naprosté minimum, věnovat jim samostatný oddíl se proto nejevilo důvodným.

Následující přehled, jak už bylo řečeno, vychází z informací obsažených v rubrice Z kárné praxe, ve které se ve sledovaném období objevilo 157 rozhodnutí.²⁸² I zde byla rozhodnutí pro přehlednost kategorizována na základě podobnosti a i zde bylo namísto s počty rozhodnutí pracováno s jednotlivými skutky.

Při analýze rozhodnutí o vině tak bylo analyzováno 227 skutků, které byly rozděleny do 11 skupin.²⁸³

První kategorii kárných provinění tvoří i u advokátů kárná provinění spočívající v nečinnosti, přičemž se jedná o kategorii nastavenou obdobně široce jako u státních zástupců. Spadat do ní tedy budou stejně tak porušení povinností souvisejících s plynutím času i různá porušení povinností zpravidla na sebe beroucí podobu nekonání

²⁸² Jedná se zpravidla o rozhodnutí kárných senátů kárné komise, přičemž v několika málo případech bylo rozhodnutí kárné komise modifikováno zásahem odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise. (Např. rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2010 ze dne 30. 9. 2011 bylo rozhodnutím odvolacího kárného senátu odvolací kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2010 ze dne 30. 3. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 12/2014 zrušeno a o věci bylo odvolacím kárným senátem rozhodnuto znovu. Jednalo se však o pouhé vypuštění jednoho skutku z výroku a s tím související zmírnění trestu.) V takovém případě analýza pracuje s modifikovanými rozhodnutími.

²⁸³ I zde je třeba konstatovat, že nabízená kategorizace není jedinou možnou a rozhodně není možné považovat ji za bez dalšího nezpochybnitelnou, některé jednání se pohybují na pomezí více kategorií. Např. skutek spočívající v nevyúčtování záloh za zastupování a následně (po urgencích) vystavení chybného vyúčtování by mohlo spadat stejně tak do kategorie nečinnosti, jako do kategorie chybného vyúčtování. V podobných případech docházelo k zařazení do kategorie s přihlédnutím k celkovému vyznění případu stejně jako ke znění právní věty, která se v rubrice Z kárné praxe zpravidla objevuje. V řečeném případě bylo tedy jednání zařazeno do kategorie chybného vyúčtování. Více viz v rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 1/07 ze dne 20. 4. 2007, publikovaném v *Bulletinu advokacie* č. 9/2007. S vědomím tohoto limitu však kategorizace svůj úkol – rámcové a přehledné představení – plní. Samostatná kategorie pak byla vytvořena pro typově podobná jednání, která se v analýze objevila alespoň třikrát. Pro mnohost případů bude v následující analýze uveden toliko ilustrativní výběr protiprávních jednání.

či opomenutí. Tato jednání je pak možno dále kategorizovat, a to v první řadě na nečinnost směřující vůči klientovi (ta se objevovala nejčastěji, šlo např. o nenavštěvování vazebně stíhaného klienta ve vazbě a vůbec nízká míra iniciativy při péči o vazebně stíhaného klienta, projevující se nepodáváním návrhů na propuštění z vazby apod.,²⁸⁴ nepodání žádosti o odškodnění za protiprávní vazbu a náhradu ušlého výtěžku, vedoucí k promlčení nároků klienta,²⁸⁵ neinformování klienta o doručení usnesení dovolacího soudu²⁸⁶ či opožděné podání kasační stížnosti²⁸⁷). Nečinnost se ovšem objevovala taktéž při styku se soudními orgány (např. neprovedení rozvrhu a nepodání zprávy o rozvrhu soudu v konkurzním řízení, ve kterém je advokát správcem konkurzní podstaty²⁸⁸ či nedostavení se k hlavnímu líčení, respektive nevyrozumění soudu o tom, že došlo k vypovězení plné moci zastupovaných²⁸⁹), orgány komory (např. neoznámení Komoře, že proti advokátovi bylo zahájeno trestní stíhání, respektive, že došlo k odsouzení za trestný čin,²⁹⁰ neoznámení změny sídla advokáta²⁹¹ či především z počátku analýzy se objevující nepředložení klientského spisu k žádosti Komory²⁹²), ale i kolegům advokátů (např. neposkytnutí informace o průběhu dosavadního zastoupení advokátovi bývalého klienta²⁹³). Tato a obdobná jednání se objevila ve 120 skutcích, což odpovídá 53 % ze zkoumaného vzorku skutků.

S kategorií nečinností relativně úzce souvisí i kategorie další, a to skupina nazvaná protiprávní nakládání s úschovou. Souvislost spočívá ve skutečnosti, že díl do této kategorie zařazených jednání by bylo lze zahrnout do kategorie nečinnosti

²⁸⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 17/99 ze dne 14. 5. 1999, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 10/2000.

²⁸⁵ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 86/01 ze dne 19. 10. 2001, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/2002.

²⁸⁶ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 83/2012 ze dne 11. 9. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2013.

²⁸⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 11/2012 ze dne 15. 6. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/2013.

²⁸⁸ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 76/2013 ze dne 4. 12. 2013, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/2014.

²⁸⁹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 117/03 ze dne 4. 11. 2005, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2006.

²⁹⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 36/2008 ze dne 18. 4. 2008, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2008.

²⁹¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 126/07 ze dne 4. 4. 2008, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 12/2008.

²⁹² Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 4/98 ze dne 27. 3. 1998, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 1/1999.

²⁹³ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 10/98 ze dne 23. 10. 1998, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/1999.

(např. pozdní výplata prostředků z úschovy,²⁹⁴ pouze částečná výplata prostředků z úschovy²⁹⁵ anebo vůbec neprovedená výplata prostředků z úschovy²⁹⁶). Ovšem v tomto případě převážil při kategorizaci zájem na komplexním pokrytí tématu úschov, které se v rubrice Z kárné praxe objevovalo relativně frekventovaně. Proto byla nečinnostní jednání týkající se úschov z obecné kategorie nečinnosti vydělena a zařazena na toto místo. V dalších případech do kategorie spadajících bylo možné se setkat s pestrá paletou prohřešků. Ať už šlo o přijetí do úschovy hotovosti přesahující 15 000 eur,²⁹⁷ nebo vyplacení hotovosti přesahující téže částku,²⁹⁸ nezodpovědné nakládání s prostředky z úschovy vedoucí k jejich odcizení,²⁹⁹ vyplacení úschovy navzdory nesplnění podmínek výplaty,³⁰⁰ použití části prostředků z úschovy na úhradu vlastní palmární pohledávky³⁰¹ či uzavření smlouvy o úschově pouze v ústní formě.³⁰² Protiprávní nakládání s úschovou se objevilo celkem ve 30 skutcích, tj. ve 12 % ze skutků, ve kterých byla konstatována vina advokáta.

I ve třetí kategorii nazvané střet zájmů se nachází různé podoby přečinů. Typicky se jednalo o zastupování dřívějšího člena statutárního orgánu společnosti ve sporech se společností, které advokáti poskytovali právní poradenství v dřívějších dobách.³⁰³ Objevovalo se ovšem i jednání další. Poskytování právní pomoci obviněnému a současně poškozeným dědicům,³⁰⁴ zastupování osoby, jejíž zájmy jsou v rozporu s osobou, které už poskytuje pomoc jiný advokát ze stejného sdružení

²⁹⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 76/2011 ze dne 9. 9. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 1-2/2013.

²⁹⁵ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 155/2010 ze dne 8. 4. 2011, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 12/2012.

²⁹⁶ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 30/2004 ze dne 13. 5. 2005, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 2/2006.

²⁹⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 89/2009 ze dne 9. 4. 2010, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 10/2010.

²⁹⁸ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 36/2011 ze dne 16. 9. 2011, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2013.

²⁹⁹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 30/2004 ze dne 13. 5. 2005, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 2/2006.

³⁰⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 75/2000 ze dne 1. 9. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 2/2001.

³⁰¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 85/02 (datum neuvedeno), publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2005.

³⁰² Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 89/2011 ze dne 29. 6. 2011, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 6/2014.

³⁰³ Např. rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 392/98 ze dne 9. 4. 1999, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/2000 nebo rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 101/02 ze dne 25. 4. 2003, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 10/2003.

³⁰⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 106/00 ze dne 10. 11. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 6-7/2001.

advokátů³⁰⁵ nebo zastupování jednoho z účastníků ve sporu z darovací smlouvy po té, co byla darovací smlouva sepsána advokátem, jakožto zástupcem obou smluvních stran³⁰⁶ a další. Střet zájmů se objevil celkem v 15 skutcích, což činí 8 % podíl na celkovém vzorku.

Následující skupinu protiprávních advokátských jednání tvoří jednání spočívající v nesplnění (i mimoprofesionálních) závazků advokáta.³⁰⁷ Toto jednání se objevilo v 11 skutcích, tj. v 5 % z celkového počtu skutků, ve kterých byla konstatována vina advokáta. Šlo kupříkladu o případ advokáta, který uzavřel smlouvu o půjčce, ze které následně neplnil,³⁰⁸ neplnění ze smlouvy o úvěru a ze směnky,³⁰⁹ neplnění podmínek dohody o ukončení právního zastoupení (a to i přes existenci pravomocného soudního rozhodnutí ukládající advokátovi povinnost z dohody plnit)³¹⁰ či nevyplacení dlužné mzdy zaměstnanci.³¹¹

Do kategorie páté spadají jednání pramenící z chybného účtování za právní služby. Jednalo se o účtování za neprovedené úkony,³¹² účtování za úkony, které advokátní tarif neznal,³¹³ účtování dle tzv. přísudkové vyhlášky navzdory tomu, že byla uzavřena dohoda o smluvní odměně³¹⁴ nebo o vyúčtování odměny postrádající bližší specifikaci účtovaných úkonů.³¹⁵ Nalezli bychom zde celkem 9 skutků, tj. 4 % z počtu skutků, ve kterých byla konstatována vina advokáta.

Šestou i sedmou kategorií tvoří shodně 7 skutků (odpovídají 3 % vzorku), přičemž prvně jmenovaná nese název neslušné jednání a druhá právní chyby při

³⁰⁵ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 25/06 ze dne 28. 04. 2006, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2006.

³⁰⁶ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 94/06 ze dne 27. 10. 2006, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/2007.

³⁰⁷ Z podstaty kategorizace do této skupiny nepatří porušení závazků ze smluv o úschově.

³⁰⁸ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 42/97 ze dne 19. 9. 1997, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/1998.

³⁰⁹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 8/00 ze dne 13. 4. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 9/2000.

³¹⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 72/00 ze dne 15. 12. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/2001.

³¹¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 79/2009 ze dne 18. 9. 2009, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/2010.

³¹² Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 16/01 ze dne 8. 10. 2001, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 4/2002.

³¹³ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 1/07 ze dne 20. 4. 2007, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 9/2007.

³¹⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 66/2009 ze dne 7. 9. 2009, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 11/2012.

³¹⁵ Rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 131/2011 ze dne 30. 3. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 11/2014.

zastupování. Neslušné jednání, podobně jako jednání nečinností, směřovalo vůči různým subjektům. Uražení se mohli cítit jak kolegové advokáti (osobení z neschopnosti a debility),³¹⁶ ministerstvo spravedlnosti (respektive dřívější ministr spravedlnosti, nařčený z nekompetentnosti a nespolehlivosti),³¹⁷ policejní orgán (oslovený „*andílku, tak sem ten spis, ať se do něj podívám a pak spolu zajdeme na pivo.*“),³¹⁸ tak klient advokáta (o jehož představiteli advokát v tiskové zprávě zveřejněné na zpravodajském serveru uvedl „... *aby si jistý krasotlachal nepletl dojmy s pojmy*“).³¹⁹

Do kategorie chyb při zastupování patří kupříkladu případ advokáta, který při převodu bytových jednotek na jednotlivé členy družstva uvedl v prohlášení vlastníka chybně výměr některých bytových jednotek a výši spoluvlastnických podílů na pozemku, jednu z komor přiřadil nepřislušnému bytu, katastrálnímu úřadu předložil smlouvy bez ověřených podpisů, u dvou ze smluv nepodal návrh na vklad a dále nereagoval na výzvu katastrálního úřadu požadující odstranění vad podání.³²⁰ Spadá sem i chybně provedený výpočet odstupného, které bylo následně zažalováno, čímž došlo k tomu, že soudem přiznaná částka byla přibližně o 10 000 nižší, než být měla,³²¹ stejně jako případ advokáta, který podal dovolání proti rozsudku soudu prvního stupně, protože bylo toto odmítnuto³²² či případ advokáta, který zaujal zcela zjevně nesprávný právní názor na opatrovnickou věc, který v konečném důsledku ohrozil jeho klienta trestním stíháním.³²³

Další tři kategorie se počtem svého zastoupení pohybují na hranici patnosti. Jedná se o případy vadného zastoupení advokáta (4 skutky, tj. 2 % ze vzorku), porušení mlčenlivosti advokáta (3 skutky, tj. 1 % ze vzorku) a obcházení pravidel vazby (3 skutky, tj. 1 % ze vzorku). V první kategorii se objevují jednání, kdy se advokát

³¹⁶ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 148/2010 ze dne 14. 4. 2011, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2011.

³¹⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 69/97 ze dne 7. 11. 1997, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 10/1998.

³¹⁸ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 118/96 ze dne 4. 4. 1997, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 8/1998.

³¹⁹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2007 ze dne 17. 9. 2010, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 9/2012.

³²⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 14/2008 ze dne 19. 6. 2008, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 11/2008.

³²¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 42/2010 ze dne 26. 11. 2010, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2011.

³²² Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 12/06 ze dne 11. 12. 2006, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 11/2007.

³²³ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 23/00 ze dne 8. 9. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2001.

nechal při vyřizování věci klienta zastupovat osobou, která toto zastoupení nemohla provádět (např. zastoupení advokáta při řízení před Vrchním soudem advokátním koncipientem).³²⁴ V druhé kategorii se nachází prohřešky proti důvěrnosti vztahu advokáta a klienta (příkladem budiž advokát, který řediteli vazební věznice, ve které se nacházel jeho klient, dopisem sdělil informace, které se dozvěděl při zastupování klienta a nadto řediteli navrhl, aby jeho klienta kázeňsky potrestal³²⁵ či mírnější narušení povinnosti mlčenlivosti spočívající v předání spisového materiálu klientce v průhledných deskách osobou bez povinnosti mlčenlivosti³²⁶.) Ve třetí kategorii nalezneme advokáty, kteří využili existence vztahu advokáta a klienta k narušování pravidel vazby. Ať už se jednalo o zaslání necenzurované korespondence do vazby, navíc s fotografiemi, které mohly souviset s vyšetřovanou trestnou činností³²⁷ anebo předání finančních prostředků (300 Kč) vazebně stíhanému při hlavním líčení.³²⁸

Zbývajících 18 skutků (tj. 8 % z celkového počtu skutků, ve kterých byla konstatována vina advokáta) bylo povahou nezařaditelných do některé z popsaných kategorií. Byly proto zařazeny do kategorie ostatní. Z důvodu početnosti opět nebudeme uvádět všechny z nich, ale omezíme se na ilustrační uvedení několika příkladů. Postiženo bylo šíření letáku s nabídkou konkrétní právní služby (vymáhání náhrady škody za poškozené šatstvo z určené čistírny),³²⁹ přímé komunikování s protistranou, která byla ovšem zastoupena advokátem,³³⁰ vykonávání advokacie navzdory tomu, že byl výkon advokacie advokátovi pozastaven,³³¹ neoprávněné užívání titulu JUDr.³³² či dostavení se k hlavnímu líčení v podnapilém stavu tak silném, že vylučoval

³²⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 22/2010 ze dne 30. 4. 2010, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 12/2010.

³²⁵ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 12/04 (datum neuvedeno), publikované v *Bulletinu advokacie* č. 9/2004.

³²⁶ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 39/00 ze dne 21. 6. 2002, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 1/2003.

³²⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 130/01 ze dne 11. 10. 2000, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 1/2004.

³²⁸ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 212/98 ze dne 16. 4. 1999, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2003.

³²⁹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 398/98 ze dne 19. 3. 1999, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/2000.

³³⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 77/01 ze dne 9. 11. 2001, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 6-7/2000.

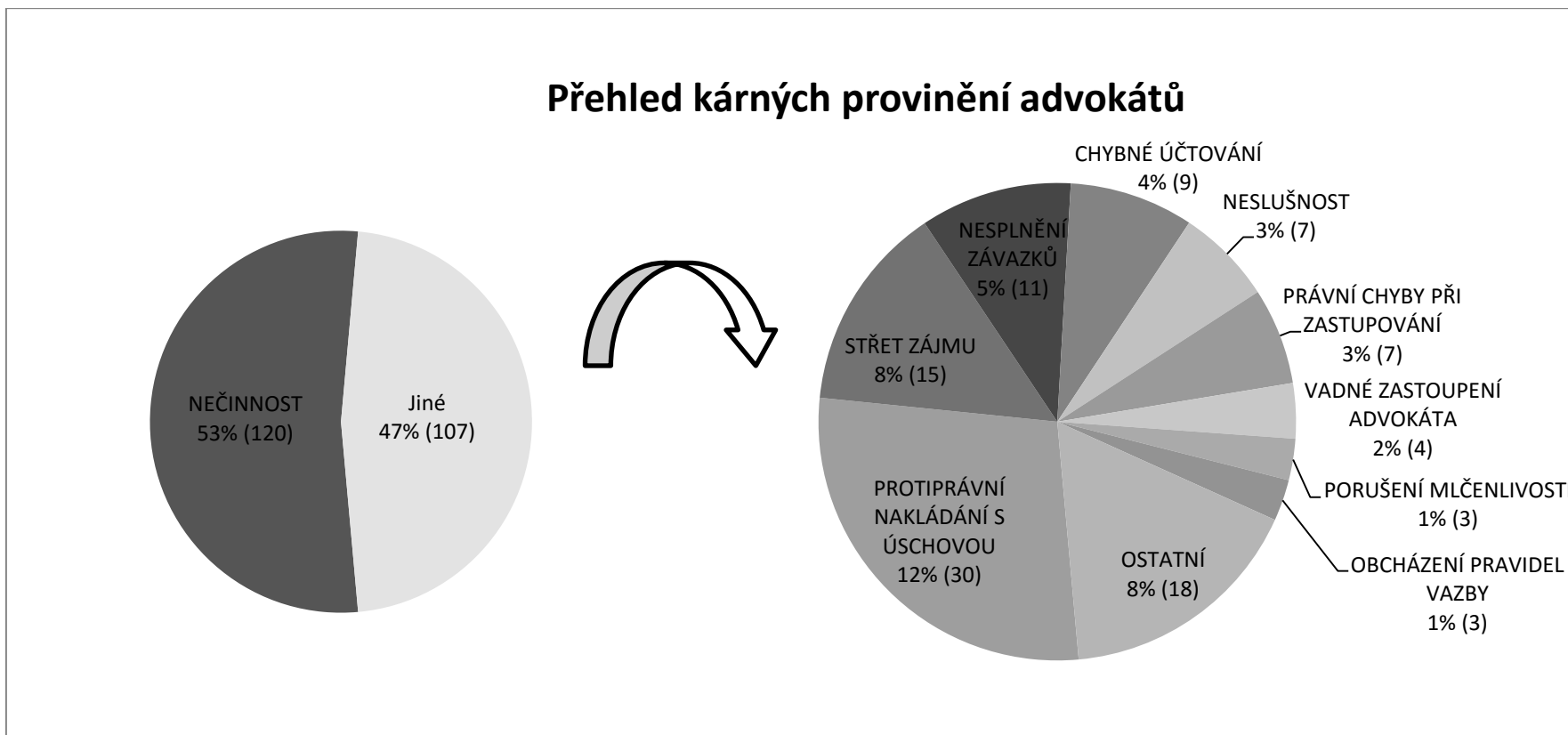
³³¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 125/02 ze dne 21. 3. 2003, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 3/2004.

³³² Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 75/03 (datum neuvedeno), publikované v *Bulletinu advokacie* č. 7-8/2004.

komunikaci, kdy navíc došlo při vyvádění advokáta ze soudní síně k potyčce s příslušníkem vězeňské služby.³³³

³³³ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 64/01 ze dne 29. 10. 2001, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 2/2002.

Graf č. 4. Přehled kárných provinění advokátů (v závorce uvedené číslo představuje počet skutků v kategorii)

V úvodu oddílu jsme se zavázali pojednat na tomto místě nejen o rozhodnutích, která skončila vyslovením viny advokáta, ale taktéž o rozhodnutích, ve kterých došlo k zastavení řízení či zproštění advokáta. Současně jsme naznačili, že těchto rozhodnutí nebylo na stránkách *Bulletinu advokacie* mnoho. Vskutku, za celé zkoumané období se v rubrice Z kárné praxe objevila toliko dvě rozhodnutí nadepsaných parametřů. Jednalo se o případ zastavení procesu pro opožděnost podání³³⁴ a částečné zproštění v řízení o pěti skutcích, ve kterém došlo odvolací kárnou komisí ke zproštění v jednom z bodů s konstatováním, že jednání se nedopustil advokát, ale obchodní společnost, jež jednala prostřednictvím svého předsedy představenstva, kterým byl žalovaný advokát.^{335 336}

3. 3. 3. Analýza rozhodnutí – závěry

V úvodu jsme čtenáře upozornili, že výsledky analýzy kárného řízení z *Bulletinu advokacie* se nutně nemusí rovnat skutečné podobě kárné praxe ve věcech advokátů. Díky provedení rozboru, na jehož základě jsme si vytvořili představu o tom, jak advokáti svou kárnou praxi vykreslují, můžeme upozornění na možnost zkreslení označit za potvrzené. Jak tedy kárná praxe v interpretaci *Bulletinu advokacie* vypadá?

V první řadě bychom měli konstatovat, že spíše než o kárnou praxi se jedná o přehled kárného trestání. Ve 157 rozhodnutích, o nichž bylo v periodiku pojednáno, se objevilo toliko jedno rozhodnutí o zastavení a toliko jedno rozhodnutí, jež obsahovalo také výrok o zproštění. Již při prvním pohledu na řečená data je zřejmé, že nahlíženo touto optikou, *Bulletin advokacie* čtenáři nenabízí reprezentativní shrnutí kárné praxe.

Dojem je dále potvrzen nahlédnutím do statistik Komory, které uvádějí, že v letech 2008-2014 došlo celkem ve 189 případech k pravomocnému zastavení řízení,

³³⁴ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 41/97 (datum neuvedeno), publikované v *Bulletinu advokacie* č. 12/2014. V případě se řešil počátek běhu subjektivní lhůty k podání návrhu na zahájení kárného řízení.

³³⁵ Rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2010 ze dne 30. 3. 2012, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 2/1999.

³³⁶ Pro úplnost ještě dodejme, že se v *Bulletinu advokacie* ve zkoumaném období objevila tři kárná řízení s advokátními koncipienty. Jednalo se o rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 94/01 ze dne 15. 2. 2002, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 5/2002 trestající advokátního koncipienta za to, že v průběhu koncipientské praxe vystupoval též jako obecný zmocněnec, rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 53/06 ze dne 24. 11. 2006, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 10/2007 trestající advokátního koncipienta, který na základě údajně substituční plné moci převzal zastoupení klienta svého školitele, které navíc zanedbával a rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 123/2009 ze dne 21. 5. 2010, publikované v *Bulletinu advokacie* č. 9/2010 trestající advokátního koncipienta, který neuhradil své dluhy navzdory tomu, že mu povinnost k plnění byla uložena soudem.

v 209 případech k pravomocnému zproštění kárné viny a v 590 případech k pravomocnému vyslovení viny. (Tj. za daná léta v průměru k 27 zastavením, 30 zproštěním a 84 vyslovením viny,³³⁷ což v hrubých číslech znamená jedno zastavení a jedno zproštění na tři vyslovení viny. To vše při průměrném nápadu 133 kárných návrhů za rok.³³⁸) Je tedy zjevné, že navzdory dojmu vytvářenému časopisem i advokáti bývají zprošťováni, stejně jako bývá řízení s nimi zastavováno.

V případě, že bychom se chtěli zaměřit na způsoby trestání, v námi popsáných případech se nejčastěji objevovala pokuta, která byla udělena ve 101 případě, tj. v 66 %. S výrazným odstupem za pokutou se zařadilo napomenutí (19 případů, tj. ve 12 %), následováno dočasným zákazem výkonu advokacie (15 případů, tj. v 10 %), vyškrtnutím ze seznamu advokátů (13 případů, tj. v 8 %) a veřejným napomenutím (1 případ, tj. v necelém 1 %). Ve 4 případech, tj. ve 3 %, došlo k vylovení viny a následnému upuštění od potrestání. Při srovnání se statistikou Komory zjistíme, že v této rovině obrázek vytvořený *Bulletinem advokacie* odpovídá skutečnosti podstatně více, přesto však není zdaleka totožný. V letech 2008-2014 došlo v průměru za rok k udělení 44 pokut, což odpovídá 52 % případů. Napomenutím bylo ohodnoceno 18 případů, tj. 21 %, dočasným zákazem advokacie 3 případy, tj. 4 %, vyškrtnutím ze seznamu advokátů 4 případy, tj. 5 %, veřejné napomenutí se objevilo pouze 1, což odpovídá míře blížící se 0 % a 15 případů, tj. 18 %, bylo ukončeno konstatováním viny a upuštěním od potrestání.

³³⁷ Přehled kárných rozhodnutí, která nabyla právní moci v kalendářních letech 2008-2014. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21.12.2015]. Dostupné z:

<<http://www.cak.cz/assets/komora/prehled-karnych-rozhodnuti--stav-k-31--xii--2014.pdf>>. Z uvedeného zdroje ovšem není zřejmá metodika výpočtu – přinejmenším není jasno, jakým způsobem byla započítána rozhodnutí obsahující více skutků s rozdílným hodnocením. Data je třeba proto chápat pouze orientačně.

³³⁸ Statistika vyřizování kárných žalob napadlých v letech 2000-2014. [online]. Česká advokátní komora. [navštíveno 21.12.2015]. Dostupné z: <<http://www.cak.cz/assets/komora/prehled-vyrizovani-karnych-zalob--stav-k-31--xii--2014.pdf>>.

Tabulka č. 1. Srovnání výskytu trestů v *Bulletinu advokacie* a kárné praxi

	Průměrný výskyt v procentech (<i>Bulletin advokacie</i>)	Průměrný výskyt v procentech (statistika Komory)
Pokuta	66	52
Napomenutí	12	21
Dočasný zákaz výkonu advokacie	10	4
Vyškrtnutí ze seznamu advokátů	8	5
Veřejné napomenutí	1	0
Upuštění od potrestání	3	18

Ptáme-li se na jednání, která se v analýze objevila, jakékoli srovnání se skutečností nám chybí. Narážíme zde opět na zdrženlivost Komory ve sdělování detailů prohrěšků advokátů, která byla v první řadě důvodem, proč jsme analyzovali právě *Bulletin advokacie*. Avšak odhlédneme-li od tužby poznávat skutečnost, můžeme konstatovat, že *Bulletin advokacie* čtenáři nabízí relativně zajímavý přehled advokátu zapovězených jednání. Vyjma velice početné kategorie nečinnosti (která se sice skládá z typově si podobných, v detailu se však lišících, jednáních), zde narazíme na celou paletu dalších, typově se lišících jednání (jež jsme využili k vytvoření jednotlivých kategorií), která pokrývají řadu oblastí působení advokáta. V rámci některých kategorií by navíc bylo možno jednání dále kategorizovat (větvit). Kupříkladu v kategorii nečinnosti či u kategorie neslušnosti bylo zřejmé, že se střídavě objevují případy, kdy daným protiprávním jednáním trpí rozličné objekty (tu klient, tu státní zástupce, tu kolega advokát). V časopise publikované případy tedy rozhodně nepůsobí dojmem nahodilosti. Tento závěr po přednesení příspěvku na *Konferenci o historii advokacie* v následné diskusi potvrdil přítomný *Jan Syka*, který konstatoval, že hlavním kritériem výběru případů k publikaci není četnost jejich výskytu v praxi, ale jejich rozmanitost a s ní spojený edukativní charakter publikovaných případů.³³⁹

Navzdory řečenému se nelze ubránit dojmu, že i rozhodnutí o zproštění by v *Bulletinu advokacie* mohla najít své místo, respektive mohla sehrát při seznamování

³³⁹ Podobně mluví o smyslu existence Sbírek kárných rozhodnutí *Bohuslav Sedlatý* a *Petr Čáp* v předmluvě k jedné ze Sbírek kárných rozhodnutí. Více v SYKA, Jan (ed.). *Bulletin advokacie. Sbírka kárných rozhodnutí ČAK 2010-2011*. 2012, roč. 8, str. 4.

se s kárnou problematikou užitečnou roli. Předně, z uvedené statistiky Komory vyplývá, že rozhodnutí o zproštění nejsou v praxi nikterak výjimečná. Jejich zahrnutí do rubriky by tak rubriku přiblížilo skutečnosti. Zejména ovšem platí již řečené, a to, že i rozhodnutí o zproštění poskytují cennou informaci o kárné praxi. Za doklad můžeme vzít stejně tak v analýze uvedené rozhodnutí o zproštění, jako některá rozhodnutí o zproštění uvedená (snad mimoděk) v *Komentáři k zákonu o advokacii*. V něm se například dozvíme o tom, že kárným proviněním není předání novinového výstřižku vazebně stíhanému, za předpokladu, že obsah výstřižku není s to zmařit objasňování skutečností významných pro trestní stíhání³⁴⁰ (srov. uváděné případy obcházení pravidel vazby) či že za kárné provinění není možno považovat, pokud advokát nenahlásí Komoře jako svoji pobočku sídlo klienta, kam dochází. (Ale naopak je kárným proviněním, pokud advokát nemá v místě svého podnikání informační tabulku a ani označení pravidelné doby, kdy se v kanceláři nachází.³⁴¹) Obdobné argumenty pak platí i pro rozhodnutí o zastavení řízení.

Na závěr nezbyvá než vyslovit zjevné. *Bulletin advokacie* nabízí čtenáři se zálibou v kárném řízení s advokáty zajímavý obraz řečeného. Jeho hlavní devizou je ovšem jeho dostupnost jakožto zdroje.

3. 4. Srovnání kárné praxe soudců, státních zástupců a advokátů – vejce s vejci, nebo jablka a hrušky? Poznámka na okraj tématu komparace kárných praxí právníků³⁴²

V oddílu 2.4.1. jsme uvedli, že v této práci budeme vycházet z konstatování, že jednotlivá právnícká povolání se sice do jisté míry liší, přesto však vyrůstají ze stejného základu. Po tom, co jsme představili základní přehled kárných praxí vybraných právníckých povolání, lze se jen s obtížemi ubránit nutkání praxe navzájem srovnat. Nutkání ovšem není vždy tím nejsprávnějším rádcem, a proto je třeba nejprve uvažovat nad tím, jestli se společný základ právníckých profesí projevuje v realitě právě porovnatelností kárných praxí.

³⁴⁰ ČERMÁK, Karel a Martin VYCHOPENĚ in SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeně, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 491. Označené jako K 4/97.

³⁴¹ Tamtéž, str. 505. Označené jako K 4/02.

³⁴² Text následující podkapitoly vychází z článku FRIEDEL, Tomáš. Ještě o kárném řízení advokátů, soudců a státních zástupců. *Bulletin advokacie*. 2015c, roč. 22, č. 10, str. 49-52.

Následující text by měl být právě takovou úvahou. Úvahou, která využívá skutečnosti, že na téma porovnání kárných praxí vyšla v relativně nedávné době odborná stať. Na jejím příkladu naznačíme, s jakými obtížemi se idea porovnání může potýkat. Následně stručně uvedeme příklad oblasti, které by snad bylo možno se v rámci komparace právnických povolání věnovat.

3. 4. 1. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? – kritické zhodnocení

Statí o niž byla výše řeč je článek *Petra Motyčky* (tč. advokátního koncipienta) s názvem uvedeným v nadpisu, který byl publikován na stránkách *Bulletinu advokacie* (dále též „Článek“).³⁴³ Tento pokus o srovnání kárné praxe právnických povolání je jistě chvályhodný. Komparace zpravidla bývá zdrojem cenných poznatků, což ovšem platí výhradně pro komparace provedené obezřetně. Tím spíše, jedná-li se o komparaci látky tak citlivé, jakou jsou kárná řízení právníků.

Pro začátek se jeví být účelným, stručně shrnout obsah nadepsaného článku. V něm autor vyslovuje u příležitosti publikace Sbírký kárných rozhodnutí za období 2012-2013 otázku, „...zda přísnost kárných opatření uložených Českou advokátní komorou je srovnatelná s přísností postihů obdobných jednání soudců a státních zástupců“.³⁴⁴ Dále čtenáře stručně uvádí do problematiky právní úpravy kárných řízení a statistik s nimi spojenými a následně představuje čtyři okruhy příkladů kárných řízení a jejich výsledků (okruhy nesou názvy *Nečinnost; Neomluvené absence v zaměstnání/při soudním jednání; Nezákonné ponechání osoby ve vazbě/úschova; Etika, nevhodné chování a alkohol*). V rámci okruhů má dojít k porovnání (přísnosti) kárných praxí jednotlivých právnických povolání, přičemž popisované případy měly být vybrány především z období let 2012 a 2013. Na závěr textu autor uzavírá, že „...lze sledovat výrazně přísnější posuzování jednání advokátů (o kterém rozhodují příslušné orgány ČAK) ve srovnání s jednáním soudců i státních zástupců (o kterém rozhodují kárné senáty Nejvyššího správního soudu).“³⁴⁵

³⁴³ MOTYČKA, Petr. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? *Bulletin advokacie*. 2015, roč. 22, č. 1-2, str. 46-52.

³⁴⁴ Tamtéž, str. 46.

³⁴⁵ Tamtéž, str. 52.

Za základní vadu Článku lze považovat nedostatečné vyjasnění metodologických východisek, které se projevuje ve dvojí podobě. Za první, v obecném přístupu, který Článek zaujímá ke srovnávací metodě, a za druhé v tom, jakým způsobem je srovnávací metoda použita v konkrétních případech.

K prvně jmenovanému lze uvést, že toliko lakonické vyjasnění metody, na jejímž základě dochází k popisu skutečnosti, respektive k porovnávání kárných praxí, se nejeví být dostačující.³⁴⁶ Článek bez dalšího vychází z představy, že kárná řízení s advokáty, soudci a státními zástupci jsou porovnatelná. Avšak v základu srovnávací metody se nachází konstatování, že má-li dojít ke srovnání dvou (či více) prvků, musí mít tyto „... *rozumné tertium comparationis*, tj. ...*společný rys, podle něhož lze srovnávat.*“³⁴⁷ Jsou si však kárná řízení (respektive praxe kárných řízení) s jednotlivými právníckými profesemi natolik podobná, abychom je mohli porovnávat? Při hledání odpovědi na tuto otázku bychom museli nejprve jednotlivá kárná řízení důkladně popsat (kdo je kárným soudem, kdo kárným žalobcem, jaké jednání se stíhá jako kárné provinění apod.) a následně zhodnotit, zda se sobě natolik blíží, že případné odlišnosti lze zanedbat. V popisovaném případě přitom rozdílnosti jistě nalézt svedeme (např. rozdílné složení kárných senátů pro jednotlivé profese či (ne)podrobnost určení jednání, které může být kárným proviněním). Nic z řečeného však čtenář v Článku nenalezne.

Nicméně, i kdyby autor po úvaze došel k závěru, že kárné praxe jednotlivých povolání porovnávat lze,³⁴⁸ nemělo by dojít k takovému způsobu porovnání, ke kterému došlo v Článku. Vyberme pro ilustraci několik příkladů.

Už samotné dělení kárné praxe do čtyř okruhů vyvolává pochybnosti. Ne snad, že by řečené okruhy nemohly být funkčně využity. Takové využití by nicméně vyžadovalo přesvědčivější (respektive zřetelnější) vymezení hranic jednotlivých oblastí. Jako nezřejmé se proto jeví, že v okruhu *Neomluvené absence v zaměstnání/při soudním jednání* se jako příklad objevuje případ advokátky, která „*poté, co byla opatřením*

³⁴⁶ Stranou zde ponecháváme skutečnost, že zaměření Článku na léta 2012 a 2013 umožňuje jen obtížně vytvoření reprezentativního vzorku případů, což platí (přínejmenším) pro kárnou praxi státních zástupců, která je v absolutních číslech (vzhledem k řádově nižšímu počtu státních zástupců) méně častá.

³⁴⁷ KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, str. 87.

³⁴⁸ Což je téma k rozsáhlejší diskusi. Zajímavým příspěvkem do ní, byť v obecnějším duchu, byl nedávný seminář s názvem *Kárná odpovědnost právnických profesí*, pořádaný na půdě České advokátní komory. Více na *Kárná odpovědnost právnických profesí*. [online]. Epravo.cz. [navštíveno 21.12.2015]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=2CDEcXmYuNE&feature=youtu.be>>.

obvodního soudu ze dne 13. 9. 2010 ustanovena obhájkyň obž. B. D., t. č. ve věznici, v jeho trestní věci, [...] svého klienta nekontaktovala, ve věznici ho nenavštívila a neinformovala ho o stavu jeho věci“ a dále „jako obhájce obž. B. D., t. č. ve věznici, v jeho trestní věci, u které se jednalo o důvod nutné obhajoby, se bez řádné omluvy nedostavila k hlavním líčením [...]“,³⁴⁹ přičemž je zjevné, že první část popisovaného jednání by skutkově měla spadat do okruhu *Nečinnost*.³⁵⁰

Otázky budí i další kategorie, *Nezákonné ponechání osoby ve vazbě/úschova*. Tu autor zahajuje popisem jednání státního zástupce, který pro opomenutí ponechal obviněného nezákonně 11 dnů ve vazbě. Následně se konstatuje, že „V případě neoprávněného zadržování osob ve vazbě je relativně obtížnější najít srovnatelný případ jednání, kterého by se mohl dopustit advokát. Lze však nicméně připomenout mimo jiné případy týkající se úschov.“³⁵¹ Připomínat lze jistě leccos na leccakém místě. Jakým způsobem spolu však souvisí nezákonná vazba a chybné nakládání s advokátní úschovou zůstává neobjasněno.³⁵² Pocit nejasnosti se navíc prohlubuje, když text pokračuje popisem případu, který se měl advokátní úschovy týkat a ve kterém „kárně obviněná advokátka nesplnila povinnost uloženou jí soudním rozhodnutím, podle kterého byla povinna zaplatit svému bývalému klientovi částku 105 315 Kč s příslušenstvím jako škodu, kterou mu způsobila vadně poskytnutou právní službou, a na náhradě nákladů částku 30 276 Kč. Její bývalý klient musel splnění povinnosti vymáhat cestou exekuce, neboť zmíněná advokátka nesplnila soudem uloženou povinnost dobrovolně.“³⁵³ Čtenáři tak nezbyvá nic, než se opět ptát: Jakým způsobem spolu souvisí advokátní úschova a výše popsany případ nesplnění povinnosti náhrady škody uložené soudem?

³⁴⁹ MOTYČKA, Petr. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? *Bulletin advokacie*. 2015, roč. 22, č. 1-2, str. 49, pozn. pod čarou 20.

³⁵⁰ Alespoň tak lze soudit na základě popisu jiných dvou případů, které jsou do této kategorie zařazeny, přičemž v nich došlo k tomu, že (1) advokát jako obhájce po několika měsících nenavštívil svého klienta přes jeho přání ve věznici, (2) advokát téměř dva měsíce otálel s informováním a předáním zamítavého rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání. Viz tamtéž, str. 48, pozn. pod čarou 15.

³⁵¹ Tamtéž, str. 49.

³⁵² Přičemž se čtenář nemůže ubránit dojmu, že bude-li souvislost mezi advokátními úschovami a nezákonnou vazbou existovat, bude zřejmě třeba rozsáhlé argumentace k jejímu odůvodnění. Za společnou bázi by snad bylo možno považovat skutečnost, že u kárných řízení týkajících se vazby, stejně jako u kárných řízení týkajících se úschov, zůstává „objekt“ tam, kde nemá. V prvním případě je „objektem“ člověk, v druhém zpravidla finanční obnos, tj. „objekty“ nelehko srovnatelné. Další nesnáze spočívá v tom, že v popisovaném případě vazby došlo k *opozdění*, zatímco v jednom z popisovaných případů úschov došlo k výplatě obnosu *předčasně* (před splněním podmínek uvedených ve smlouvě). Motiv nedůvodného zadržování je tedy oslaben. Viz tamtéž, str. 49, pozn. pod čarou 22.

³⁵³ Tamtéž, str. 49.

Ani znění poslední kategorie, *Etika, nevhodné chování a alkohol*, nelze přijmout bez výhrad. Dochází zde například k porovnání případů opilých státních zástupců a mediálně vděčného případu advokáta, který na pokyn klienta odůvodnil námitku podjatosti soudního znalce jeho údajným židovským původem. Souvislost mezi státními zástupci požívajícími alkoholu a přehnaným zapálením advokáta pro klientovu věc se znovu nezdá být jasná.³⁵⁴ Rozporuplně zde působí i konstatování, že „Závěrem této části lze doplnit, že ČAK hlídá velmi přísně i jednání svých členů v jejich soukromém životě, kam v případě soudců a státních zástupců „ruka“ kárného senátu Nejvyššího správního soudu nedosáhne.“³⁵⁵ Není totiž zřejmé, co má být oním „soukromým“ životem. Pokud by se – pro zjednodušení – mělo jednat o dobu, ve které „soudci soudí“ a „státní zástupci zastupují stát“, respektive o dobu, ve které činí kroky s těmito činnostmi související,³⁵⁶ citované konstatování není platné. Sám autor uvádí příklad citát vyvracející, a to krádež čokoládových figurek státním zástupcem. Zde rozhodně nemohlo jít o činnost související s výkonem povolání, přesto byl státní zástupce kárně stíhán. Kárná praxe však nabízí i další případy – např. státního zástupce, který v době, kdy byl státním zástupcem, vykonával současně tlumočnickou činnost.³⁵⁷

Konečně, na příkladu státního zástupce, jenž odnesl ze supermarketu bez zaplacení sáček s čokoládovými figurkami v hodnotě 24,90 Kč, můžeme demonstrovat ještě poslední připomínku, týkající se vzájemného porovnání kárných rozhodnutí (a to nehledě k tomu, jestli mezi jednotlivými povoláními nebo uvnitř jedné profese). Zdá se totiž, že právě na úrovni detailní kazuistiky se projevuje vratkost jakéhokoli srovnání, byť by si porovnávané příklady byly ve výrocích rozhodnutí sebebližší. Jedinečnost případu se zkrátka jen obtížně vměstná do několika vět a ještě obtížněji pak do tabulky či statistiky. Tím se nechce říci, že by podobné snažení naprosto postrádalo smysl. Při

³⁵⁴ Tamtéž, str. 50 a 51. Naopak pozornost si zaslouží autorovo upozornění na rozdílnost hodnocení dvou podobných případů opilosti státních zástupců kárným soudem. Zde se ovšem pohybujeme na daleko přehlednějším poli srovnávání kárných rozhodnutí v rámci téže profese a téhož kárného soudu.

³⁵⁵ Tamtéž, str. 51.

³⁵⁶ K podrobnější úvaze o nesnázích při určování hranice, kde končí soudcův výkon povolání, více v MATES, Pavel a Karel ŠEMÍK. Nad důstojností soudcovského stavu. *Jurisprudence*. 2014, roč. 3, č. 2, str. 40-45.

³⁵⁷ Rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 2/2009 ze dne 16. 9. 2009. Kárná rozhodnutí z doby před přenesením působnosti kárného soudu na specializovaný senát Nejvyššího správního soudu pak nabízejí ještě další případy, ve kterých byl soudce nebo státní zástupce postižen za svou soukromou činnost, přičemž, jak vidno tato možnost zůstala zachována i v současné právní úpravě. Otázkou jinou, avšak související je, zdali se možnosti postihu za mimopracovní jednání v kárné praxi řádně využívá.

každém takovém postupu by však měl být čtenář na riziko zkreslení převodu konkrétního na obecné přinejmenším upozorněn.

Předpokládejme nyní na moment – a pro účely ilustrace – že lze srovnávat kárná řízení se soudci a kárná řízení se státními zástupci.³⁵⁸ Případ zmiňovaného státního zástupce skončil konstatováním, že postih, kterého se mu dostalo na místě v rámci blokového řízení, byl postačující, a proto došlo k zastavení řízení. Vedle toho soudkyně, která ze supermarketu chtěla bez placení odnést salám paprikáš v hodnotě 50 Kč, byla v kárném řízení odvolána z funkce.³⁵⁹ Neuvážené hodnocení řečeného by znělo, že jedno z rozhodnutí je příliš tvrdé, respektive mírné (případně, že obě jsou zbytečně vychýlena do extrémů). Mluví by si pak mohl vybrat, které hodnocení jak označí, a to v závislosti na tom, zda by chtěl hanět kárnou praxi soudců či státních zástupců (nebo obojí). Podíváme-li se však na obě řízení blíže, zjistíme, že při úvahách o uložení kárných opatření kárné senáty vycházely z významně se lišících skutečností, stáli před nimi totiž dva výrazně se lišící lidé.

Státní zástupce se předně (dle zjištění kárného soudu) po zastavení ostrahou supermarketu a následném příjezdu hlídky městské policie choval slušně (byť zdrceně), za čin se omlouval a roztržitě vysvětloval, že neví, jak k situaci došlo. Uloženou pokutu na místě zaplatil. V následném řízení se doznal a vyslovil nad svým jednáním lítost, přičemž poukázal na své rozrušení způsobené nedávným narozením dítěte v jeho rodině a dále tím, že se stará o těžce invalidní manželku, kterou se snaží plně podporovat a které věnuje veškerý mimopracovní čas. Za státního zástupce se navíc připisem postavili pracovníci celního ředitelství, kteří státního zástupce ve svém sdělení označili za zásadového člověka stojícího na straně práva. Kárný senát proto konstatoval, že *„nemůže odhlédnout od těžkostí osobního života, které se nevyhýbají ani státním zástupcům a kterým musí kárně obviněný čelit a které za souhry určitých okolností*

³⁵⁸ Konečně, z doposud řečeného vyplývá vysoká míra podobnosti obou řízení, přinejmenším výrazně než by tato řízení měla s kárným řízením ve věcech advokátů. Navíc, níže uvedené případy jsou relativně unikátní mírou podobnosti kárně stíhaného skutku.

³⁵⁹ Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Praze jakožto odvolacího soudu sp. zn. Ds 9/2000 ze dne 23. 11. 2000 (nepublikováno; vyžádáno na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím). Čtenáře je zde třeba upozornit, že uvedený případ byl rozhodován ještě v době, kdy pravomoci kárného soudu pro soudce okresních soudů náležely v prvním stupni soudům krajským, v druhém stupni pak soudům vrchním. Taktéž se rozhodovalo podle dnes již neúčinné právní úpravy. Tyto odlišnosti však v tomto případě hrají roli spíše marginální, neboť se můžeme oprávněně domnívat, že soudce páchající přestupky proti majetku by byl kárně stíhán dle staré i nové úpravy.

mohou vést ke zcela nepředvídatelným dějům“ a řízení zastavil, neboť postih ve správním řízení shledal za postačující.

Vedle tohoto státního zástupce pak stála soudkyně, která se podobně jako v předcházejícím případě hájila odkazem na roztržitost a duševní rozpoložení. Avšak v jejím případě kárný senát obhajobě neuvěřil. Vedle toho, že se zabýval (ne)pravděpodobností situace, kdy veškeré ostatní zboží vložila soudkyně do nákupního košíku, zatímco salám byl nalezen v její tašce, kárný senát poukázal na reakci soudkyně bezprostředně následující po odhalení pokladní supermarketu (respektive následně přivolaným vedoucím). Soudkyně totiž v odpověď na konfrontaci mlčela, nechtěla uvést své jméno a zdráhala se předložit občanský průkaz, přičemž tak učinila až po pohrůzce, že bude na místo přivolána policie. Po návratu domů navíc telefonovala vedoucímu prodejny a teprve tehdy se snažila svoje jednání nějakým způsobem popsat, přičemž se především snažila o to, aby vedoucí prodejny případ nikde neoznamoval a požadovala ujištění, že věc je již uzavřena. Následně pak na dotaz místopředsdkyně soudu lhala, že salám vložil do tašky bez jejího vědomí její syn. V kárném řízení dále sice potvrdila skutkový děj, současně ovšem tvrdila, že nic neukradla. V řízení odvolacím navíc zpochybňovala věrohodnost vedoucího obchodu s tím, že proti ní podává křivého svědectví.³⁶⁰

I po bližším představení se může čtenář ptát, zdali v prvním případě měl kárný soud být příkřejší, respektive v druhém měl být mírnější. Přísnost posouzení je dozajista do určité míry otázkou citu. Co jsme se však snažili ukázat je to, že i dva na první pohled si podobné případy se mohou v detailu od sebe významně lišit, což následně může mít vliv na jejich hodnocení. Jedná se – pravda – o poznatek skoro až banální, nicméně přesto (či právě proto) by na něj mělo být upozorňováno a měl by být na něj brán zřetel vždy, když dochází k převodu konkrétní situace na abstraktnější rovinu.

Z výše představených důvodů k hlavnímu závěru Článku, totiž že „[U výsledků kárných řízení] lze sledovat výrazně přísnější posuzování jednání advokátů (o kterém rozhodují příslušné orgány ČAK) ve srovnání s jednáním soudců i státních zástupců

³⁶⁰ Odůvodnění vychází z rozhodnutí kárného senátu Krajského soudu v Budějovicích sp. zn. Spr. 730/2000 ze dne 21. 8. 2000, se kterým se výše uvedený odvolací senát ztotožnil (zpřisnil pouze trest z finanční sankce na odvolání z funkce).

(o kterém rozhodují kárné senáty Nejvyššího správního soudu)³⁶¹ nezbyvá než dodat, že by hypoteticky platit mohl, nebyl ovšem dokázán.

3. 4. 2. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců – příklad srovnání

V úvodu podkapitoly jsme uvedli, že po kritickém zhodnocení Článku nabídneme čtenáři jako příklad možného srovnání vlastní úvahu týkající porovnání kárných řízení jednotlivých právnických profesí. Půjde o úvahu směřující k oblasti, kterou jsme označili jako obecnou.

Na obecné úrovni můžeme nejlépe jako výhodu využít skutečnosti, že u všech třech námi zkoumaných právnických profesí již k představení podoby kárného řízení došlo, čímž nám odpadá nutnost se jim v této části věnovat. Samotné pečlivé porovnání všech rysů řízení by zřejmě vydalo na samostatnou publikaci, omezíme se proto pouze na jeden rys vybraný, kterým pro nás bude otevřenost kárných řízení.³⁶² Na první pohled je zřejmé, že na této úrovni strádají zejména kárná řízení s advokáty.

V první řadě – na rozdíl od kárných řízení se státními zástupci a soudci – probíhají neveřejně. O odůvodněnosti takové situace jistě mohou být vedeny spory. Bez většího argumentačního úsilí však lze konstatovat, že neveřejnost samotná důvěře v řízení jistě neprospívá, a to tím spíše, pokud jde o tak citlivou oblast, kterou je kárné řízení a dále právě s poukazem na srovnání se soudci a státními zástupci. Pakliže jedinými pány informací o kárných řízeních jsou sami advokáti (respektive Komora), zůstává veřejnost absolutně závislá na jejich uvážení, lépe řečeno (ne)vůli informace sdílet. (Jinými slovy, ať už advokát povstane a řekne „*Podívejte, jak jsme přísní!*“, nebo „*Podívejte, jak jsme shovívaví!*“, respektive „*Podívejte, jak (ne)dobře rozhodujeme*“, adekvátní odpověď ne-advokáta musí znít „*O tom bohužel nic nevíme, jen to, že jste to řekl.*“)

Řečené pak získává na významu zejména při pohledu na složení kárných senátů. Zatímco se kárné senáty pro řízení se soudci a státními zástupci skládají z mixu právnických profesí, kárné senáty pro řízení s advokáty jsou tvořeny výhradně advokáty. Pro výlučnost složení skládání kárných senátů opět jistě můžeme nalézt

³⁶¹ MOTYČKA, Petr. Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? *Bulletin advokacie*. 2015, roč. 22, č. 1-2, str. 52.

³⁶² Význam otevřenosti v demokratické společnosti snad není třeba nijak zvláště vysvětlovat.

důvody. Za úvahu by ovšem stála myšlenka, zda tyto ob stojí tváří v tvář mluvčímu, který poukáže na možnou podjatost kolegů advokátů při posuzování kárného případu kolegy advokáta. Přitom za poukazem mluvčího nemusí nutně stát jen lidová moudrost o kozlovi zahradníkem.³⁶³ V knize *The Lawyer-Judge Bias in the American Legal System* autor *Benjamin H. Barton* popisuje, jak zlobně působí na soudce, kteří mají ve Spojených státech tradičně v rukou kárná řízení s advokáty, skutečnost, že jsou si s advokáty příliš blízcí.³⁶⁴ Těžko pochybovat o tom, že vztahy mezi advokáty nebudou ještě bližší. V *Bartonově* podání se jedná o vztah podjatosti vedoucí k favorizaci advokátů. Je nicméně dobré si uvědomit, že blízkost může vést k opačnému projevu podjatosti, tj. např. k příkrosti. V obou situacích nicméně blízkost zkrsluje úsudek, přičemž osoba stojí uvnitř takového systému má sníženou šanci zkrslení čelit. Rozhodnutí o tom, jestli si advokáti v kárných řízeních navzájem nadřžují, nebo jsou na sebe naopak nadmíru přísní, je tedy problematikou druhotnou. Otazníky totiž vyvolává právě skutečnost, že to jsou výhradně advokáti, bez jakýchkoli podnětů zvnějšku, kteří mají v rukou kárné rozhodování. Zatímco systém kárných řízení se soudci a státními zástupci může být hájen s poukazem na zapojení (alespoň) ostatních právnických profesí, u advokátů se ne-advokát opět musí spolehnout toliko na advokáty.

3. 5. Postavení etických kodexů právníků v České republice

V souvislosti s kárnou odpovědností vybraných právnických povolání nelze alespoň krátce nezmínit význam a postavení tzv. etických kodexů. Přitom je třeba pamatovat na to, že kodexy mohou mít v rámci kárných praxí jednotlivých právnických

³⁶³ O problematickém obrazu, který si o kárných řízeních vytvořila veřejnost, mluvil ve svém projevu i předseda Komory *Martin Vychopeň* na oslavách 25 let obnovení nezávislosti advokacie, přičemž i on užil lidové moudrosti, byť se jednalo o odlišné přirovnání, hovořící o tom, že „ruka ruku myje“. V souvislosti s kárnými řízeními je projev zajímavý i tím, že v něm předseda rozděluje oblasti, ve kterých kárná řízení probíhají řádně a oblasti, na které se pozornost hráčů kárného řízení nezaměřuje, byť by měla. Do první skupiny (snad s drobnou mírou nadsázky pojmenované tradiční prohřešky) dle něj spadají různá zmeškání advokáta, vnášení mobilního telefonu do věznice apod. Druhá skupina se pak sestává z prohřešků typu porušování pravidel soutěže mezi advokáty, vystupování advokátů na veřejnosti, nevhodné angažování se advokáta v politice či neosobní poskytování právních služeb prostřednictvím Internetu či různých obecně prospěšných společností. Více v *VYCHOPENĚ, Martin. Projev předsedy ČAK JUDr. Martina Vychopně na oslavách 25 let obnovení nezávislosti české advokacie. Bulletin advokacie. 2015, roč. 22, č. 10, str. 3-5.*

³⁶⁴ *BARTON, Benjamin H. The Lawyer-Judge Bias in the American Legal System. New York: Cambridge University Press, 2011, str. 303.* Zde je ovšem třeba mít na paměti, že blízkost amerických soudců s advokáty je vzhledem k tamnímu nastavení systému právnických profesí, daleko intenzivnější, než eventuelní blízkost advokátů a soudců českých.

povolání relativně rozdílná postavení, čemuž se konečně věnují následující řádky. V předstihu lze poznamenat, že významnou rozdílnost opět nacházíme na straně advokátů. Zatímco soudcovský etický kodex a oba etické kodexy státních zástupců nejsou právně vymahatelné, a tedy v kárném řízení nehrají žádnou (či málo významnou) roli,³⁶⁵ etický kodex advokátů a odkazy na něj tvoří nedílnou součást kárné praxe advokátů.

Vyvstává tak otázka, proč se věnovat všem kodexům, když právě jen ten advokátský hraje roli při popisu tématu této kapitoly. A skutečně, nahlíženo okem přísného metodika, není důvodu se na tomto místě zabývat i etickými kodexy soudců a státních zástupců. Jejich zařazení však snad lze odůvodnit jinými argumenty. Předně jde o skutečnost, že na uvedený základní rozdíl byl (a bude) čtenář upozorněn. Za další nikoli z pohledu (pouze) třetí kapitoly, ale z pohledu celé práce se jeví kompaktnější pojednat o etických kodexech na jednom místě, spíše než se jim věnovat odděleně na místech různých. Dále, etické kodexy soudců a státních zástupců sice momentálně skutečně neplní roli úhelného kamene v rámci kárných řízení, neznamená to nicméně, že se tato situace nemusí změnit – byť se to v současné situaci jeví být nepravděpodobným. V neposlední řadě, se zdá být vhodné o existenci kodexů vědět a mít tak možnost uchopovat pravidla, kterými se právníci v České republice řídí či mají řídit, v co možná nejširším kontextu.

Text podkapitoly se sestává ze tří oddílů, které jsou po řadě věnovány postavení etického kodexu soudců, státních zástupců a advokátů. K obecnému vysvětlení významu etického kodexu pro profesí se může čtenář vrátit ke stránkám oddílu 2.3.2.

3. 5. 1. Etický kodex soudců – Etické zásady chování soudce

Souhrnné označení etický kodex na sebe v případě soudců v České republice bere pojmenování *Etické zásady chování soudce* a, jak již bylo řešeno, nenese formu právně závazného dokumentu. Naopak, je odrazem úvahy, že z hlediska profesní etiky existují nepřijatelná jednání soudce, která ovšem nejsou nepřijatelná z hlediska právní úpravy (tj. nejsou protiprávní, přesto jsou nežádoucí; zde se tedy *profesní etikou* myslí širší oblast než oblast prosté kárné praxe).³⁶⁶ Na řadu tak přichází odpovědnost vůči

³⁶⁵ V argumentaci soudcovského kárného senátu se odkaz na etický kodex soudců objevil v rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 11 Kss 5/2011 ze dne 21. 9. 2011.

³⁶⁶ HRDLÍČKOVÁ, Ivana. Potřebujeme etický kodex? *Soudce*. 2003, roč. 10, č. 3, str. 9.

stavu či sobě samému. V našem případě za vznikem Etických zásad chování soudce nestojí jednatel či jejich volné sdružení, ale Soudcovská unie České republiky.³⁶⁷ K přijetí Etických zásad chování soudce došlo v roce 2000, respektive o pět let později, tj. v roce 2005. První verze Etických zásad byla schválena 28. října 2000 Shromážděním zástupců sekcí Soudcovské unie,³⁶⁸ přičemž k jejich nahrazení druhou verzí Etických zásad chování soudce došlo stejným postupem 26. 11. 2005. Hlavní rozdíl mezi verzemi pak nespočíval ani tak v odlišných východiscích, jako ve stručnosti první verze. Šlo o krátké prohlášení o sedmi bodech (a osmi větách), které časovým testem prošly jako nevyhovující. *Jan Vyklický* k jejich významu uvedl: „*Málokdo je znal a prakticky nikdo (kromě jejich tvůrců) za nimi neviděl žádný obsah.... Přijatými etickými tezemi se také nikdo nezabýval v oficiálních postojích nebo procesech (např. kárných), teze zkrátka nebyly kultivovány. Staly se mrtvou literou, respektive nikdy ani neobživly, fakticky neexistovaly.*“³⁶⁹

Nové Etické zásady chování soudce měly uvedené nedostatky odstranit. Vedle podrobnějšího zpracování jednotlivých pasáží byla při jejich vytváření užita i inspirace tzv. Bangalorským etickým kodexem.³⁷⁰ Vedle preambule zásady tvoří ještě šest tematických okruhů. Každý z nich je věnován jednotlivým eticky zajímavým oblastem soudcovského života (neustrannosti, nezávislosti, bezúhonnosti, důstojnosti, rovnosti a odbornosti). Každá z oblastí je pak uvozena formulací obecnějšího principu, který je následně rozveden do podoby konkrétních norem.³⁷¹ Forma Etických zásad chování soudce tak odpovídá formám podobných zahraničních dokumentům. Jak poznamenává *Jan Vyklický* (při srovnání Bangalorského etického kodexu s kodexem českým): „*Ani jeden z citovaných pramenů nevybočuje ze standardu formulacemi principů. Prakticky stejné věty najdeme v každém kodexu chování americké nebo evropské provenience*

³⁶⁷ Jedná se o dobrovolné stavovské sdružení (ve formě spolku) soudců v České republice, které není vůči svým členům nadáno žádnou zvláštní zákonnou pravomocí. Počet členů Soudcovské unie se pohybuje v okolí úrovně poloviny všech soudců v České republice.

³⁶⁸ Shromáždění zástupců bylo – než došlo k přejmenování na Shromáždění delegátů – dle § 16 odst. 1 stanov Soudcovské unie nejvyšším orgánem Soudcovské unie. Stanovy lze nalézt na Stanovy Soudcovské unie České republiky, z.s. [online]. Soudcovská unie České republiky, z.s. [navštíveno 11. 1. 2016]. Dostupné z: <<http://www.soudci.cz/o-nas/stanovy-soudcovske-unie-cr.html>>.

³⁶⁹ VYKLIČKÝ, Jan. Nezáleží víc na soudci než na právu? *Soudce*. 2006, roč. 13, č. 5, str. 5.

³⁷⁰ K Bangalorskému kodexu viz The Bangalore Principles of Judicial Conduct 2002. [online]. UNODC. [navštíveno 11.1.2016]. Dostupné z: <http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf>.

³⁷¹ Úplné znění Etických zásad chování soudce (II) viz na Stanovy Soudcovské unie České republiky, z.s. [online]. Soudcovská unie České republiky, z.s. [navštíveno 11. 1. 2016]. Dostupné z: <<http://www.soudci.cz/o-nas/stanovy-soudcovske-unie-cr.html>>.

a všech dalších, které vycházejí z této tradice.“³⁷² V čem však autor nachází rozdíl je v naplňování obsahů kodexů: „U nás je za principy prázdno, ani zkušenost, velmi omezené zdroje komparativní povahy, ani vzdělání či poučení z historie, a především – žádná přesvědčivě doložitelná ochota omezující pravidla přijmout.“³⁷³ Ani druhé verzi Etických zásad se tedy nedostávalo patřičné pozornosti. Navzdory skutečnosti, že citát pochází už z roku 2006, zdá se, že neexistuje mnoho důkazů proto, že se od té doby situace nějak významněji změnila.

3. 5. 2. Etické kodexy státních zástupců – Mravní kodex státního zástupce a Kodex profesionální etiky státního zástupce

Podobně, jako u soudců, stojí i u státních zástupců za vznikem etického kodexu, lépe řečeno toho, který nese jméno *Mravní kodex státního zástupce*, stavovská organizace. V tomto případě jde o Unii státních zástupců České republiky.³⁷⁴ Ani Mravní kodex státního zástupce není obecně závazný a jeho porušení může mít následky výhradně uvnitř spolku. Kodex byl přijat Shromážděním zástupců sekcí Unie státních zástupců³⁷⁵ v dubnu 1999 a publikován byl v časopise *Union* č. 2.³⁷⁶ Při sledování formální stránky kodexu můžeme konstatovat, že zřejmě existují i propracovanější materiály. Celý kodex tvoří přibližně normostrana textu, děleného do deseti odstavců bez jakýchkoli další označení či nadpisů. Text samotný je uvozen stručnou preambulí odkazující na významnost postavení státního zástupce. Bylo by ovšem chybou pro jednoduchost formy považovat kodex bez dalšího za nezajímavý. Pozornost si totiž zaslouží ve spojení s činností Etické komise Unie.³⁷⁷ Ta v rámci své působnosti vydává tzv. stanoviska a prohlášení, ve kterých rozebírá a hodnotí s profesní etikou související témata.³⁷⁸ Je tak možné se dozvědět, jakým způsobem se Etická

³⁷² VYKLIČKÝ, Jan. Nezáleží víc na soudci než na právu? *Soudce*. 2006, roč. 13, č. 5, str. 6.

³⁷³ Tamtéž, str. 7.

³⁷⁴ Unie státních zástupců České republiky je podobně jako Soudcovská unie ČR spolkem a členství v ní je tedy dobrovolné, přičemž opět platí, že Unie nedisponuje vůči svým členům žádnou zvláštní zákonnou pravomocí. Členská základna Unie státních zástupců České republiky činí přibližně jednu čtvrtinu všech státních zástupců.

³⁷⁵ Podle čl. 10 stanov Unie státních zástupců je Shromáždění zástupců sekcí nejvyšším orgánem spolku.

³⁷⁶ CRHA, Lumír. Státní zástupce a etika aneb jak mít mravy. In MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013, str. 15. Mravní kodex státního zástupce je dostupný také online. Více na Morální kodex. [online]. Unie státních zástupců České republiky. [navštíveno 11. 1. 2016]. Dostupné z: <<http://www.uniesz.cz/moralni-kodex>>.

³⁷⁷ K Etické komisi viz čl. 17 stanov Unie státních zástupců.

³⁷⁸ Stanoviska Etické komise jsou jednomyslně přijatá usnesení. Doposud došlo jednou k situaci, že v projednávané věci nebylo dosaženo jednomyslné shody. Výsledek jednání Etické komise pak byl

komise staví k situaci, ve které státní zástupce v otevřeném dopise ministru spravedlnosti vyjádří znepokojení nad možným dalším angažmá bývalé nejvyšší státní zástupkyně, co si Etická komise myslí o jednání státního zástupce, který přijme půjčku z pochybných zdrojů a za pochybných okolností,³⁷⁹ přečíst si stanovisko týkající se možností pořádání výstav a vernisáží uměleckých děl v budovách a z prostředků státního zastupitelství za spolupráce podnikatelských subjektů, které často vystupují v trestním řízení na místě poškozených nebo stanovisko účasti státních zástupců ve vědomostních soutěžích či stanovisko o členství státních zástupců v Rotary klubech. Jediným případem, ve kterém nedošlo k vydání stanoviska, ale o prohlášení, je případ hodnocení účasti státních zástupců v orgánech právnických osob.³⁸⁰ Přesto, že argumentace u jednotlivých usnesení není nikterak rozsáhlá a ani počet usnesení jistě nepokrývá celou škálu možných oblastí uvažování o profesní etice státních zástupců, už samotná existence snahy do diskuse vstupovat si zaslouží pozitivní hodnocení.

Vznik druhého z kodexů profesní etiky státních zástupců popisuje z pozice člověka, který stál u jeho zrodu *Lumír Crha*. Dle jeho slov po roce 1989 „bylo najednou ‚všechno jinak‘ a mnohdy zcela opačně... [monopoly, podnikání, diktatura jedné strany, svoboda]... Co starý režim chránil, to bylo náhle trestné.“³⁸¹ Radikální společenská změna s sebou přinesla i dezorientaci státních zástupců v profesní rovině, projevující se v nejednotnosti hodnocení konkrétního jednání. A právě potřebou sjednocení hodnocení odůvodňuje *L. Crha* vznik etického kodexu s názvem *Kodex profesionální etiky státního zástupce*.

Jako další důvod uvádí vzpomínku z operativní porady nejvyšší státní zástupkyně konané v roce 2003. Jeden z účastníků se na ní zmínil o případu vedoucího státního zástupce, který na závěr pracovní porady pozval dealera automobilů, jenž přítomným nabízel své vozy. Vzpomínka na reakci členů operativní porady nejvyšší státní zástupkyně na popsany případ, je natolik sugestivní, že ji není možno neuvést: „*Marně jsme přemýšleli, proti čemu to je. Nakonec nezbylo než konstatovat, že je to*

označen jako prohlášení. K tomu více viz čl. IV Statutu a jednacího řádu Etické komise dostupný např. v MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013, str. 128 a násl.

³⁷⁹ Srov. rozhodnutí kárného senátu sp. zn. 12 Ksz 5/2011 ze dne 3. 4. 2014.

³⁸⁰ Stanoviska etické komise. [online]. Unie státních zástupců České republiky. [navštíveno 11. 1. 2016]. Dostupné z: <<http://www.uniesz.cz/clanky/6/stanoviska-eticke-komise>>.

³⁸¹ CRHA, Lumír. Státní zástupce a etika aneb jak mít mravy. In MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013, str. 15.

takové...neetické.“³⁸² Popsaný zážitek pak vedl k oživení již dříve existující myšlenky na etický kodex státních zástupců, jenž by ovlivňoval všechny státní zástupce. (A stál by tedy vedle Mravního kodexu státního zástupce, který, jak jsme již uvedli, nese význam zejména pro členy Unie státních zástupců.)

Pracovní skupina tvořená oběma náměstkyně nejvyšší státní zástupkyně, ředitelkou sekretariátu, ředitelem analytického a legislativního odboru a prezidentem Unie státních zástupců zasedla k práci na podzim roku 2003 a v létě následujícího roku došlo k publikaci kodexu v časopise *Státní zastupitelství*. Jak vidno, Kodex profesionální etiky státního zástupce, byť připravovaný na půdě Nejvyššího státního zastupitelství, nevzal na sebe formu závazného dokumentu (pokynu obecné povahy) a zůstal toliko morálním apelem.³⁸³

Kodex uvádí preambule obsahující vysvětlení postavení státního zástupce v právním systému a potřeby existence kodifikace morálních pravidel spolu s uvedením inspiračních zdrojů (za základní zdroj jsou označena *Pravidla stavovské zodpovědnosti a přehled základních povinností a práv prokurátorů* přijatá Mezinárodní asociací prokurátorů (IAP) dne 23. dubna 1999 v Amsterdamu, jako další ze zdrojů pak např. i námi zmiňované Etické zásady chování soudce a Mravní kodex státního zástupce). Na preambuli navazuje vymezení osmi oblastí úpravy (nezávislost, nestrannost, objektivita, odbornost, iniciativa, důstojnost vystupování, spolupráce, důvěryhodnost), jež vždy uvádí krátké prohlášení, po němž následuje bližší rozvinutí nadepsaného.

Kodex profesionální etiky státního zástupce lze považovat zajímavým pokus o uvedení tématu profesionální etiky i k těm státním zástupcům, kteří nesympatizují s Uní státních zástupců či těm, kteří by měli výhrady vůči Mravnímu kodexu. Avšak přinejmenším z počtu ohlasů, kterých se mu dostalo ve fázi jeho vzniku (návrh byl rozeslán všem státním zastupitelstvím v republice k připomínkám – zpět dorazila jediná, spolu s dvěma pochvalami)³⁸⁴ lze soudit, že se k jeho existenci státní zástupci staví spíše zdrženlivě.

³⁸² Tamtéž, str. 15.

³⁸³ Tamtéž, str. 16. Kodex je dostupný také online na Kodex profesionální etiky státního zástupce. [online]. Nejvyšší státní zastupitelství. [navštíveno 13. 1. 2016]. Dostupné z: <<http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/predpisy/EK%20NSZ.pdf>>.

³⁸⁴ CRHA, Lumír. Státní zástupce a etika aneb jak mít mravy. In MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013

3. 5. 1. Etický kodex advokátů – Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky

Zmínku o Pravidlech profesionální etiky a pravidlech soutěže advokátů České republiky jsme učinili již v oddílu 3.3.1., kde jsme začali kodexu zkráceně říkat Etický kodex advokátů. Jak zřejmo, tento dokument plní v praxi advokátů diametrálně odlišnou roli, než kodex soudců a kodexy státních zástupců. Posledně jmenované zůstávají více či méně vnímanou a oživovanou deklarací, naproti tomu Etický kodex advokátů díky právní vynutitelnosti zdobí autorita jiného druhu, což vedle jiného znamená, že jej při své argumentaci hojně využívají kárné orgány Komory.

Stejně tak vznik kodexu je – na rozdíl od soudců a státních zástupců – předpokládán zákonem (§ 17 ZoA). K přijetí Etického kodexu advokátů došlo 31. října 1996 usnesením představenstva Komory č. 1/1997 Věstníku. Otcem textace kodexu se stal již zmiňovaný Karel Čermák, který také ke kodexu vypravoval rozsáhlý komentář.³⁸⁵

Komentář k zákonu o advokacii jmenuje čtvero účelů, kterým má kodex sloužit. Prvním z nich je ochrana spotřebitele právních služeb ve styku s advokátem. Druhý a třetí účel svým zaměřením cílí na advokacii – (i) má chránit advokacii jako celek (stav), (ii) a také jednotlivé advokáty v jejich vztazích při soutěži na trhu s advokátními službami (čímž chrání advokáty jakožto soutěžitele). Za poslední z účelů kodexu je označena ochrana veřejných zájmů, čímž se má na mysli ochrana třetích stran, které přichází s advokáty do styku. Z funkcí Etického kodexu advokátů pak komentář uvádí v první řadě funkci normativní. Zdůrazňuje ovšem nezanedbatelnost funkce výchovné, a to zejména s přihlédnutím ke skutečnosti téměř padesátileté absence podobné normy v České republice, stejně jako k faktu rozsáhlého růstu počtu advokátů.³⁸⁶

Etický kodex advokátů tvoří čtyři části (Působnost pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů České republiky; Pravidla profesionální etiky; Pravidla soutěže advokátů; Závěrečná ustanovení), přičemž je zřejmé, že *gros* pravidel týkající

³⁸⁵ ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky. Text s komentářem JUDr. Karla Čermáka*. Praha: Česká advokátní komora, 2000, str. 72. Text je dostupný též online na <http://www.cak.cz/assets/files/180/BA_00_Z1.pdf>

³⁸⁶ ČERMÁK, Karel a Martin VYCHOPĚŇ. *Komentář etického kodexu*. In SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeň, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 439 a 440. Citovaný text se zdá být totožný s textem uvedeným v ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky. Text s komentářem JUDr. Karla Čermáka*. Praha: Česká advokátní komora, 2000, str. 18 a 19.

se advokátní praxe nalezneme v části druhé a třetí. V porovnání s kodexy dříve představenými se jedná o text nejpropracovanější a nejdelší a, jak již bylo řečeno, o kodex neustále oživovaný kárnou praxí.³⁸⁷

3. 6. Právní úprava kárné odpovědnosti soudců, státních zástupců a advokátů v Irsku

Závěr kapitoly věnujeme krátkému seznámení se s právní úpravou kárné odpovědnosti vybraných právnických povolání v Irsku. Přitom její smysl jsme naznačili již v Úvodu. V první řadě se jedná o úlitbu současným přístupů k bádání (nejen) o právu, kvůli kterým se zvyšuje tlak na to, aby autoři zapojovali do svých pojednání mezinárodní (respektive mimo český) prvek. V našem případě však snad nepůjde o pouhé neúčelné cvičení. Můžeme se domnívat, že přiblížení zahraniční úpravy kárné odpovědnosti právníků – byť nerozsáhlé – může být inspirativní samo o sobě, stejně tak, jako může posloužit jako látka k dalšímu prohlubování a promýšlení české situace. Přičemž řečené platí zejména v situaci, kdy se zdá, že o tématu profesní etiky irských právníků v České republice nebylo dosud pojednáno.

3. 6. 1. Právní úprava kárné odpovědnosti soudců v Irsku

Irská republika, vzhledem ke svému historickému vývoji, nachází své právní kořeny v systému *common law*. Proto nepřekvapí, že se irská právní úprava kárné odpovědnosti soudců od právní úpravy české výrazně liší. Jediný možný postih soudce nalezneme v čl. 35 odst. 4 bod 1 irské Ústavy (*Bunreacht na hÉireann*),³⁸⁸ který stanoví, že soudce Nejvyššího soudu (*Supreme Court*), Odvolacího soudu (*Court of Appeal*) a Vrchního soudu (*High Court*) není možno odvolat z funkce s výjimkou

³⁸⁷ Avšak i zde, jako jinde, platí, že se jedná o propracovanost a délku relativní, což si uvědomíme např. při pohledu na modelový etický kodex advokátů *American Bar Association*, ze kterého namnoze vychází regulace jednotlivých států ve Spojených státech. Modelový etický kodex tvoří včetně poznámek a rejstříku 93 stránek hustě psaného textu. Srov. Model Code of Professional Responsibility. [online]. American Bar Association. [navštíveno 18. 1. 2016]. Dostupné z:

<<http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/cpr/mrpc/mcpr.authcheckdam.pdf>>. Za zmínky na tomto místě ovšem stojí skutečnost, že samotná délka a detailnost úpravy nemusí zaručovat kvalitu a tím méně pak snadnou aplikovatelnost, což je poznatek, který platí pro normativní úpravu profesní etiky, jako pro normativní úpravu obecně.

³⁸⁸ Neanglicky znějící slova v závorkách jsou názvy institucí v irštině. Uvedeny jsou zejména proto, že je v Irsku zvykem řadu státních institucí nazývat právě irskými jmény, nikoli jejich anglickými ekvivalenty. Eventuálnímu zájemci o bližší zkoumání problematiky se tak usnadní orientace v originálních textech.

případů nevhodného chování (*misbehaviour*) a nezpůsobilosti k výkonu povolání (*incapacity*). V článku se dále dočteme, že samotné odvolání soudce pak musí svým usnesením potvrdit obě komory Parlamentu (*Tithe an Oireachtais*, tj. Sněmovna i Senát; *Dáil Éireann* a *Seanad Éireann*). V případě souhlasných usnesení týkajících se odvolání soudce je soudce dle článku 35 odst. 4 bod 3 irské Ústavy odvolán prezidentem. Stejnému postupu a pravidlům odvolání podléhají i soudci nižších soudů. V jejich případě však úpravu procesu odvolání nenalezneme na úrovni ústavní, ale zákonné. U soudců okresních soudů (*District Courts*) se jedná o ustanovení odst. 20 zákona *Courts of Justice (District Court) Act, 1946* a u soudců krajských soudů (*Circuit Courts*) o odst. 39 zákona *Courts of Justice Act, 1924*.³⁸⁹ O rozdílnosti mezi Českou republikou a Irskem svědčí i irská praxe, dle které doposud nebyl žádný soudce odvolán.

Připomeňme však v tomto momentu již citovaného *Michala Bobka*, který upozorňuje, že v zemích ovlivněných *common law* bývá upřednostňován neformální tlak na odstoupení před tlakem formálním. (Podobně situaci hodnotil *Zdeněk Kühn* na přednášce *Kárná odpovědnost v justičních profesích*, kterou uspořádal spolek *Common Law Society* v hotelu Central v Praze a která se uskutečnila 7. 12. 2015.)³⁹⁰ V neposlední řadě je pak dobré vědět, že i přes zdrženlivost ve věci odvolávání soudců (která je snad do jisté míry dána také rozumnou úvahou, že za ne každé soudcovo nevhodné chování by mělo následovat řízení o jeho odvolání) se i v Irsku objevily případy, ve kterých se o něm uvažovalo.³⁹¹ Mezi nejznámější patří tzv. *Sheedy Affair*, jež vyústila v rezignaci dvou soudců (z toho jednoho soudce Nejvyššího soudu), kterým bylo kladeno za vinu, že na základě jejich jednání došlo k nezákonnému předčasnému propuštění *Philipa Sheedyho*.³⁹²

³⁸⁹ Předpisy jsou dostupné online na stránce Irish Statute Book. [online]. Office of the Attorney General. [navštíveno 22.12.2015]. Dostupné z: <<http://www.irishstatutebook.ie/eli/home.html>>.

³⁹⁰ Na řídkost kárných řízení se soudci ve Spojeném království se odvolává i *Evan Bell*, *master* při *Supreme Court of Judicature* Severního Irska. Čtenáři tak nabízí alespoň ilustrativní přehled soudcovských prohřešků, které byly spáchány ve Spojených státech. Více v BELL, Evan. Judicial misconduct. *Commonwealth Law Bulletin*. 2009, roč. 35, č. 4, str. 619-647.

³⁹¹ Již delší dobu v Irsku probíhá debata, zdali by nemělo dojít k úpravě možnosti postihu soudců (respektive celé úpravy odpovědnosti soudců), kdy by odvolání bylo doplněno o další, mírnější sankce, např. napomenutí. Doposud však k takové změně nebylo přistoupeno.

³⁹² Stručný přehled aféry lze nalézt např. na *Chronology Of Events In Sheedy Case*. [online]. The Irish Times. [navštíveno 22. 12. 2015]. Dostupné z: <<http://www.irishtimes.com/news/chronology-of-events-in-sheedy-case-1.175627>>.

Snad nejbližší odvolání byl ovšem soudce *Brian Curtin*, jenž byl irskou policií (*An Garda Síochána*; zkráceně též *Garda* či *Gardaí*) vyšetřován pro držení dětské pornografie. Jednalo se o relativně komplikovaný případ, přesto si jej zkusíme alespoň zjednodušeně přiblížit. Irská policie na základě mezinárodní spolupráce při potírání dětské pornografie obdržela tip, jehož prošetřování ji zavedlo až k soudci *Curtinovi*. Při domovní prohlídce v místě jeho bydliště byl nalezen počítač, v němž byly skutečně objeveny snímky dětské pornografie. Na základě této skutečnosti byl soudce *Curtin* obžalován. Při procesu se nicméně ukázalo, že důkazy získané policií při domovní prohlídce není možné z formálních důvodů použít jako důkaz (policie neprovedla domovní prohlídku v zákonem stanovené lhůtě) a *Curtin* byl obžaloby zproštěn.³⁹³ K řešení tak zůstala pouze otázka *Curtinova* pokračování ve funkci soudce. Přes veškerý tlak, který na něj byl vyvíjen (např. korespondenční komunikací s vládou, která soudce žádala, aby se k věci, za účelem možného podání návrhu na odvolání, vyjádřil), *Curtin* na funkci nerezignoval. Poprvé v historii irského soudnictví tak došlo k podání návrhu na projednání odvolání soudce.³⁹⁴ Ani tento krok ovšem soudce nepřiměl k rezignaci. Naopak, jeho reakcí bylo napadení procesu, kterým mělo dojít k projednání věci. Až po té, co se spor o správnost postupu projednání dostal až před Nejvyšší soud, který potvrdil jeho ústavnost,³⁹⁵ *Curtin* rezignoval, čímž došlo k zastavení řízení.³⁹⁶

³⁹³ Jako pikantnost se k příběhu uvádí, že *Curtin* se bránil přijmout policií zadržený počítač zpět, neboť se obával, že ve chvíli, kdy by jej přebíral, by byla policie tentokrát formálně lépe připravena a on by byl opět zadržen, ovšem s legálně získaným důkazem.

³⁹⁴ Removal of Judge from Office: Motion. [online]. Houses of Oireachtas. [navštíveno 30.12.2015]. Dostupné z: <<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail2004060200021?opendocument>>.

³⁹⁵ The Supreme Court Judicial Review. *Curtin v Dáil Éireann*. . [online]. The Supreme Court. [navštíveno 30. 12. 2015] Dostupné z: <<http://www.courts.ie/judgments.nsf/597645521f07ac9a80256ef30048ca52/4bfbce1de861f1e280257130005867c0?OpenDocument>>.

³⁹⁶ Za další pikantnost příběhu je možno považovat skutečnost, že rezignace, odůvodněná nepříznivým zdravotním stavem, přišla několik dní po té, co soudce završil nutnou dobu služby pro přiznání penze. Více v odst. 19 *Courts (Supplemental Provisions) Act, 1961*, respektive v části druhé druhé přílohy tohoto zákona či na *Curtin resigns on grounds of ill health*. [online]. RTÉ. [navštíveno 30. 12. 2015]. Dostupné z: <<http://www.rte.ie/news/2006/1113/82484-curtinb/>>.

3. 6. 2. Právní úprava kárné odpovědnosti solicitorů a barristerů v Irsku

Další dědictví *common law* představuje skutečnost, že na kontinentě tradiční povolání advokáta se v Irsku dělí do dvou samostatných profesí, kterými jsou solicitoři a barristeri, přičemž disciplína každé z profesí je regulována odděleně.³⁹⁷

3. 6. 2. 1. Kárná odpovědnost solicitorů

Komora irských solicitorů nese název *Law Society of Ireland* a přestože disponuje jistými disciplinárními či quasidisciplinárními pravomocemi, základy disciplinární odpovědnosti irských solicitorů leží do značné míry mimo její dosah.³⁹⁸

Klíčovým předpisem obsahujícím úpravu kárné odpovědnosti solicitora je *Solicitors Act, 1954*, či přesněji zákony, které jej novelizují. V tomto ohledu zásadní novelizaci přinesl odst. 8 zákona *Solicitors (Amendment) Act, 2002*, který vložil pravomoc projednávání stížností týkajících se výkonu profese do rukou zvláštnímu nezávislému orgánu, jenž nese název *Solicitors Disciplinary Tribunal*. Tribunál se skládá celkem z 30 členů, které jmenuje předseda Vrchního soudu. Dvě třetiny míst v tribunálu jsou vyhrazeny pro solicitory, kteří praktikují alespoň 10 let, zbývajících 10 míst patří tzv. laikům, tj. osobám nepatřícím ani mezi solicitory, ani mezi barristery.

Tribunál projednává stížnosti v senátech sestávajících ze tří osob (dvou solicitorů a jednoho laika) a jeho jednání jsou veřejná.³⁹⁹ Účastníky projednávání stížnosti jsou stěžovatel a stížností napadený solicitor. Po projednání věci může tribunál rozhodnout o tom, že ke kárnému provinění nedošlo, nebo v opačném případě uložit některé z kárných potrestání. Těmi se rozumí napomenutí (*advise, admonist, censure*) a pokuta, jež může dosáhnout až 15 000 eur. Proti rozhodnutí tribunálu je možné se

³⁹⁷ Připomeňme, že tradičním rozdílem mezi solicitory a barristery spočívá v tom, že barrister se zpravidla specializuje na zastupování klienta před soudem, zatímco solicitor poskytuje klientům celou řadu jiných právních služeb (např. smluvní servis). Solicitor také spíše přichází do přímého styku s klientem. V případě, že klient a solicitor dospějí k názoru, že je třeba při řešení právní situace přestoupit před soud, kontakt se zastupujícím barristerem provádí právě solicitor, který navíc barristerovi připravuje pro případ podklady. Historii vývoje právnických profesí v Anglii, vedoucí k tradičnímu dělení do dvou zmiňovaných profesí, čtivě popisuje *Radim Seltenreich* v SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. Praha: Havlíček Brain Team, 2007, str. 70-77.

³⁹⁸ A Guide to Good Professional Conduct for Solicitors. [online]. Law Society of Ireland. [navštíveno 4. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.lawsociety.ie/documents/committees/conduct-guide.pdf>>. (Konkrétně se jedná o stánku iii citovaného dokumentu.)

³⁹⁹ Home. [online]. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.distrib.ie/>>.

odvolat k Vrchnímu soudu. V případech, ve kterých dospěje tribunál k závěru, že solicitorovo jednání bylo natolik závažné, že předepsané sankce k potrestání nestačí, může se obrátit na předsedu Vrchního soudu s návrhem na dočasný zákaz výkonu profese či vyškrtnutí ze seznamu solicitorů (*Roll of Solicitors*).⁴⁰⁰

Tribunál o své činnosti vydává každoročně zprávy, které jsou dostupné i prostřednictvím Internetu.⁴⁰¹ Ze zpráv je možné zjistit například to, že stížnosti na solicity nejčastěji podává *Law Society of Ireland* (pouze v roce 2004 byl počet stížností podaných veřejností vyšší), počet stížností že se v průměru pohybuje kolem 140 apod.

3. 6. 2. 2. Kárná odpovědnost barristerů

Komora irských barristerů nese název *The Bar of Ireland*, členství v komoře zpravidla vede i k členství v „knihovně komory“ (*The Law Library*), která barristerům zajišťuje další servis.⁴⁰² (Fakticky jsou spolu obě entity úzce propojeny, což někdy vede k tomu, že v běžném užívání nebývá mezi nimi rozlišováno.)

Zatímco regulace disciplinární odpovědnosti solicitorů byla provedena především prostřednictvím zákona, v případě barristerů se ponechává výhradně na samosprávném působení komory. Její základy stanovuje zakládací listina komory (*Constitution of the General Council of the Bar of Ireland*; v bodech 55 a násl.)⁴⁰³ a dále ji rozvíjí procesní *Disciplinary Code for the Bar of Ireland* a hmotně právní *The Code of Conduct for the Bar of Ireland*.⁴⁰⁴

⁴⁰⁰ About the Tribunal. [online]. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.distrib.ie/about-the-tribunal/>>. Předcházející úprava svěřovala možnost rozhodnutí o vyškrtnutí solicitora přímo disciplinární komisi (dle tehdejší úpravy nikoli Tribunálu, ale *Disciplinary Committee*), avšak byla Nejvyšším soudem shledána protiústavní s odůvodněním, že tak závažný zásah do práv občana, jakým je vyškrtnutí solicitora svou povahou spadá pod výkon „správy spravedlnosti“ (*administration of justice*), a jako takové musí být vykonáváno soudní mocí. Více v *In re Solicitors Act, 1954*, [1960] IR 239 (SC).

⁴⁰¹ Annual Reports. [online]. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.distrib.ie/annual-reports/>>.

⁴⁰² Who We Are. [online]. The Bar of Ireland. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<https://www.lawlibrary.ie/about-us/who-we-are.aspx>>.

⁴⁰³ The Constitution of the General Council of The Bar of Ireland [online]. The Bar of Ireland. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<https://www.lawlibrary.ie/getattachment/About-Us/Committees/Constitution/ConstitutionAdopted25072011.pdf.aspx>>.

⁴⁰⁴ The Disciplinary Code for the Bar of Ireland. [online]. The Bar of Ireland. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<https://www.lawlibrary.ie/Membership-Regulation/Downloads/DisciplinaryCodeAdopted050710.aspx>>. A dále *The Code of Conduct for the Bar*

Stížnosti směřující proti barristerům může podat jakákoli osoba a rozhoduje o ní kárný tribunál (*Barristers' Professional Conduct Tribunal*). Tribunál tvoří devět členů, čtyři z nich jsou vybráni komorou z řad barristerů, tři komorou z řad neprávnicků (*non-lawyers*; i tento pojem, stejně jako pojem laiků v předpisech o disciplíně solicitorů, značí osoby, které nejsou ani solicitory, ani barristery) a po jednom členu nominují sdružení zaměstnavatelů (*The Irish Business and Employers Confederation*) a odbory (*The Irish Congress of Trade Unions*). Tribunál je usnášeníschopný při účasti alespoň tří členů na jednání, přičemž jeden z nich musí být barrister. Tribunál může zasedat jedině v případě, že počet přítomných laických členů je vyšší než počet přítomných barristerů. Rozhodnutí jsou přijímána na základě prosté většiny.

Stížnost podaná na barristera může být tribunálem buď potvrzena, nebo zamítnuta. V případě potvrzení stížnosti (tribunál dojde k závěru, že se barrister dopustil porušení svých povinností), uloží tribunál jeden nebo více z kárných trestů (*disciplinary measures*). Mezi ně patří uložení doporučení budoucího chování (tribunálem nebo třetí osobou), uložení povinnosti absolvování kurzu profesního rozvoje, vyškrtnutí ze seznamu školitelů „barristerských koncipientů“ (*pupils*), udělení napomenutí, udělení pokuty, nařízení vrácení (části) palmáře klientovi, pozastavení členství v *Law Library* či přednesení stížnosti k *The Disciplinary Committee of the Benchers of the Honourable Society of King's Inns*, která může barristera zprostit možnosti výkonu povolání.⁴⁰⁵ (*The Honourable Society of King's Inns* je tradiční vzdělávací institucí barristerů a hraje nezastupitelnou roli v procesu „stávání se barristerem“. Právě až absolvování vzdělávacích kurzů na *The Honourable Society of King's Inns* kvalifikuje zájemce

of Ireland. [online]. The Bar of Ireland. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<https://www.lawlibrary.ie/Membership-Regulation/Downloads/CodeofConduct.aspx>>.

⁴⁰⁵ Jak upozorňuje *Maeve Hosier*, autor knihy *The Regulation of the Legal Profession in Ireland*, v posledních více než 470 letech došlo k využití zproštění možnosti výkonu povolání toliko dvakrát. Poprvé v 90. letech 18. st. a podruhé v roce 2012. (V druhém případě se jednalo o barristera *Patricka Russella*, který si mimo jiné nechával platit za úkony, které ve skutečnosti neprovedl, padělal odvolání k Nejvyššímu soudu a lhal svým klientům. Autor k případu trefně poznamenává, že úprava pravomoci rozhodnutí o zákazu výkonu povolání barristera budí dojem protiústavnosti. Vychází přitom z námi výše uvedeného *In re Solicitors Act, 1954*, jehož závěry přenáší do sféry barristerů.) HOSIER, Maeve, New legal Bill will bring much needed change at King's Inns. [online]. The Irish Times. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/new-legal-bill-will-bring-much-needed-change-at-king-s-inns-1.1789886>>.

o povolání barristera k zápisu do komory.) Dále může tribunál po vyslovení viny upustit od potrestání.⁴⁰⁶

Proti rozhodnutí přijatým tribunálem se lze odvolat k odvolací komisi (*The Barristers' Professional Conduct Appeals Board*). Komisi předsedá penzionovaný (*retired*) soudce Nejvyššího soudu (nesmí být současně praktikujícím barristerem nebo solicitem). Dalšími členy jsou barrister praktikující nejméně dvacet let a tři laičtí členové. Členové jsou jmenováni komorou, respektive jejím předsedou, a to s výjimkou dvou laických členů, které jmenuje generální prokurátor (*Attorney General*).⁴⁰⁷

Na rozdíl od solicitorů, kárná řízení barristerů probíhají jako neveřejná a pouze vybraná část rozhodnutí tribunálu má být zveřejněna (jedná se o rozhodnutí, ve kterých je vyslovena vina a současně uložen některý z přísnějších trestů; zdá se ovšem, že k naplnění tohoto pravidla v praxi nedochází). Tribunál je současně nadán pravomocí zveřejnit jakékoli rozhodnutí, pokud to uzná za vhodné.⁴⁰⁸

3. 6. 3. Poznámka ke kárné odpovědnosti „státních zástupců“ v Irsku

Článek 30 odst. 3 irské Ústavy svěřuje pravomoc veřejné žaloby generálnímu prokurátorovi nebo jiné osobě, pokud tak stanoví zákon. Takovým zákonem se stal *The Prosecution of Offences Act, 1974*, který přenesl téměř veškerou agendu veřejných žalob z generálního prokurátora na nově vzniklé *The Director of Public Prosecutions* (*Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí*; pro úřad se ovšem vžila zkratka DPP).

Specifika *common law* se projevují i v úpravě povolání „státního zástupce“ (*prosecutor*). Uvozovky u sousloví přitom upozorňují na rozdílnost pojetí povolání irského veřejného žalobce a veřejného žalobce českého. Čtenář by tedy měl mít na paměti, že podobně jako termín „advokát“ slouží k popisu solicitorů a barristerů toliko přibližně, termín „státní zástupce“ užívaný v irském kontextu označuje povolání sice podobné kontinentálnímu státnímu zástupci, přesto však kvalitativně se od něj významně lišící.

⁴⁰⁶ Sekce D, The Disciplinary Code for the Bar of Ireland. [online]. The Bar of Ireland. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<https://www.lawlibrary.ie/Membership-Regulation/Downloads/DisciplinaryCodeAdopted050710.aspx>>.

⁴⁰⁷ Sekce A a sekce E, tamtéž.

⁴⁰⁸ Sekce B bod 9 a sekce C bod 3, tamtéž. V případě, že by navrhovatel šířil informace o řízení, je tribunál oprávněn jeho žádost zamítnout. V případě, že by se téhož dopustil barrister, jeho jednání by bylo posouzeno jako porušení profesních standardů (tj. mohl by za něj být kárně stíhán).

Za projev kvalitativní odlišnosti můžeme považovat právě i úpravu kárné odpovědnosti. V podstatě lze totiž konstatovat, že samostatná kárná odpovědnost státních zástupců v Irsku neexistuje. Zaměstnanci pracující pro *The Director of Public Prosecutions* jsou považováni za státní úředníky (*civil servants*) a jako takoví podléhají (s některými odchylkami) pravidlům společným všem státním úředníkům. V případě, že jsou zaměstnanci navíc solicitory nebo barristery, podléhají tito kárné odpovědnosti své profese.⁴⁰⁹

The Director of Public Prosecutions ovšem při výkonu svých pravomocí nevyužívá výhradně svých zaměstnanců, ale obrací se též na samostatné (*in private practice*) solicitory a barristery, se kterými spolupracuje na smluvním základě. Tito kárně podléhají opět svým komorám, přičemž jako vodítko výkonu funkce státního zástupce jim slouží též *The Guidelines for Prosecutors Director of Public Prosecutions* včetně *The Code of Ethics for Prosecutors*.⁴¹⁰

3. 6. 4. Kárná odpovědnost právníků v Irsku – závěr a budoucnost

Už zběžný pohled na kárnou odpovědnost právníků v Irsku naznačuje, že se tato významně liší od úpravy české. Vliv *common law* se projevuje nejen přímo v úpravě kárné odpovědnosti (*impeachment* u soudců), ale i v samotné organizaci právnických profesí (dělení na solicitory a barristery). Míra odlišnosti úpravy (která ovšem jistě odráží i míru odlišnosti mentality) pak znamená nesnáze při hledání inspirací přenositelných do České republiky. Český čtenář si dovede jen s obtížemi představit, že by veřejnou žalobu mohla před soudem zastupovat *soukromá* osoba, byť by tak činila jménem veřejné instituce. Ještě nezvykleji vyznívá sdělení, že tato osoba při zastupování *veřejné* moci podléhá kárné odpovědnosti *soukromé* organizace (přičemž v případě barristerů se navíc jedná o organizaci, jejíž existence ani není zakotvena zákonem).

⁴⁰⁹ Ze soukromé korespondence s *The Director of Public Prosecutions* z ledna a února roku 2016 a dále z About Us. [online]. The Director of Public Prosecutions. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.dppireland.ie/about_us/?irish=0>.

⁴¹⁰ Tamtéž a dále z *The Guidelines for Prosecutors Director of Public Prosecutions* [online]. The Director of Public Prosecutions. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.dppireland.ie/filestore/documents/GUIDELINES_-_Revised_NOV_2010_eng.pdf>. *The Code of Ethics for Prosecutors* samostatně dostupný na *The Code of Ethics for Prosecutors*. [online]. The Director of Public Prosecutions. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.dppireland.ie/filestore/documents/Code_of_Ethics_ENG.pdf>.

Na druhou stranu, i přes veškeré odlišnosti můžeme v popisu nalézt přinejmenším jednu obecnou tendenci, o jejímž přenosu k nám bychom mohli uvažovat. Jedná se o otevřenost kárných řízení laickému prvku. U solicitorů, stejně jako u barristerů, se kárné senáty skládají (většinou) z laiků. Smysl takového kroku tkví bezesporu ve snaze snížit uzavřenost samosprávy, respektive ve snaze zvýšit její otevřenost. (Všimnout bychom si ovšem měli, že se nejedná o otevřenost dokořán, neboť laiky vždy doprovází profesionál. U barristerů navíc otevřenost zpochybňuje nevěřejnost řízení.) Dozajista přitom platí, že přítomnost laiků sama osobě nemusí mít nutně pozitivní vliv na kvalitu rozhodování senátu. Avšak v každém případě má pozitivní vliv na vnímání kárných řízení veřejností. (Konečně, úprava kárné odpovědnosti soudců a státních zástupců v České republice se směrem k větší otevřenosti vydala zřízením smíšených kárných senátů.)

Zájemce o úpravu kárné odpovědnosti právníků v Irsku pak bude v budoucnu jistě se zatajeným dechem sledovat, jakým způsobem bude naloženo s *The Legal Services Regulation Act 2015*. Tento zákon, jenž byl původně navržený v roce 2011 jako výsledek jednání o úsporných opatřeních mezi Irskem, Evropskou unií a Mezinárodním měnovým fondem, má totiž významnou měrou zasáhnout do podoby irských právnických profesí, včetně podoby disciplinárního řízení (zřizuje se společný regulátor pro barristery a solicitory *The Legal Services Regulatory Authority*, stejně jako společný kárný soud *The Legal Practitioners' Disciplinary Tribunal*). Ovšem způsob, jakým byl zákon přijímán (*The Irish Times* referují o přinejmenším 235 provedených změnách) spolu se skutečností, že účinnost zákona spočívá na fakticky neomezené úvaze ministra spravedlnosti, naznačují, že současná podoba zákona nemusí být definitivní.⁴¹¹

⁴¹¹ GARTLAND, Fiona, Diluted Legal Services Regulation Bill has 235 amendments and counting. [online]. The Irish Times. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <<http://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/diluted-legal-services-regulation-bill-has-235-amendments-and-counting-1.2359305>>.

K hlavním změnám, které zákon přináší, viz přehledně stránky ministerstva spravedlnosti Legal Services Regulation Act 2015. [online]. The Department of Justice and Equality. [navštíveno 12. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/Legal_Services_Regulation_Act_2015>. V samotném zákonu se kárné odpovědnosti právníků věnují především § 77 a násl.

ČÁST TŘETÍ

4. Profesně-etické úvahy nedisciplinární – sociální média v životě soudců

„Musí být skvělé moci si dovolit tak nákladný výlet a přitom neplatit svoje účty. Nic ve zlým [sic].”⁴¹²

Zatímco druhá část práce využila k popisu profesní etiky právníků striktního pohledu kárné praxe, část třetí bude k tématu přistupovat pružněji. Ne snad, že by se ani zde nemohl objevit odkaz na kárné rozhodnutí, hlavní pozornost však bude věnována úvahám jiného charakteru – nejvýznamnějším zdrojem této části tak budou myšlenky vyslovené akademiky či různými odbornými komisemi a výbory.

I tento přístup k profesní etice právníků však, má-li být sdělný, musí mít své hranice. V našem případě jimi bude zaměření pozornosti toliko na jedno právnícké povolání, a to soudce, a na jednu oblast zájmu profesní etiky, kteroužto budou sociální média. Rozdíl mezi druhou a třetí částí tedy nespočívá jen v rozdílnosti úhlů pohledů na předmět, ale také v předmětu samotném. Část druhá nabídla povšechný přehled o problematikách řešených v kárných řízeních. Část tato, díky zúžení předmětu zájmu na jedno povolání a jednu oblast, umožní detailnější pozorování.

Volba hranic přitom byla učiněna s vědomím, že by dozajista bylo možno pozornost soustředit na jiné právnícké povolání nebo jinou oblast.⁴¹³ Přesto však výběr není nahodilý. Zdá se totiž, že v demokratickém právním státě jsou to z právníků právě soudci, od kterých bychom očekávali nejvyšší profesně-etické standardy, neboť právě oni hrají roli finálních arbitřů sporů o právo. Přednostní zaměření pozornosti jejich směrem tedy nepůsobí dojmem nepřípustnosti.

Téma sociálních médií si pak zaslouží zvláštní péči proto, že je látkou aktuální, byť tomu pohled na českou realitu prozatím nenasvědčuje. Pohlédneme-li ovšem směrem ke Spojeným státům americkým, zjistíme, že se jedná o téma, které si v posledních letech svoje místo v diskusích našlo. Svou roli v tom pak jistě může hrát

⁴¹² Komentář soudkyně *Diany Bennington*, který zanechala po návštěvě facebookového profilu otce svých dětí pod fotografií jeho a jeho družky. In JOHNSON, Jasmine V. Completing the Map: The Next Step in Guiding the Ethical Use of Social Media by Legal Professionals. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2015, roč. 28, č. 3, str. 601, pozn. pod č. 28. („*Must be nice to be able to take such an expensive trip but not pay your bills. Just sayng [sic].*”)

⁴¹³ Namátkou zmiňme například oblíbená témata advokátské etiky, kterými jsou konflikt zájmů klienta a advokáta či naopak přehnaná oddanost advokáta klientovi.

skutečnost, že Spojené státy lze považovat za tradičního hybatele na poli pokroku ve sféře IT (a IT novinky se tam tedy nejspíše a nejdříve projevují v běžném životě) a současně za zemi, ve které je profesní etice právníků věnována nemalá pozornost (a tak se pozornosti snáze dostává i tématům, které by někdo mohl považovat za okrajová). Text této kapitoly tak hojně vychází právě z poznatků a popisů, majících svůj původ ve Spojených státech amerických. Zřejmě by ovšem daleko od pravdy nebyl ten, kdo by tvrdil, že pro sféru sociálních médií platí, že současnost Spojených států lze považovat za budoucnost České republiky.

Chybou by přitom bylo považovat sociální média za pěnu dní, respektive za oblast, již lze ignorováním vytěsnit ze života. Zastánce takového přístupu připodobňuje profesor *Mercer University School of Law David Hrick* k ludditům. Tak jako se oni mýlili, když se v raném 19. století domnívali, že rozbíjením strojů zabrání mechanizaci výroby (a tím zachrání svá pracovní místa, která byla mechanizací ohrožena), mýlí se dnes ti, kteří se domnívají, že moderní technologie jejich životy nezasáhne. *D. Hrick* k tomu poznamenává, že ani právníci, a to včetně soudců, nemají jinou možnost, než začít technologické novinky používat.⁴¹⁴ Obdobně je o nevyhnutelnosti užívání sociálních médií právníky přesvědčena i *Kelly Anders* ze *Savannah Law School*. Dle jejího soudu elektronické (sociální) způsoby komunikace zkrátka v některých momentech předčí způsoby komunikace tradiční, a tak ani právníkům nezbude jiná možnost, než sociální média začít využívat.⁴¹⁵

Citovaným názorům nakonec dávají za pravdu i data o počtech uživatelů různých sociálních sítí a jejich vývoji v čase. Vezměme si za příklad snad nejpopulárnější sociální médium dnešní doby, *Facebook* (o způsobu fungování

⁴¹⁴ HRICIK, David. Bringing a World of Light to Technology and Judicial Ethics. *Regent University Law Review*. 2014-2015, roč. 27, č. 1, str. 2.

⁴¹⁵ ANDERS, Kelly Lynn. Ethical Exits: When Lawyers and Judges must Sever Ties on Social Media. *Charleston Law Review*. 2012-2013, roč. 7, č. 2, str. 188. Zdůraznit je přitom třeba, tak jak činí *G. M. Vogel* z *Hofstra University*, že původní představa sociálních médií jako platformy sloužící k účelům, kterými jsou například kontakt s bývalými spolužáky či vzdálenějšími příbuznými nebo prostému vytváření nových přátelství, byla praxí významně posunuta. Sociální média totiž hrála nezanedbatelnou roli v Arabském jaru či v roce 2011 při nepokojích v Anglii. Stejně tak jejich význam roste při politických kampaních, což autor ilustruje na příkladu kandidatury *Baracka Obamy*, který při své první kandidatuře (2008) prostřednictvím sociálních médií získal na 6,5 milionů darů, jež v celkovém součtu znamenaly příspěvek ve výši 600 milionů dolarů. VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 96.

Facebooku více níže). Ten již na konci roku svého založení, tj. v prosinci roku 2004, získal svůj první milion uživatelů. O rok později se už jednalo o milionů šest. V roce následujícím se počet uživatelů zdvojnásobuje, aby v roce 2007 dosáhl hranice 58 milionů. Růstová tendence v průběhu let nadále pokračovala a dle posledních údajů (k 31. prosinci 2015) Facebook měsíčně aktivně využívá přes 1,5 miliardy uživatelů. (Denně pak Facebook užívá 1,04 miliardy uživatelů, přičemž není bez zajímavosti, že přibližně 83,6 % z nich jsou uživatelé z jiných zemí, než jsou Spojené státy americké a Kanada.)⁴¹⁶ Vysoká čísla nabízí i statistika týkající se přímo České republiky – na začátku roku 2014 referovala Česká televize o tom, že v Česku užívá Facebook celkem 4,2 milionu uživatelů, přičemž konečný počet znamenal 10% nárůst oproti předcházejícímu roku.⁴¹⁷ O růst významu sociálních médií tedy nemůže být pochyb.

Následující řádky tedy mají posoužit jako ukázka toho, že k uvažování o profesní etice právníků není nezbytně nutné používat jen optiku disciplinárního řízení a že i toto „nedisciplinární“ hledění může praxi nabídnout cenné poznatky. Především ovšem mají demonstrovat „klasické“ zvažování konkrétní situace, při kterém jsou sneseny argumenty ve prospěch i proti určitému řešení a při kterém o vhodnosti vybíraného řešení rozhoduje vzájemné zvážení a porovnání argumentů. V této části práce nejprve dojde k představení toho, co se myslí sociálními médii a následně budou popsány – nejprve obecněji, a po té na příkladu Spojených států amerických konkrétněji – přínosy a nástrahy, které sociální média do světa soudů a soudců přináší. Zvláštní pozornost bude pak věnována uzavírání tzv. sociálně-mediálních přátelství soudci.

4. 1. Web 2.0., ESN, ESM, ISM a sociální média

V této práci již zmiňovaný *Richard Susskind* si ve svých předpovědích vývoje světa právníků všímá, jak významnou roli v něm hrají a budou hrát moderní informační technologie. Má se jednat o roli dokonce tak významnou, že ji spolu s liberalizací

⁴¹⁶ Facebook Newsroom. [online]. Facebook. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<http://newsroom.fb.com/company-info/>>.

⁴¹⁷ 10 let Facebooku: Jak změnil podnikání i životy uživatelů? [online]. Česká televize. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1050061-10-let-facebooku-jak-zmenil-podnikani-i-zivoty-uzivatelu>>.

právního trhu a novou tendencí klientů vyžadovat více práce za nižší odměny (*More-for-Less*) označuje za (tři) nejvýznamnější okolnosti měnící podobu právních služeb.⁴¹⁸

Vskutku, při pohledu na *Susskindem* uváděná čísla se – přinejmenším člověku, který až doposud využívání moderních informačních technologií spíše považoval za záležitost teenagerů – tají dech.⁴¹⁹ Internetová síť čítá kolem 2,2 miliardy uživatelů, kteří disponují 3,5 miliardami emailových účtů. Dle *Erica Schmidta* ze společnosti *Google* dochází v současnosti díky moderním informačním technologiím každé dva dny k vytvoření stejného objemu informací, které vyprodukovalo lidstvo od počátku civilizace do roku 2003.⁴²⁰ Také povaha Internetu se změnila. Jeho původní představa jakožto informačního kanálu, kterým bude k recipientům promlouvat několik IT zdatných odborníků, respektive těch, jejichž promluvy IT odborníci převedou do řeči webu (Web 1.0), nahrazuje realita tzv. Webu 2.0, tj. (internetové) sítě, v rámci které je vytváření obsahů tak snadné, že se do něj mohou pustit i osoby, které byly dříve pouhými recipiency. Samy se tak stávají autory a na vytváření obsahů participují.⁴²¹

A právě přeměna Webu 1.0 na Web 2.0 usnadnila vznik tzv. sociálních médií.⁴²² Snad i vzhledem k dynamičnosti této oblasti lze jen obtížně nalézt přesnou definici tohoto pojmu. *Nicola Boothe-Perry* z *Florida A&M University* cituje *Merriam-Webster dictionary* a uvádí, že sociálními médii se rozumí „*formy elektronické komunikace (jako jsou webové stránky sociálních sítí a microbloggingu), jejichž prostřednictvím uživatelé*

⁴¹⁸ SUSSKIND, Richard E. *Tomorrow's Lawyers: an Introduction to Your Future*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2013, str. 3.

⁴¹⁹ O tom, že četnost využívání informačních technologií ovlivňuje věk uživatele, nemůže být pochyb. *G. M. Vogel* na základě provedených výzkumů konstatuje, že v nedávné minulosti ve Spojených státech používalo ve své praxi sociální média 56 % advokátů. V případě zúžení zkoumaného vzorku na advokáty ve věku 25 až 35 se jednalo dokonce o 86 %. In VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 102. Autor si přitom všímá rozdílů přístupů jednotlivých generací k sociálním médiím a upozorňuje, že tento může vyvolávat mezigenerační napětí.

⁴²⁰ Samozřejmě, takový údaj neříká nic o kvalitě produkovaných dat. Natočení patnáctivteřinového videa krysy, která táhne na schodech do newyorského metra díl pizzy a jeho umístění na Internet, se dá jen těžko srovnávat s publikací *Darwinova O původu druhů*. Současně ovšem nelze oddiskutovat skutečnost, že video s krysou shlédlo během pouhých čtyř měsíců přes devět milionů diváků. Video ke zhlédnutí na New York City rat taking pizza home on the subway (Pizza Rat). [online]. Youtube.com. [navštíveno 28. 1. 2016]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=UPXUG8q4jKU>>.

⁴²¹ SUSSKIND, Richard E. *Tomorrow's Lawyers: an Introduction to Your Future*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2013, str. 9-14.

⁴²² Při zdrojování této věty lze jen stěží neuvést – ve své podstatě akademicky nepřijatelný, avšak v uvedeném kontextu snad omluvitelný – zdroj, internetovou encyklopedii Wikipedia, která je taktéž svého druhu produktem Webu 2.0. Více na Web 2.0. [online]. Wikipedia. The Free Encyclopedia. [navštíveno 28. 1. 2016]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0>.

vytvářejí online komunity za účelem sdílení informací, myšlenek, osobních sdělení a dalších obsahů (např. videí).“ Autorka nicméně dodává, že v nejobecnějším smyslu termín sociální média znamená jakoukoli společenskou (sociální) interakci, uskutečněnou prostřednictvím technologie (technologických prostředků).⁴²³

Obdobně hovoří o sociálních médiích i *Nathanael Mitchell* z *University of Utah*. Sociálními médii rozumí „*jakoukoli online platformu, která umožňuje jednotlivci snadnou komunikaci s jinými jednotlivci, zobrazování osobních informací, sdílení obrazových a psaných dat nebo která zpřístupňuje aktivitu jiného uživatele sociálních médií.*“⁴²⁴ Autor dále upozorňuje, že takto široce nastavený obsah lze dále kategorizovat.⁴²⁵

Za využití definice již zmiňované vlivné stavovské organizace amerických právníků, *American Bar Association* (zkráceně též „ABA“), vymezuje pojem sociálních médií *Jasmine Johnson* z *Georgetown University Law Center*. Má se jednat o „*jakýkoli nástroj nebo službu, která využívá internetu k usnadňování komunikace*“. Způsob komunikace pak na sebe bere mnohou podobu. Od soukromé komunikace přes fotografie a další digitální média až po různá veřejná či polo-veřejná prohlášení.⁴²⁶

V kontextu předcházející věty autorka *Kelly Anders* hledí na rysy, které mají být všem sociálním médiím společné, úžeji. Na prvním místě totiž uvádí veřejnost komunikací. Nejedná se přitom o veřejnost prostou, ale takovou, která obsáhne celý svět (*spans the globe*). Za druhý charakteristický rys označuje okamžitost. Komentáře (komunikace) učiněné prostřednictvím sociálních médií nejenom, že může vidět v podstatě každý, navíc se tak může stát v reálném čase, bez jakékoli prodlevy. Jako poslední znak pak autorka uvádí trvalost komunikací. Nehledě na to, že byl komentář zrušen, fotografie smazána a hypertextový odkaz odstraněn, svět sociálních médií nechává mazajícího vždy v nejistotě – jednou sdílená data se dají snadno kopírovat

⁴²³ BOOTHE-PERRY, Nicola A. Friends of Justice: Does Social Media Impact the Public Perception of the Justice System? *Pace Law Review*. 2014, roč. 35, č. 1, str. 81.

⁴²⁴ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2129.

⁴²⁵ Tamtéž, str. 2130.

⁴²⁶ JOHNSON, Jasmine V. Completing the Map: The Next Step in Guiding the Ethical Use of Social Media by Legal Professionals. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2015, roč. 28, č. 3, str. 599.

a tím zálohovat mimo dosah původního autora; online publikací informace začínají žít svůj vlastní, samostatný život.⁴²⁷

Předestřené definice a přístupy k sociálním médiím, mohou být – včetně vzájemných nuancí – jistě užitečné při prvotním vymezení smyslu termínu. Stejně tak se ovšem jeví být užitečným doplnit jejich obecnost několika konkrétními příklady sociálních médií. Řádky následujícího oddílu budou tedy věnovány stručnému popisu několika vybraných sociálních médií, který má čtenáři umožnit vytvořit si lepší představu o probírané látce.

Ještě před tím ovšem zbývá vysvětlit doposud nevysvětlené významy zkratk z nadpisu této podkapitoly. Protože slovník sociálních médií je do jisté míry slovníkem IT, za vládnoucí jazyk této oblasti platí angličtina. (Což konečně dokládá samotná zkratka IT znamenající *Information Technology*, tj. informační technologie.) V závislosti na různých důzrazech pak někteří autoři vedle termínu sociální média používají také termín elektronické sociální sítě (*Electronic Social Networking*; ESN),⁴²⁸ elektronická sociální média (*Electronic Social Media*; ESM)⁴²⁹ či internetová sociální média (*Internet Social Media*; ISM).⁴³⁰

4. 1. 1. Příklady vybraných sociálních médií

Google+, *Facebook*, *Twitter*, *Instagram*, *Tumblr*, *LinkedIn*, *Flickr*, *Myspace*, *Qzone*, *Foursquare*, *Academia.edu*, *Pinterest*. V těchto a v desítkách dalších sociálních médií nabízí dnešní Internet uživateli participaci. Přičteme-li k tak vysokému počtu ještě relativní novost sociálních medií jako takových a dále jejich proměnlivost, není možno se divit tomu, kdo by oblast sociálních médií považoval za nepřehlednou džungli. Pro přiblížení a ilustraci tématiky tak uvedeme v tomto oddíle tři příklady snad nejnámějších sociálních médií, u kterých v krátkosti popíšeme jejich podobu,

⁴²⁷ ANDERS, Kelly Lynn. Ethical Exits: When Lawyers and Judges must Sever Ties on Social Media. *Charleston Law Review*. 2012-2013, roč. 7, č. 2, str. 188-189.

⁴²⁸ JONES, Samuel V. Judges, Friends and Facebook: The Ethics of Prohibition. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2011, roč. 24, č. 2, str. 281.

⁴²⁹ RENDLEMAN, Dennis A. ABA Ethics Committee Issues Opinion on Judges and Social Media. *Professional Lawyer*. 2013, roč. 21, č. 4, str. 1.

⁴³⁰ VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 97.

respektive vybrané funkcionality. Věnovat se budeme Facebooku, Twitteru a LinkedInu.

Chce-li služeb Facebooku využívat jednotlivec, k dispozici je mu *profil* (na rozdíl od *stránky*, která slouží obchodním společnostem, organizacím, spolkům, a obdobným entitám).⁴³¹ Právě profil je médiem, kterým uživatel komunikuje s ostatními uživateli. V podstatě se jedná o svého druhu samostatnou webovou stránku, kterou uživatel může bez cizí pomoci spravovat, a to prostřednictvím funkcionalit a šablon, které vytvořil Facebook. (Např. na profil lze nahrát tzv. profilová fotografie, která se následně zobrazuje ostatním uživatelům vždy, když je Facebook informuje o tom, že jiný uživatel vyvinul na Facebooku nějakou aktivitu. K nahrání profilové fotografie na web stačí pouhých několik kliknutí tlačítkem myši).

Zvláštní funkcionalitou facebookového profilu je *Timeline*, jenž chronologicky zobrazuje stejně tak příspěvky uživatele, jako příspěvky jiných uživatelů, ve kterých byl jiný uživatel tzv. označen (*tagged*).⁴³²

Profil spolu s Timeline umožňuje uživateli nahrávat na Facebooku text (včetně hypertextových odkazů), stejně jako fotografie či videa. Facebook přitom obsahuje přednastavené oblasti uživatele se týkající (datum narození, zaměstnání, místo bydliště, rodinný stav apod.), které uživatel může, ovšem nemusí, vyplňovat. Roli klíčové proměnné při určování šíře uživatelů, kteří budou mít možnost příspěvky daného uživatele zobrazit, hraje uživatelské nastavení *soukromí*.

Nastavení soukromí je Facebookem děleno do několika vrstev, přičemž u různých vrstev (např. kdo může zobrazit uživatelské budoucí příspěvky, kdo může uživatele požádat o facebookové přátelství, kdo [a jakým způsobem] může uživatele vyhledat prostřednictvím informací, které o sobě uživatel na profilu uvedl) nabízí různé možnosti míry soukromí. V zásadě platí, že informace může být na jedné straně dostupná pouze uživateli samotnému, na straně druhé může být označena jako informace dostupná komukoli. Mezi těmito extrémny pak pro různé druhy informací nabízí Facebook různé další mezistupně (dostupnost pro vybrané přátele uživatele,

⁴³¹ Takovou stránkou je např. stránka Ústavního soudu České republiky, kterou Ústavní soud využívá zejména k informacím o svých rozhodnutích. Více viz Facebooková stránka Ústavního soudu České republiky. [online]. Ústavní soud České republiky. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://cs-cz.facebook.com/ustavisoud/>>.

⁴³² V jakémkoli příspěvku na Facebooku může uživatel označit jiné uživatele pomocí jejich jména a příjmení. Označením uživatelů se významně zvyšuje pravděpodobnost, že označené osoby se o příspěvku dozvědí.

všechny facebookové přátele uživatele či dokonce facebookové přátele facebookových přátel uživatele).^{433 434}

Základní koncepce sdílení informací Facebooku pak tkví právě v institutu facebookového přátelství. Facebookové přátelství slouží k propojení dvou samostatných profilů. Postup facebookového spřátelení pak probíhá tak, že jeden z dvojice uživatelů zašle druhému uživateli prostřednictvím Facebooku tzv. žádost o přátelství. V případě, že první uživatel tuto žádost přijme (tj. klikne na stránce na tlačítko „přijmout“), oba profily se propojí a uživatelé si, v závislosti na obecně přednastavené míře přísnosti vlastního facebookového soukromí, mohou vzájemně prohlížet informace, které o sobě na Facebook umístili či které o nich na Facebook byly umístěny. (Právě v souvislosti s nastavováním soukromí se ovšem nabízí připomenutí výše uvedeného rysu sociálních médií, o kterém psala *Kelly Anders*, totiž veřejnost informací. Sociální média jsou zkrátka zvláštním světem, ve kterém může dojít nejen k „běžné“ zradě důvěry ve chvíli, kdy aktér či recipient komunikace, kterou uživatel považoval nebo dokonce i označil jako důvěrnou, informaci zpřístupní dalším osobám. Uživatel navíc může, vzhledem k relativní složitosti nastavení soukromí, ztratit přesnou představu o míře soukromí jednotlivých facebookových projevů, pročež z nedbalosti o sobě zpřístupní i informace, u kterých to neměl v úmyslu.⁴³⁵ Další nebezpečí znamenají různé záměrné útoky na uživatelské účty.)

Zatímco Facebook nabízí svému uživateli relativně komplexní možnost informačního pokrytí života uživatele, primárním smyslem Twitteru (z anglického *twitter*, což znamená švitořit či štěbetat) je sdílení krátkých zpráv (zprávy nesmí přesahovat 140 znaků).

⁴³³ What is my profile? [online]. Facebook, Inc. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/help/133986550032744>>.

⁴³⁴ Profile & Timeline Privacy. [online]. Facebook, Inc. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/help/393920637330807/>>.

⁴³⁵ Obdobný výsledek pak může zapříčinit sama prostá neznalost pravidel fungování elektronického světa, jak se o tom přesvědčil soudce *United States Court of Appeals for the Ninth Circuit Alex Kozinski*. Ten vzbudil veřejnou pozornost a pohoršení ve chvíli, kdy vyšlo najevo, že na svou osobní webovou stránku umístil fotografie pornografického charakteru a sodomické video. Na svou obranu pak uváděl, že si nebyl vědom toho, že materiály mohou být přístupné veřejnosti. Ještě vyšší míru pikantnosti pak celé záležitosti dodala skutečnost, že informace o obsahu soudcových stránek vyšla najevo v době, kdy soudce předsedal soudu ve věci týkající se distribuce obscénních videí. In HRÍČEK, David. Bringing a World of Light to Technology and Judicial Ethics. *Regent University Law Review*. 2014-2015, roč. 27, č. 1, str. 3. Ačkoli se v tomto případě nejednalo o stránku Facebookovou, ale o „prostou“ webovou stránku, není zřejmě mylné se domnívat, že i riziko nezamýšleného zveřejnění způsobené neznalostí hrozí i na Facebooku.

Princip fungování Twitteru se v obecných rysech velmi podobá principu fungování Facebooku. Každému uživateli, který si na Twitteru zřídí účet, je vytvořena domovská stránka (tj. obdoba facebookového *profilu*, byť v tomto případě se profil nazývá *Timeline*⁴³⁶). Prostřednictvím své domovské stránky může uživatel sledovat, jaké zprávy ostatní uživatelé Twitteru napsali, a psát své vlastní. Sledování se děje prostřednictvím funkce sledovat (*follow*). Koho (jakého dalšího uživatele Twitteru sledovat) si dle vlastní volby vybírá každý uživatel, zpravidla dle oblasti svých zájmů. Narazí-li tedy uživatel na profil osoby či organizace, o jejíchž zprávách si přeje být informován, prostým kliknutím se stane sledujícím (*follower*) a napříště se mu veškeré zprávy od sledované či sledovaného budou zobrazovat na jeho profilu. Přestože Twitter nabízí možnost blokace sledujících uživatelů, respektive možnost zprávu (tzv. *tweet*) vyloučit z obecné dostupnosti, jeho podstata tkví právě ve veřejnosti zpráv a ve snadné spojitelnosti jednotlivých uživatelů. Vedle textových zpráv do 140 znaků mohou být prostřednictvím Twitteru sdíleny i fotografie, videa či odkazy na internetové stránky.⁴³⁷

Počtem svých uživatelů se nemůže Twitter Facebooku rovnat (měsíčně jej užívá „pouhých“ 320 milionů uživatelů).⁴³⁸ Poznámka navíc platí nejen celosvětově, ale i pro Českou republiku (dle odhadů v Česku Twitter používá 300 000 uživatelů).⁴³⁹ Přesto však můžeme říci, že se jedná o ne nevýznamné populární médium, které si své publikum našlo a nachází. Odpovídá tomu i fakt, že Twitterovými účty vedle „obyčejných lidí“ disponují nejen známé osobnosti, politici a novináři, ale například i Úřad vlády ČR.⁴⁴⁰

Poslední z trojice sociálních médií, které zde popíšeme, je síť nesoucí název LinkedIn (tj. propojený s). I LinkedIn využívá obdobný princip fungování jako Facebook a Twitter. Ovšem, zatímco Facebook cílí především na „obyčejný“ život a Twitter na sdílení krátkých zpráv, LinkedIn se zaměřuje na život profesní. I zde uživatel může spravovat elektronický prostor, který mu byl jako profil přidělen při

⁴³⁶ Tedy stejně, jako facebooková funkcionalita chronologického řazení příspěvků (navzdory tomu, že plní jinou funkci).

⁴³⁷ Getting started with Twitter. [online]. Twitter, Inc. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://support.twitter.com/articles/215585?lang=en%20a%20https://support.twitter.com/articles/14019>>.

⁴³⁸ O Twitteru. [online]. Twitter, Inc. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://about.twitter.com/cs/company>>.

⁴³⁹ Twitter má v Česku už 300 tisíc uživatelů. [online]. Tyden.cz. [navštíveno 3. 2. 2016]. Dostupné z: <http://mediamania.tyden.cz/rubriky/on-line/twitter-ma-v-cesku-uz-300-tisic-uzivatelu_338575.html>.

⁴⁴⁰ Viz Twitterové účty @Petra_Kvitova, @CT24zive a @strakovka. Na Twitteru je taktéž aktivní i Ústavní soud ČR (@usoud_official).

vytvoření LinkedIn účtu. A protože je LinkedIn zamýšlen jako profesní sociální médium, uživatel se při vyplňování profilu setká (vedle výzvy o vložení základních personálií) s možností uvést své dosavadní pracovní zkušenosti, vzdělání, jazykové a jiné dovednosti. Svou podstatou se tedy jedná o formu elektronického životopisu, ovšem právě s tím významným rozdílem, že elektronická forma umožňuje snadné sdílení s ostatními uživateli sítě (záměr sdílení se opět předpokládá). Sít' je tak především využívána různými náborovými organizacemi a odděleními lidských zdrojů, kterým umožňuje snadné hledání vhodného kandidáta na uvolněnou pozici, a z opačného pohledu potom uživateli, kteří hledají zaměstnání či jinou pracovní příležitost. I LinkedIn umožňuje různé další možné formy interakce, mezi které patří zejména „LinkedInové přátelství“ (*connection*), které spočívá v odeslání žádosti o zařazení do kontaktů, respektive v jejím přijetí. „Spojení“ uživatelé pak mohou vstupovat do dalších interakcí (např. si mohou navzájem potvrzovat svoje dovednosti a zkušenosti), přičemž samozřejmě i počet a druh spojení vysílá určitý signál o sociálním kapitálu uživatele.⁴⁴¹

Svým zaměřením na zprostředkování především profesně relevantních informací se LinkedIn výrazně liší od Facebooku a Twitteru, což jej v jisté míře v očích „obyčejného“ uživatele sociálních médií (tj. takového, který hledá na síti především běžný, nikoli pracovní, sociální kontakt) hendikepuje. Přesto není možné říci, že by se jednalo o médium neoblíbené. LinkedIn uvádí 400 milionů uživatelů, celkem z 200 zemí světa.⁴⁴²

4. 2. Sociální média – dobrý sluha, ale

Na představení několika vybraných příkladů sociálních médií navážeme stručným popsáním možností využití, které tyto mohou pro své uživatele mít. Nepůjde přitom výhradně o popis přínosů, neboť zjevně i pro případ sociálních médií platí (tak jako pro řadu jiných vynálezů a novinek) poučka o indiferentnosti. Jejich přínosnost (či naopak rizikovost) můžeme poměřovat až v souvislosti se způsobem jejich využívání.

⁴⁴¹ About Us. [online]. LinkedIn. [navštíveno 9. 2. 2016]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/about-us?trk=hb_ft_about>.

⁴⁴² Tamtéž.

Díky předcházejícímu popisu sociálních médií si můžeme všimnout skutečnosti, že podstatu sociálních médií tvoří (v nejobecnějších slovech) usnadnění komunikace, respektive sdílení informací. Sdělované zprávy se přitom šíří okamžitě a mají potenciál dosáhnout vysokého počtu recipientů. Tato podoba komunikace pak může posloužit nejen k navazování, udržování a rozvíjení sociálních vztahů na osobní (respektive soukromé) bázi, ale také při snahách o vstup do veřejného (politického) života (jak jsme viděli na příkladech výše). Sociální média můžeme považovat za důležitý prostředek k sebevyjádření.⁴⁴³

Nahlíženo obrácenou optikou (tedy nikoli ve směru původce informace – recipient, ale recipient informace – původce informace), sociální média pomáhají recipientovi informací „zůstat v obraze“. Přitom informovanost recipienta nemusí být hodnocena pozitivně pouze s odkazem na užitečnost vyšší informovanosti v porovnání s informovaností nižší. Vzhledem ke skutečnosti, že sociální média zpravidla dovolují recipientům na sdílené informace reagovat, nekompletní či nepřesné informace mohou být recipientem doplňovány či uváděny na pravou míru.⁴⁴⁴

Vztáhneme-li řečené k oblasti justice, sociální média mohou být využita při zvyšování důvěry v soudnictví.⁴⁴⁵ Je proto podstatné, jakým způsobem o sobě soudnictví v sociálních médiích referuje a jakým způsobem je o soudnictví v sociálních médiích referováno. Sociálně-mediální obraz soudnictví má totiž potenciál ovlivnit veřejné mínění o soudnictví vůbec.⁴⁴⁶

Plný charakter sociálních médií se ovšem vyjeví až ve chvíli, kdy příklady jejich žádoucích využití doplníme ukázkami možných zneužití. Právě snadnost sdílení informací a jejich dosažitelnost může v konečném důsledku znamenat významný zásah do uživatelského soukromí. Informace se totiž může stejně tak dostat do rukou příteli, jako

⁴⁴³ JONES, Samuel V. Judges, Friends and Facebook: The Ethics of Prohibition. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2011, roč. 24, č. 2, str. 282 a VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 100.

⁴⁴⁴ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2136.

⁴⁴⁵ Tamtéž, str. 2137.

⁴⁴⁶ BOOTHE-PERRY, Nicola A. Friends of Justice: Does Social Media Impact the Public Perception of the Justice System? *Pace Law Review*. 2014, roč. 35, č. 1, str. 85 a 86.

protivníkovi či jiným osobám, které mají vzhledem k uživateli konfliktní zájmy.⁴⁴⁷ Přitom zásah do soukromí provedený prostřednictvím sociálních médií (respektive elektronické komunikace obecně) je schopný způsobit podstatně závažnější následky, než zásah do soukromí „neelektronický“, a to nejenom kvůli již zmiňovanému množství potenciálních diváků. Elektronická informace, která vstoupí do světa sociálních médií, se totiž v podstatě stává informací trvalou (uchovanou v datových úložištích sociálních sítí či zálohovanou uživateli). V úvahu samozřejmě připadá i možnost, že taková informace bude „překryta“ informacemi jinými, a tím sejde ze zřetele. Ve světě elektronických komunikací se však „překrytí“ nerovná ukončení existence, respektive zapomnění. Informace mající elektronickou podobu je snadno vyhledatelná (pro představu stačí porovnat, kolik času čtenáři knihovny ušetřila náhrada knihovního katalogu lístkového katalogem elektronickým), bez obtíží se kopíruje (množí; samozřejmě s možností rozšíření mezi další, dosud neoslovené recipienty) a eventuálně i upravuje.^{448 449}

Podaný přehled o výhodách a nástrahách sociálních médií přitakává rčení o dobrém sluhovi a špatném pánu – poučce bez mála banální. Jak ovšem ještě ukáží následující řádky, vtáhneme-li realitu sociálních médií do prostředí profesní etiky soudců a konkrétních soudcovských jednání, bez důkladnější argumentace se nezřídká neobejdeme. Navazující podkapitola se proto věnuje právě této oblasti.

⁴⁴⁷ VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 101. Autor v souvislosti s relativní snadností dostupností informací umístěných na Internet prostřednictvím sociálních médií cituje *Christine Mayle*, která advokáty varuje: „...předpokládej, že všechno, co umístíš na Internet, uvidí všichni tví společníci, všichni tví klienti, všichni právní zástupci protistran ve tvých sporech, každý soudce v zemi, a tvoje matka.“ *Mutatis mutandis* lze varování bezpochyby vztáhnout i na ostatní právnická povolání. MAYLE, Christine E. Navigating the Ethical Pitfalls of Online Networking, citováno dle Vogel, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 121.

⁴⁴⁸ JONES, Samuel V. Judges, Friends and Facebook: The Ethics of Prohibition. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2011, roč. 24, č. 2, str. 282.

⁴⁴⁹ Milovník formalizovaného zpravodajství by navíc k možným negativním využitím sociálních médií poznamenal, že tendují k nahrazování zpravodajství, čímž zpravodajství oslabují. (Což zejména platí pro tištěné noviny. In VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 100.) Domnívám se nicméně, že samotnou existenci vícera informačních zdrojů, byť by měla za následek snížení významu informačních zdrojů tradičních, nelze bez dalšího považovat za negativum.

4. 3. Sociální média a profesní etika soudců – studie ze Spojených států amerických

Již v úvodu kapitoly jsme konstatovali, že v České republice užití sociálních médií v justici (prozatím) nebude větší pozornost. Naproti tomu ve Spojených státech amerických si téma svůj díl pozornosti vyžádalo a stále vyžaduje. Následující text si proto bere Spojené státy a tamní diskusi za laboratoř, díky které ukáže, jaké úvahy se mohou při zvažování vztahu soudců k sociálním sítím objevit – děje se tak s přesvědčením, že proběhnuvší diskuse a názorové střety lze bez potřeby větších modifikací přenést právě i do prostředí České republiky a zdejší justice.

Pro úvahy vedené ve Spojených státech hraje důležitou roli Modelový kodex chování soudce (*The Model Code of Judicial Conduct*). Za jeho vydáním stojí, obdobně, jako za vydáním již zmiňovaného Modelového etického kodexu advokátů, *American Bar Association*, přičemž i význam kodexů si je blízký. *The Model Code of Judicial Conduct* má sloužit jako inspirace pro právní úpravu soudcovských povinností v rámci jednotlivých států.

Kodex tvoří Preambule, sekce nazvaná Aplikace (určující v jakých případech má dojít k uplatnění pravidel v Kodexu obsažených) a čtyři tzv. Kánony (*Canons*). Každý z kánonů se sestává z jedné věty zachycující základní pravidlo či princip soudcovského chování. Základní pravidlo uvedené v kánonu je dále detailněji rozvedeno v Pravidlech (*Rules*), jež na každý z Kánonů navazují. Řadu pravidel navíc doprovází relativně obsáhlé vysvětlující doušky nazývané Komentáře (*Comments*).⁴⁵⁰

Přistupme nyní k ohledání otázky, jaká nebezpečí na soudce ve sféře sociálních médií mohou čekat. Roli průvodce přitom bude plnit již citovaný *Nathanael Mitchell* z *University of Utah*, který téma, právě za využití *The Model Code of Judicial Conduct*, detailně zpracoval (přičemž se věnoval těm pravidlům Modelového kodexu, u kterých spatřoval nejvýraznější souvislost se sociálními médii).

4. 3. 1. Sociální média a soudcovo prosazování nestrannosti, nezávislosti a integrity

⁴⁵⁰ Model Code of Judicial Conduct. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct.html>.

Kánon první stanovuje pro soudce povinnost dodržovat a prosazovat nezávislost, nestrannost a integritu soudnictví, přičemž se má soudce vyvarovat nevhodného (či nečestného) jednání a stejně tak jednání, které by dojem nevhodnosti mohlo vyvolávat.⁴⁵¹ Pravidlo 1.2. znění Kánonu dále specifikuje a uvádí, že by soudce určeným způsobem měl jednat za všech okolností.⁴⁵²

N. Mitchell si všímá, že největším rizikem, které do takto zarámované oblasti sociální média přinášejí, je problematika navazování úzkých vztahů mezi soudci a advokáty. Protože se rozboru online přátelství mezi soudci a advokáty budeme věnovat detailněji na jiném místě (v oddíle 4. 3. 5.), soustředíme pozornost na jinou z autorových obav. Veřejné vnímání soudnictví totiž může negativně ovlivnit nejenom skutečnost (či zdání) blízkého vztahu soudců a advokátů, ale stejně tak „prosté“ soudcovo využívání sociálních sítí. Pouhým jedním kliknutím myši soudce může příspěvek jiného uživatele označit jako příspěvek, který se mu „líbí“ (tedy s ním souhlasí), eventuálně jej může sdílet (v případě Facebooku) či re-tweetovat (v případě Twitteru), čímž formálně příspěvek „vezme za svůj“. Tímto jednáním tak soudce veřejně (v závislosti na míře nastavení soukromí na sociální síti) vyjádří svůj zájem o předmět, kterého se příspěvek týkal. A právě vyjádřený soudcův zájem může být považován za problematický, neboť může vyvolávat dojem podjatosti.⁴⁵³ (Uvažme například soudce, který by na Facebooku opakovaně sdílel a označoval tlačítkem „líbí“ příspěvky místní neziskové organizace, která bojuje za ochranu ovzduší. Boj za ochranu ovzduší by spočíval v cíli prokázat, že činnost lokální společnosti, která provádí kataforézní lakování, nesplňuje ekologické limity. Směl by soudce rozhodovat spor týkající se této věci?)

Pochybnosti může soudcova aktivita na sociálních sítích vyvolávat i v kontextu Pravidla 1.3., které soudci zapovídá možnost zneužívání prestiže soudcovského

⁴⁵¹ Canon 1: *A judge shall uphold and promote the, independence, integrity, and impartiality of the judiciary, and shall avoid impropriety and the appearance of impropriety.* Viz tamtéž. Podobně se u nás uvádí, patrně pod štrasburským vlivem, že soudce nezávislým a nestranným má nejen být, ale takovým se i jevit.

⁴⁵² Rule 1.2: *A judge shall act at all times in a manner that promotes public confidence in the independence, integrity, and impartiality of the judiciary, and shall avoid impropriety and the appearance of impropriety.* Viz Rule 1.2: Promoting Confidence in the Judiciary. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z:

<http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/mcjc_canon_1/ruke1_2promotingconfidenceinthejudiciary.html>.

⁴⁵³ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2139-2141.

povolání při naplňování osobních či ekonomických zájmů svých nebo jiného.⁴⁵⁴ V Komentáři k ustanovení nalezneme například upozornění, že soudce by měl pečlivě vážit, k vyřizování jakých záležitostí užije hlavičkového papíru soudu. Zaštitování se soudcovskou autoritou ve věcech nesouvisejících s výkonem funkce soudce totiž může mít neblahé následky. Přeneseno do sféry sociálních sítí se pak soudci k úvaze nabízí otázka, zdá vůbec na sociální síti má uvádět či naznačovat, že je příslušníkem soudní moci. Například online doporučení (či hana) určité služby, společnosti nebo zboží vyzní jistě jinak, pokud jej učiní „prostý“ uživatel a jinak, pokud jej provede uživatel, jenž bude na své profilové fotografii pózovat v soudní síni, oděný v taláru.⁴⁵⁵

4. 3. 2. Sociální média a soudcův nestranný, odborný a svědomitý výkon povinností

Kánon druhý předepisuje soudci, aby výkon jeho profese nebyl ledasjakým, ale udržel si jistou kvalitu. Soudce má být při výkonu své funkce nestranný, odborně zdatný a svědomitý.⁴⁵⁶

Kánon sestává z relativně vysokého počtu Pravidel (konkrétně z 16), přičemž autorovu pozornost si získalo hned první z nich, Pravidlo 2.1. V něm nalezneme zdůraznění skutečnosti, že soudcovy osobní či mimosoudní aktivity musí ustoupit soudcovým povinnostem vážícím se k výkonu funkce soudce.⁴⁵⁷ Komentář Pravidlo doplňuje s tím, že je žádoucí, aby soudci podnikali takové činnosti, které vedou ke zvyšování důvěry veřejnosti v soudnictví a k vyššímu porozumění veřejnosti soudnictví.

⁴⁵⁴ Rule 1.3: *A judge shall not abuse the prestige of judicial office to advance the personal or economic interests of the judge or others, or allow others to do so.* Viz Rule 1.3: Avoiding Abuse of the Prestige of Judicial Office. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/mcjc_canon_1/rule1_3avoidingabuseoftheprestigeofthetrialoffice.html>.

⁴⁵⁵ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2139-2141.

⁴⁵⁶ Canon 2: *A judge shall perform the duties of judicial office impartially, competently, and diligently.* Viz Model Code of Judicial Conduct. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct.html>.

⁴⁵⁷ Rule 2.1: *The duties of judicial office, as prescribed by law, shall take precedence over all of a judge's personal and extrajudicial activities.* Viz Rule 2.1: Giving Precedence to the Duties of Judicial Office. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule2_1givingprecedencetothedutiesofthetrialoffice.html>.

Současně ovšem upozorňuje na potřebu soudcovské zdrženlivosti při zapojování se do mimosoudních aktivit, neboť tyto mohou vést k vyššímu počtu vyloučení soudce pro podjatost. Prostředí sociálních médií se jako efektivní způsob komunikace využitý k vysvětlování a informování o činnosti justice vysloveně nabízí. Na druhou stranu i snaha o zvýšení informovanosti má zjevně své meze, jak se o tom přesvědčil newyorský soudce, který byl přeložen po té, co na sociální média umístoval příspěvky v průběhu jednání.⁴⁵⁸

Pravidlo 2.2. stanovuje soudci povinnost dodržovat a aplikovat zákon, přičemž má být nestranný a spravedlivý.⁴⁵⁹ V tomto kontextu si zřejmě není možno představovat soudce jako člověka bez názoru či osobní filosofie. I zde by ovšem zřejmě soudci měli vážit, co a jakým způsobem vyjadřují – snadná dostupnost informací tohoto typu umístěných na sociálních médiích, může nejednou vyvolávat otázky o soudcově nestrannosti.⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ Autor řečené demonstruje u rozboru pravidla 2.3., které specifikuje, že soudce se má při výkonu svých povinností zdržet jednání či výroků, které by mohly vést k úsudku o jeho předsudečnosti či podjatosti.⁴⁶² Dále upozorňuje na skutečnost, že i tak „obyčejná“ sociálně-mediální aktivita jako sledování Twitterového účtu místního komika (sledování znamená, že při přihlášení se do vlastního profilu se tomu, jenž sleduje, objeví na profilu novinky z profilu sledovaného), může pro soudce představovat nebezpečí možnosti zkoumání jeho podjatosti. Představme si, že komik je známý i pro své komentáře týkající se otázek rasy a pohlaví. Soudcova nestrannost pak může přijít do úvahy například, když by se před ním měl objevit spor, v němž vystupuje osoba

⁴⁵⁸ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2141 a 2142.

⁴⁵⁹ Rule 2.2: *A judge shall uphold and apply the law, and shall perform all duties of judicial office fairly and impartially.* Viz Rule 2.2: Impartiality and Fairness. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z:

<http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule2_2impartialityandfairness.html>.

⁴⁶⁰ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2142.

⁴⁶¹ Autora je přitom třeba doplnit v tom smyslu, že je-li skutečně soudce podjatý, zdá se být naprosto v pořádku, že došlo k odhalení podjatosti prostřednictvím sociálních médií. Komplikovanější situace by nastala, pokud by soudce ve skutečnosti podjatý nebyl, avšak jeho neuvážené vystupování na sociálních médiích by budilo dojem, že podjatým je.

⁴⁶² Rule 2.3. B: *A judge shall not, in the performance of judicial duties, by words or conduct manifest bias or prejudice, or engage in harassment, including but not limited to bias, prejudice, or harassment based upon race, sex, gender, religion, national origin, ethnicity, disability, age, sexual orientation, marital status, socioeconomic status, or political affiliation,...* Viz Rule 2.3: Bias, Prejudice, and Harassment. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule2_3biasprejudiceandharassment.html>.

údajně protiprávně propuštěná ze zaměstnání právě z důvodů rasových a genderových.^{463 464}

Obdobné pochybnosti vstupují na mysl při čtení Pravidla 2.4., které soudci stanovuje povinnost nenechat se ovlivnit veřejným míněním, obavami z kritiky, rodinnými, sociálními, politickými, finančními nebo jinými zájmy a vztahy. (Stejně tak soudce nesmí budít dojem, že jakákoli osoba či organizace má na něj vliv. Soudce dále nesmí dovolit ostatním, aby vyvolávali dojem, že jej mohou ovlivnit.)⁴⁶⁵ Sociální média šíří svého dopadu totiž disponují potenciálem vyvinout na soudce významný tlak.⁴⁶⁶ Autorům Facebookové stránky s názvem *Odvolejte soudkyni Maryann Sumi (Remove/Impeach Judge Maeyann Sumi)*, která kritizuje rozhodnutí soudkyně vedoucí k dočasné ztrátě účinnosti zákona o kolektivním vyjednávání, se, jak se zdá, větší tlak vyvolat nepodařilo. Stránku označilo vyjádřením „líbí se mi“ pouze 46 uživatelů Facebooku a stránka je v podstatě nevyužívaná.⁴⁶⁷ Situace by se ovšem zřejmě vyvíjela jinak, pokud by stránka vzbudila větší pozornost. Představme si, že by se na stránce k věci (nezřídka nevybíravě, stejně jako pochvalně) vyjadřovali vedle laiků i advokáti, novináři, akademici. V neposlední řadě by se mohla vyjádřit i samotná soudkyně, třebaš pouze ve snaze vysvětlit svůj postup, na pravou míru uvést nepřesnosti apod. V takové situaci se nabízí otázka, zdali by soudkyně v budoucnu mohla v obdobných věcech

⁴⁶³ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2142.

⁴⁶⁴ Není bez zajímavosti, že možná soudcova podjatost způsobená jeho dřívějšími projevy bude v dohledné době řešena kárným senátem Nejvyššího správního soudu. V případě je soudce kárně stíhán za to, že se prostřednictvím textů publikovaných na Internetu nevhodně vyjadřoval k etnickým menšinám či homosexuálům. (V popisovaném případě se ovšem jedná o projevy učiněné přímo soudcem, nikoli o projevy jiných, ke kterým soudce vyjádřil sympatie.) Více na PRCHAL, Lukáš. Soudce na internetu zesměšňoval uprchlíky, gaye i Romy. Měl by skončit, říká Pelikán. [online]. Aktualne.cz. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <[http://zpravy.aktualne.cz/domaci/soudce-na-internetu-zesmesnoval-uprchliky-gaye-i-romy-mel-by/r~d50067dcc9a811e5bb3a0025900fea04/](http://zpravy.aktualne.cz/domaci/soudce-na-internetu-zesmesnoval-uprchliky-gaye-i-romy-mel-by-skoncit-rika-pelikan)>.

⁴⁶⁵ Rule 2.4: (A) *A judge shall not be swayed by public clamor or fear of criticism.*

(B) *A judge shall not permit family, social, political, financial, or other interests or relationships to influence the judge's judicial conduct or judgment.*

(C) *A judge shall not convey or permit others to convey the impression that any person or organization is in a position to influence the judge.* Viz Rule 2.4: External Influences on Judicial Conduct. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule2_4externalinfluencesonjudicialconduct.html>.

⁴⁶⁶ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2142 a 2143.

⁴⁶⁷ Remove/Impeach Judge Maryann Sumi. [online]. Facebook. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <<https://www.facebook.com/RemoveImpeach-Judge-Maryann-Sumi-100133820070329/>>.

vystupovat jako nestranná, a to zejména, pokud by jí byl předložen k rozhodnutí případ, ve kterém by vystupoval některý z jejích horlivých kritiků (či zastánců).

Pozornost si jistě zaslouží i Pravidlo 2.9., které soudci zapovídá možnost komunikace *ex parte*, a v případě, že by k ní došlo, mu předepisuje, aby o tom zpravil druhou stranu a dal jí možnost k vyjádření.⁴⁶⁸ Při uvažování tohoto ustanovení v souvislosti se sociálními médii je třeba zmínit jejich specifickou roli při pasivním příjmu informací. I v reálném životě se soudci bezpochyby může stát, že se doslechne informaci, kterou slyšet nechtěl nebo mu zrak spočine na titulku novinového článku, který by neměl chtít číst. Povaha sociálních médií je ovšem taková, že řadu různých zpráv uživateli vyloženě nabízí, a to často v režimu jen těžko kontrolovatelném uživatelem. I zde *Mitchell* uvádí příklad. Soudce se stane Facebookovým přítelem osoby X, nikoli však advokáta, který zastupuje jednu ze stran v procesu, jemuž soudce předsedá. X je nicméně Facebookovým přítelem s advokátem. Facebookové propojení v takové situaci umožňuje, aby se v soudcově účtu objevovaly i informace o vzájemné interakci X a advokáta (informace, které se dozajista mohou týkat i probíhajícího případu).⁴⁶⁹

4. 3. 3. Sociální média a soudcův osobní život

Kánon třetí zavádí soudci povinnost minimalizovat při výkonu jeho osobních a mimosoudních činností nebezpečí konfliktu s jeho povinnostmi soudce.⁴⁷⁰

Považujeme-li soudcovu participaci na sociálních médiích za jeho mimosoudní činnost, kterážto úvaha se jeví být nepochybná, veškeré výše uvedené případy ohrožení můžeme podřadit i pod tento Kánon.

⁴⁶⁸ Rule 2.9: (A) *A judge shall not initiate, permit, or consider ex parte communications, or consider other communications made to the judge outside the presence of the parties or their lawyers, concerning a pending or impending matter...*

(B) *If a judge inadvertently receives an unauthorized ex parte communication bearing upon the substance of a matter, the judge shall make provision promptly to notify the parties of the substance of the communication and provide the parties with an opportunity to respond.* Viz Rule 2.9: Ex Parte Communications. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule2_9expartecommunications.html>.

⁴⁶⁹ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2144 a 2145.

⁴⁷⁰ Canon 3: *A judge shall conduct the judge's personal and extrajudicial activities to minimize the risk of conflict with the obligations of judicial office.* Viz Model Code of Judicial Conduct. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct.html>.

Autor si však všímá zejména skutečnosti, že dle Pravidla 3.1. by se soudce měl ve svém osobním životě vyvarovat jednání, jež by mohla v rozumném jedinci vyvolat pocit donucování.⁴⁷¹ (Komentář uvádí příklad soudce nabízejícího možnost přispění či členství v organizaci.)⁴⁷² Riziko pro soudce v oblasti sociálních médií pak znamená nevyjasněnost vztahu mezi Kánonem tři a ustanoveními Kodexu týkajícími se vzdělávání veřejnosti: Kde přesně má ležet hranice mezi aprobovaným vzděláváním veřejnosti a nedovoleným vnucováním (se) – pozváním k připojení se k některé z Facebookových stránek, interakcí na LinkedInu či doporučením blogu?⁴⁷³

4. 3. 4. Sociální média a soudcova kampaň

Poslední z Kánonů, Kánon čtvrtý, reguluje soudcovo politické chování a kampaň, přičemž mu zapovídá účastnit se takových činností, které by nebyly v souladu s integritou a nestranností soudnictví.⁴⁷⁴ (Státní soudci ve Spojených státech bývají do svých funkcí namnoze voleni; právě na politické vystupování týkající se soudcovských voleb cílí Kánon čtvrtý zejména.)

I v tomto případě nabízí *Mitchell* řadu otázek, respektive sporných případů, přičemž poukazuje na nejasnost pravidel. Není například zřejmé, jestli se omezení vztahují i na činnost kandidáta na funkci soudce v době, kdy ještě nebyl oficiálním kandidátem, což se jeví být problematický zejména v situaci, kdy – jak už víme – sociální média uchovávají dostupnou historii akcí svých uživatelů.

⁴⁷¹ Rule 3.1: *A judge may engage in extrajudicial activities, except as prohibited by law or this Code. However, when engaging in extrajudicial activities, a judge shall not:...*

(D) *engage in conduct that would appear to a reasonable person to be coercive...* Viz Rule 3.1: Extrajudicial Activities in General. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z:

<http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_3/rule3_1extrajudicialactivitiesingeneral.html>.

⁴⁷² Za úpravou zřejmě stojí skutečnost z následků odmítnutí významné osoby, kterou soudce nepochybně je.

⁴⁷³ MITCHELL, Nathanael J. Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media. *Utah Law Review*. 2012, roč. 2012, č. 4, str. 2146-2147.

⁴⁷⁴ Canon 4: *A judge or candidate for judicial office shall not engage in political or campaign activity that is inconsistent with the , integrity, or impartiality of the judiciary.* Viz Model Code of Judicial Conduct. [online]. American Bar Association. [navštíveno 26. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct.html>.

4. 3. 5. Sociální média a soudce – sociálně-mediální přátelství

Představený přehled možných kontroverzních situací způsobených soudcovským užíváním sociálních médií potvrzuje, že sociální média mohou být významným činitelem při profesně-etických úvahách soudců. Postupme nyní dále, respektive hlouběji, a detailněji zpracujme jedno z uvedených témat. Jak již bylo naznačeno, půjde o téma sociálně-mediálního přátelství soudce, přičemž inspiraci budeme opět hledat zejména na území Spojených států amerických. (Za příklad sociálně mediálního přátelství si můžeme představit např. facebookové přátelství, ačkoli do této kategorie jistě budou spadat i materiálně obdobná spojení z jiných sociálních sítí, byť formálně nesou jiná pojmenování než „přatelství“.)

4. 3. 5. 1. Integrativní a restriktivní přístup

Samuel Jones z chicagské *The John Marshall Law School* upozorňuje, že problematika sociálně-mediálního přátelství patří mezi potenciálně nejvíce problematické sociálně-mediální aktivity soudce. Zmiňuje přitom známou skutečnost, že přátelský vztah k jedné ze stran, respektive k právnímu zástupci jedné ze stran, znamená ohrožení soudcovské nestrannosti, které v konečném důsledku musí vést k vyloučení soudce z projednávání věci, ve které se přítel objeví. Takový postup by se měl týkat právě i sociálně-mediálního přátelství. Autor si nicméně všímá, že posuzování sociálně-mediálního přátelství není jednotné, a tak identifikuje a pojmenovává dva základní přístupy. První z nich nazývá přístupem integrativním (*integrative*), druhý restriktivním (*restrictive*).⁴⁷⁵

Integrativní přístup se projevuje benevolencí k užívání sociálních médií, respektive k soudcovskému přátelství se. Kupříkladu poradní orgán státu New York, zabývající se soudcovskou etikou *The New York State Advisory Committee on Judicial Ethics* v obecné rovině upozorňuje, že k porušení soudcovských povinností dochází vždy, pokud soudcovo jednání negativně ovlivňuje nebo poškozují důvěru veřejnosti v soudce či soudnictví. Z obecného konstatování pak vyvozuje výbor pravidla i pro řešení konkrétních situací. Soudcům neodpírá, ani výslovně nepovoluje, možnost

⁴⁷⁵ JONES, Samuel V. Judges, Friends and Facebook: The Ethics of Prohibition. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2011, roč. 24, č. 2, str. 287.

využívat funkcí sociálně-mediálního přátelství a ponechává na jejich posouzení, zda v dané situaci bude takové jednání prospěšné, či nikoli. Ještě o poznání vstřícněji se k sociálně-mediálnímu přátelství staví *South Carolina Advisory Committee on Standards of Judicial Conduct*. Ve svém stanovisku konstatuje, že sociálně-mediální přátelství nenarušuje profesně-etické požadavky na soudce, přičemž naopak může zvyšovat důvěru veřejnosti k soudnictví. Soudce využívající sociálních médií se totiž spíše vyhne nebezpečí odtržení se od reality a společnosti, a soudce vnímaný jako součást společnosti snadněji podporuje a budí veřejnou důvěru.⁴⁷⁶ Vyjádřeno jinými slovy, čím více bude moci veřejnost o soudci a soudnictví vědět, tím spíše bude soudci a soudnictví důvěřovat. (Autor dále uvádí příklad státu Ohio, kde etická komise dokonce nespaturuje nesnáze v tom, pokud se bude soudce sociálně-mediálně přátelit s právním zástupcem, který vystupuje ve sporech, jež soudce rozhoduje, a státu Kentucky, ve kterém etická komise aprobovala dokonce soudcovo sociálně-mediální přátelení přímo se stranami sporu.)⁴⁷⁷

Naproti tomu restriktivní přístup, jak již samotný název napovídá, se k sociálně-mediálnímu přátelství soudců staví podstatně zdrženlivěji. *Jones* opět k jeho ilustraci využívá soudů vyslovených jednou ze státních soudcovských etických komisí, tentokrát jde o *The Florida Judicial Ethics Advisory Commission*. I floridská komise chápe soudce jako součást společnosti a navíc uznává, že není možné požadovat, aby soudce navazoval přátelské vztahy toliko s ostatními soudci. Poukazuje ovšem na skutečnost, že i případná izolace soudce může být otázkou míry – k výkonu soudcovského povolání vždy patřila jistá omezení soudců a jejich chování. Tato omezení pak mohla soudcovské „vzdálení se veřejnosti“ dokonce vyžadovat. Odůvodněnost omezení pak spočívala právě ve snaze o zvýšení veřejné důvěry v soudnictví. Dle floridské komise tak soudce porušuje svoje povinnosti, pokud užívá sociálně-mediálního přátelství, neboť tím, že přijme někoho za přítele (je-li tato volba veřejnosti dostupná, tj. je na sociálním médiu seznatelné, že někdo je sociálně-mediálním přítelem soudce) signalizuje možnost vlivu této osoby na své rozhodování, respektive vzbuzuje v ostatních dojem, že tato osoba takový vliv může mít.⁴⁷⁸

⁴⁷⁶ Tamtéž, str. 288.

⁴⁷⁷ Sluší se však poznamenat, že kentucká komise tak učinila nejen s odkazem na nežádoucnost soudcovské izolace, ale i s odkazem na skutečnost, že kentuckí soudci jsou do svých funkcí voleni, což mění jejich přístup k veřejnosti. Tamtéž, str. 287 a 288.

⁴⁷⁸ Tamtéž, str. 289.

Nežádoucí dopady na soudnictví jsou patrné zejména, uvažujeme-li sociálně-mediální přátelství soudce a advokáta. Je-li veřejnosti dostupná informace o soudcových přátelstvích s (některými) advokáty, logickou (byť nevídanou) reakcí veřejnosti bude při výběru advokáta vybírat právě toho, u které se předpokládá silnější osobní vazba na soudce. Soudcovi sociálně-mediální přátelé advokáti tak budou zvýhodnění oproti advokátům ostatním. Ještě důležitější ovšem bude dopad na veřejnou důvěru v soudnictví. Soudce by svou „otevřeností“ dal veřejnosti nejenom důvod k pochybnostem o své nestrannosti, ale dokonce by implicitně veřejnosti umožňoval, aby potenciální oslabení důvěry v nestrannost využívala ve vlastní prospěch.⁴⁷⁹

Po rozboru dospívá autor k upřednostnění restriktivního přístupu. Dle jeho soudu totiž *„restriktivní přístup nejenomže chrání lépe veřejnost než přístup integrativní, ale také snižuje riziko nutnosti soudcovského vylučování se pro podjatost.“*⁴⁸⁰

4. 3. 5. 2. Povaha sociálně-mediálního přátelství

Text *Samuela Jonese* představuje cenný příspěvek do diskuse o sociálně-mediálním přátelství. Upozorňuje na možná rizika a svá upozornění podporuje relevantní argumentací. Zdá se nicméně, že jím předestřený obrázek sociálně-mediálního přátelství lze označit za zjednodušený; přinejmenším by tak připadal dnešnímu uživateli sociálních médií. Ten si je totiž vědom toho, že sociálně-mediální přátelství se nutně svou kvalitou nerovná (skutečnému) přátelství.⁴⁸¹ *Jones* při brojení proti sociálně-mediálnímu přátelství také opomíjí možnost pozitivního dopadu vědomí společnosti na přátelství soudce s advokátem či stranou. Pokud by skutečně byl soudce s advokátem či stranou přítelem, zdá se být naprosto v pořádku, že se o skutečnosti veřejnost (protistrana) dozví a informace použije k případnému namítání podjatosti.

⁴⁷⁹ Tamtéž, str. 289 a 290.

⁴⁸⁰ Tamtéž, str. 302.

⁴⁸¹ Konečně, zůstává otázkou, zdali bychom vůbec měli mluvit o sociálně-mediálním přátelství ve chvíli, kdy kvalita vztahu nemusí ideji (skutečného) přátelství vůbec odpovídat. Vliv na současný způsob užívání termínu má dozajista oblíbený Facebook, který elektronický vztah mezi uživateli pojmenovává „přátelství“. Ovšem, jak jsme si již ukázali, nejedná se o pojmenování elektronického vztahu jediné. Těžko sice můžeme Facebook obviňovat z terminologické nepřesnosti či naopak Twitter nebo LinkedIn chválit pro terminologickou prozíravost, skutečností ovšem zůstává, že jejich označení elektronického vztahu se zdá být přesnějším, respektive méně citově zabarveným. (Připomeňme, že Twitter pracuje s tzv. followery, tj. sledujícími a LinkedIn se spokojuje s prostým „connections“, tj. spojeními.

Pokud by vztah podjatosti měl existovat, je jistě lépe, že veřejnost má indicie k jeho odhalení.

Vraťme se však ještě k povaze přátelství a povaze sociálně-mediálního přátelství a pokusme se naše tvrzení o tom, že sociálně mediální přátelství se nutně svou kvalitou nerovná (skutečnému) přátelství rozvést, respektive odůvodnit. *Jonesem* uváděný restriktivní přístup – který zjevně našel své zastánce – totiž naši výše řečenou relativizaci kvality sociálně-mediálního přátelství nepřijímá.

Shoda bude bezpochyby panovat na tom, že přátelský, tj. blízký, vztah soudce ke straně či jejímu zástupci, představuje ohrožení soudcovy nestrannosti. Vyjádřili jsme se přitom v tom smyslu, že sociálně-mediální přátelství nemusí být se (skutečným) přátelstvím totožné. Neznamená to ovšem, že by spolu tyto dva pojmy nemohly souviset vůbec. (Přinejmenším jsou oba vztahem mezi dvěma jedinci, u nějž se přepokládá jistá míra blízkosti.)

Při hledání odpovědi na otázku, kdy sociálně-mediální přátelství může znamenat riziko pro soudcovské povinnosti, posoudíme nejprve povahu přátelství jako takového, či přesněji, posoudíme, jakým způsobem lze dojít konstatování, že míra blízkosti činí ze vztahu vztah natolik výjimečný, že bychom jej označili za přátelský a požadovali soudcovo vyloučení. Následně se nabízí vzít v tutéž úvahu sociálně-mediální přátelství. Pokud bychom dospěli k závěru, že přátelství a sociálně-mediální přátelství si odpovídají, respektive míra blízkosti subjektů je u obou srovnatelná (tj. nestrannost ohrožující), museli bychom své zpochybnění *Jonesovi* příkrostiti odvolat. V opačném případě budeme v závislosti na našich závěrech formulovat doplnění *Jonesova* závěru.

Cynthia Gray ve stati *Judicial Disqualification and Friendships with Attorneys* nabízí na základě analýzy názorů různých etických komisí návod, jak by soudce měl ke svému eventuálnímu vyloučení přistupovat. (Autorka píše o přátelství mezi advokáty a soudci, nicméně se můžeme domnívat, že jí navrhovaný návod lze uplatnit i na neadvokátskou veřejnost. V tomto smyslu jediným rozdílem mezi advokátem a neadvokátem bude vyšší pravděpodobnost advokátova pracovního setkávání se se soudcem.) V první řadě je třeba testovat „subjektivní“ prožitek soudce. Soudce by měl zpytovat své pocity a svědomí a sám sebe se ptát, zdali známost (blízkost) osoby, která před něj předstupuje, může ovlivnit jeho rozhodování. V druhém sledu (po tom, co soudce dojde k závěru, že „subjektivně“ zůstává neovlivněn) je třeba se ptát, zdali by ke

stejnému závěru, tj. závěru o nepodjatosti soudce, dospěl i „objektivní pozorovatel“ (*objective observer*). Předpokládá se přitom, že objektivní pozorovatel je plně informovaný o povaze vztahu soudce a osoby vystupující v případě.⁴⁸²

Jak má ovšem soudce odhadnout, co by si objektivní pozorovatel myslel?

C. Gray navrhuje, aby soudce zvážil následující činitele:

Zahrnuje soudcovo setkávání se s osobou i vzájemné setkávání se rodin obou zúčastněných?

Znají se rodinní příslušníci soudce a osoby?

Sdílí soudce a osoba navzájem, případně s rodinami toho druhého, důvěrné informace?

Slaví soudce a osoba, případně s rodinami toho druhého, významné životní události toho druhého?

Sdílí soudce a osoba navzájem, případně s rodinami toho druhého, důležité osobní zájmy?

Tráví spolu společně soudce a osoba, případně se svými rodinami, společné dovolené?

Navštěvují se soudce a osoba, případně s rodinami toho druhého, ve svých domovech?

Setkávají se soudce a osoba ve veřejných, nebo soukromých prostředích?

Setkávají se soudce a osoba jako členové početnější skupiny, či sami.

Setkávají se soudce a osoba záměrně, nebo je jejich setkání výsledkem shody okolností.

Plánují soudce a osoba svá budoucí setkání?

Jak často (s jakou frekvencí) jsou soudce a osoba v (společenském) kontaktu?

Jak dlouho trvá vztah soudce a osoby?

Je vztah soudce a osoby vztahem trvalým?

Existují další okolnosti, jakými jsou například současný či minulý finanční, politický, partnerský (podnikatelský) či milostný vztah?

Dostalo se soudci od osoby daru či jiného pohoštění?

Jak často se soudce a osoba potkávají před soudem?

⁴⁸² GRAY, Cynthia. Judicial Disqualification and Friendships with Attorneys. *Judges' Journal*. 2013, roč. 52, č. 3, str. 21-22.

Zdali soudce a osobu ostatní lidé běžně považují za osoby si blízké.

(A dále otázky uplatnitelné výhradně na vztah soudce-advokát, kterými jsou otázky týkající se kultury právnícké komunity, počtu advokátů praktikujících u soudcova soudu, vědomí ostatních advokátů o vztahu soudce a advokáta a míry, kterou se vztah soudce a advokáta liší od vztahu soudce a ostatních advokátů.)⁴⁸³

Jaký závěr z uvedeného přehledu vyplývá? Přinejmenším se jedná o konstatování, že při zvažování, zdali nějaký vztah soudce nabývá kvality přátelství, vstupuje do úvahy celá řada faktorů, které lze navíc vzájemně kombinovat.⁴⁸⁴ Především bychom si ovšem díky přehledu měli uvědomit, že podstata soudcova vztahu, který by v konečném důsledku mohl vést k ohrožení soudcovy nestrannosti, je materiální, nikoli formální. Při úvahách o vyloučení soudce pro podjatost se zkoumá, zda a jak často se soudce s osobou vídá, jaký charakter mají jejich schůzky apod., přičemž, dojdeme-li k závěru, že vztah je natolik blízký, že ohrožuje soudcovu nestrannost, bude v konečném důsledku lhostejné, zda jej označíme za přátelství, kamarádství, soudružství či jiným způsobem. Lapidárně řečeno, snažíme se zde upozornit, že užití slova „přátelství“ v běžné komunikaci, se může lišit od užití slova „přátelství“ při analýzách soudcovy podjatosti. Zatímco v běžném hovoru mnohý mluvčí bez rozpaků přivítá osobu, kterou sotva zná, pozdravem „*Bud' zdrav, příteli.*“,

⁴⁸³ *Whether their families are included in their socializing. Whether their family members have interrelationships. Whether they and/or their family members share confidences. Whether they and/or their families celebrate significant events in each other's lives. Whether they and/or their families share important personal interests. Whether they and/or their families vacation together. Whether they and/or their families visit each other's homes. Whether they socialize in public or private settings. Whether they socialize as part of a large group or one-to-one. Whether they initiate their social contacts or the interactions result from coincidence. Whether they have plans for future get-togethers. The frequency of their social contacts. The length of the relationship. Whether the relationship is continuing. Whether there are additional circumstances such as a current or past financial, political, partnership, or amorous relationship. Whether the judge has received gifts or hospitality from the attorney. The frequency with which the attorney appears before the judge. The culture of the legal community. The number of attorneys who practice in the judge's court. Whether other local practitioners know that the judge and the attorney socialize. Whether the judge's relationship with the attorney differs significantly from the judge's relationship with other attorneys. Whether other people commonly identify them as closely associated.* Tamtéž, str. 22-23.

⁴⁸⁴ Neznamená to ovšem, že by úvaha o kvalitě vztahu musela být v každém případě komplikovaná. Měli bychom si uvědomit, že výše uvedený přehled sice na jedné straně ukazuje na *možnou* komplexnost rozhodování o kvalitě soudcova vztahu, na druhou stranu nevylučuje „jednoduché případy“. Pokud by kupříkladu odpověď na otázku „*Jak často (s jakou frekvencí) jsou soudce a osoba v (společenském) kontaktu?*“ zněla „*Denně se vídají, když se nevídají, tak si telefonují, a když se nevídají, ani si netelefonují, tak si píšou dopisy*“, o nutnosti soudce vyloučit se z projednávaného případu by zřejmě nikdo nepochyboval.

soudce před tím, než se vyloučí z projednávané věci „z důvodu přátelství“ k osobě, by se měl pečlivěji zamyslet nad *kvalitou* jejich přátelství.⁴⁸⁵

Lze se domnívat, že bychom jen s obtížemi hledali argumenty proto, proč řečené závěry nepoužít též pro posuzování sociálně-mediálního přátelství. Přitom platí, že obavy uváděné *Samuelem Jonesem*, respektive zastánci restriktivního přístupu, jsou relevantní. Sociálně-mediální přátelství jistě může znamenat ohrožení nestrannosti soudce, stejně jako může mít vliv na vnímání soudnictví veřejností. Klíčovou otázkou zde ovšem zůstává, *jakého charakteru* sociálně-mediální přátelství, respektive sociálně-mediální vztah, nabývá. I virtuální realita totiž u sociálně-mediálního přátelství, podobně jako realita u přátelství, nabízí celou škálu podob vztahu. Při posuzování soudcova sociálně-mediálního přátelství bychom se mohli zajímat například o následující otázky:

Jak často se soudce a osoba na stránky sociálního média přihlašuje?

K jakému účelu a jakým způsobem soudce a osoba stránku na sociálních médiích využívají? (Jsou sami přispěvateli či stránku využívají zejména k tomu, aby mohli sledovat příspěvky jiných? Pokud přispívají, jaký charakter mají jejich příspěvky?)

Kolik přátel (kontaktů, spojení) soudce a osoba na sociálním médiu mají?

Kdo jsou přátelé soudce a osoby? (Výhradně rodinní příslušníci, bližší i vzdálenější známí, kdokoli, kdo o přátelství osoby či soudce požádá.)

Jak přísně nastavenou ochranu soukromí soudce a osoba vůči sobě na sociální síti uplatňují?

Reagují soudce a osoba vzájemně na své příspěvky na sociálních médiích? (Jakého charakteru jsou tyto reakce?)

Jak dlouho jsou soudce a osoba v sociálně-mediálním přátelství?

Restriktivnímu přístupu bezpochyby náleží kredit za to, že varuje před nebezpečím, které sociálně-mediální přátelství může pro soudce znamenat. Na druhou stranu se zdá, že při snaze o ochranu nestrannosti zachází v omezování soudce příliš

⁴⁸⁵ Z tohoto důvodu také výše uvedená věta v plném znění zní „*Shoda bude bezpochyby panovat na tom, že přátelský, tj. blízký, vztah soudce ke straně či jejímu zástupci představuje ohrožení soudcovy nestrannosti.*“

daleko, když blíže nezohledňuje konkrétní způsob, kterým soudcem sociální-média užívá. Skutečnost, že některá sociální síť nazývá elektronické spojení svých uživatelů přátelstvím, ještě nemusí nutně znamenat, že toto sociálně-mediální spojení nabývá kvalit, jež by mohly ohrožovat soudcovu nestrannost. Po uvedení ilustrativních otázek, směřujících k ověření kvality soudcova sociálně-mediálního spojení, si jistě dovedeme představit řadu situací, ve kterých by sociálně-mediální přátelství soudce s jinou osobou nevyvolávalo žádné kontroverze. Namátkou si uveďme příklad soudce (či osoby), který si sice zřídil osobní stránku na sociálním médiu, avšak na stránku se v podstatě nepřihlašuje. Obdobně z toho, že je soudce sociálně-mediálním přítelem s advokátem, nebudeme moci o jejich vztahu mnoho usoudit v případě, že soudce se na sociálním médiu „sprátelí“ s každým, koho jen letmo zná.

Konečně, k obdobnému závěru při posuzování sociálně-mediálního přátelství (respektive povinnosti soudce sdělit stranám, že takový vztah existuje) nakonec dospěl i *Standing Committee on Ethics and Professional Responsibility* při *American Bar Association*. Výbor zdůraznil, že při posuzování elektronického vztahu hraje významnou roli celkový kontext a uzavřel, že pouhá skutečnost existence sociálně-mediálního vztahu nestačí k určení míry jeho intenzity. (Přičemž výbor dospěl k závěru, že soudce bude mít jen zřídka kdy povinnost strany o existenci elektronického vztahu informovat.)⁴⁸⁶ Stejně tak *Benjamin Cooper* z *University of Mississippi School of Law* konstatuje, že soudci by měli mít možnost navazovat sociálně-mediální spojení s advokáty (osobami), a to dokonce i s advokáty, u nichž hrozí riziko, že budou vystupovat v soudním řízení před soudcem. Přijde mu zřejmé, to, co jsme pro účely zpochybnění restriktivního přístupu museli dovozovat, totiž, že „*Většina lidí rozumí tomu, že ‚přátelství‘ ve světě sociálních médií se velice liší od toho, co obvykle nazýváme přátelstvím. Ve skutečnosti, sociálně-mediální spojení často znamená velice málo...*“.⁴⁸⁷ Můžeme-li se na *Cooperův* závěr spolehnout, pak platí, že sociálně-

⁴⁸⁶ GRAY, Cynthia. Judicial Disqualification and Friendships with Attorneys. *Judges' Journal*. 2013, roč. 52, č. 3, str. 22-23.

⁴⁸⁷ COOPER, Benjamin P. USA: Saving Face-Ethical Considerations for American Judges Using Facebook. *Legal Ethics*. 2014, roč. 17, č. 1, str. 152. Dlužno dodat, že se autor v textu zabývá i výše uvedeným stanoviskem výboru, přičemž, byť s ním v obecném přístupu souzní, vyčítá mu nejasnost, neurčitost. Právě proto doporučuje, aby se otevřeně konstatovalo, že soudce se může sociálně-mediálně spojovat s kýmkoli a dále aby soudci měli vždy povinnost strany seznámit s tím, zdali takové spojení s někým ze zúčastněných mají.

mediální přátelství bez dalšího (materiálně) neohrožuje soudcovu nestrannost, ani (formálně) nevyvolává její dojem.

4. 3. 5. 3. Ukončování sociálně-mediálního přátelství a jeho význam

Na závěr oddílu o sociálně-mediálním přátelství ještě dodejme, že profesně etický rozměr může mít i přerušení sociálně-mediální vazby, jak upozorňuje *Kelly Anders*. Autorka poznamenává, že všechna nejužívanější sociální média nabízí uživatelům možnost přerušit vzájemnou sociálně-mediální vazbu, přičemž se tak děje formalizovaným postupem (zpravidla kliknutím na tlačítko „odebrat z přátel“ [*unfriend*] a či tlačítko obdobného významu podobně). V porovnání se skutečným přátelstvím, které často skončí spontánně tak, že o něj není pečováno, tedy sociálně-mediální zpřetrhání vazeb vyžaduje formálního aktu. Autorka si dále všímá, že o přerušení vazby není zpravidla druhá osoba sociálním médiem upozorněna, a proto doporučuje, aby v případné přerušení sociálně-mediální vazby bylo doprovázeno vysvětlujícím setkáním, telefonátem, či emailem. Jako důvody pro ukončení jsou uvedeny např. příkaz nadřízeného, změna zaměstnání či ukončení (skutečného) přátelství.⁴⁸⁸

S autorkou lze souhlasit, že i ukončení sociálně-mediálního lze věnovat jistou pozornost a že by bezpochyby bylo prospěšné, kdyby existovala pravidla či vodítka (*guidelines*), která by na takovou situaci myslela. Z perspektivy námi prezentovaného úhlu pohledu se ovšem zdá, že ukončování sociálně-mediálního vztahu je problematikou druhotnou. V první řadě se totiž ptáme, jakou kvalitu sociálně-mediální vztah má, a zdali může ohrozit soudcovu nestrannost. V případě, že bychom dospěli k závěru, že ji ohrozit může, pak by snad teprve přicházelo v úvahu se ptát, zdali právě například ukončení sociálně-mediální vazby může do budoucna toto ohrožení snížit.

Přesto i pro naše prvotní posuzování přináší článek tím, že upozorňuje na možnost ukončení vztahu, zajímavý podmět. Díky upozornění do něj totiž můžeme zahrnout otázku další otázku: Ukončil soudce nedávno s osobou sociálně-mediální přátelství? A z jakého důvodu k tomuto kroku přistoupil?

⁴⁸⁸ *Vice v ANDERS, Kelly Lynn. Ethical Exits: When Lawyers and Judges must Sever Ties on Social Media. Charleston Law Review. 2012-2013, roč. 7, č. 2, str. 187-206.*

4. 4. Sociální média jako budoucí výzva pro české soudce

Čtvrtá kapitola měla laskavému čtenáři posloužit za příklad skutečnosti, že o profesní etice právníků lze uvažovat i bez většího zapojení rozhodnutí kárných orgánů. Došlo přitom k úvodnímu představení sociálních médií, na které navázalo upozornění na přínosy, které sociální média mohou pro soudnictví, respektive soudce znamenat, stejně jako upozornění na nástrahy, které mohou přinášet. Následně jsme na příkladu Spojených států o sociálních médiích a soudcích pojednali nejprve ze široka, načež jsme přistoupili k detailnějšímu rozboru sociálně-mediálních vztahů soudce.

Skeptik by mohl namítnout, že čtvrtá kapitola je pouhým slovním cvičením, které pro Českou republiku nemá valnějšího významu. Užívání sociálních médií u nás nedosahuje takové obliby a rozšířenosti jako ve Spojených státech, a i kdyby dosahovalo, pravidla soudcovské etiky Spojených států nejsou pravidly českými, proč tedy o nich hovořit? Skeptik by mohl mít pravdu, avšak zdá se, že jen částečně.

V první řadě je třeba říci, že byť sociální média snad skutečně nehrají v České republice tak významnou roli, jako ve Spojených státech, jejich role je přesto i u nás nezanedbatelná. Vývojové tendence navíc naznačují, že význam sociálních médií dále poroste. Odhlížet bychom přitom neměli od skutečnosti, že skeptikovo tvrzení může být ovlivněno jeho přístupem k sociálním médiím, respektive jeho věkem. Budeme-li totiž předpokládat, že čtenářem předkládané práce je člověk s ukončeným vysokoškolským vzděláním, bude tento patrně (stejně jako autor práce) patřit do generace, jež si k Internetu a sociálním médiím musela nacházet cestu teprve v průběhu svého života. Ovšem už i v České republice dorůstá nová generace mladých lidí (kteří se budou stávat advokáty, stejně jako soudci či státními zástupci), jež Internet a sociální média považuje za svoje domovské prostředí. (Glen Vogel píše o „druhé přirozenosti“ [*second nature*]).⁴⁸⁹ Nezřídka se také užívá označení digitální domorodci [*digital natives*], jejichž protipól tvoří digitální imigranti [*digital immigrants*]).

Pro účely úvah o profesní etice právníků pak řečené přináší přinejmenším dva zajímavé momenty. Právnický zralejších generací budou sociální média ohrožovat

⁴⁸⁹ VOGEL, Glen M. A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media. *Journal of the Legal Profession*. 2013, roč. 38, č. 1, str. 119.

nezřídka proto, že pro ně budou představovat prostředí cizí, na které si budou teprve postupně navykat. Hrozí jim proto, že se dopustí profesně-eticky nevhodného chování nevědomky či nedopatřením, například neúplným osvojením si pravidel nastavování soukromí na osobní stránce sociálního média. U právníků mladší generace takové nesnáze zřejmě nehrozí. Představují-li pro mladší generaci právníků sociální média přirozené prostředí, jistě můžeme očekávat, že budou znát jejich funkcionality a využívat možností různých nastavení. V jejich případě může ovšem komplikace přinést právě přílišný srůst se sociálním médiem a jeho využíváním. Mají-li profese – vedle jiného – být zdrženlivé ve svém vystupování, může pro mladého právníka vstup do profese znamenat potřebu výrazné změny jeho sociálně-mediálního jednání. A protože tendence rozvoje vlivu sociálních médií, stejně jako generační rozdíly v přístupu k nim, jsou fenomény celosvětové, měli bychom se připravit na to, že tematika sociálních médií se v budoucnu významněji objeví i v České republice.

Za pravdivé můžeme bezpochyby označit tvrzení, že profesně-etická situace soudců ve Spojených státech se nerovná profesně-etické situaci soudců v České republice. Jak jsme si ukázali v předcházející části práce, čeští soudci nedisponují profesním kodexem srovnatelným s vzorovým kodexem *American Bar Association*. A i kdyby jím disponovali, bezpečně by nebyl s americkým dokumentem totožný. I toto tvrzení si ovšem zaslouží doplnění. Absence detailnější kodexové úpravy oblasti neznamená neexistenci oboru samého. Platí tedy sice, že český soudce nedisponuje dokumentem, který by systematizoval jeho povinnosti (nepočítáme-li etický kodex Soudcovské unie, o kterém byla řeč výše), pohlédneme-li ovšem na okruhy povinností soudců ze Spojených států, není nepřiměřeně tvrdit, že jsou přenositelné i na soudce české (s výjimkou ustanovení Kánonu čtvrtého, který se týká soudcovy kampaně). I od českých soudců jistě očekáváme, že budou nestranní, nezávislí, s osobní integritou, svědomití, svou funkci budou vykonávat s odborností a budou v ní, stejně jako mimo ní, vystupovat důstojně. Nezdá se proto být nerozumné, využít k základnímu zmapování oblasti příkladu ze zahraničí.

Kapitola nicméně přinesla i další cenné poznatky. Na jejím příkladu (zejména na příkladu oddílu 4. 3. 5.) lze přehledně ilustrovat mnohost a rozdílnost náhledů na téže téma, tak běžnou u profesně-etického uvažování. V neposlední řadě text kapitoly znamená – zejména pro soudce, avšak nejen pro ně – upozornění. Upozornění na

skutečnost, že fenomén sociálních médií může (a pro případ České republiky pravděpodobně bude) hrát významnou roli. V takovém případě pak bude záležet zejména na českých soudcích, zdali půjde o roli pozitivní, nebo negativní.

V tomto místě nelze než jim doporučit, že právě vědomí si rizik a vzdělávání se v oblasti sociálních médiích může při snižování nebezpečí profesně etických selhání hrát klíčovou roli.⁴⁹⁰

⁴⁹⁰ BOOTHE-PERRY, Nicola A. Friends of Justice: Does Social Media Impact the Public Perception of the Justice System? *Pace Law Review*. 2014, roč. 35, č. 1, str. 115 či JOHNSON, Jasmine V. Completing the Map: The Next Step in Guiding the Ethical Use of Social Media by Legal Professionals. *Georgetown Journal of Legal Ethics*. 2015, roč. 28, č. 3, str. 614. Doplníme ještě, že oba autoři dále volají po jasnější profesní regulaci oblasti sociálních médií.

Závěr

V Úvodu jsem konstatoval, že více než co jiného, překládaná práce plní úlohu záznamu pokusu o snižování nejistoty, týkající se toho, jak se vůbec k tématu profesní etiky právníků stavět. Nemíním přitom na tomto místě čtenáři předstírat, že na cestě (které odpovídá sepsání disertační práce) tato nejistota zcela zmizela. Nezmizela. Domnívám se ovšem, že porovná-li autora stojícího na začátku cesty a autora píšícího Závěr, lze mezi nimi nalézt rozdíl. Zatímco prvně zmiňovaného nejistota dráždí a chce ji odstranit, druhý ji přijal. Co víc, pokusil se ji transformovat na vědomí mnohosti možných přístupů, v jejichž řadě se navíc svede (relativně) orientovat. Nadto, snaha o definitivní odstranění nejistoty v (profesně) etických otázkách mu připadá bláhová. Mým neskromným přáním je, aby si podobný zážitek odnášel z přečtení práce i laskavý čtenář. Předložená práce bezpochyby nepřinesla odpovědi na veškeré otázky. Rád bych ovšem věřil tomu, že v případě, že čtenáře napadaly otázky podobné těm mým, přečtením se k odpovědím alespoň přiblížil. O jaké otázky že se jednalo?

V první řadě, respektive kapitole, šlo především o uvedení do tématu. Pojednáno bylo o tom, co se míní svědomím, morálkou, moralitou či mravností, přičemž na vstupní „slovníček“ navázaly ilustrativní ukázky nejvýznamnějších etických učení. Čtenář bude pravděpodobně souhlasit s tím, že hovoří-li se o profesní etice, nezbytnost podobného úvodu nelze pominout. (Byť by měl úvod sloužit toliko k uvědomění si skutečnosti, že obecné etika a její pojmy v profesní etice právníků mohou hrát i méně významnou roli.)

I kapitola druhá představuje svého druhu „slovníček“. Tentokrát už ovšem slovníček pojednávající o pojmech podstatně bližších výkonu povolání právníka. Díky textu druhé kapitoly dokáže čtenář říci, co se rozumí (nebo může rozumět) profesní etikou právníků a eventuálně si vybrat, který z představených významů považuje za nejpriléhavější.

O jednom z možných významů, tj. o profesní etice právníků jakožto právem pozitivizovaném systému pravidel, pojednala blíže druhá část práce. Pozornost byla přitom zaměřena na Českou republiku, přičemž představena byla nejenom právní úprava profesně-etických povinností, ale i praxe jejich vynucování u soudců, státních zástupců a advokátů.

Na shrnující (a z toho důvodu zjednodušující) charakter druhé části reagovala část třetí, jejíž náplní bylo představit čtenáři příklad detailnějšího profesně-etického posouzení konkrétní situace, v tomto případě užívání sociálních médií soudci.

Vzhledem ke skutečnosti, že jednotlivé kapitoly na sebe navazují spíš volně než pevně, zřejmě nemá smyslu snažit se na tomto místě opakovat jejich dílčí závěry a snažit se o jejich syntézu. Za zmínku ovšem jistě stojí přinejmenším jeden závěr obecný. Předložená práce není zdaleka prací vyčerpávající, respektive prací, která by téma profesní etiky právníků vyčerpala. První možnost rozvoje textu se nabízí vysloveně sama – jistě by podobným způsobem, jako v části druhé, bylo lze zpracovat i problematiku dalších právnických profesí. Eventuálně by bylo možné podobným způsobem, jako v části třetí, zpracovat i další profesně-eticky zajímavé situace, tedy nejenom soudcovské používá sociálních médií. (Namátkou jmenujme například variace na téma vztahu klienta a advokáta.) Druhou část by bylo možné obohatit o přehled jednání soudců, státních zástupců a advokátů, které bylo namísto v kárném řízení, projednáváno v řízení trestním, kterýžto přehled by vhodně doplnil dojem o stavu (respektive členech) těchto povolání. Kárnou praxi by taktéž bylo možno diskutovat s představiteli kárných orgánů a získat tak plastičtější obrázek o její podobě, včetně jejich dojmů o vhodnosti či nevhodnosti současné úpravy. Stejně jako by rozhodování kárných orgánů mohlo být podrobno detailnějšímu rozboru či kritice (vzpomeňme na upozornění *Petra Motyčky* na rozdílnost hodnocení podobných případů státních zástupců kárným soudem z oddílu 3. 4. 1.) apod.

Doznávám přitom, že při zpracování textu nebylo vždy snadné udržet se v blízkosti plánované osnovy. Čím více jsem o některém z vybraných témat přemýšlel a psal, tím častěji jsem nalézal (výše uvedená i jiná) podtémata, mezitémata a související témata, u nichž jsem soudil, že by stála za pozornost. V některých případech jsem svodům podlehl a drobně odbočil. (Šlo například o stručné představení *Weberovy* etiky smýšlení a etiky odpovědnosti, přehled kárné odpovědnosti právníků v Irsku či upozornění na nesnadnost komparace kárných praxí napříč různými právnickými profesemi.) Povětšinou jsem se ovšem snažil svodům odolat a zachovat směr práce, a tím i její relativní sevřenost. Neznamená to všem, že bych si možností dalšího rozpracování nebyl vědom.

Na cestě jsem se taktéž setkal s odbočkami, jimiž jsem se zprvu rozhodl vydat a ze kterých jsem se nakonec vrátil zpět, aniž bych o svém odbočení čtenáře informoval, neboť jsem shledal, že by odbočení přespříliš zatížilo strukturu práce, či její rozsah. Snad nejdelší takovou byla má snaha získat a analyzovat rozhodnutí orgánů nadaných kárnou pravomocí ve věcech soudců a státních zástupců z doby před účinností novely č. 314/2008 Sb. Na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, jsem oslovoval krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší soud i Ministerstvo spravedlnosti s žádostí o poskytnutí všech disciplinárních rozhodnutí, kterými disponují. A ne vždy měly povinné orgány pro mé žádosti pochopení. Například Krajský soud v Brně k poskytnutí informace přivedlo až rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti o odvolání proti odmítnutí žádosti. Vrchní soud v Olomouci za poskytnutí informace nejprve požadoval úhradu 21.520 Kč, aby byla tato následně na základě stížnosti proti výši úhrady ministerstvem snížena na 3.900 Kč. Zdaleka ne všechny povinné subjekty poskytly informaci v předepsaných lhůtách.... Nakonec jsem však – po té, co jsem rozhodnutí posbíral a roztřídil – došel k závěru, že jejich porovnání s kárnou praxí současnou, by si vyžádalo podstatně detailnější promyšlení a podstatně širší rozsah, než jsem byl s to nabídnout. I tímto směrem by se tedy téma dalo rozvinout.

Z uvedeného tedy plyne, že kapitoly práce hrály především úlohu *příspěvků* k tématu profesní etiky právníků. Naznačily okruhy, o které je možné se zajímat, a v některých případech pak přímo ilustrovaly, jakým způsobem takový zájem může vypadat. Snad to u doposud spíše opomíjeného tématu není málo.

Seznam zkratek

ČAK	Česká advokátní komora.
Článek	Motyčka Petr, Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem? <i>Bulletin advokacie</i> . 2015, roč. 22, č. 1-2, str. 46-52.
Etický kodex advokátů	Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky.
Komora	Česká advokátní komora.
ZoA	Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.
ZŘV SaSZ	Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců.
ZSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.
ZSZ	Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

Použitá literatura a zdroje

Knihy a kapitoly v knihách:

1. ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Praha: Zvon, 1994. 292 str. ISBN 80-7113-111-3.
2. ANZENBACHER, Arno. *Úvod do filosofie*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-727-5.
3. ARISTOTELES. *Etika Nikomachova*. Praha: Jan Laichter, 1937. 305 str.
4. BALÍK, Stanislav a kol. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Česká advokátní komora, 2009. 271 str. ISBN 978-80-7035-427-8.
5. BARTON, Benjamin H. *The Lawyer-Judge Bias in the American Legal System*. New York: Cambridge University Press, 2011. 312 str. ISBN 9781107004757.
6. BECK, Ulrich. *Riziková společnost. Na cestě k jiné moderně*. Praha: SLON, 2004. 431 str. ISBN 80-86429-32-6.
7. BÖCKENFÖRDE, Ernst-Wolfgang. *Vom Ethos der Juristen*. Berlin: Duncker & Humblot, 2011. 51 str. ISBN 9783428136520.
8. BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK Jiří a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. Praha: ASPI, 2004. 347 str. ISBN 80-7357-030-0.
9. ČAPUTOVÁ, Zuzana (ed.). *Prístup k spravodlivosti – Bariéry a východiská 9: Zodpovednosť sudcu: Sudcovská etika a disciplinárna zodpovednosť*. Pezinok: VIA IURIS, 2011. 56 str. ISBN 978-80-970686-0-8.
10. ČERMÁK, Karel. *Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky. Text s komentářem JUDr. Karla Čermáka*. Praha: Česká advokátní komora, 2000. 72 str.
11. ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997. 277 str. ISBN 80-7198-173-7.
12. FREIDSON, Eliot. *Profession of Medicine: a Study of the Sociology of Applied Knowledge*. Chicago: University of Chicago Press, 1988. 440 str. ISBN 02-262-6228-6.
13. FULLER, Lon L. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998. 229 str. ISBN 80-860-0565-8.

14. HART, Herbert. *Pojem práva*. Praha: Prostor, 2010. 312 str. ISBN 978-80-7260-239-1.
15. HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. Praha: C.H. Beck, 2009. 837 str. ISBN 978-80-7400-049-2.
16. HERZOGOVÁ, Zuzana. *Policejní etika*. Praha: Zuzana Herzogová, 2003. 327 str. ISBN 80-238-9984-8.
17. HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 421 str. ISBN 978-80-7380-366-7.
18. CHADWICK, Ruth F. (ed.). *Ethics and the Professions*. Brookfield, USA: Avebury, 1994. ISBN 1856286320.
19. JANOTOVÁ, Helena. *Profesní etika*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. 96 str. ISBN 80-86861-42-2.
20. JANOVSÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Nakladatelství TRITON, 2003. 223 str. ISBN 80-7254-329-6.
21. JERMANOVÁ, Helena a Zdeněk MASOPUST (eds.). *Metamorfózy práva ve střední Evropě: sborník příspěvků z mezinárodní konference "Metamorfózy práva ve střední Evropě" a kolokvia "Metamorfózy veřejné správy", pořádaných Ústavem státu a práva AV ČR a Fakultou právnickou ZČU v Plzni ve dnech 11.-13. června ve Znojmě*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 452 str. ISBN 978-80-7380-149-6.
22. Kaufman, Andrew L. *Problems in Professional Responsibility*. Boston: Little, Brown and Co., 1976.
23. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 str. ISBN 80-717-9028-1.
24. KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 233 str. ISBN 80-86432-54-8.
25. KNOLL, Vilém (ed.). *Pocta Stanislavu Balíkovi k 80. narozeninám: acta historico-iuridica Pilsnensia 2008*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 478 str. ISBN 978-807-3801-205.
26. KOEHN, Daryl. *The Ground of Professional Ethics*. New York: Routledge, 1994. 224 str. ISBN 9780415116664.

27. KOSEK, Jan. *Jak (ne)být sám (se) sebou: problém autenticity: zrod a cíle moderního člověka ve světě filozofie a literatury*. Praha: Dokořán, 2015. 327 str. ISBN 978-80-7363-703-3.
28. KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etické desatoro začínajícího advokáta: (vademecum profesijní etiky)*. Bratislava: Iura Edition, 2008. 282 str. ISBN 978-808-0781-859.
29. KRŠKOVÁ, Alexandra. *Etika právnického povolania*. Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty Univerzity Komenského, 1994. 129 str. ISBN 80-7160-065-2.
30. KYSELA, Jan. *Právo na odpor a občanskou neposlušnost*. Brno: Doplněk, 2006. 166 str. ISBN 80-723-9197-6.
31. LYNTON, Jonathan S. a Terri M. LYNDALL. *Legal Ethics and Professional Responsibility*. Albany, New York: Lawyers Cooperative Pub., 1994. 392 str. ISBN 0827355041x.
32. MACHALOVÁ, Tatiana a kol. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení*. Praha: Leges, 2014. 335 str. ISBN 978-80-7502-060-4.
33. MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. Praha: Ivo Železný, 1997. 101 str. ISBN 80-237-3544-6.
34. MARŠÁLEK, Pavel. *Právo a společnost*. Praha: Auditorium, 2008. 258 str. ISBN 978-809-0378-681.
35. MATULA, Zdeněk a kol. *Union 2012. Ročenka Unie státních zástupců České republiky*. Praha: Unie státních zástupců, 2013. 130 str. ISBN 9788026041313.
36. MOLITERNO, James E. *Ethics of the lawyer's work*. Saint Paul, Minnesota: Thomson/West Pub. Co., 2003. ISBN 0314144382.
37. OAKLEY, Justin a Dean COCKING. *Virtue Ethics and Professional Roles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 204 str. ISBN 0521027292.
38. PARKER, Christine a Adrian EVANS. *Inside Lawyers' Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 288 str. ISBN 978-0-521-54664-5.
39. PŘIBÁŇ, Jiří. *Sociologie práva: systémově teoretický přístup k modernímu právu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996. 197 str. ISBN 80-85850-18-4.

40. PŘIBÁŇ, Jiří, HOLLÄNDER, Pavel a kol. *Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 270 str. ISBN 978-80-7419-045-2.
41. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: LEDA, 2001. 752 str. ISBN 80-859-2785-3.
42. RIESMAN, David. *Osamělý dav: Studie o změnách amerického charakteru*. Praha: Kalich, 2007. 348 str. ISBN 978-80-7017-062-5.
43. SAJÓ, András (ed.). *Judicial Integrity*. Boston: M. Nijhoff Publishers, 2004. 313 str. ISBN 9004140050.
44. SANDEL, Michael J. *Justice: What's the Right Thing to Do?* New York: Farrar, Straus and Giroux, 2010. 320 str. ISBN 978-0-374-53250-5.
45. SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci: esej o multietnické společnosti*. Praha: Dokořán, 2005. 134 str. ISBN 80-7363-022-2.
46. SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Úvod do etiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. 55 str. ISBN 80-704-1758-7.
47. SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. Praha: Havlíček Brain Team, 2007. 207 str. ISBN 978-80-903609-9-0.
48. SKUCZYŃSKI, Paweł. *The Status of Legal Ethics*. Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH, 2013. 279 str. ISBN 978-3-653-03089-1.
49. SLUNÉČKOVÁ, Jana a kol. *Profesionální etika socialistického právníka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1989.
50. SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení. Kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2011. 620 str. ISBN 978-807-3803-117.
51. SOKOL, Jan. *Etika a život: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2010. 239 str. ISBN 978-80-7429-063-3.
52. SUSSKIND, Richard E. *Tomorrow's Lawyers: an Introduction to Your Future*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2013. 180 str. ISBN 019966806x.
53. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, Martin Vychopeň, Ladislav KRYM a kol. *Zákon o advokacii: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. 633 str. ISBN 978-80-7179-248-2.

54. ŠKOP, Martin. *Právo a vášeň: jazyk, příběh, interpretace*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 205 str. ISBN 978-80-210-5464-6.
55. VOJÁČEK, Ladislav, Pavel SALÁK a Jiří VALDHANS (eds.). *Dny práva 2013: Soudy a soudnictví v historickém kontextu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 411 str. ISBN 978-80-210-6814-8.
56. WEBER, Max. *Metodologie, sociologie a politika*. Praha: OIKOYMENH, 2009. 351 str. ISBN 978-80-7298-389-6.
57. ZITRIN, Richard A, Carol M. LANGFORD a Nina W TARR. *Legal Ethics in the Practice of Law*. Newark, New Jersey: LexisNexis, 2007. 940 str. ISBN 8308300030.

Odborné články:

1. ANDERS, Kelly Lynn *Ethical Exits: When Lawyers and Judges must Sever Ties on Social Media*. *Charleston Law Review*, 2012-2013, 7(2).
2. BÁČOVÁ, Petra. *Přeji si shodu právnických profesí - rozhovor s JUDr. et PhDr. Stanislavem Balíkem, soudcem Ústavního soudu ČR*. *Komorní listy*, 2013, 5(1).
3. BELL, Evan. *Judicial misconduct*. *Commonwealth Law Bulletin*, 2009, 35(4).
4. BOOTHE-PERRY, Nicola A. *Friends of Justice: Does Social Media Impact the Public Perception of the Justice System?*. *Pace Law Review*, 2014, 35(1).
5. COOPER, Benjamin P. *USA: Saving Face-Ethical Considerations for American Judges Using Facebook*. *Legal Ethics*, 2014, 17(1).
6. ČERNÝ, Petr. *Výtka soudci a státnímu zástupci*. *Právní rozhledy*, 2014, 22(23-24).
7. FREEDMAN, Monroe H. *Advances in Prosecutors' Ethics*. *Criminal Justice*, 1987, 1(4).
8. FRIEDEL, Tomáš. *Jak čeští soudci (ne)smí jednat? Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se soudci v letech 2008–2014*. *Jurisprudence*, 2015a, 14(1).
9. FRIEDEL, Tomáš. *Jak státní zástupci (ne)smějí jednat? Praxe kárného soudu ve věcech kárných řízení se státními zástupci v letech 2008-2014*. *Státní zastupitelství*, 2015b, 13(4).

10. FRIEDEL, Tomáš. *Ještě o kárném řízení advokátů, soudců a státních zástupců*. Bulletin advokacie, 2015c, 22(10).
11. FRIEDEL, Tomáš. *Soudcova "docházka do zaměstnání" a jeho důstojnost*. Jurisprudence, 2015d, 4(5).
12. GRAY, Cynthia. *Judicial Disqualification and Friendships with Attorneys*. Judges' Journal, 2013, 52(3).
13. HANUŠ, Libor. *Gustav Radbruch – o napětí mezi spravedlností a právní jistotou*. Právní rozhledy, 2009, 17(16).
14. HRDLIČKOVÁ, Ivana. *Potřebujeme etický kodex?*. Soudce, 2003, 10(3).
15. HRICIK, David. *Bringing a World of Light to Technology and Judicial Ethics*. Regent University Law Review, 2014-2015, 27(1).
16. CHAPMAN, June. *Why Teach Legal Ethics to Undergraduates?*. Legal Ethics, 2002, 5(1).
17. JOHNSON, Jasmine V. *Completing the Map: The Next Step in Guiding the Ethical Use of Social Media by Legal Professionals*. Georgetown Journal of Legal Ethics, 2015, 28(3).
18. JONES, Samuel V. *Judges, Friends and Facebook: The Ethics of Prohibition*. Georgetown Journal of Legal Ethics, 2011, 24(2).
19. KOPA, Martin. *Profesní etika v české právní praxi a právním vzdělávání aneb měla by profesní etika být povinnou součástí právnických studií?*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2013, 11(1).
20. KOSAŘ, David. *Kárná řízení se soudci v judikatuře ESLP*. Právní rozhledy, 2015, 23(19).
21. KOSAŘ, David. *The Least Accountable Branch*. International Journal of Constitutional Law, 2013, 11(1).
22. KRITZER, Herbert M. *The Professions Are Dead, Long Live the Professions: Legal Practice in a Postprofessional World*. Law & Society Review, 1999, 33(3).
23. LATA, Jan. *Vývoj kárného řízení ve věcech státních zástupců*. Státní zastupitelství, 2015, 13(4).
24. MATES, Pavel a Karel ŠEMÍK. *Nad důstojností soudcovského stavu*. Jurisprudence, 2014, 3(2).

25. MATULA, Zdeněk. *Informace o konferenci Unie státních zástupců a Justiční akademie na téma „Státní zástupce a etika“*. Státní zastupitelství, 2012, 10(4).
26. MITCHELL, Nathanael J. *Judge 2.0: a New Approach to Judicial Ethics in the Age of Social Media*. Utah Law Review, 2012(4).
27. MOTYČKA, Petr. *Kárná řízení advokátů, soudců a státních zástupců aneb měří se všem stejným metrem?*. Bulletin advokacie, 2015, 22(1-2).
28. NICOLSON, Donald. *Mapping Professional Legal Ethics: The Form and Focus of the Codes*. Legal Ethics, 1998, 1(1).
29. NICOLSON, Donald. *The Theoretical Turn in Professional Legal Ethics*. Legal Ethics, 2004, 7(1).
30. RENDLEMAN, Dennis A. *ABA Ethics Committee Issues Opinion on Judges and Social Media*. Professional Lawyer, 2013, 21(4).
31. SOMMERLAD, Hilary. *Researching and Theorizing the Processes of Professional Identity Formation*. Journal of Law and Society, 2007, 34(2).
32. SYKA, Jan (ed.). *Sbírka kárných rozhodnutí ČAK 2010-2011*. Bulletin advokacie. 2012, 8.
33. ŠTACHOVÁ, Naďa. *Mezi nadějí a zoufalstvím: K počátkům profesní etiky advokátů v českých zemích*. Právník, 2014, 153(5).
34. VOGEL, Glen M. *A Review of the International Bar Association and LexisNexis Technology Studies and the American Bar Association's Commission on Ethics 20/20: The Legal Profession's Response to the Issues Associated with the Generational Gap in Using Technology and Internet Social Media*. Journal of the Legal Profession, 2013, 38(1).
35. VRBÍK, Marek. *Rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu, jakožto kárného soudu, v řízení o kárné odpovědnosti státních zástupců*. Státní zastupitelství, 2015, 13(2).
36. VYCHOPENĚ, Martin. *Projev předsedy ČAK JUDr. Martina Vychopně na oslavách 25 let obnovení nezávislosti české advokacie*. Bulletin advokacie, 2015, (10).
37. VYKLIČKÝ, Jan. *Nezáleží víc na soudci než na právu?*. Soudce, 2006, 13(5).
38. WEBB, Julian. *Being a lawyer/Being a Human Being*. Legal Ethics, 2002, 5(1&2).

39. YOUNG, Richard a SANDERS Andrew. *The Ethics of Prosecution Lawyers*. Legal Ethics, 2004, 7(2).

Online zdroje

1. *10 let Facebooku: Jak změnil podnikání i životy uživatelů?*. Česká televize. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1050061-10-let-facebooku-jak-zmenil-podnikani-i-zivoty-uzivatelu>>.
2. *A Guide to Good Professional Conduct for Solicitors*. Law Society of Ireland. [navštíveno dne 4. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.lawsociety.ie/documents/committees/conduct-guide.pdf>>.
3. *About the Tribunal*. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.distrib.ie/about-the-tribunal/>>.
4. *About Us*. LinkedIn. [navštíveno dne 9. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <https://www.linkedin.com/about-us?trk=hb_ft_about>.
5. *About Us*. The Director of Public Prosecutions. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <https://www.dppireland.ie/about_us/?irish=0>.
6. *Annual Reports*. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.distrib.ie/annual-reports/>>.
7. *Curtin resigns on grounds of ill health*. RTÉ. [navštíveno dne 30. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.rte.ie/news/2006/1113/82484-curtinb/>>.
8. *Diluted Legal Services Regulation Bill has 235 amendments and counting*. The Irish Times. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/diluted-legal-services-regulation-bill-has-235-amendments-and-counting-1.2359305>>.
9. *Evropský den advokátů*. Praha: Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21.12.2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/assets/prirucka-k-evropskemu-dni-advokatu.pdf>>.
10. *Facebook Newsroom*. Facebook. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://newsroom.fb.com/company-info/>>.

11. *Facebooková stránka Ústavního soudu České republiky*. Ústavní soud České republiky. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://cs-cz.facebook.com/ustavnisoud/>>.
12. *Getting started with Twitter*. Twitter, Inc. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://support.twitter.com/articles/215585?lang=en%20a%20https://support.twitter.com/articles/14019>>.
13. *Home*. Solicitors Disciplinary Tribunal. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.distrib.ie/>>.
14. *Chronology Of Events In Sheedy Case*. The Irish Times. [navštíveno dne 22. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.irishtimes.com/news/chronology-of-events-in-sheedy-case-1.175627>>.
15. *Informace podle § 5 odst. 3 zák. č. 106/1999 Sb.*. Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11023>>.
16. *Irish Statute Book*. Office of the Attorney General. [navštíveno dne 22. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.irishstatutebook.ie/eli/home.html>>.
17. *Kárná komise – judikatura*. Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=212>>.
18. *Kárná komise – souhrnný věcný rejstřík ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2013 a souhrnný rejstřík právních předpisů ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2013*. Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>>.
19. *Kárná odpovědnost právnických profesí*. Epravo.cz. [navštíveno dne 6. 8. 2015]. Dostupné na Internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=2CDEcXmYuNE&feature=youtu.be>>.
20. *Kodex profesionální etiky státního zástupce*. Nejvyšší státní zastupitelství. [navštíveno dne 13. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/predpisy/EK%20NSZ.pdf>>.
21. *Legal Services Regulation Act 2015*. The Department of Justice and Equality. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/Legal_Services_Regulation_Act_2015>.

22. *Model Code of Judicial Conduct*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct.html>.
23. *Model Code of Professional Responsibility*. American Bar Association. [navštíveno dne 18. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.americanbar.org/content/dam/aba/migrated/cpr/mrpc/mcpr.authcheckdam.pdf>>.
24. *Morální kodex*. Unie státních zástupců České republiky. [navštíveno dne 11. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.uniesz.cz/moralni-kodex>>.
25. *New legal Bill will bring much needed change at King's Inns*. The Irish Times. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/new-legal-bill-will-bring-much-needed-change-at-king-s-inns-1.1789886>>.
26. *New York City rat taking pizza home on the subway (Pizza Rat)*. Youtube.com. [navštíveno dne 28. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.youtube.com/watch?v=UPXUG8q4jKU>>.
27. *O Twitteru*. Twitter, Inc. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://about.twitter.com/cs/company>>.
28. *Profile & Timeline Privacy*. Facebook, Inc. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.facebook.com/help/393920637330807/>>.
29. *Přehled kárných rozhodnutí, která nabyla právní moci v kalendářních letech 2008-2014*. Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21.12.2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/assets/komora/prehled-karnych-rozhodnuti--stavk-31--xii--2014.pdf>>.
30. *Removal of Judge from Office: Motin*. Houses of Oireachtas. [navštíveno dne 30.12.2015]. Dostupné na Internetu: <<http://oireachtasdebates.oireachtas.ie/debates%20authoring/debateswebpack.nsf/takes/dail2004060200021?opendocument>>.
31. *Remove/Impeach Judge Maryann Sumi*. Facebook. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.facebook.com/RemoveImpeach-Judge-Maryann-Sumi-100133820070329/>>.

32. *Rule 1.2: Promoting Confidence in the Judiciary*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/mcjc_canon_1/rule1_2promotingconfidenceinthejudiciary.html>.
33. *Rule 1.3: Avoiding Abuse of the Prestige of Judicial Office*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/mcjc_canon_1/rule1_3avoidingabuseoftheprestigeofthejudicialoffice.html>.
34. *Rule 2.1: Giving Precedence to the Duties of Judicial Office*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule_2_1givingprecedencetothedutiesofjudicialoffice.html>.
35. *Rule 2.2: Impartiality and Fairness*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule_2_2impartialityandfairness.html>.
36. *Rule 2.3: Bias, Prejudice, and Harassment*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule_2_3biasprejudiceandharassment.html>.
37. *Rule 2.4: External Influences on Judicial Conduct*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule_2_4externalinfluencesonjudicialconduct.html>.
38. *Rule 2.9: Ex Parte Communications*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu:

- <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_2/rule_2_9expartecommunications.html>.
39. *Rule 3.1: Extrajudicial Activities in General*. American Bar Association. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_code_of_judicial_conduct/model_code_of_judicial_conduct_canon_3/rule_3_1extrajudicialactivitiesingeneral.html>.
40. *Slovník spisovného jazyka českého*. Ústav pro jazyk český, v.v.i. [navštíveno dne 4. 8. 2015.] Dostupné na Internetu: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=pr%C3%A1vn%C3%ADk&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>>.
41. *Slovník spisovného jazyka českého*. Ústav pro jazyk český, v.v.i. [navštíveno dne 22. 7. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=povol%C3%A1n%C3%AD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>>.
42. *Soudce na internetu zesměšňoval uprchlíky, gaye i Romy. Měl by skončit, říká Pelikán*. Aktualne.cz. [navštíveno dne 26. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/soudce-na-internetu-zesmesnoval-uprchliky-gaye-i-romy-mel-by/r~d50067dcc9a811e5bb3a0025900fea04/>>.
43. *Stanoviska etické komise*. Unie státních zástupců České republiky. [navštíveno dne 11. 1. 2016.] Dostupné na Internetu: <<http://www.uniesz.cz/clanky/6/stanoviska-eticke-komise>>.
44. *Stanovy Soudcovské unie České republiky, z.s.* Soudcovská unie České republiky, z.s. [navštíveno dne 11. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <<http://www.soudci.cz/o-nas/stanovy-soudcovske-unie-cr.html>>.
45. *Statistika vyřizování kárných žalob napadlých v letech 2000-2014*. Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.cak.cz/assets/komora/prehled-vyrizovani-karnych-zalob--stav-k-31--xii--2014.pdf>>.
46. *The Bangalore Principles of Judicial Conduct 2002*. UNODC. [navštíveno dne 11. 1. 2016]. Dostupné na Internetu:

- <http://www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf>.
47. *The Code of Conduct for the Bar of Ireland*. The Bar of Ireland. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.lawlibrary.ie/Membership-Regulation/Downloads/CodeofConduct.aspx>>.
 48. *The Code of Ethics for Prosecutors*. The Director of Public Prosecutions, [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://www.dppireland.ie/filestore/documents/Code_of_Ethics_ENG.pdf>.
 49. *The Constitution of the General Council of The Bar of Ireland*. The Bar of Ireland. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.lawlibrary.ie/getattachment/About-Us/Committees/Constitution/ConstitutionAdopted25072011.pdf.aspx>>.
 50. *The Disciplinary Code for the Bar of Ireland*. The Bar of Ireland. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.lawlibrary.ie/Membership-Regulation/Downloads/DisciplinaryCodeAdopted050710.aspx>>.
 51. *The Guidelines for Prosecutors Director of Public Prosecutions*. The Director of Public Prosecutions. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <https://www.dppireland.ie/filestore/documents/GUIDELINES_-_Revised_NOV_2010_eng.pdf>.
 52. *The Supreme Court Judicial Review. Curtin v Dáil Éireann.*. The Supreme Court. [navštíveno dne 30. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <<http://www.courts.ie/judgments.nsf/597645521f07ac9a80256ef30048ca52/4bfbce1de861f1e280257130005867c0?OpenDocument>>.
 53. *Twitter má v Česku už 300 tisíc uživatelů*. Tyden.cz. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <http://mediamania.tyden.cz/rubriky/on-line/twitter-ma-v-cesku-uz-300-tisic-uzivatelu_338575.html>.
 54. *Web 2.0*. Wikipedia. The Free Encyclopedia. [navštíveno dne 28. 1. 2016]. Dostupné na Internetu: <https://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0>.
 55. *What is my profile?*. Facebook, Inc. [navštíveno dne 3. 2. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.facebook.com/help/133986550032744>>.

56. *Who We Are*. The Bar of Ireland. [navštíveno dne 12. 3. 2016]. Dostupné na Internetu: <<https://www.lawlibrary.ie/about-us/who-we-are.aspx>>.
57. *Zápis z 21. schůze představenstva Komory, která se konala ve dnech 14. a 15. září 2015 v zasedací místnosti České advokátní komory, Národní 16, Praha..* Česká advokátní komora. [navštíveno dne 21. 12. 2015]. Dostupné na Internetu: <http://www.cak.cz/assets/pro-advokaty/aktuality/zapis_21_predstavenstvo_2015_09_15.pdf>.

Právní předpisy:

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
2. Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.
3. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.
4. Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců.
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
6. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii.
7. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
8. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.
9. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 244/1996 Sb., advokátní kárný řád.
10. Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky.

Judikatura:

1. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/09 (č. 332/2010 Sb.) ze dne 7. 10. 2010.
2. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 21/2004 ze dne 4. 5. 2005.
3. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 9 As 189/2014 ze dne 22. 1. 2015.

Judikatura – kárné řízení se soudci

1. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 11/2009 ze dne 22. 6. 2011.
2. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 7/2010 ze dne 7. 9. 2011.
3. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 10/2010 ze dne 5. 10. 2011.
4. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 3/2014 ze dne 24. 4. 2014.
5. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 8/2011 ze dne 5. 12. 2011.
6. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 4/2012 ze dne 7. 11. 2012.
7. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 18/2011 ze dne 18. 1. 2012.
8. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 8/2009 ze dne 24. 11. 2010.
9. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 1/2011 ze dne 19. 10. 2011.
10. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 7/2013 ze dne 4. 12. 2013.
11. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 5/2011 ze dne 21. 9. 2011.
12. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 6/2013 ze dne 6. 11. 2013.
13. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 2/2010 ze dne 5. 1. 2011.
14. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 11/2013 ze dne 27. 3. 2014.
15. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 10/2009 ze dne 2. 2. 2011.

16. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 4/2011 ze dne 4. 4. 2012.
17. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 7/2012 ze dne 5. 12. 2012.
18. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 1/2012 ze dne 3. 10. 2012.
19. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 5/2009 ze dne 8. 12. 2010.
20. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 3/2008 ze dne 31. 3. 2009.
21. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 11 Kss 12/2011 ze dne 29. 5. 2013.
22. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 10/2011 ze dne 9. 11. 2011.
23. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 1/2013 ze dne 26. 6. 2013.
24. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 5/2012 ze dne 16. 1. 2013.
25. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 4/2013 ze dne 27. 6. 2013.
26. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 11/2010 ze dne 10. 5. 2011.
27. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 13/2011 ze dne 10. 5. 2012.
28. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 4/2009 ze dne 10. 12. 2009.
29. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 9/2011 ze dne 8. 11. 2011.
30. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 6/2010 ze dne 14. 12. 2010.
31. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 7/2010 ze dne 17. 3. 2011.

32. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 11/2013 ze dne 23. 4. 2014.
33. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 3/2009 ze dne 14. 10. 2009.
34. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 7/2011 ze dne 11. 1. 2012.
35. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 13 Kss 3/2012 ze dne 13. 6. 2012.
36. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 6/2012 ze dne 22. 3. 2013.
37. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 7/2012 ze dne 30. 11. 2012.
38. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 5/2012 ze dne 22. 11. 2012.
39. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 10/2013 ze dne 10. 1. 2014.
40. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 11/2013 ze dne 4. 4. 2014.
41. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 6/2013 ze dne 3. 10. 2013.
42. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 3/2012 ze dne 12. 7. 2012.
43. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 16 Kss 8/2013 ze dne 3. 10. 2013.
44. Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Praze jakožto odvolacího soudu sp. zn. Ds 9/2000 ze dne 23. 11. 2000.
45. Rozhodnutí kárného senátu Krajského soudu v Budějovicích sp. zn. Spr. 730/2000 ze dne 21. 8. 2000

Judikatura – kárné řízení se státními zástupci

1. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2011 ze dne 13. 10. 2011.

2. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2009 ze dne 16. 9. 2009.
3. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2014 ze dne 15. 9. 2014.
4. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2013 ze dne 15. 11. 2013.
5. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 5/2013 ze dne 15. 11. 2013.
6. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 5/2009 ze dne 27. 4. 2010.
7. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2010 ze dne 27. 4. 2010.
8. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 7/2012 ze dne 21. 6. 2012.
9. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2014 ze dne 16. 6. 2014.
10. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 8/2014 ze dne 15. 9. 2014.
11. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 11/2012 ze dne 4. 3. 2013.
12. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 9/2012 ze dne 13. 9. 2012.
13. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2009 ze dne 19. 9. 2010.
14. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2013 ze dne 2. 6. 2014.
15. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 7/2013 ze dne 5. 5. 2014.
16. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 13/2012 ze dne 5. 3. 2013.
17. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2011 ze dne 14. 6. 2011.

18. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 1/2011 ze dne 18. 7. 2011.
19. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2014 ze dne 2. 6. 2014.
20. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2011 ze dne 14. 10. 2011.
21. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 5/2011 ze dne 3. 4. 2014.
22. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 5/2012 ze dne 21. 6. 2012.
23. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2014 ze dne 16. 6. 2014.
24. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2013 ze dne 1. 11. 2013.
25. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2010 ze dne 14. 6. 2011.
26. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2008 ze dne 29. 9. 2009.
27. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2009 ze dne 16. 9. 2009.
28. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 9/2013 ze dne 7. 4. 2014.
29. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 1/2010 ze dne 16. 9. 2010.
30. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 7/2014 ze dne 13. 10. 2014.
31. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2011 ze dne 15. 5. 2012.
32. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 8/2010 ze dne 12. 4. 2011.
33. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2010 ze dne 30. 9. 2010.

34. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2010 ze dne 16. 9. 2010.
35. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 12/2012 ze dne 4. 3. 2014.
36. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 1/2008 ze dne 15. 9. 2009.
37. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 1/2012 ze dne 12. 9. 2012.
38. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2012 ze dne 14. 5. 2012.
39. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 2/2012 ze dne 14. 5. 2012.
40. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2012 ze dne 14. 5. 2012.
41. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 8/2013 ze dne 7. 4. 2014.
42. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 8/2012 ze dne 12. 9. 2012.
43. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 3/2013 ze dne 19. 3. 2014.
44. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 7/2010 ze dne 14. 6. 2011.
45. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 5/2010 ze dne 5. 8. 2010.
46. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 6/2012 ze dne 12. 9. 2012.
47. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 10/2010 ze dne 4. 3. 2013.
48. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 10/2012 ze dne 13. 9. 2012.
49. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 4/2009 ze dne 23. 3. 2010.

50. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 1/2013 ze dne 8. 7. 2014.
51. Rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp.zn, 12 Ksz 9/2010 ze dne 12. 4. 2011.
52. Rozhodnutím kárného senátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 12 Ksz 14/2012 ze dne 5. 3. 2013.

Judikatura – kárné řízení se advokáty

1. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2007 ze dne 17. 9. 2010.
2. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 12/04 (datum neuvedeno).
3. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 12/06 ze dne 11. 12. 2006.
4. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 123/2009 ze dne 21. 5. 2010.
5. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 125/02 ze dne 21. 3. 2003.
6. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 130/01 ze dne 11. 10. 2000.
7. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 14/2008 ze dne 19. 6. 2008.
8. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 212/98 ze dne 16. 4. 1999.
9. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 22/2010 ze dne 30. 4. 2010.
10. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 23/00 ze dne 8. 9. 2000.
11. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 39/00 ze dne 21. 6. 2002.
12. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 398/98 ze dne 19. 3. 1999.

13. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 41/97 (datum neuvedeno).
14. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 42/2010 ze dne 26. 11. 2010.
15. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 53/06 ze dne 24. 11. 2006.
16. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 64/01 ze dne 29. 10. 2001.
17. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 75/03 (datum neuvedeno).
18. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 77/01 ze dne 9. 11. 2001.
19. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 94/01 ze dne 15. 2. 2002.
20. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 1/07 ze dne 20. 4. 2007.
21. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 10/98 ze dne 23. 10. 1998.
22. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 101/02 ze dne 25. 4. 2003.
23. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 106/00 ze dne 10. 11. 2000.
24. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 11/2012 ze dne 15. 6. 2012.
25. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 117/03 ze dne 4. 11. 2005.
26. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 118/96 ze dne 4. 4. 1997.
27. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 126/07 ze dne 4. 4. 2008.
28. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 148/2010 ze dne 14. 4. 2011.

29. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 155/2010 ze dne 8. 4. 2011.
30. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 16/01 ze dne 8. 10. 2001.
31. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 17/99 ze dne 14. 5. 1999.
32. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 25/06 ze dne 28. 04. 2006.
33. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 30/2004 ze dne 13. 5. 2005.
34. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 36/2008 ze dne 18. 4. 2008.
35. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 36/2011 ze dne 16. 9. 2011.
36. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 392/98 ze dne 9. 4. 1999.
37. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 4/98 ze dne 27. 3. 1998.
38. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 42/97 ze dne 19. 9. 1997.
39. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 66/2009 ze dne 7. 9. 2009.
40. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 69/97 ze dne 7. 11. 1997.
41. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 72/00 ze dne 15. 12. 2000.
42. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 75/2000 ze dne 1. 9. 2000.
43. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 76/2011 ze dne 9. 9. 2012.
44. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 76/2013 ze dne 4. 12. 2013.

45. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 79/2009 ze dne 18. 9. 2009.
46. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 8/00 ze dne 13. 4. 2000.
47. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 83/2012 ze dne 11. 9. 2012.
48. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 85/02 (datum neuvedeno).
49. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 86/01 ze dne 19. 10. 2001.
50. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 89/2009 ze dne 9. 4. 2010.
51. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 89/2011 ze dne 29. 6. 2011.
52. Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 94/06 ze dne 27. 10. 2006.
53. Rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 119/2010 ze dne 30. 3. 2012.
54. Rozhodnutí odvolacího kárného senátu kárné komise ČAK sp. zn. K 131/2011 ze dne 30. 3. 2012.

Filmy

1. *In the Name of Father*. Režie SHERIDAN, Jim. Irsko, 1993.
2. *Kladivo na čarodějnice*. Režie VÁVRA, Otakar. Česko, 1969.

Resumé

Disertační práce je věnována v České republice relativně neukotvenému oboru profesní etiky právníků. Jejím hlavním cílem je zaujetí systematictějšího přístupu k oboru a jeho celkové posílení. Práce dále blíže popisuje vybrané oblasti oboru a naznačuje způsoby, jakými je možno je zkoumat.

Práci tvoří tři části, rozdělené do čtyř kapitol. První část práce prezentuje základní pojmový aparát, čímž usnadňuje čtenáři orientaci v částech dalších. Úvod první části (kapitola první) je věnován (obecnému) přístupu k termínům jako jsou *etika*, *svědomí*, *morálka*, *mravnost* a *moralita*. Na příkladech etického učení *Jeremy Benthama*, *Immanuela Kanta*, *Aristotela* a *Maxe Webera* dochází k ilustraci „obecně-etických“ systémů. Stručně je pojednáno též o (právníkům) dobře známém tématu vztahu práva a morálky. Kapitola druhá posouvá pozornost k pojmům vyprofilovanějším. Po řadě představuje koncept *profesí* (a jeho kritiku), *profesní etiku* a vztahy, do kterých může profesní etika vstupovat jednak s etikou obecnou, jednak ve vztahu k právu. Významné je taktéž upozornění na terminologickou nejednotnost, kterou trpí obor profesní etiky právníků (užívá se např. profesionální etika právníka, právní etika, legal ethics, professional responsibility apod.) Úvodní přehled nabízený první a druhou kapitolou vyúsťuje ve stanovení východisek pro druhou a třetí část práce.

Fundament druhé části práce (kapitola třetí) se nachází na úrovni praxe profesní etiky. Na profesní etiku právníků se zde nahlíží nejužším možným úhlem pohledu, tj. jako na právem pozitivizovanou profesní etiku. Ústřední náplň druhé části proto tvoří popis právní úpravy kárné odpovědnosti a dále analýza rozhodovací praxe orgánů nadaných kárnou (disciplinární) pravomocí v kárných řízeních vedených se soudci, státními zástupci a advokáty. V případě soudců a státních zástupců jsou analyzována rozhodnutí kárných senátů Nejvyššího správního soudu. V případě advokátů (z důvodu nedostupnosti všech rozhodnutí kárné komise České advokátní komory) dochází k analýze kárných rozhodnutí publikovaných ve stavovském časopise *Bulletin advokacie*. Druhá část dále pojednává o možnosti vzájemného srovnávání kárných praxí jednotlivých právnických profesí (upozorňuje na nesnadnost takového porovnání), popisuje rozdílné postavení etických kodexů soudců, státních zástupců a advokátů

v České republice a nakonec stručně pojednává o podobě kárné praxe soudců, solicitorů a barristerů v Irské republice.

Poslední část práce, část třetí (tvořená kapitolou čtvrtou), nabízí ukázkou úvah o profesní etice na konkrétnější rovině, přičemž si za příklad volí téma užívání sociálních médií soudci. Část třetí čerpá inspiraci především z diskusí vedených ve Spojených státech amerických, které tradičně na poli informačních technologií určují budoucí vývoj zbytku světa. Nejprve dochází k představení sociálních médií a popisu jejich rostoucího významu (nejen) v životě soudců. Následuje rozbor oblastí možných kolizí profesní etiky soudců s užíváním sociálních médií a dále detailnější analýza nejkontroverznějšího způsobu užití sociálních médií soudci, tzv. sociálně mediálního přátelství soudce. Na jeho příkladu se demonstruje „klasické“ zvažování konkrétní situace, při kterém jsou sneseny argumenty ve prospěch i proti určitému řešení a při kterém o vhodnosti vybíraného řešení rozhoduje vzájemné zvážení a porovnání argumentů.

Na závěr čtvrté části se objevuje úvaha spojující současnost a nedávnou minulost situace týkající se soudcovského užívání sociálních médií ve Spojených státech amerických s budoucí situací v České republice.

Disertační práce stojí na pomezí několika oborů. Přes své primární zaměření na právo a právní praxi se v ní objevují i témata sociologická, respektive filosoficko-etická.

Summary

The dissertation thesis is devoted to the topic of professional ethics of legal professions which is the topic relatively undeveloped in the Czech Republic. The main ambition of the thesis is an overall strengthening of the subject and its systematization. Additionally the thesis describes some particular areas of the subject of professional ethics of legal professions in more detail and suggests means suitable for the research.

The thesis consists of three parts (divided into four chapters). In order to make orientation in the second and third part easier the first part presents elemental terminology of the subject. The first chapter explains general terms as *ethics*, *conscience*, *morals* or *morality*. As examples of (general) ethical thinking the concepts of *Jeremy Bentham*, *Immanuel Kant*, *Aristoteles* and *Max Weber* are discussed. Furthermore the relation between law and morals (well-known to lawyers) is briefly addressed. The second chapter shifts focus to terminology closely connected with practice of law. Terms *professions* (and its critique) and *professional ethics* are introduced. The relation between professional ethics and general ethics is discussed as well as the relation between professional ethics and law. The terminological ambiguity of the subject is mentioned (different authors use different terms such as professional ethics of lawyers, legal ethics, professional responsibility, professional integrity etc.). In the end of the first part, approach to the professional ethics of legal professions employed in the second and third part is formulated.

The second part (third chapter) elaborates the practice of the professional ethics of legal professions from disciplinary point of view. The legislation on disciplinary proceedings is described and the analysis of practice of judgements issued by Czech disciplinary authorities on judges', state attorneys' and lawyers' is presented. Moreover the possibility of comparison of disciplinary practices among legal professions is discussed (inclusive of a notion of foreseeable pitfalls), a status of ethical codes of judges, state attorneys and lawyers in the Czech Republic is described and the disciplinary practice of solicitors, barristers and judges in the Republic of Ireland is briefly addressed.

The last part of the thesis (fourth chapter) presents an example of professional ethics scrutiny operation in a real-life situation. A judicial usage of social media serves

as an example of such situation (or more precisely of such scrutiny). The inspiration is gained mostly from the United States background. Firstly, the concept of social media and its growing impact on (judicial) life is described. Secondly, the analysis of possible clashes between professional ethics rules and judicial usage of social media is considered and the most controversial means of judicial usage of social media, so called social-media friending, is scrutinized. Arguments for and against the judicial social-media friending are articulated and based in a weighting of the arguments final decision is taken. In the end of the last part, a portability of arguments and conclusions from the United States to the Czech Republic is considered.

The dissertation thesis lies within several disciplines. Despite focusing on law and legal practice the sociological or more precisely philosophical (ethical) points of view are also included.